

NI
100/608

LONDON

זה ספר 3

תולדות אדם

אשר חבר הנשר הגדול מאור הגולה אשר האיר עיני ישראל בחיבוריו
 המפורסמים ה'ה הרב המוסמך הרמב"ן אשר שמו נורע בשערים המצו יני'
 בהלכה מרנא ורבנא רבינו משה בר נחמן זצ"ל :
 זה יכתמו במעשה ידיו להתפאר פאר סנוט לראשו ראש המדברים בכל מקום הלכה
 כמותו ידיו רב לו במלחמות ה' כלסס ללסמו יתאיו למטעמותיו טעמו וכמוקו עמו
 איתו ילין במשכנות הדועים שנים תק"ל מנא ידע לא ידעיון להו . והכה גלגל
 המזכה זכות ע"י זכאי וקשט גמיר וסביר בן של קדושים וחתא דבי נשיאה ה'ה
 התורכי והרפני המופלא פילפלא חריפתא ולכא מלא ספרא כמוה"ר נפתלי
 הירש בן הרב הגאון המפורסם מוה"ר ר' משה נר"ו לבית קצנאילנבוגן אב"ד
 ור"מ דמדינת אכשאך שתן אדוכינו מוריכו ורביכו הגאון תפארת ישראל המאור
 הגדול רבן של בני הגולה ע"ה פ"ה כ"י כמוה"ר יעקב הכהן מפראג אב"ד ור"מ
 דקרתא עליזה עירואם בישראל פרנקפורט דמיין יע"א . אשר אינה ה'
 לידו ספר הקדוש הזה בכתיבת יד יסן כושן . והעיר ה' את דותו לזכות בו את
 הרבים להוכיא לאור תעלומה ולהביאו אל מכנש הדפוס בדפוס יפה ומהודר

פה ק"ק הומבורג פרדער ה"א

תחת ממשלת אדוננו הדוכס כרידרד יאקב

לאנד גראף מהעסין

Homburg vor der Höhe/
 Gedruckt in der Hochfürstl. Hof und Landgr. Buchdrucke-
 rey bey Johann Philipp Helwig.

הוגה בעיון נמרץ על ידי ה'ה האלוף התורני כהר"ר אהרן בן כהר"ר צבי
 הירש יצ'ודעסא מיושב"י ק"ק פ'רמיין יע"א . ולע"ע מדפיס פה ק"ק
 הומבורג :

R1524 בשנת אבי ער שר שלום לפ"ק

זחרמות הסכמות

הגאון הגדול המפורסם אב"ד
ור"מ דמדינת אנשבך יצ"ו :

הגיע ליד בני חביבי התורשי
הרבני המופלג מוהר"ר
נפתלי הירש נר"ו חתן
הגאון המפורסם אב"ד דק"ק פ"פ דמיין
יע"א הידושי הרמב"ן ז"ל על מסכת
יבמות בכתב . וגורל מעלות
ותועלות הספר אין מהצורך להאריך כי
איתמחא גברא רבא רבינו הרמב"ן ז"ל
ואיתמחי ספריו אשר הם לנו לעינים .
ואנחנו שותין בצמא דבריו דברי אלקים
חיים . ועולה על לבהטהור של בני
מהרנ"ה הנ"ל לעשות כיון ולקבענו
ברפוס לזכות בזהרבים . ולהוסיף
בסוף הספר נופך משלו דברים טובים .
אך מדאגה מדבר פן ימלא לבו של אדם .
להשיג גבול אשר גבלו ראשונים מקדם .
להדפיס עור בדמותו כצלמו . לזה
הנני מטיל נדוי חרם ושמתא בוקללה
וארור שלא ידפיס שום אדם הוא או
גדאדילי' ובלי שום הערמה הספר הנ"ל
הנ"ל או מקצתו משך עשרה שנים
אחר כלות שנת הדפסת הס' הנ"ל בלתי
רשות וחדמנא מבני מהרנ"ה נר"ו הנ"ל
וב"כ . והשומע לדברינו יונעם ויבא עליו
ברכת טוב . כ"ר המדבר לכבוד
אכסניא של תורה זה היום יום ה' ר"ח
אלול הרב רמב"ן לפ"ק הצעיר
משה לבית קצנאילנבונן חו'
במדינת אנשבך פה שוואבך :

כורינו ולבינו הגאון הגדול
המפורסם אב"ד ור"מ דק"ק פ"פ
דמיין יע"א :

באשר כבר נודע בשערים
שמו . ויצא לשבח
טעמא . ונמוקו עמו . ה"ה
האשל הגדול חרמפוסקי הראשוני הגאון
הרמב"ן זצ"ל ע"י ספריו המפורסמים
ומכרדין שמעתתי בעלמא ולע"ע אינה
לידו יד חתני ידי האלוקה התורני הרבני
מוהר"ר נפתלי הירש נר"ו ספרו כאן
של הרמב"ן על מסכת יבמות .
בכתב יושר דברי אמת . ודעתו להיו'
מדפיס ועולה ברפוס יפה אף נעים לזכות
בו את הרבים בכך אמרתי לפעלא טבא
יישר כחו וחילו . אך באופן ובתנאי
קודם למעשה בכל יראה וכל ימצא בו
שום דבר מה שהו"א בירח מיהוש נגד
האומ' . וכדי שלא ישיג אחר גבולו .
להיו' גרם בנזקי ממונו וחילו . אמרתי
נגזרתי בגזיר' נח"ש שבעלדי חתני מהרנ"ה
הנ"ל לא ירים איש את ירו ואת רגלו .
להדפיס ספר הנ"ל כדמותו וכמפעלו .
עד זמן עשר שנים משלמו וכלו . והעובר
על החרם כמעלו . כפועל ידיו ישולם
לו . לעזוב לאחרים חילו . והשומע
יונעם ויבושם לו . ועין בעין יראה בציון
צור ישראל וגואלו . כ"ד היו' יו' ד' ו' טבת
לסדר ולפרט ודתי רוח יעקב יעקב
הק' כהן מפראג חו' פה ק"ק ורנקורט
יע"א :

מורה דרך איזה מקומן שכנו וידרכו סוגיות ומאמר' מס' יבמות . והוא מספר כנסת הגדולה על א"ח . ובתוס' איזה ספרים הנדפסים אח"כ :

NEW YORK COLLEGE

קמא

פרק

ביאור

ע"ב מאי לאור' נתן היא דא' הבערה
 לחלק יצאת כו' הדשב'א סי' שנ"ז
 ושנ"ז
 שם תו' טעמא דכ' רחמנא כו' ש"י למור'
 סי' צ"א
 שם תו' לא ד' יוסי היא כו' הרד"ך בית
 כ"ה חדרא' . ש"י למורא סי' צ"ב :
 דף ז' ע"א ומה עבודה שהיא חמורה כו'
 ש"י למורא סי' צ"ג :
 שם אלמ' ס"ד תהוי אשרת אח כו' ש"י
 למורא סי' צ"ה :
 שם רש"י מי דמי התם כו' . ש"י למורא
 סי' צ"ז :
 שם תו' ומה עבודה שהיא דוחה שבת
 כו' מהריב"ל ה"א סי' ל"א . ש"י
 למורא סי' צ"ג :
 שם תו' מעם מזבחי כו' ש"י למורא
 סי' צ"ד :
 שם תו' לפי שיצא לירון אשם מצורע
 בדבר חדש כו' מהריב"ל ח"א
 דף ל"ה . רשד"ס ח"א סי' ל"ג :
 דף ח' ע"א גלא כ"א צטריך עלי' הרשב"א
 סי' שנ"ח :
 דף ט' ע"א לאשמר העם הרי משית
 כציבור הרשב"א סי' שנ"א :
 דף י"ב ע"א אמר רב ספרא בניס הרי הם
 כסימנים כו' הרמ"ע מפאנו
 סי' קי"ד :
 דף י"ג ע"ב ל"ה התגוררו הר"פ אלשיך
 סי' נ"ט תוך התשובה :
 זע"ן בתומת ישרי' סי' קס"ח :
 דף י"ז ע"ב חו' פסוק זה שר העולם אמרו
 כו' דצוף אהבה סי' קס"ב :
 (דחשי

פ"ק דיבמות וסוגיא
 דעלי' פורת יוסף דף
 קכ"ז . הר"ס גלנטי מדף
 פ"ד עד דף צד"ק . לחם אבירים מדף
 ג"ד עד דף נ"ט . ש"י למורא בתשובה
 סימן פ"ח :
 דף ב' ע"א לשון רש"י ו"ל חמתו
 שמרת בעלה ונשאה
 אחיו וכו' הדיב"ש סי' שע"ד ושע"ה :
 דף ג' ע"ב ותו' ל"ת גרידא נמ"ל דדחי וכו'
 הרשב"א סי' שע"ז :
 דף ד' ע"א תו' וכי מפני שסמכו ענין ר"ז
 זכו' מהריב"ל ח"א ד' ל"ג ע"ד .
 יבין שמועה דף מ"ו :
 שם ע"ב ואמר רחמנא עביר ליה תכלת
 הרשב"א סי' שמ"ז :
 שם ותכלת עמרא הו"א הרשב"א סימן
 שמ"ח :
 דף ה' ע"א תינח לתנא דבי ר"י וכו'
 הרשב"א סי' שד"ג :
 הרשד"ס ח"ד סי' רל"א :
 שם ע"ב תיתי חדא מתרתי הרשב"א סי'
 שמ"ט :
 שם וטעמא דכתב רחמנא ארז שבתותי
 כו' הרשב"א סי' שנ"ד ושנ"ה :
 שם רש"י ותו' כולה משעטנו נפקא כו'
 ספר הזבונות דף י"א :
 שם תו' טעמא דכתב רחמנא כו' ש"י
 למורא סי' פ"ט :
 דף ו' ע"א והא תנא בעלמא קאי וכו'
 הרשב"א סי' נ" :
 שם תו' ד"ה והא תנא בעלמא קאי כו'
 ש"י למורא סי' צ" :

פרק כיצד

חדושי

פרק כיצד הר"ם גלנטי
 מרדף צ' עד דף צ' ד
 לתם אבירים מרדף נ'ט
 עד דף ס' ב
 דף י"ט ע"א תפילת כוונתיה דרב פפא
 כו' הרשב"א סי' אף קצ"ד:
 שם ע"ב האבנא דסיפא למאן קתני
 לה כו' הרשב"א סי' אף קצ"ו:

דף כ"א ע"ב תוס' אמר תכשר פסק
 ר"ח וכו' הרש"ך ח"א סי'
 ב' תוך התשובה
 דף כ"ה ע"א תו' האבקלא דלא פסיק
 ודברי הגמ' מהריב"ל
 ח"ב סימן ו'
 שם ע"ב תו' לימא רב יוסף דאמר כרבי
 יהודה כו' רשד"ם ח"ד סי' רכ"ד:

פרק ד אחין

חדושי

פרק ד' אחין הר"ם גלנטי
 מרדף צ' עד דף צ"ו
 דף כ"ו ע"א מתני' ד' אחין ב' מהם
 נשואין ב' אחיות כו'
 הרמ"ע מפאנו סי' קי"ז
 שם ע"ב אמר רבה בר רב הונא אמר
 רב ג' אחיות יבמות שנפלו
 לפני ב' אחין יבמין וכו' הרד"ך בית ד'
 ולשון רש"י שם הרמ"ע מפאנו סי' קי"ח:
 דף כ"ח ע"א ואמאי ליקום חתן ליבם
 הרשב"א סי' אף קצ"ה:

דף ל"א ע"ב תו' דחזו בכתבא כו' הר"ש
 חיון בתשובה. סי' ב'
 דף ל"ג ע"ב מתני' שנים שקדשו ב'
 נשים ובשעת כניסתן
 הוחלפו כו' הרמ"ע מפאנו סי' קכ"ב
 דף ל"ד ע"א ומאן האי תנא דאית ליה
 איסור כולל כו' הרמ"ע
 מפאנו סימן קכ"ג
 שם בשופעת מתוך י"ג לאחר י"ג
 הררי"ט בשארית יהודה
 דף ס"ו:

פרק החולין

חדושי

פרק החולין לתם
 אבירים מרדף ס' ב עד
 דף ס"ד
 דף ל"ו ע"ב רש"י אסת ישראל
 היא אם זה שקדשה ישראל
 בנימין זאב סי' ס'ט וע' ד תוך התשו'
 שם תוס' ולא קתני יפריש וכו' הר"ש
 הלוי ח"א ע"ס י"ב תוך התשוב'
 דף ל"ט ע"א תנן תלה בקטן כו' משפט
 צדקה"ב סימן ע"ב תוך
 התשובה

דף מ' ע"א פשיטא סר'א חליצה במקו'
 יבום קיימא כו' משפט צדק
 ח"א סי' כ"ד תוך התשוב'
 דף מ"ב ע"א תוס' מ"ש מגט דרב כו'
 הרלנ"ח סי' י"א תוך
 התשובה
 דף מ"ה ע"ב תו' מי לא טבלה לנדרתה
 כו' הראג"ח ח"א סי' צ"ב
 והר"א ששון סי' ד' תוך התשובה
 דף מ"ז ע"א תוס' אין לי אלא בארץ
 כו' רצוף אהב' סי' קס"ג
 שם

פרק החולץ

שם תו' לישוויי' מזיר פר'ת כו' רצוף
 : אהבה סי' קס"ד
 דף נ' ע"א תו' משלוהוסיפו לכו' רצוף
 : אהבה סי' קס"ה

שם תוס' יש לך עדים כו' ש' למורא
 : סי' ק"א
 דף נ"ט ע"ב תו' שוש' נמי כו' ש' למור'
 : סי' ק"ב

פרק הבא על יבמתו

שם האוהב את אשמו כגופו כו' הראנ' ח
 בדרשותיו דף קכ"ח . אחבת עולם
 : דף ק"נ וקנ"א
 דף ס"ג ע"א אמר ר' אליעזר מאי דכתיב
 אעשה לו עזר כנגדו וכו' רצו'
 : אהבה סי' קס"ט
 דף ס"ד ע"א ת"ר נשא אישה כו' יוציא
 ניתן כתוב' כו' שו'ת חכפ' צבי סי' מ"א :

דף ס' ע"ב תו' הא אינה יודעת יקיימנה
 : כו' רצוף אהבה סי' קס"ו
 שם תו' בראוי לבעול הכתוב מדבר כו'
 : שם סי' קס"ז
 דף ס"א ע"א תו' ואין עכו"ם קרוים אדם
 : כו' שם סי' קס"ח
 שם ע"ב תו' איכא דאמרי בטל כו' שם
 : סי' קס"ט

פרק אלמנה לכ"ג

דף ס"ח ע"א תו' רישא פסולי כהונה כו' מהר"י טראני ח"א סי' מ"א ונ"א תוך התשובה :

פרק הערל

דף ע"ה ע"א אר"י בשר"י ב"ב כו' ורש"י
 וח' שם שו'ת שער נפתלי
 : סי' כ"ט
 דף ע"ז ע"א תו' הכא כתיב מצאתי דוד
 : עבדי כו' שם סי' קע"א
 שם ע"ב תו' הלכה אני אומר כו' יבין
 : שמועה דף כ"ז
 דף פ"ב ע"ב תו' ירושה ראשונה ושנייה
 יש להן מהר"י טראני ח"א
 : סי' כ"ד תוך התשובה

דף ע' ע"א מנין לערל שאינו אוכל
 בתרומה כו' מדות אהרן דף
 י"ז מהריב"ל ח"א דף ל"ג ע"ג
 שם ע"ב תו' לא לאפנויי כו' קרבן אהרן
 דף רל"ה . מהריב"ל ח"א
 : דף ל"ג
 שם תו' שדיחד אלמד וחד אמלמד כו'
 : מהריב"ל ח"א דף ל"ד ע"ד
 דף ע"א ע"ב תו' סוף מילה כו' רצוף
 : אהבה סי' ק"ע

פרק האשה

דף פ"ז ע"ב תו' הולד ממזר מזה ומזה כו' הרלנ' ח"א סי' מ"ב .
 : התשוב' :
 הר"א ששון סי' קצ"ו תוך
 דף

פרק האשה

ונתקדשה ואח"כ בא בעלי מותרת לחזור
 לו וכו' הרש"ך ה'א סי' ר"ה :
 דף צ"ג ע"ב עד אחר ביבמה כו' הרש"ך
 ח"ב סי' רנ"ג הר"י הלוי
 סי' י"ב תוך התשובה זוכת תימת הר"י
 פרזואל :
 דף צ"ד ע"א רש"י אלא תדוק מיניה כו'
 הרש"ך ח"ב סי' רי"ד :
 שם תו' לאיסור כרת התרת פי' ד' כו'
 הרש"ך ח"ב סי' ק' :

דף פ"ח ע"ב רש"י אלא לאו כה"ג בנשא
 כו' הרח"ש בק"ע דף ע"ו :
 שם תו' אי הכי אימא סיפא כו' הרש"ך
 ח"א דף קס"ו :
 דף צ"ע ע"ב רש"י אדעתא דרבנן תולה
 בדעת חכמים כו' מהריב"ל
 ח"א דף נ"ד ע"א :
 דף צ"א ע"ב תו' היה במזרח וכו' במערב
 כו' מהריב"ל ח"א דף ל"ט :
 דף צ"ב ע"א מתני' אמרו לה מת בעליך

פרק נושאים על האנוסה

דף ק' ע"ב ממאנת מי ילדה הא תנא רב ביבי וכו' הרשב"א סי' אלף קצ"ט

פרק מצות חליצה

דף ק"ג ע"א רש"י ואע"ג דתנן מן הארכוב'
 ולמטה כשרה הר"א ששון סי'
 קמ"ג תוך התשובה :
 שם תו' בין עומד בין יושב כו' חר"א
 ששון סי' קמ"ג תוך התשובה :
 דף ק"ד ע"ב מתני' א"ל ר"א ככה יעשה לו
 כו' הר"ם אלשיך סי' י"ב תוך
 התשובה :

דף ק"ב ע"ב תו' והא קתני תנא בעי כוונה
 כו' מהריב"ל ח"ב סי' י"א
 תוך התשובה :
 שם תו' קטנה הולצת בפעוטה והא לאו
 בני דעה גיפהו כו' שו"ת חכם צבי
 סי' א' דף א' ע"ד :
 שם תו' מאי מעל רגלו כו' רצוף אהבה
 סי' קע"ב :

פרק בית שמאי

כו' רצוף אהבה סי' קע"ג :
 דף ק"י ע"א תו' לפיכך עשו לו שלא כהוגן
 מהריב"ל ח"א דף נ"ה ע"א :
 שם ע"ב חרשת קנויה ומשותרת כו'
 הרשב"א סי' אלף ר"ד :

דף ק"ח ע"ב אלא אי קשיא דחברי' כו'
 הרשב"א סי' אלף קצ"ו :
 דף ק"ט ע"א לר"א דמיתה מפלת
 הרשב"א סי' אלף קצ"ח :
 שם ע"ב תו' מהו דתימא אית ליה אגרא

פרק חרש

דף ק"ר ע"א וצדיכ' דאי אשמועינן שקצ"י ודשיסכו' קרבן אהרן דף רנ"א • תומת
 ישראל מסי' צ"ה :

פרק האשה שלום

חדושי

שם תו' יצחק ריש גלות' כו' הר' ס' ג' שיד
 סי' קכ'ו תוך התשובה . שו'ת
 שער נפתלי סי' כ"ה :
 דף קי"ד ע"ב אמר רבא 'ט' דמלחמ' כו'
 הר' ס' אלש' סי' קכ"ב תוך
 התשובה :
 שם גפלו עלינו לסטי' כו' דברי רש"י שם
 שו'ת חכם צבי סי' צ"ה תוך התשובה :
 דף קט"ו פ"א זאיבע' ל'הו עד אחר
 במלחמ' זהו כו' מהריב"ל
 ח"א דף ב' ועיין בדף קנ"א . ובח"ב סי' י"ד
 וי"ו . הרש"ך ח"ב סי' י"ד וק"ב .
 הר"ס מלובלין סי' קכ"ט וקל"ז :
 שם רש"י פסקא דירא מאיש אחר
 ואיתיליד מומא כבעלה כו' הר"א
 ששון סי' ט' תוך התשובה :
 שם רש"י או דלמא לא אתי מה לי לשקר
 ומרע לחזקה כו' הר"א ששון סי'
 כ"ה וכ' תוך התשובה :
 שם ע"ב תו' וקאמרי סימנין דערליהו
 סמכינן הראנ"ח ח"א סי'
 כ"א תוך התשובה :

שם תו' יצחק ריש גלות' כו' הר' ס' ג' שיד
 סי' קכ'ו תוך התשובה . שו'ת
 שער נפתלי סי' כ"ה :
 דף קי"ד ע"ב אמר רבא 'ט' דמלחמ' כו'
 הר' ס' אלש' סי' קכ"ב תוך
 התשובה :
 שם גפלו עלינו לסטי' כו' דברי רש"י שם
 שו'ת חכם צבי סי' צ"ה תוך התשובה :
 דף קט"ו פ"א זאיבע' ל'הו עד אחר
 במלחמ' זהו כו' מהריב"ל
 ח"א דף ב' ועיין בדף קנ"א . ובח"ב סי' י"ד
 וי"ו . הרש"ך ח"ב סי' י"ד וק"ב .
 הר"ס מלובלין סי' קכ"ט וקל"ז :
 שם רש"י פסקא דירא מאיש אחר
 ואיתיליד מומא כבעלה כו' הר"א
 ששון סי' ט' תוך התשובה :
 שם רש"י או דלמא לא אתי מה לי לשקר
 ומרע לחזקה כו' הר"א ששון סי'
 כ"ה וכ' תוך התשובה :
 שם ע"ב תו' וקאמרי סימנין דערליהו
 סמכינן הראנ"ח ח"א סי'
 כ"א תוך התשובה :

פרק האשה בתרא

חדושי

פרק האשה בתרא
 הר"ס גלאנטי מדף צ"ה
 עד דף צ"ז :
 דף קי"ט ע"ב בעי רבא כו' מהריב"ל ח"א
 דף נ"ד ע"ג :
 דף ק"כ ע"א למימרא דסימנין לאו
 דאורייתא ודברי רש"י שם
 ש"י למורא סי' צ"ט . פסק על עגונה .
 שו'ת שער נפתלי סי' למ"ד ול"א :
 שם תו' אין מעידין על פרצו פני' כו' היר"ך

בית י"ו חרר ב' . תשובת ב"י על
 א"ע דף קי"א . מהריב"ל ח"א דף ל"ח
 וקנ"א . הרשד"ם ח"א ע' סי' קנ"ז .
 הרח"ש בק' ע"ד דף ל"ה . ש"י למורא סי' צ"ז :
 שם תו' ד"ה מצאו קשור בכיס כו' ש"י
 למורא סי' צ"ח :
 שם ע"ב תו' כליו רחיישינן לשאלה ש"י
 למורא סי' ק' :
 שם תו' למימרא דמגוייר חיי כו' הר"ס
 אלשיך סי' צ"ה תוך התשובה :

פרק האשה בתרא

בתוך התשובה. פט צדק ח'אסי
 ח' תוך ד' שובה
 שם ע'ב תו' פו' ק' עכו'ס הית' ומסל'ת
 כו' ו' זבת ב'י על א'ע סי' ז'
 מדיני עכו'ס ל'ת בתוך התשובה
 משפט צדק ח'אסי ח' תוך התשובה :

דף קד'א ע'ב תו' אעפ'כ מת בנו בצמא
 כו' רצוף אהבה סי' קע'ג
 דף קד'ב ע'א מתני' א'ל מעשה בבני
 לוי שהלכו לצוער עיר
 התמרים כו' הר'ס לובלין סי' ק'יוק'ל
 שם לשון רש'י אמר להס'ר'ע כו' תשו' ב'י
 על א'ע סי' ז' מדיני עכו'ס מסל'ת

דברי המחוקק ומגיה

וישא אהרן את ידיו ויברך את אלקי עזרו להתחיל ולגמו' מעשה זה הספר תולדות אדם אשר
 קבר הנשר הגדול אור ישראל המפורסם הרמב"ן זכ"ל אשר עשה לו שם בגדולים
 בלחמו מלחמות ה' והאיר עיני ישראל בפירושו פלפולו ופסקיו ממש לא הכיח הלכה בתורת
 משה אשר לא פירשה והכה מעת עסקי במלאכת ה' מלאכת הדפוס שקתי וקמדי להוסיף על
 ידי דברים המתקנים מקדומי גאוני ארץ והבא לטהר מביידין אותו והקרה ה' לפני מקרה
 טהור גברא גבר בכולא אחד מיוחד מאכשי קהלתיו יע' א' זכנ' של קדושי' שתנא דביכשיאה. וכידו
 מגלה כתובה מהמחבר הכ"ל על מסכת יבמות להניאה אל מכב' הדפוס לזכות בה את הרבי' ואמרתי
 בא ברוך ה' וידי תכוון עמו ומני' תסתיו' שמעתתא. ואף יד ה' היתה עמנו לטובה ונודאי זכות
 המחבר משה איש האלקי' היה לנו מעיר לעזור מאת ה' היתה זאת והיא כפלאות בעיני עכני
 ה' עכני להתחיל ולגמור עוד ספרים אחרים רבים כאלה וכאלה כברכתו של משה ויהי כועס
 ה' אלקיכו עליכו ומעשה ידיכו כוככה עליכו ומעשה ידיכו כוככהו אמן :

וזאת לדעת שכל מקום אשר ימצא בספר זה שם עכו'ס או ע'ז וכרומה נאמר על
 האימות שהיו בימי חכמי תלמוד שהיו עובדי כוכבים ומזלות ולא היו
 מאמינים בחדוש העולם ודברי תורה אבל אלו אשר אנתנו בצלם חיים
 וחוסים תחת כנפיהם לאו מכללם הם כי מאמינים הם בכל אלה ותמיד אנו מתפללים
 על שלום המלכות והשרי' והצלחתם כמבואר בש"ע ח"מ סי' תכ"ה בבאר הגולה ובלבוש
 ובספר מעשיה' בהגדה ורבים כאלה :

הרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון ה

5

דף ב' ע' אמתני' תמשעושה נשים
 כו' רבו הצרפתי'
 ז'ל הקשו ולתני ט'ז כגון מגרש את אשתו
 על מנת שלא תנשא לראובן ונשאת
 לשמעון ומת ונפלה לפני ראובן דמגו
 דהיא אסורה צרתה אסורה עליז ואעפ"י
 שזו קושיא של קנטור דמתני' תנאין לא
 קתני . אבל נ'ל בדינו שצרתה מתיבמת
 שאין זו צרת ערוה כלל אלא זו גרושה
 גמורה אצל ראובן כשאר כל האנשים .
 ומשום תנאי בעלמא אסורה עליו שלא
 יבטל את גיטה ממנו ומכל אדם וא"ת
 אינה כגרושה אצלו הויה לך צרתה צרת
 ערוה שלא במקום מצוה דהא לא רמיא
 ערוה קמי' ליבום לא שהיא גרושה אצלו
 ודאי כדפרישי' . והכי איתא בגיטין .
 מיהו בשנפלה לפניו לצרה אני מסופ' אם
 צריכה חליצה ממנו כיון דמגרשת אצלו
 או כיון שאינו עולה ליבום אינו עולה
 לחליצה . וכן נראה אלא שצריך
 תלמוד . שוב מצאתי קושיא שלהם ז'ל
 מוזכרת בירוש' בגיטין היתבי ר' חנניא
 בשם ר' פנחס נתני ט'ז נשים כר' אליעזר
 א'ל כבר אתמר טעמא דתמן התורה
 אוסרתה עלה ברם הכא הויה אוסרתה
 עליו . פי' בחוץ איירו וקאמר דכיון דבעל
 אסרה לו משום אשת איש אין זו צרת
 ערוה של יבום כדפרישית בעלמנת
 ומיהו בגמ' דילן בחוץ מתירה להתיבם .
 וכן במסקנא דירושלמי .

פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן
 וכו' עד סוף העולם . יש
 שואלין כאן עד סוף העולם ל' פי' שכך
 הקשו בגמ' בריש פ' ואלו קדשים במס'
 תמורה (דף י"ז) כיון דתנא ולדן וולד
 לרן עד סוף העולם ל'ל . ומתריצים

הכא איצטריך סר'א לצרור תרתי משמע
 קמ'ל . ולא מילתא היא חדא דלצרור
 או חדא משמע או עד סוף העולם משמע
 מדלא כתיב לצור וכדמפרש רב יהוד'
 עלה (דף י"ג) . ועוד דהא לרב אשי
 נסברא נפקא כדמפרש בגמ' . צרה
 מ"ט דבמקום ערוה קיימא צרת צרה נמי
 במקום צרה קיימא . וכן עד סוף העולם
 מהך סברא נפקא . אלא לישנא דתנא
 למיתני עד סוף כל הדורות והתם בתמור'
 משום דתנא כמה זימני ולדות ולא תניא
 בהו עד סוף העולם מש'ה בעי מיניה מ'ש
 בשאר דוכתי דלא תני הכי .

ע' ב' או שנמצאו אילונית צרותיהן
 מותרות (כגמ' דף י"ב) מוקי
 לה רב אסי בשלא הכיר בה ומפני שקרושי
 אחיו קרושי (אחיו) טעו' היו צרתה מותר'
 ומשמע מינה דאילונית בשלא הכיר בה
 לא בעי גיטא כלל ואפי' מדרבנן דאי בעי
 גיטא צרתה חולצת דכצרת ערוה דמיא
 ואסורה להתיבם . ואיכא למידק עלה
 מדתנן בפרק אלמנה נוונות (דף ק')
 הממאנת והשני' והאילונית אין להם
 כתובה כתובה הוא דלית לה הא גיטא
 בעיא . ואיכא למימ' אילונית אפי' גיטא
 נמי לא בעי והא דקתני (שאר) כתובה
 משום שארא . א'נ משום דקא בעי
 למיתני סיפא אם מתחלה נשאת לשם
 אילונית יש לה כתובה . והא דתנן
 במס' גיטין בפ' השולח (דף מ"ו)
 המוציא אשתו משום אילונית ר' יהוד'
 אומר לא יחזיר ומפרש עלה התם משום
 דחאיש לקל קולה שמא תנשא לאחר
 ויהיו לה בנים ויאמר אלו הייתי יודע שכן
 לא היית מגרשה דמשמע וראי דבעיא
 גיטא . דאי בולא כלום נפקא מאי
 ב 2 א תקנת'

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

מתייבמת שמא לא יקפיד ועל דעת כן
 נמי קדש וקשה לי דהורה לי למיתני
 בכיצד צרותיהן מתה בתו או נתגרשה
 או נמצאת איילונית ואה"כ מרת אחיו
 אלא משמע אפי' לאחר מיתת אחיו
 צרתה מותרת וכך שנוי' בתוספתא
 וכולן שנמצאו איילונית או שהיו נשואות
 לאחרים בין בתיי הבעל בין לאחר מיתת
 הבעל צרותיהן מותרות . ועוד אמר
 רבינו ת"ס ז'ל דלרבא נשואי איילונית
 לאו מקח טעות חשבינן להו כלל וכך
 הלכה :

דף ג' ע"א גמ' אתיא הנדה

הנדה אתיא

זמה זמה

חקשה הרב אב"ד ז'ל בתו מנשואתו
 מנין לך תאמר לא נפקא מכלל בת אשתו
 אם כן למה הוצרכנו לרבות אחותו ברת
 אביו . ותירץ משום דהתם מדכתיב
 אחותך בת אביך או בת אמך כי היכי
 דבת אמך לאו בת אביך בת אביך נמי
 לאו בת אמך . ובפרק כיצר (דף
 כ"ג) עיקרה :

ה"ג וכן בנוסחי עתיקי וברין הו"א

דליקדמי לכלתו מקמי אשת

אחיו שלא הי' בעולמו דלאו

משום קורבא הוא דאסירי ואידי דאירי

באיסור אחורה וכו' והכי פירושו דאמרן

מעיקרא ותנא אחותו ואחות אמו דקרובי

עצמו ואידי דאירי באיסור אחזה תנא

אחות אשה כלומר ואקדמה מקמי אשת

אחיו מאמו משו' דבקדושי עצמו מקרבא

לי' ודמא טפי לקרובי עצמו ותנא נמי

אשת אחיו מאמו אבל אשת אחיו שלא

הי' בעולמו לא הוה לי' למיתני' בהדיהו

דלאו משום קורבא היא דאסירי שהדי

אשת

תקנת' כשלא יחזיר ממילא מקלקלא .
 ההיא לא קשיא מידי דההיא משום חשש
 איילוני' הוא מוצי' אות' כגון ששהת' עמו
 ולא ילד ונמצאו בה (משו') (* מקצת *)
 סימני' איילונית ואעפ"י כן הוציאה בלא
 כתובה כדקתני בסיפ' דההיא מתני' אבל
 איילונית גמורה יוצאה בכלל הסימנין
 אפי' גט מדבריהם אינה צריכה .

ואפי' בעל דהיינו מתני' ובודאי דרבי

מוקי לה למתני' בשהכיר בה ולדידי'

לא שמעינן ממתני' כלום אלא מיהו

מדרב אסי נשמע לדברי הכל דהא לא

פליגי עלי' דרבא בהא לא משום צרת

איילונית פליגי ושמא יש לומר שזה הדין

בנושא קטנה אבל גדולה לאו מקח טעו'

הו"א וצריכה גט מפני שהי' לו לבדוק

ובהכי משכחת להו להנך מתני' דכתבי'

והוי יודע שזו ששנו חכמים בכמה

מקומות בסדר נשים קטן וקטנה לא

חולצין ולא מייבמין וקטנה שמא תמצא

איילונית דברי ר' מאיר אי אפשר

להעמידה אלא בשקדש אחיו על מנת

שאפי' תמצא איילונית תהא מקודשת .

אבל קדשה סתם תתייבם ואין בכך כלום

אי איילונית היא אין זו אשת אחיו אי

לאו איילונית היא שפיר קא מייבם .

ורבינו ת"ס ז'ל כתב בספר הישר אעפ"י

שאם היה מקפיד יוצאה בלא גט משום

מקח טעות כל זמן שלא הכיר בה מימיו

לא מחזקין לי' במקפיד . ואפשר דלגבי

איסורא חששו שמא לא יקפיד ולפיכך

אסורה לאחיו ספיקא דאורייתא היא

אבל לענין כתובה אין לה כלום ולדבריו

מתני' לרב אסי בשלא הכיר בה בשעת

קידושין והכיר בה בסוף והקפיד ומת הא

לא הכיר כלל צרתה חולצת ולא

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון ו

אשת אחיו שהיה בעולמו קרובה מזו ומותרת ליבם אלא אידי דאיירי באיסור אחורה תנא נמי הא דמ' מ' משום קורבי אחיה אסירא והדר תנא כלתו . ורש"י ז"ל נמי גורס כן אלא שפירש וברין הוא דליקדמי' לכלתו מקמי אשת אחיו שלא הי' בעולמו כלומר כיון דקרובין נקיט ואזיל וכלתו ואשת אחיו שלא היה בעולמו ואשת אחיו מאמו לאו משום קורבא דירי' אסירין לי' הוה ברין דניתני כלתו מקמי אשת אחיו שלא הי' בעולמו והוא הדין לאשת אחיו מאמו נמי דכלתו חמירא נמי והוה לי' למינקט הופרי כיון דלא מצי למיתני קורבי . ולדבריו נמי ז"ל אחות אשה כקרובי עצמו דמיא משו' דבקרושי עצמו מקרבא לי' ואינו מחוור זיש גורסין מקמי אשת אחיו מאמו ומקמי אשת אחיו שלא הי' בעולמו :

ע' בולרב אסי למעוטי מאי איכ' דקשי' לי' לרב ולרב אסי נמי נימא למעוטי דידהו לפי שאינן בצרת צרה ולא למעוטינהו מעיקר דינא דאשכחן מעוטא כי האי גוונא כדאמרין בריש מסכת קמא (דף ס') מניינא דמתני' למעוטי דר' הושעיא דבנזקי ממונא מיירי בנזקי גופו לא קא מיירי וניחא לי' דעדיפא מיני קאמר . והא דאמרין צרת ממאנת וצרת מחזיר גרושתו לומר שאינן פטורו' מן החליצה (ומן) אבל מן היבו' איפשר שאינן מתייבמות . ומיעוטי' לדברי הכל הוא והיינו דלא אקשינן למאן דאמר צרת ממאנת ומחזיר גרושתו אסורות ליתנינהו לפי שלדברי הכל אינן פוטרות מן החליצה ומן היבום אלא אוסרות אותן להתייבם . ולי נראה דמיעוטא לחליצה לא צריך אלא מניינא

לומר הני עושו' צרותיהן כמותן ופוטרו' אותן לגמרי אבל ממאנת ומחזיר גרושתו אינן עושות צרותיהן כמותן אלא הן אסורות צרותיהן מהייבמות ולמאן דאי' להו (* הכי *) צרותיהן כמותן מיעוטא לדרב ודרב אסי וכולהו אית להו דהרדי . לא גרסינן בברייתא צרות צרותיהן מנין תלמוד לומר כדכתיב בתור' כהנים במקצת נוסחי . ובירושלמי נמי גרסינן לה אבל בגמ' דילן לא גרסינן לה . תדע דהא לקמן (דף י"ג) אפיסק' דמתני' הדר איבעיא להו בגמ' מנא הני מילי ואמר רב יהודה לצרור . ורב אשי אמר סברא הוא וכו' . וליתא נמי בכולהו נוסחי דוקי ולא בהלכות רבינו הגדול ז"ל :

הא דאמרין דאתי עשה ורחי לא תעשה דגמרינן מציצית . הקשו בתוס' מה לציצית שכן שקולה כנגד כל המצות ולי נרא' דלא דייקין הכי בשכרן של מצות דהא לקמן (דף ו') דקס"ד למימר שאני לאווי שבת דחמירי מסקינן דתנא גמר מנייהו ולא פריך הכא נמי לא פרכינן וכל דכן הוא דלאוי שבת לדינא חמירי ועשה דציצית לא חמיר אלא למתן שכרו ואי אתה יודע מתן עכרן של מצות :

דף ד' ע"א נבי לא תלבש שעטנו גדילים תעשה לך דרשינן סמוכין להתיר כלאים בציצית משום דאיס' ד לומר לא תלבש שעטנו אף בגדילין למאי הלכתא אסמכינהו רחמנ' לישתוק קרא מיני' ואנא ידענא . וגביל לא תחסום וכי ישבו אח' סדרשינן סמוכים שלא תחסום נוהג ביבמה משום דאי להתיר חסימה ביבמה למה לי סמוכין

ח'דושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

סמוכין דכיון דאמר רחמנא יבם אין שומעין לה :

וזהו דאמרין במשנה תורה דריש הוא הדין לכל התורה אי מופנה אבל מוכח בתורה ליכא למימר אלא במשנה תורה דכולא תורה כחדא פרשתא דמיא ומשמע דרבנן דרשי סמוכין אע"ג דלא מופנה ולא מוכח דהא לא תחסום וכי ישבו אחין ליה מפני ולא מוכחו ואם תאמר מוכח הוא דאם כן ליכתבה רחמנא גבי איסור דאשת אח לאו מילתא היא דהא לא אשכחן בכל התורה דכתב רחמנא לדוחה גבי המצו' דפסח ותמיד ומילה לאוגבי שבת כתיבי וכן נמי בן עזאי דריש סמוכין דלא מופנה ולא מוכח דמופנה ליכא דמיבעי לן למידרש ביה אם אינו ענין לשוכב תנוהו ענין לנשכב ואפקי רחמנא לשוכב כלשון נשכב מה שוכב ענוש והזהיר אף נשכב כדאיתא בפ' ארבע מיתות (דף פד) נמוכה ליכא גא במשנה תורה תרע דאי הוה מופנה ומוכח הוא (נ"ל הא) במוכת מודה בה ר' יהודה . והא דאמרין וגבי ציצית נמי איבעית אימא משום דמופנה ואיבעית אימא משום דמוכח וכולא שמעתתא לר' יהודה קאמרין . אינמי יש לפרש לחבנן גבי ציצית בעינן מופנה ומוכח ללמד על כל התורה כולה דדרשינן סמוכין דקרא דר' אליעזר סמוכין לעד לעולם אסמכתא בעלמא הוא . ועוד דליכא למימר אתי עשה ודחי לא תעשה עד שירבה בי' אותו הכרח בפירוש :

איבעית אימא משום דמופנה דאם כן לכתוב רחמנא לא יגלה כנף אביו למה לי אביו בלחוד קא דריש

דלא יגלה כנף מיבעי לי' לשומרת יבם של אביו לעבור עליה משום דורתו ומשו' יבמה לשוק ומשום כנף הראוי' לאביו לי' לי' משו' דכל היב' דאיכ' למידרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי אם כן בלא סמוכין נמי על כרחין ולא יגלה ליה מצית לאוקמי אלא באנוסת אביו אלא עיקר קרא לשומרת יבם ואביו למידר' בי' נמי סמוכין לארוסה וכיוצא בה לקמן שטענו למה לי שמע מינידה לאפנויי למידרש סמוכין כך פי' רבינו ת"ם ז"ל בספר הישר . והא דלא דרשי רבנן הכא סמוכין משום דלא יקח הפסי' הענין ובפרק נושאין על האנוסה לקמן (דף נו) גרסינן במקצת נוסחי ורבנן אי סמיך לי' כדקאמרת השתא דלא סמיך (*מיבעי*) לי' וכו' ובבבא לא יקח ולא יגלה נמי דרשינן סמוכין לקמן (דף מ"ט) לומר שיש ממזר מחייבי כריתות :

ע"ב ואפילו מוכרי כסות פיר' שי ז"ל ואין מרחכווין להנאת חימום ולי' נראה כל שאינו מתכווין פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון ואביי ורבא נמי פליגו בדאיפשר ולא קא מיכווין ובמסכ פסחים (דף כ"ו) ומייתי התם נמי בריית' דמוכרי כסות מוכרין כררכן ובלבד שלא יתכווין בחמה מפני החמה ואוקמוה כר' שמעון ודבר שאין מתכווין לאו מהכא נפקא היתירא דידי' . ועוד דאנן לר' יהודה קאמרין אלא האי מוכרי כסות דהכא בשאינו נהנה בהן כלל כגון בימות החמה ואינו עומד בחמה שהוא אינו גא מצטע' בהן ולרברי הכל כיון דלית בי' הנאה שרי אבל כשהוא נהנה בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמי' גא שאינו מתכווין

הרושי רמב"ן בכמות פרק ראשון ז

משעטנו נפיק שיהו שוע טווי ונוז ויהי
 כולן דבר אחד כלומר מחוברין יפה כאלו
 הן בגד אחד דכיוון דאפקינהו רחמנא
 בשם אחד למקרי שעטנו ולא שעטנוים
 אלמא בשנעשו הצמר והפשתים בגד
 קאמר ורש"י פירש כולה משעטנו נפקא
 דאי למעוטי לכתוב רחמנא לא תלבש
 כלאים צמר ופשתים יחדיו ונמדאפקי
 בלשון שעטנו דרוש ב"י נמי הא וקשה
 לי אימא כולי לשוע טווי ונוז אתי :

לא - תעשה שיש בו כרת היכא אשכתן
 דדחי דאי צטריך עלי למיסרה -
 קשי' לן מאי אולמא דהך דרשא אחרית'
 מיהא לאו מי אמרינן טעמא דכתב ארת
 שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי ולהפי
 איצטריך קרא למיסרה ללמד על כול
 התורה דדחי ותו למה לי עלי למיסרה
 כיון דכתב רחמנא גדילים לומר דארת
 עשה ודחי לא תעש' גרידא מינה שמעינן
 דלא דחי לא תעשה שיש בו כרת דאי ס' ד
 שיש בו כרת דחי שאין בו כרת מבעיא
 והכי אמרינן נמי דדחי וארת שבתותי
 תשמורו ואיכ' למימ' ודאי אי עלי ליכא
 (למיחוש) למידדש הוא הכי נמי לא עלי
 איכא למימר דלג' ש' אחריתי אתי
 וכדלקמן - וכבר פירשתי דלא עבדינן
 בנין אב ללמד שיבא עשה וידחה לא
 תעשה - בין שיש בו כרת בין שאין בו
 כרת עד שירבה אותו הכתוב בפירוש -
 והכי קאמר היכא אשכתן בחדיא דדחי
 דאיצטריך עלי למיסרה וללמוד עדי
 עצמה יצאת שאם תאמר מינה וללמד
 על הכלל כולו דדחי מוטב למישרשי'
 לאידך ג' ש' כדר' ולא לחדש ממונו דחיי'
 לכל לא תעשה שבתורה שיש בהן כרת
 דחמירי ותאי דלא גמרינן מציצית דלג' אתי

מתכווין פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון :
 הא דקאמרינן כתב רחמנא צמר
 ופשתים דאפילו צמר לפשתים
 ופשתים לצמר - פירוש ולית לן דריש
 לקיש דאמר לקמן (דף כ') כל מקום
 שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה
 יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו
 יבא עשה וידחה לא תעשה דהא פשתים
 לצמר יכול לקיים את שניהם הוא ואפילו
 הכי דחי והכי נמי אמרינן עלה במנחות
 (דף ל"ט) - ויש שסובר דריש לקיש
 בעלמא איתמר אבל כלאים בציצית
 לגמרי הותר מסמוכין - וההיא דמנחות
 דחיי' בעלמא היא - ולא מהיר' לי
 בשמעתי' דהא מהכ' גמרינן לכל התור'
 דאתי עשה ודחי לא תעשה - ואם כן
 נימא אפי' בדאיפשר לקיים את שניהם
 לדחי דומיא דציצית אלא שמע מיני'
 בציצית נמי אתמר :

דף ה ע"א אלא אתיא מראשו
 דהך רחמנא
 פירוש וסבירא ליה להאי תנא הקפת כל
 הראש שמה הקפה ולא איצטריך קרא
 אלא לנזיר ותנא קמא נפקא לי' מהיכא
 דנפקא לי' לר' ישמעאל דכוותי' סבירא
 לי' בכגדים שנאמרו בתורה סתם -
 והא דכתב רחמנא הכא ראשו - מילתא
 דאתיא במה (מציצית) (* מצינו *) טרח
 וכתב לה - אינמי לאשמועינן ממילא
 דאיכא איסורא בראשו טפי משאר הגוף
 דהקפת כל הראש שמה הקפה :

ע"ב שוע טווי ונוז - מפורש במסכת
 נדה (דף ס"א)
אלא כולא משעטנו נפקא - פירוש
 לעולם כדאמרן יחדיו למה לי
 ודקאמדת טיבעי לי' שרתי תכיפות

הרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

אתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת
איכא למימר משום דדילמא דסבירא לן
מה לי חומרא זוטרא מה לי חומרא רבה
כהלקמן . ומיהו ודאי כי קס' דדארתי
עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת בכל
התור' הוי יכלינן לאקשוויי אם כן סמוכין
דציצית למה לי אלא פרכינן בכולה
שמעתה מינה ובה ולא קמא ליה
כלל דאתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו
כרת בעלמא :

וכי תימא לילף ממילה . קשיא לן
והא שבת עשה ולא תעשה הוא
דכתיב וביום השביעי תשבורת אלא
דקיימא לן (* דלא *) אתי עשה ודחי לא
תעשה ועשה ליגמור מהכא דדחי . ואם
תאמר דעדיפא מינה אקשי דמרחיק
לכולא מילתא מאי טעמא לא גמרינן
מהתם אכתי הא דקתני פרייתא יכול יהא
כיבוד אב ואם דוחה את השבת וכו' והא
לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועש' ולמה
לי קרא . הא לא קשיא כדמתרין בפרק
זאלו מציאות (דף ל"ג) ס' דאמינא
הואיל והוקש כבודו לכבוד המקו' אימא
ניצית לל' קמ'ל . אלא הא קשיא היכי
דייקינן מינה לכל התורה כולה הא לאו
הכי דחי לימא שאני התם משום דהוקש
כבודו הוא . אלא הוה מתרי טעמי
נקיט ואע"ג דהא עדיפא . וכן נמי הא
דגמרי לה לקמן (דף ו' ע"ב) ממיתת
ב' דלא דחיה שבת הוה ליה למימר
זליטעמך עשה ולא תעשה הוא . והא
דלא פרכינן גבי מילה שכן כרת משום
דמילה בזמנה דדחיא שבת אין בה כרת
אבל אמה הצד פרכינן ממילה ופסח שכן
יש בה צד כרת :

דף ו' ע"א הא דדייקינן טעמא

דכתיב אח עבתוהי תשמרוהא
לאו הכי דחי והדר כי דחינן לה בלאו
דמהמר דייקינן ליגמור מהכא ולא
דחי טעמא דהא מילתא דהטיא
בכולה שמעתא משום דגבי לא תעשה
שיש בו כרת אי ס' ד לא נידחי דגמרינן
מינה לישתוק קרא מיני ואנא ידענא
ומיהו ודאי איכא למידיק עלה דילמא
לעולם אימא לך דלא דחי דגלי דהמנא
בהא והוא הדין לכל התורה ואצטריך
ס' דאמינא מה לי חומרא זוטרא מה לי
חומרא רבה וכי היכי דדחי לא תעשה
שאין בו כרת לידחי אהי שיש בו כרת
קמ'ל . ולא מצירת למימר דלא ס' ד
הכי דאם כן מציצית גופה תיפוק לן
כדפירישית לעיל וכן הא דאמרינן לקמן
(דף ו' ע"א) בהדיא בשמעתין ולמאי
דס' ד מעיקרא מאי או אינו דקאמר
ומסקנא מה לי חומרא זוטרא מה לי
חומרא רבה ומשום הכי איצטריך
דחמנא למיסר הכערה בההיא נמי איכא
למידיק היכי דייקינן טעמא דכתיב
דחמנא הא לאו הכי דחי אדרבה ניגמר
מינה לכל התורה דלא דחי ויש לפרש
דלעולם כל היכא דחד קרא הוא גמרינן
מינ' מה התם לא דחי בעלמא נמי לא
דחי אבל כי דרשינן מכיבוד אב ואם או
ממיתת ב' דלא דחי וכתוב נמי עלי'
דלא דחי הוה ליה כשני כתובים הבאים
כאחד ואין מלמדין שלא ידחו אלא
שידחה דאי ס' ד לא דחי עלי' למה לי
ואם תאמר אם כן מקרא גופי' דעלי'
ליגמר לכל התורה דלא דחי ואמאי
מהדרינן אהיכא אשכתן בעלמא דדחי
יש לומר כדאמרן לעיל דעלי' לא מוכח
ולא עבדינן מיני' בלחוד בנין אב לכל
התורה

הרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון ח

גבי דיוקא דהבערה דהא גמר מציציות
 דרתי במה לי חומרא רבה מה לי חומרא
 זוטרא וגמיר נמי משבת הא לאנ הכי
 דתי כדפירישית :

הג'ה על הגליון

לפני הדיבור **הא** דדייק בברייתא
 ואע"ג גבי כבוד אע"ג
 דינמה כתיב נא אל דאיש אמו ואביו
 אסת אסיך וינס תיראו מכל מקום
 אותה לא נלטו אל אסת שבתותי
 סכנו מאליהן • תשמורו דאני כו'
 הריטנ"א ז"ל ע"כ וגבי מקדש אמרינן
 מלאתי : איפכא את שבתותי
 תשמורו אף על גב
 דמקדשי תיראו • פירש"י משום
 דאני כו' משמע כולכם חייבים בכבודי
 ושמירת שבת כבדה הקב"ה יותר מכבוד
 אב ומבנין בירת המקדש • ששמירת
 שבת אינה אלא לכבוד הקב"ה שברא
 עולמו בששת ימים ובנין בירת המקדש
 לכפרת ישראל ולהנאת כהנים ואע"ג
 דדרשינן בכמה קראי אני נאמן לשלם
 שכר ונאמן ליפרע כיון דבחד קרא כתיב
 אני להזהיר על כבוד השבת כל מקום
 שהוזכרה בו שבת נדרוש כן ואני אומר
 עיקר דרשא מוארת שבתותי תשמורו
 בכל מקום שנאמרה שמירה יש במשמע
 שלא ידחה אלא שיהא שמור לעולם ואין
 במשמע מורא כן וממילא משתמע אני
 ה' כולכם חייבים בכבודי :

מה להנך שכן הכשר מצודה פירש"י
 ז"ל עיקר קיום מצורת אביו לא
 איפשר לקיומי אלא בעקירת שבת אבל
 הכא איפשר דחליץ ולא מתוור לן דהא
 רבא דאמר בפרק כיצד (דף כ') הכא
 איפשר

התורה כולה אלא הוה גמירנא מציצית
 דרתי דמה לי חומרא רבא מה לי חומרא
 זוטרא וכי ח"ינן בקרא אחרינא דלא דתי
 דרשינן עלי' נמי לכיוצא בו דלא דתי הא
 בכל התורה דתי ודומיא דציצית • ומיהו
 כי מתרצינן ומוקמינן לי' בלאו דמחמר
 דייקינן אפכא • והכי קאמר ודאי
 איכא למימר דמכלאים בציצית גמרינן
 לכל התורה דרתי ואת שבתותי תשמורו
 לגופי' דגלי בי' רחמנא דלא דתי משום
 דאתה ואביך חייבין בכבודי ואיכא
 למימר נמי מוארת שבתותי תשמורו
 גמרינן לכל התורה דלא דתי וכלאים
 בציצית לגופי' דגלי בי' רחמנא דרתי
 משום דציצית שקולה כנגד כל המצוות
 וכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר
 הכי קולא וחומרא לחומרא מקשינן ולא
 דתי • ובתוספות ראיתי דמתרצינן
 כולא שמעתה הכי דודאי מעלי' מצי
 למיגמר הא בעלמא דתי כרגמר בשבת •
 אלא דברייתא קתני שומע אני אפי'
 באחרת מכל העריות ומשמע דמקמי
 דתי עלי' ידעינן הכי ועלי' למיסר
 איצטריך ואע"ג דאמר רבא לקמן (דף
 ס' ע"א) צורה לא צדיכה קרא וכו'
 דאלמא שומע אני דקתני ברייתא לאו
 דוקא אלא משום שיטפיה דצרות נקיט
 לה האי סברא דרבא הוא דסבר לא אתי
 עשה ודתי לא תעשה דכרת דחמיר טפי
 טובא ואנן השתא ס"ד דברייתא דוקא
 קתני שומע אני בין בעריות בין בצרות •
 והא דלא גמרינן מציצית דלא דתי לא
 תעשה שיש בו כרת יש לומר דלמאי
 דס"ד למיגמר משבת לא מייתר לן צמר
 ופשתים כלל בדוקי' דרבא כד מתרצינן
 בתוספית וזה אינו מספיק בסוף השמועה

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

איפשר בחליצה ומקיים עשה ולא תעשה
איתותב דכל שאינה עולה ליבוס לאו בת
חליצה היא ועוד דאם כן ממיליה ופסח
וחמיד ומיתת בית דין בשבת מכולהו
לא אתיא דמה להלן שכן הכשר מצורה
ואיפשר למול למחר • ולקיים
מיתת בית דין למחר השתא מיהא הכש'
מצוה נינהו דהא תלמוד בנין בי המקדש
איפשר למחר • ואפי' הכי אמרת
הכשר מצוה הוא • ועוד קשה לן הא
דאמרין הכשר מצוה ותיפוק לי' מהתם
מאי קושיא מקרא קמא דמורא דאב
גמרינן לכל התורה דדתי והאי דמקדש
לגופי' איצטריך לומר דלא דתי ומ'מ
חרושיהו הכשר מצוה נינהו הא ביבו' לא
דתי ואכתי עלי' למה לי • ועוד דהכשר
מצוה (תנאי) לא משמע הכי אלא משמע
פירושו כמו שפר'ח דאלאו דמהמר
קאמרין דליכא למיגמר מהכא דלא דתי
דמה להנך שכן אין דתייתן עיקר מצורה
אלא הכשר מצוה שהמחמר אחר
בהמתו להביא לאביו גזולות או דבר
אחר אין זה כבודו אלא הכשר כבודו וכן
גבי בנין בית המקדש במחמר שאין בו
בנין הבית עצמו קאמר לא שהוא מכשי'
בנינו הלכך אע"ג (דהכא) (*רבהכי*) לא
דתי בעלמא הכא דתי דגמרינן מכלאים
בציציל • וא"ת והלא מכיון שאמ'לו אביו
חמר אחר בהמתן דהו' כבודו אין עיקר
כבוד אלא מה שאמרו בקירושי' איזהו
כבוד מאכילו ומשקהו ומלבישו ומנעילו
וכו' וכל דבר שיש לו הנאה בו אבל אמר
לו לעשות דבר שאין לו הנאה של כלום
אין זה כבוד שאמרה תורה וכן מה
שאמרו יכול אמר לו אביו להיטמא וכו'
להביא פירות קאמר אבל הטמא לחנם

אין צריך לומר שלא ישמע לו :
ע"ב לא ר' יוסי היא מדין הוא רהכא
נמי הוה לי' למימר אי ר'
יוסי אלא דקיימא לן אתי עשה ודחי לא
תעשה • וגמר מהכא דלא דתי אלא
דעדיפא מינה אמר • ומיהו קשיא היכי
קס' דמשו' דאתי עשה ודחי (*לא תעש'*)
הו' והא קיימ' ל' דכי אמרין אתי עשה ודחי
לא תעשה ה"מ כגון מילה בצרעת סדין
בציצית דבעידנא דעבר ללאו מקיים ליה
לעשה אבל הכא בעידנא דעבר לי' ללאו
לא מקיים לי' לעשה דהא הבערה ובישו'
פתיל' של (*אבר*) בידו ופותרת פיו ונותן
את האזר תחת הפתילה והיא ניתכ' לתוך
פיו וכן בהבערה נמצא שהבערה ובישול
וקיים מיתת בית דין באין כאחד :

ד' ע"ב אלא סד' א' תיתי במה מצינו
מאשת אח מה אשת אח
מיבמה אף אחות אשה מיבמ' ואי תקשי
לך הא דאמר' דרמיא לדבר שהי' בכלל
ויצא לידון בדבר החדש שאי אתה יכול
להחזירו לכללו במה מצינו ער שיחזרנו
הכתוב בפירוש לא קשיא דכרמעינת בה
לא דמיא לדבר שהי' בכלל ויצא לידון
בדבר החדש • והא דלעיל דתיי' היי'
כלומר אי דמיא אדרבה להא דמיא אבל
ודאי לא דמיא להא ולא להא • הרב
אב' ב' דז"ל • פירוש לפירושו דהתם
חזינן דלא גמר איהו מכללי' אבל כללים
גמר מיני' במה מצינו ובשאר הדרכים
שהתורה נדרשת בהן והא דלא גמרינן
שאר אשמו' (לכהן) (*לבוהן*) יד' מנית
משום שזה מכשיר ושאר אשמו' מכפרינן •
אינמי מיעוטא כתיב בהו בוזאת תורת
האשם ולא בהווינות :

ורבי יוחנן אמר דבר תורה
אפילו

חדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון ט

העריות וכיון דמדרשא לצדור אתיון צרות חנא במתני' פוטרות ואלו פוטרות דלא צריך קרא כלל ודוקיא דרבאשי אפי' למסקנא אתיא :

דף ט' ע"א הוא דאקשינן מאי ליתו ליתו פר צבור

בשאר מצו' הוא דמייתו קש' לי והלא כל זמן שאת' אוס' להן להבי' קרבן אחר שלא בקרבן יחיד וצבור בעבודה כוכבים ומזלות חלקת בקרבנותיהם ולא קשיא דכיון (דמימתן) (*דמימתן*) אתה למד מה התם חלק הכתוב דין מרובים בעכ' ופ' מכל שאר חייבי קרבן נחלוק בהם :

והרי איסור מצוה ואיסור קרושה דפליגי ר' עקיבה ורבנן דלר'

עקיבה לא מיבמין נימא דאתי עשה ודתי לא תעשה דהא אפי' חייבי כריתות דלא תפסי בהו קידושין הוה אמינ' דיליבמו אי לאו משו' דלא אתי עשה ודתי לא תעשה דכרת . ויש לומר דלר' עקיבה גלי דחמנא בעריות זהו הרין לחייבי לאוויק דכל דלא מתפסי בהו קידושין מפקעי זיקה אכתי קשה האי סברא הכא היכא שמעינן ליה לר' עקיבה דמקשי מיצת להדיא :

דף י' ע"ב וליתני לדבריר' עקיב' אין לה עלין

כלום פיל' עיקר קושיא מדהורה ליה למיתני' בדידי' דלדבריר' עקיבה החולק וחזר וקדשה אין לה עלין כלום ואמאי דהיטותני בעמד א' מן האחיין וקדשה זמיהו משום דלא מפרש בהדיא לדבריר' עקיבא לא קשי' דאשכתן טובא רישא חד תנא וסיפא חד תנא ופלוגתא קתני :

הא דאמרינן לעיל לפי שאיננו בוצר

אפילו עשה לית בה . פירש רת' ס' ז' ל' דר' יוחנן לאו לאיפלוגי אתנא קמא דבריייתא אתי אלא לפרושי עשה של דבריהם קאמר והכל מודים דמן התורה אפי' עשה אין בו ותדע דהא מפתח הר הבית ועד שערי נקנור הוי מחנה שכינה כדתניא בספרי ובתוספתא ואי טבול (*יום*) אסור מן התורה במתני' שכינה בכל הר הבית יהא אסור לאנן תנן במסכת כלים (כפרק קמ"א משנה ס') הר הבית מקודש הימנו שאין זבין וזכות נכנסין והיינו ודאי משום דמדרבנן הוה נהם לא (*גזרו*) לא על מקצ' מתנ' לווי' דהיינו החצר החדשה דהיינו עזרת נשים ולפי פירו' זה יכול הי' תנא קמא דברייית' לשנות מושב יבא עשה של תורה וידחה עשה של דבריהם אלא מפני שחכמים העמידו דבריהם במקומות כנגד של תורה עשאן כאלו שניהם תורה והתמיר בחמור :

דף ח' ע"א הוא דאמ' רב אשי מתניתין נמי דיקנה וכו' . כך

נדאה לי פירושא מתני' נמי דיקנה דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ולא ציצטריך לה קרא לא למידר' לצדור ולא למידרש עלי' דקתני פוטרות צרותיהן ואילו פוטרו' (ופוטרו') (*ופטורות*) לא קתני משום דפוטרות לאו מדרשא אתיא אבל פוטרות ודאי מדרשא לצדור אתיא ואפי' תימא למיסר צרה לא צריך קרא צהי דלא הוה צריך לפרושי בה עליה במקום מצוה דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת אבל לצדור ודאי צריך דצר' ליה בה צר איסור בכל התורה אלא מלצדור דמיני' משמע לא אחות אשרה ולא צרתה ועלייהו כתיב כרת בטעם

חדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

בצרת צרה הקשו בתוספות
 והיא משכחת לה בחולץ
 ליבמתו וקדשה ונולד לו אח ויבמה כר'
 שמעון ומת דפוטרת צרה וכן צרת צרתה
 לעולם והם תירצו לוי לא סבר לה כר'
 שמעון :

דף י"א ע"א רבינא סבר לה
 כר' יוחנן
 ומתריך לה אליבא דרבנן פי' אפי' לרבנן
 והוא הדין לר' שמעון :

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה
 חליצ'מן האחין מאן אחין אחין
 הנולדים שהיו בעולמו של מת הראשון
 במאן כר' יוחנן עמד אחר מן הילוריים
 אחר מיתתו של הראשון קודם חליצתו
 של אחרון וקדשה אין לו עליו כלום
 דהיינו נולד ואח' ייבם שמו' בה ר' שמעון
 ואין צריך נולד ולא ייבם כגון זה שחלץ •
 ויש נוסחאות שכתו' בהן מאן אחין אחין
 היולדין ועמד אחר מן הילוריים ופי' ילודי'
 שנולדו כבר לו קוד' שמת ראשון ואלו קוד'
 שעש' בה שני דבר אבל (* אין *) הגירס'
 נכונה שכיון שאין פירושה שוה דין הוא
 שנפרש בלשונם ורש"י ז"ל פי' בילודים
 לאחר קידושי שני ורלא כר' שמעון :

הג'ה על הגליון

ה'ג רב הנגאל לשון רבינו
 ז"ל חד אמר יציעה
 בלא תעש' וחד אמ' ראשון כמהדור' קמא
 בכרת גורם בעשה דיבמות מאן דאמר
 וכן בכל הנוסחאות בעשה פירשו רבינו
 ובהלכות גדולות נראו ורבינו נרוך
 וזו היא גירסתו של זכו' קל דעשה כיון
 רש"י ז"ל ופי' בירת שלא נכה טוב לא
 אחר הוא בונה עכ' ולאו הנא מכלל

עשה עשה • ואינו ואינו בונה שני בתי'
 כדאם לי דהאי לאו הבית מכלל
 אפליגה קאי ולאו עשה עשה • ואינו
 גמור הוא דכתיב לא מחזור לי כלל דמי
 יבנה (* ועוד *) דלמ' כתיב בית אחד הוא
 קרא קא מזהיר ליה בונה אשר לא יבנה
 דכיון שלא נכה טוב כתיב ואי מהתם
 לא יבנה • נפקא מכלל לאו
 וכדאמרינן לעיל הוא בא • והר"ר
 חיינו לאווי' כיכהו משה הספרדי ז"ל
 ולא משמע מהאי מפרש עשה דכתיב
 לאו איסור' לכרתה יבמה יבא עלי' לא
 מתייבמ' והמורה פי' עלי' ועל חברתה
 בעשה בית אחד הוא ואם כן הורה לן
 בונה ואינו בונה שני למידרש הכי בגמ'ר'
 בתים ולאו הנא ועוד דהא בפרק
 מכלל עשה עשה וזה החולץ (דף מ"ד)
 הנכון עכ' לומדנו' מפרש בגמ' מבית
 אלו משמע שיש עשה אחד הוא בונה ולא
 ולא תעשה • עד שני בתים אלא יש
 כאן מלאתי : לומר מדלא כתיב
 אשר לא ייבם מיית'

לן קרא ודרשינן בי' דהכי קאמר ככה
 יעשה לאיש שלא יבנה אותו בית אחד
 שהי' לו לבנות ומדאמר דבית אחד הי'
 לו לבנות ומשמע ולא שנים עשה מיקרי
 דהא לירת בי' לאו ורבינו ת"ס ז"ל הכריע
 בדברי רבינו חננאל ז"ל בלאו מאשר לא
 יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה וכן נמי
 צרת חלוצתו הלכך בצרת כנוסתו קרי
 כאן כיון שלא בנה שוב לא יבנה דכל
 שלא בנה בית זרה בין שנפטרה על ידי
 כניסה בין על ידי חליצה בין על ידי עצמו
 בין על ידי אחיו כיון שלא בנה אותו בית
 שוב לא יבנה • ותלמודא דנקיט בירת
 אחד הוא בונה ואינו בונ' שני בתי' רהש'

נקיט

חדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

מה ראית לרבות קידושין ולמעט יבום
 וחליצה • ועוד הא דאמרין במחזיר
 גרושתו למאן דאמר טומאה בהדיא
 כתיב ואסורה צרתה חולצת ולא פטר
 לה מן החליצה בערוה • קשיא לן
 מאי שנא מצרת סוטה ואפשר דסבידא
 לי' לרב כמאן דדריש לאחר ולא ליבם
 ודריש לה איהו לגמדי לפטר' מן החליצ'
 ומן היבום וכיון דכתיב בה טומאה
 כעריות מה עריות צרותיהן כמותן אף זו
 צרותה כמות' אבל מחזיר גרושתו שלא
 פטרה הכתוב בפ' חייבי לאוין היא
 וחייבי לאוין בני חליצה היא ואי טומאה
 כתיב בה לעשות צרתה כמותה
 הלכך צרתה נמי חולצת כמותה
 ולא מתייבמת ודיקא נמי דלא גמר
 רב פטור סוטה מטומאה מדקאמר
 צרת סוטה אסורה ואלו פטורה ופוטרת
 לא קאמר כנ"ל • ופסק רבינו ז"ל כרב
 ואסורה לחליצה והר"ר אברהם ב"ר דוד
 ז"ל כתב סוגיא דשפעתתא אע"ג דכתיב
 בה טומאה בעינן חליצה או היא או
 צרתה דאלו אתיא לבעל מי לא בעיא גש
 השתא נמי בעיא חליצה וצרתה כמותה
 סמך לו הרב ז"ל על הסוגיא שבמסכת
 סוטה שזו השמועה מפורשת היא
 לפוטרו מן החליצה ויבום :

דף י"ב ע"א הא דאמרין צרת
 איילונית מותרת
 מצינו בירושלמי ששאלו טעמו של דבר
 וכך אמרו שס"ר בון בר' חייא אמר ר'
 אבא בר ממל בעי איילונית ואשת אחיו
 שלא הי' בעולמו (צרתה) היו בפרשה
 מה חמית מימר איילונית צרתה מותרת
 ואשר אחיו שלא הי' בעולמו צרתה
 אסורה א"ל איילונית מטעם אחר

2 3 הוצאתה

נקיט ואזיל וראי' הביא לדבר ממה
 שאמרו לקמן בפרק דבן גמליאל (דף
 כ"ג) אין אחר ביאת כלום וחתם
 אוקימנא רישא דמתני' כר' עקיבה דאמר
 אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וכן
 מוקמינן להא דאין אחר ביאה כלום ואי
 פ"ד חייבי עשה ניהוהא מני דלא
 אשכחן תנא דסתם לן כר' יעבב דאמר
 (לקמן דף מ"ט) כל שאין לו ביאה
 בישראל הולד ממזר ועוד דהא בשילהי
 פירקין קידושין (דף ס"ח) וברי שפרק
 אלו נערות (דף כ"ט) הניחא לר"י
 ישבב אי לאפוקי מטעמא דר' יוסי מאי
 קאתי אלא אי טעמא דנפשי' קאמר ואפי'
 בחייבי עשה נמי אין קידושין תופסין •
 אלא שמע מינה בלא תעשה גרסינן
 כרבינו חננאל ז"ל ועוד עתיד אני לכתוב
 בסיוע השמים :

הא דאמר רב צרה סוטה אסורה
 טומאה כתיב בה כעריות בדין
 הוא דהוה לי' לאשמועינן סוטה עצמה
 מדכתיב בה טומאה איפטרה מן החליצה
 כצרה אלא חדא דאית בי' תדתי קמ"ל •
 והא דאמרין במסכת סוטה פרק קמא
 (דף ה') אלא מעתה חליצה נמי לא
 ליבעי • א"ל רב יוסף אלו איתי לבעל
 מי לא בעיא גיטא הכי נמי בעיא חליצה
 רב לית לי' האי טעמא דכיון דכתיב בה
 טומאה כעריות פטורה מן החליצה ומן
 היבום אבל אין קידושין הראשונים נפקעין
 דהא גבי מוצא בה ערות דבר כתי' וכתב
 לה ספר כריתות ואסגרשה קידושין
 תופסין בה לכתחילה שכשם שאין
 הראשונים נפקעין משנה כך (א') (א'*)
 תופסין בה ולא ריבה הכתוב טומאה
 אלא לענין יבום וחליצה וצריך תלמוד

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

אעפ"י שהביאה סימנין דשומא נינהו וכן
נמי תוך הזמן הזה ואחר הזמן הזה
(* היא *) ועוברת ה' אי כשהביאה
סימני' דגדול' היא הא אם לא הביא' סימנין
קטנה היא ואינן חיינן שאם לא תאמר כן
מצינו חמותה ממאנת דקיימא לן קטנה
שלא הביאה סימנין יכולה למאן עד רוב
שנותי' ואפי' למאן דאמר חוששין שמא
נשרו הני מילי כשבעל אחר זמן דהוי לה
ספיקא דאורייתא אבל לא בעל אינן
חוששין ואם כן מצינו חמותו ממאנת
כגון שנישאת קטנה ואחר הזמן הזה
(אנשא) אחר חופתה (* שפי' שבעל *)
שלא לשום אישנות זילד' בת ולא הביאה
שתי שערות שזו חמותו ממאנת בראשון
אלא כולה כשהביאה סימנין :

איני זהא תנא רבה בר שמואל אי
אתה יכול לומר בחמותו וכו'
שנמצאו איילונית או שמיאנו שכבר ילדו
פירש"י ז"ל מדתלי טעמא בולד מכלל
(לישנא) דקטנה היא דאי לאו דקטנה
היא ליתני שכבר גדלו . ואי קשיא
דלמא (* נקטהאי *) לישנא דשוויית
לאיילונית ולממאנת קטנה שבכלל ילדו
גדלו . איכא למימר טעמא דאיילונית לא
איצטריך ליה קרא ממאנת הוא כגון
שנישאת קטנה הוא דבעיא טעמא הוה
ליה לפרושי משום גדלות ולא תתלי
בולד :

אלא לעולם שמא תתעבר (וחמות)
(* ושמא תמות *) לא קשי' פי'
קשי' טעמא דמתני' (ודרב') (* אדרבה *)
בר שמואל כיון דקטנה היא אמאי אינדה
ממאנת אבל לא קשי' א"כ מצינו
(* חמותו *) ממאנת שהרי לא מצינו
דקתני רבה בר שמואל שכל שילדה

אינה

הוצאתה אשר תלד יצתה זו שאינה
יולדת לא דיך שאינה מתייבמת אלא
שאתה מבקש לאסור צרתה אבל אשר
אחיו שלא הי' בעולמו ערוה היא וערוה
פוטרות צרתה פי' איילונית כיון שלא
פטרה הכתוב אלא לפי שאינה ראוי'
להתייבם היאך נאסור צרתה והלא אף
היא אם היתה ראוי' לילד כצרתה
מתייבמת אבל אשר אחיו שלא הי'
בעולמו הכתוב עשאה עליו ערוה אעפ"י
שראוי' להתייבם ואין הטעם הזה מספיק
לצרת בתו איילונית אלא שאמרו
בירושלמי בסוף השמועה אלו בתו מן
הנשואין בלא איילונית צרתה אסור'
מפני שניתוסף לה איילונית צרתה
מותרת א"ל איילונית כמי שאינה בעולם
אלו שתי יבמות אחרת איילונית ואחרת
שאינה איילונית ובא ייבם או חלק לרה
עבא עלי' שמא פטר בחברתה (כלום)
(* כלומר *) הרי איילונית כמי שאינה
פי' כיון שאם בא על האיילונית או חלק
לה אין צרתה פטורה אעפ"י שאין
איילונית עליו ערוה נמצא שאין עלי'
ציקוק כלל וכיון שכך הויה לה צרתה צרת
ערוה שלא במקום מצוה כדברי רש"י ז"ל
בשם בעל ההלכות ז"ל ולקמן נמי אמרי'
כיון דלא אתי איסור (* אשת *) את
והאי לאו איסור אחרת אשה הויה לרה
בצרת אשה שלא במקום מצוה כלומר
שלא במקום מצוה דערוה אעפ"י שהויה
מקום מצוה לצרה הכי נמי גבי איילונית
כיון דלא רמיא מצוה דיבום איילונית
אעפ"י שהויה במקום לצרתה צרתה
מותרת :

ע' ב קודם הזמן הזה אינה מתעברת
כלל כל עיקר . פי'

הרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון יא

אינה ממאנת :

ואמר רב ספרא בנים הרי הם כסימנים פי' רבינו הגדול ז"ל קטנה שילדה תוך הזמן הזה הרי היא כנערה שהביאה סימנין גמורין דהיינו לאחר הזמן (הזה) שכיון שיש לה בנים הדבר ידוע שאשה זו היא ממהרת לבא בגדולתה יותר מכל הנשים שאי אפשר לקטנה שתלד עד שתגדל . והוצרך לפי זה משום דקיימא לן תוך הזמן הזה אע"פ שהביאה הסימנין שומא נינהו דהכי אפסיק הלכה בפרק יוצא דופן (דף מ"ו) תוך זמן כלפני זמן וכמו שפירשתי למעלה . ודברי רשי' ז"ל מטיין כפי' הזה . ולרב ספרא הא דתני רבה בר (שמואל) (*לואי*) הכי פירוש' קודם הזמן לעולם אין מתעברת תוך הזמן כלומר שלא (היה) מהרה גדלות שלה היא מתה ועוברת נמי מרת ובזרה אנו יודעין שהיא תוך הזמן שלה לאחר הזמן שניהן חיינן הילכך כל שאתה רואה ששניהן חיינן לאחר זמן הו"א שכבר הגדילה ויש לפרש דרבה בר ליואי מידחיא . מרתני רבה בר שמואל דאיהו שמא תתעברה ותמות תני וכן משמע לישנא דגמר' :

וכדרב זביר דאמר אין בנים בלא סימנין וכו' פירש' ז"ל דקא סבר תוך הזמן כל אחר זמן ואם הביאה סימנין לאו שומא נינהו וא"כ הא דרב זביר לא אתיא אליבא דהלכתא . ויש לפרש אף זו כדר' ספרא . אין בנים לקטנה אלא א"כ הביאה שערות שאינן שומא ומהרה להביא סימנין גמורין מפני דבורתי' וקשי' לי א"כ שיש שממהרת להביא סימנין כשאנו רואין קטנה שהגיע

לכלל שנים הללו ויש לה שערות למת אנו אומר' שהן שומא שמא אף זו מהרה ואי שמשדה זראויל ליר' ד מתעברת וילדת . ו'ל דלמא מיעוטא דמיעוטא שילדת תוך הזמן הזה ולמיעוטא דמיעוטא לא תיישינן אלא א"כ ראיננה שילדה זהרב אב ב'ד ז"ל פי' דרב זביר לתרוצי ברייתא דרבה בר שמואל אמת והכי קאמר אין בנים לנער' שהגיע לכלל שנותי' בלא סימנין . ומשנ' הכי תנא שכבר ילדה שאעפ"י שגדלה בשנים הרי הן כקטנות כיון שלא הביאו סימנין אלא מפני שילדו אינן (מאמינו') (*ממאנת*) שאין בנים לנערה בלא סימנין ולא שמועינן הא מילתא תני רבה שכבר ילדה . ואין פי' זה מחזור לי כלל משום דלרב זביר קשיא מתנית' שמצינו חמותו ממאנת שילדה כשהיא קטנה שאע"פ שהביאה סימנין שומא הן אלא על כרחין רב זביר שמא תתעבר ותמות . ודקא קשי' שכבר ילדה אין בנים בלא סימנין . ועוד היכא אמרי' הניחא למאן דאמר הוששין שמא נושרין אדרבא קשי' למאן דאמר הכי . דא"כ למה לי ילדה אפי' לא ילדה נמי אינה ממאנת ועוד דסוגיא דשמעתא מה בנים הרי הן כסימנין דרב ספרא בקטנה אף אין בנים בלא סימנין דרב זביר בקטנה . ואיכא דרמי אשמעתא הא דאיתמר בפ' אר"י נערוות (דף ל"ח) גבי בעיא דבעי רבי' יש בגר בקבר ודיבנדה הוי או אין בוגר בקבר ודאבי' הוי . והוינן בה ופי' מעברא והא תני רב ביבי קמא דרב נחמן קטנה שמא תתעבר ותמות והא הכא אסיקנא שמא תתעבר ושומא תמות . ומפני קושי' נו פרשנו חכמי הצרפתים ז"ל בנים הרי

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

הרי הן כסימנין משעת עיבור. כלומר קטנה שנתעברה וילדה משעת עבודה הרי היא כנערה שהביאה סימנין והדבר נכון שהרי הצריכוהו לשמש במוך כל הזמן הזה שמע מיני' כל שמתעברה כשהיא קטנה אע"פ שילדתה כשהיא נערה היא מתה ועובדה מרת הילכך כשרואין אותה שהיא חיי' בניס הרי הן כסימנין משעת עיבור. והא דתני רבה בר שמואל שכבר ילדה ולא קתני שכבר (משעת) עיברה לפי שאין עיבורן ראוי' עד שילד' :

ואיכא דאמרי בניס עד פא מסימנין למאי נפקא מינה אפי' לרב יהודא בבניס מודה שאם נתעברה ומיאנ' ואה"כ ילדה אמרי' משעת עיבור הרי היא כמי שהיא שריבה (* שאין בין *) נערות לבוגרת (* אלא *) עשה חדשים בלבד כדאיתא התם בפ' אלו נערות (דף ל"ט) :
דף י"ג ע"א ורב זביר אמר אין בניס בלא סימנין שכיוון שילדה עכשיו הדבר ידוע שהביא' סימנין משעת עיבורה :

ונברוק השתא כו' משום צער (ליכא) (* לידה *) חוששין שמא נשרו אבל מעיקרא לא בדקנוה. והא דמייתי לה התם בשמא תתעבר ותמות ולא קתני ושמא תמות לאו דוקא אלא משום (* דאי *) אפשר לקטנה שתלד ולא תמות אלא א"כ היא כנערה או נערה ממש שמהרה לבוה משום הכי קתני שמא תתעבר ותמות. ומיהו סוגיין דהתם דלא כרב זביר דאלו לרב זביר אי בדיק יפה יפה מקום לידה ולא הביא' קטנ' היא ועוד רכיון דחוששין קאמר ומשום שמא נשרו לא קאמר אלא

למיאון אבל לחליצה לא כל שכן איפשר דאית לה בן אלא דלרב זביר ודאי כיון דחוששין אפי' אין בגר בקבר דידדה הוי שהאב מוציא מידה ועליו להביא ראיה אלא דקשיא אם (בדרך) (* בדק *) ותו מתני' דקתני אי אתה יכול לומר היכי מתרצה לה רב זביר דהא לדידי' אפ' בדק יפה קודם לידה ממאנת הא ובתוספות מתרצין דאפי' בדק חוששין וצער לידה לאו דוקא אלא צער עיבור. ויש לפרש דלרב זביר לעולם אין בניס בלא סימנין ולא נבדקה אשה קודם לידתה שלא היו לה אלא הא דאקשינן ונברוק כלומר אמאי סמכינן אגמ' כיון דאפשר לברוק. ויש אומרים דסוגיין כמאן דאמר תוך הזמן כל אחר זמן אבל למ' ד כלפני זמן על כרחין שמא תתעבר ותמות ודרבה בר שמואל דקתני שכבר ילדו לאו דוקא אלא שכיון שילדו גדלו ואינן איילוניות ולא דייק רכיון דסוגיין גבי עיקר הלכתא דהנך מילי לית לן לאפוקי דלא כהלכת' ובתיובתא דהתם אסיקנ' תיובתא דמאן דאמ' תוך הזמן כל אחר זמן. והרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב הבת שילדה אחר שתים עשרה הרי זו גדולה ובניס הרי הן כסימנין. ונראה שהוה סובר דסוגיין תוך הזמן כל אחר זמן וגמר מינה לאחר זמן או שמא אינו גורס לא לעולם שמא תתעבר ותמות. ורב ספרא שכבר ילדו אתא לתרוצי הדרך כפירו' הראב"ד ז"ל שכתבנו למעלה :

הא דאמרינן ממאנת למאמרו ואינו ממאנ' לזיקתו. אמרו בירושלמי אם באומרת אי איפשי לא בגשואיך ולא בגשואי אחיך כל עמא מורו שהיא עוקרת ואין גמרינן כדאית כן דאי הכי לר'

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון יב

על איסור ועל כרחק לא יכלת למרוש
 לצרור לצרת אחות אשה דלא מיבמה
 וכיון דבטל לצרור כולהו צרות דחמש
 עשרה נשיב שריין דהא כולהו מאחות
 אשרה ילפינן ומשום הכי אקשינן תינת
 היכא דנשא מת ואח' כ נשא חי אלא נשא
 חי תחלה אחות אשה קדים ובה מקימינן
 לצרור וממילא אתיין כולהו קרובי עצמו
 ואי תקשי אי הכי ערוה גופא תתיבם
 יבומי הא אמרינן לקמן בפרק ד' אחין
 (דף ל"ב) אמר רב אשי איסור אחות
 אשה מרלה תלי וקאי אי פקע איסור
 אשת אח אתי (* איסור אחות אשה *)
 וחיל אבל לגבי צרה כיון דמחייב לא
 חלה איסורא דאחות אשה לאו צרה
 לערוה הוה וטעמא דב'ה לאו משום
 דאיסור חל על איסור לא משום דלצרור
 גלי בה אי נמי אע"ג דאין איסור חל על
 איסור כי פקע איסור אשת אח אתי אחות
 אשה וחאיל בין בערוה בין בצרה :

דף י"ד ע"א אמר אביי כי אמרינן
 לא תתגודדו
 כגון שני בתי דינין בעיר אחת פי' אביי
 לתירוצו למאן דאמר עשו אתא אבל
 מגילה לא מתרין דהוא איכא כפרים
 שמקדימין ליום הכניסה ונכנסין לכרכין
 וקורין כמו שפי' רש"י ז"ל במסכת מגילה
 (דף כ') ורבא פרכי מטעמי דב' שוב'ה
 כשתי (דינין) ב'ד בעיר אחת דמו
 בוודאי ממגילה מצו לפרוכי עלי' אלא
 ניהא לי' לפרוכי מילתא מינה ובהאי נמי
 לאבי בני כפרים ובני כרכין אפי' בעיר
 אחת כשתי עיירות דמו לי' שמצויינין הס
 שם וקורין לעצמן . והרב א"ב פי' בשם
 הרב רבינו משה ב"ר יוסף דמהכא ילפינן
 עהכפרים כשמקדימין ליום הכניסה
 בכפרין

לר' הושעיא נמי כמאן השתא בו
 ובאחיו התייבם צרתה אלא ודאי לר'
 הושעיא לית ליה מיאון לזיקה לעולם
 והא דאמרת לעיל מיני' ביבם נמי נישואין
 קמייתא קא עקרה לא אתיא כר' הושעיא
 דאליבא דשמואל איתמר ושמואל לית
 לי' דר' הושעיא כדמוכ' בפירקין וברין הוא
 דהוה לי' לתרוצי' הכא מאי יכולה למאן
 ולא מיאנה כגון שמתה והתם ודאי אינה
 מתייבמת וכך אמרו בירושלמי אלא
 משום דפירוקא דמפרק קושטא הוה
 ובקושטא ניתא ליה :

דף י"ג ע"ב הא דאמר רב יהודה
 ברי' דר' שמעון בן
 פזי מאי טעמייהו דב'ש ברין הוא דמצינן
 למימר טעמייהו דב'ש דמפיק לצרור
 לכדר' שמעון ועלי' לכדר' ויבם ויבמה
 ולקה ולקחה כדרבנן אלא משום דניתא
 הוה לן לאוקמינהו לקראי בצרות
 מלאוקמינהו בהנך מילי איליכא טעמא
 אחרינא דמפיק הני דרשי מאוניהו .
ורבא אמר טעמייהו דב'ש משום
 דאין איסור חל על איסור .
 ואקשינן תינת היכא דנשא מת וכו' .
 ופירש"י ז"ל דהאי מקשה סבר דרבא
 אאחות אשה וכיוצא בה לחודייהו קאי
 שקורבתן על ידי קרושין אבל בקרובי
 עצמו לא שרו ב'ש ולהכי לא פרכינן בתו
 מאי איכא למימר . ואם תאמר א"כ מאי
 קושיא דלמא לא פטרי ב'ש באחות אשה
 אלא בשנשא מת ואח' כ נשא חי לא ניהא
 לי' לאוקמי למקשה בהכי משום (לנו)
 (* דהוה לי' *) למיתני הכי בהדיא ולא
 ליתני מתירין את הצרות סתם . ואין
 פי' זרה מחזור . והראב"ד ז"ל פירש
 טעמייהו דב'ש משום דאין איסור חל

הדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

בכפרין עצמן הן קורין ולא שיבואו
(* לעיירות *) (לעריות) ויקראו שם *
ואין ראוי' זו ראוי' :

דף י' ד ע"ב ה"ג בנוסחה דוקי וכך
היא גירסת ר"ה

בשלומא ב"ה מב"ש לא נמנעו דטומאות
דב"ש לב"ה טהרת וכו' . ורובא דנוסחי
גרסי איפכא בשלומא ב"ש מב"ה וכו' .

זפי' רש"י דב"ה מחמרי בטהרות טפי
מב"ש ודברי תמיה הם דהא בכולהו

תלמודא ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין
ובכולהו אהליות ב"ש לחומרא וב"ה

לקולא ולקמן בשמעתין (דף ט"ו)
בשוקת יהוא היו כל טהרות דב"ה לבית

שמאי טמאות וידע נמי שהרי שנינו
במסכת ערוות (פרק ד') אלו דברים

מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה וקא חשיב
חבירות של זיתים מגולגלין וכו' ואדם

שהי' נתון תחת הסדק ב"ש אומדין אינו
מביא את הטומאה וכו' זרם נבילות ב"ש

מטהרין וב"ה מטמאין הא למדנו שבאילו
בלב"ב"ש לקולא וב"ה לחומרא בטהרות

זפי' הכי נמי מסתברא לדברי הכי נמי
מסתברא דמודעי דאי עשו ולא מודעי

קשיא טהרות ומקשינן זמאי אולמי' דהך
דא"י דטהרות מרישא פשיטא דאי עשו

על כרחין מודעי גא שיש לומ' שלא עשו
בין ברישא בק' בסיפא ואין זה נכון דלא

מיתמר בה הכי נמי מסתברא כלל כיון
דליכא דא"י מינה דעשו ומודעי אבל

לדין ה"פ דהכי נמי מסתברא דמתניתין
משום דמודעי להרדי לא נמנעו דקתני

סיפא בטהרות דלא נמנעו וניהו דב"ה
מב"ש לא נמנעו בין עשו בין לא עשו

משום דב"ש לחומרא אלא ב"ש אמאי לא
מינעו מב"ה דודאי ב"ה עשו כדבריהם

וטהרו' דב"ה לב"ש טמאות נינהו ואפי'
כשתמצא לומר לא עשו נהי דלא היו

מקילין כדבריהם ולא מורין כדבריהם
בין לקולא בין לחומרא כרי שלא יעשו

אגודות אגודות מכל מקום מחמירין הן
על עצמן כדבריהם וכך אמרו בירושלמי

מורים בית שמאי לב"ה לחומרין
וכראמרינן לקמן (דף ט"ו) גבי

פוכה ושוקות יהוא הדואה
אומר וכו' דשמעת מינה דודאי

מושכין היו יריהם מן האיסור כדבריהם
ולמה לא היו מושכין יריהן מן טהרות

של ב"ה גא שמע מינ' שאילו מודיעי' לאו
ואלו לאלו שמוע מינה ואקשינן זמאי

אולמי' דהך מיהא כלומר אי הכי מתניתין
אמאי קתני להני תרתי בבבא פשיטא

הואיל ועשו זמשים שמודיעין נושאים
נשים אלו מאלו אף בטהרות סומכין אלן

על אלו דבשלומא אי לאו עשו מתניתין
תרתי קתני נושאים נשים משום שלא עשו

ועושין טהרות משו' שמודיעין אותם אלא
אי אמרת עשו ותרוייהו משום מודיעין

תרתי למה לי ומפריקינן מהו דתימא
לא סמכין אהודעה וצרה קלא אירא לה

קמ' ל טהרות ואיכא דגרסי וכיון דסבירא
לי' דעשו מאי אולמי' דהך מהך :

הא דתניא אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה
בצרות ובאחיות ובספק אשה

איש וכו' פי' רש"י ז"ל ספק אשה איש
אילו כולן ששנינו לקמן (דף ק"ו) ב"ש

אומרי' אין ממאנין אלא ארוסות ובבעל
ובפניו ובב"ד וארבעה וחמשה פעמים

וב"ה אומרים בכולהו ממאנין ואע"פי'
שמיאון אינו אלא מדבריהם ואין ממור

בא מפני מחלוקת זה וכן גט ישן שאע"פי'
שב"ה פוסלין הא קימא לן שאם נתגרשה

חדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון יג

וחומר ולא פריך והא מעשה דחז"ל
 יהושע לא חז"ר יוחנן בן נורי אינמי
 סבר שלא ברצון ב"ש הוה אלא שידן של
 ב"ה תקפה וקבעו מעשה כדבריהם :
דף ט"ז ע"א עמון ומואב מעשרין
 מעשר עני
 בשביעית מפורש אצלינו במסכ' שבועות
 בפרק ידיעות :

פרק כיצר

דף י"ז ע"א אמר רב נחמן מאן
 דתני ראשונה
 לא משתבש ומאן דתני שני' לא משתבש
 פי' איכא דתני לה במתני' כדתנן ראשונ'
 יוצאה משום אשת אחיו שלא הי' בעולמו
 ואיכא דתני בה שני' יוצאה משום אשת
 אחיו שלא הי' בעולמו. ואחרים השיבו
 אם כן הוה לי' למימר איכא דתני הכי
 ואיכא דתני הכי כדאמרין בריש עבודת
 כוכבים ומזלות (דף כ') חד תני אידיהן
 וחד תני עידיהן ובסוכה (דף כ') חד תני
 שאובה וחד תני חשובה ומפרשי מאן
 דתני ראשונה הכא לא משתבש ומאן
 דתני שני' בפרק ד' אחין (דף ל"ד) לא
 משתבש דתנן התם מרת אחד מבבעלי
 אחיות וכנס נשוי נכרית (* את אשתו *)
 ומת השני' יוצאות משום אחות אשה
 והראשונה משום צרתה ושניה דהתם
 היינו ראשונה דהכא ומאן דתני לה הי'
 מרתניתיין לא משתבש דמאי שני' שני'
 לנשואין ואקשינן מי לא עסיקין דיבם
 ואחר כך כנס פירוש וכי אין דענו אפי'
 ביבם ואחר כך כנס נכרית הא כי קתני
 ואחד נשוי נכרית לאו דוקא נשוי משעה
 ראשונה לא כל שבשעת מיתתו נשוי
 נכרית

בו תנשא לכתחילה אלא משום שארה
 נקט הני ושמעתי שהר"ח ז' לגורס ובספק
 אשת איש בגט ישן ובמגרש ארת אשתו
 וכו' ופי' הרב ז' ל' דפרושי מפרש ואזיל
 בצרות ואחיות ליבום ובספיקות דאשת
 איש כגון גט ישן ופונדקי זכסוף ופרוטרה
 זכן עיקר מכל מקום גט ישן אגב שארה
 נקט ליה :

זהא דאקשינן אלא ב"ש מב"ה אמאי
 נמנעין בני חייבי לאוין כשירין
 נינהו הוי לי' למימר ב"ש מב"ה נמנעין
 אמגרש ארת אשתו ובכסף ובשורה
 כסף דאתי לידי חייבי כריתות וב"ה מב"ש
 אף אצרות אלא ניהא לי' לאשכוחי
 נמנעין אף אצרות :

זהא דאקשינן ומאי שנא זדאי
 דאיסורא ספק נמי אסורה פי'
 דשי' ז' ל' קא פלקא דעתך באיסור ספק
 כגון מגרש ארת אשתו ולנה עמו
 בפונדק דליכא אלא ספק שמא בא עלי'
 לשם קדושין ולי' נראה מן הספק שאינו
 נודע אם זו מאותן שנחלקו בהן זהכי
 אקשינן מאי שנא זדאי דאיסורא הוה
 לדידהו ספק נמי (* ספק *) איסורא הוה
 וצריכין לבדוק שהרי מפני ספק אחד
 שנתערב במשפחה נרמעה כולה ונעשית
 עיסה כל שכן משפתות ב"ש לב"ה
 שהרבה נרמעו בהן ע"ל פי הודאתן
 שאסור לן לישא ער שיבדוק ומתדדן
 אימא מן הסתם דמזרעי להם ופרשי :

דף ט"ז ע"ב בני צרות מעידני לכם
 פי' ולא הי' אדם
 מב"ש שערער בדבר אלמ' הוראז' (כ"ש)
 (ב"ה * לב"ש *) הולך כשר לדבריהם ור'
 יהושע פליג אדר' יוחנן בן נורי דאמר
 לעיל הולך פגום לדברי ב"ש דרדיש קל

חדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

נכדית בכלל ואמאי קרי לאשר אחיו
שניה אלא מאי שני' שניה לנשואיה :
דף יז ע"ב אשת אחיו שלא היה
בעולמו היכא
בתיבא איכא דקשי' לי' תיפוק ליה משום
דכתיב דרכיה דרכיה נועם וכל נתיבותיה
שלום כדאמרין בבי האי גונא בשילהי
פרק יש מותרת (דף פ"ו) ולא נעשרה
מתים כחיים לענין יבום מק"ו וכו' כלומר
שאם הי' לו בנים ומתו לאחר מיתתו
תתיבם אשתו ומהדרינן דרכי' דרכי נועם
נתיב וכיון שהתירתה תורה לינשא
כשבנה קיים אם מת אינו בדין שתצא
הכי נמי כשאין למת אח וודאי מותרת
היא לינשא וא"ת לאחר שנולד לו אח
תצא אין כאן נועם ושלום ומתרצים
דהתם כשבנה קיים ודאי מותרת שאם כן
לעולם תאסור וא"ת לכשימות תצאלאו
דרכי נועם הוא אבל כאן נימ' שלא תנש'
כל זמן (שאביה) (*שחמי*) קיים שמא
גולד לו בן ויש מתרצין כי קא מיבעיא לי'
לא שתהא משמרת לו אלא שאם מת ולו
אחים בעולמו ואח"כ נולד לו אחר שאם
רצה זה שלא היה בעולמו חולץ או
מייבם וזה אינו נכון בעיני כלל אבל
בירושלמי מצינו מפורש קושיא ותירוצה
יחדיו פרט לאשת אחיו שלא הי' בעולמו
דלא כן מה כן אמרין מת בלא בנים תהא
אשתו אסורה לינשא שמא יוליד אביו בן
ותהא אשתו זקוקה ליבום מעתה אפי'
מתה אמו תחא אשתו אסורה להנשא
שמא ילך אביו וישא אשה אחרת ויוליד
בן ותהא אשתו זקוקה ליבום ויאמר קרייא
זבן ואב אין לו כלומר לכתוב קרא ומרת
אחר מהן זבן ואב אין לו יבמה יבא עלי'
הא יש לו אב אע"פי שאין לה יבם שיבא

עליה לא תהא אשת המת החוצה לאיש
זר שהרי כשם שיבם אוסר אותה כך האב
אוסר אותה ואין משמעות הלשון הכתו'
שתהא אסורה אלא במקום יבום והיינו
בשאין לו אב ומפ' צא (כיון) (*כי*) קיימי'
שמת והניח אשתו מעוברת שלא תאמד
אלו שמת והניח אשתו מעוברת שמיא אין
צריכה להמתין ולידע אם בן קיימא הוא
אם אינו בן קיימא הוא לפום כן צריך
מימר יחדיו פרט לאשת אחיו שלא הי'
בעולמו פי' כי איצטריך יחדיו למת
והניח אשתו של אביו מעוברת :

הוה אמינא ליליף אחוה אחוה מלוט
פי' ונימא שאחי האב מייבם וכי
תימא לא מפני לאי' אפנויי מפני מדהנה
לי' למכתב רעים קשיא לן מאי מפני הא
אחים ממש קאמר והיכי לימא רעים ועוד
השתא דלא דרשינן מיני' אפנויי למה לי'
ואיכא למימר דהכא לא בעינן מופנה
ממש אלא כל שנקראו אחים סתם בכלל
ומשום הכי קס'ד למיגמר אחוה אחוה
מלוט לומר דאף אחי האב נמי מייבמין
וכי תימא לא מופנה ולא מיקרא אחים
אלא בני אב אחד ומאי אחים דלוט
חבירים כענין שנאמר מה הערים האלה
אשר נתת לי אחי וכתוב שמעוני אחי
ועמי לאי' אפנויי מפני דאחים דקורבה
ממש קאמר מדהוה לי' למכתב רעים
וכתב אחים שמע מיני' לאפנויי אלמא
אף אחי האב בכלל אחים וכולן מייבמין
משום הכי כתב רחמנא יחדיו :

הא מהיפי תיתי יבום בנחלה תליא
רחמנא פירש"י ז"ל דכתיב על שם
אחיו המת ומוקמינן לה לקמן (דף כ"ד)
יקום על שם אחיו לנחלה ואיכא למידק
א"כ לרב יהוד' למה לי יחדיו פרט לאחים
מן

חרושי רמב"ן יבמות כרך ראשון יד

19

מן האם תיפוק לי מהתם וכולה שמעתין
 למאי דס"ד מעיקרא דקראי למעוטי
 אחים מן האם מדרשי אמאי לא אקשינן
 בפשיטותא דהא יבום בנחלה תלא
 רחמנא כדק"א פשיטא לי' השרתא אלא
 מהתם ליכא למיליף אלא שהיבם יורש
 נכסי אחיו ונחלה תלויה ביבום וכשם
 שאין אחים מן האב חולקין עמו שכיון
 שיבם זכה אף באחי' מן האם שאינו ראוי
 לירש אפשר שאם קדם זכה אלא הכא
 פירושא יבום בנחלה תלא רחמנא מהאי
 קרא גופי' דכיון דכתיב יחדיו ודרשת
 המיוחדים בנחלה כלומר שיורשין זה את
 זה למה לך קרא אחרינ' הא אין אחין מן
 האב ומן האם מיוחדים בנחלה יורת
 מאחים מן האב כנ"ל :

והא דאמרינן איצטריך סד"א הואיל
 וחרוש הוא דקא משתריא ערוה
 וכו' איכא רקשיא לי' אדרבא הואיל
 וחדו' הו' אין לך בן אלא חרושו בלבד ולא
 שרינן (*לא*) אשת אח (*מאב*) בלבד
 אבל אשת אח מאב ומאם דתרי' אסורי
 לא משתרי' לי' ולא קושי' היא (לא) דאי
 לאו גזיר' שו' סתם אחי' מן האב ומן האם
 משמע ואם יש לך להוציא כר' שאינן
 מיוחדין בשתיים אהיה מוציא אי נמי
 אדרבה כל שקרובין ביותר התיר הכראב
 שהרי אחין מן האב מייבמין ומן האם
 ושאר קרובין אסורין הלכך אם באת
 לתפוס מועט לא תפסות אלא אחין מן
 האב ומן האם שהקרוב קרוב קודם
 ליבום :

ול"מא הלכה כדברי האומר אין זיקה
 פירש"י ז' ל דהיינו תנא קמא
 דפליג אדר' יהודה בן בתירא דלקמן
 בשמעתין (דף י"ט ע"ב) דמדקאמר

שמואל הלכה כר' יהודה מכלל דפליגי
 ולא נהירא דלא משכת תנא דאמר הכי
 אלא מכלל לא אלא אנן סתם מקשינן
 משום דודאי אשכתן תנא דאמר אין
 זיקה ודחי' אי' אתמר הכי הוה אמינא
 דלמא סבר רב פליגי רבנן עלי' דר' יהוד'
 בן בתירא וכוותייהו פסק בתרי' אבל
 בחד יש זיקה קמ"ל זהדר אקשינן ולימנא
 הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד
 זפירש"י ז' ל דהיינו ר' עקיבה דאמר אינו
 מיפר לא לאחד ולא לשנים לקמן בפרק
 ד' אחין (דף כ"ט) ועיקרה בנדרים (דף
 ע"ד) וזו לדברי מי שאומר כן דטעמי'
 דר' עקיבה משום דאין זיקה אפי' בחד
 אבל לרבא זרבאשי טעמי' לפי שאין
 יבמה גמורה לבעלה ולעולם יש זיקה
 זהכי מוכתא שמעתא התם בנדרים בפרק
 בערה (ס) לא האומר אין זיקה (אלא)
 (*אפי'*) בחד היינו ר' פ לקמן בשמעתין
 (*דאמר*) אין זיקה אפילו בחד אי נמי
 (*היינו*) רבן גמליאל אלא כיון
 דאיכא רבי מאיר זרבן גמליאל וכדברי
 רמי בר חמי אף ר' עקיבה דכולהו סבירא
 להו אין זיקה אפי' בחד ולדבריו נמי ר'
 יהושע סבר אין זיקה בתרי' זיש זיקה
 בחד משום הכי אמר סתם כדברי האומר
 ולא הזכיר הדבר בשם אמרו :

הא כי פליגי בתרי' פליגי פ' כדתנן
 (לקמן דף י"ט ע"ב) שומרת
 יבם שקירש (את) אחיו את אחותה
 זכו' קשיא לן והא כי פליגי נמי בחד פליגי
 ואיכא תנאי דאמרי בחד יש זיקה בתרי'
 אין (*זיקה*) כדשמעינן לי' לר'
 יהושע זרבן גמליאל זרבנן דלקמן נמי
 בחד פליגי אבל בתרי' איכא למימ' רמורו
 רבנן דיש זיקה זמאי שנא דעכיד פלוגתא

חדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

דבר ר' מאיר יחידאי היא וסבירא לי
כרבנן גמליאל דאמר אין זיקה כלל
ופליגי רבנן עליהו ומתני' נמי ר' מ' היא
דסתם מתני' ר' מאיר וכיון ד'יחידאה היא
לא קיימא ל'ן כוותה' ויש לפרש
דברייתא בלחוד היא דאוקימנא כר' מאיר
משום דמפרש בה דברי רבי מאיר אבל
מתני' כדמתרין לה רבה ואם תאמר כיון
דהך סתמא דלא כר' מאיר היכי אקשינן
ואמר ר' מאיר אין זיקה והתנן ארבעה
אחיך וכו' משום דהיא סתם מתני' מאי
אולמא דהך סתמא מהך סתמא דילמא
כי היכי דסתם מתני' דפירקין לאו ר' מאיר
אלא רבנן דאמר יש זיקה הכי נמי סתם
מתני' דארבעה אחיך לאו ר' מאיר איכא
למימר נהי דאמר רבה ה'ה דאע"ג דר' לא
עבר בה מאמר נמי מרזני' מיהא לאו
סתמא דלא כר' מאיר אלא קתני עשה
בה מאמר חולצת לאפוקי מדב'ש
ולא עשה בה מאמר אי כר' מאיר אי
כרבנן אבל למסתם מתני' דארבעה אחיך
בהדיא דלא כר' מאיר קשיא להו מילתא
ולשון ראשון נראה לי:

וחא דאקשינן אפירקין ואמר ר' מאיר
אין זיקה והתנן וכו' לאו דוקא
אלא מקמי דנימא אנן הא מני ר'
מאיר היא חוונן בבריית' דר' (* מאיר *)
היא דהא דברי ר' מאיר קתני לא אורחא
דתלמוד' היא אי נמי משו' דכיון דבריית'
תרת' בבי קתני ולא מסיים ברישא דברי
ר' מאיר דלמא הנה פ'ד למימר רישא
לאו ר' מאיר:

הא דתנן הרי אלו חולצות ואלא
מת' יבמות אי משום שיש זיקה אי
משום שאסור לבטל מצות יבמין איפשר
הוא למימר שיחלוץ זרה לאחרת ואחיך
מייבם

דר' יהודה בן בתירא ורבנן עיקר ואיכא
למימר להכי אקשי ל' הפי משום
דהומרא הוא דכיון דאמר יש זיקה
מסתמא כיון ד'שכחן דפליגי אפילו
בתרי הוה אזלינן לחומרא אלו דברי
הרב אב בית דין ז'ל ואינו מחוור דהא
אמרין בשיר'הי שמעתין דאי אשמועינן
הא הוי אמינא הני מילי בחד אבל בתרי
אין זיקה ולא אמרינן לחומרא ולשון
אחר פי' דהכי גרסינן אמר רב יהודה
שומרת יבם שמתה אסור באמה ולא
גרסינן אמר רב יהודה אמר רב דהא דרב
יהודה דשמואל היא כדאמרין לקמן
(דף י"ט) וכיון דרב יהודה דשמואל
היא הא אשכחן שמואל בהדיא דסמיק
אפלוגתא דר' יהודה בן בתירא דאיהו
קבע ואמר הלכה כרבי יהודה בן בתירא
והודה הרב ז'ל בלשון זה דלא נהיר אלא
יש לומר דהכי נמי קאמר והא כי פליגי
בתרי פליגי ולימא הלכה כדברי ר' יהודה
בן בתירא והך קושיא כי ההיא דלעיל
אלא משום דהך פלוגתא דרבי יהודה בן
בתירא ורבנן שכיחא ל' אקשי ל' בהדיא
הכי והא כי פליגי וכו' :

דף י"ח ע"א הוא דאקשינן סהני
מרתניהן ותי

אמרת יש זיקה או אין זיקה משום סתמי
דמרתני' הוא דאקשינן הכי דקיימא ל'ן
הלכה כסתם משנה דאי לאו הכי מאי
קושיא הא אמרן דרתנאי היא והא
דאיתבי' אביי מבריית' דשני אחיך בעולם
א' וכו' משום דפירושא דמתני' היא דמאי
דשייר במתני' פריש בברייתא ולאפוקי
ממאי דתרצה רבה למתני' ביש זיקה
אתי אביי ומפרקין עלה הא מני ר' מאיר
היא דאמר אין זיקה פי' כיון דקתני בסיפ'

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון טו

מייבם לשניי' אלא גזירה דלמא מייבם
והדר חלי'ן ואתי לידי איסורא כדפירש'י
ז"ל:

והא דאוקימנא דילמא ארמייבם חד
מיית אידך וקא בטלה מצות
יבמין איכא למידק והא ר' מאיר לא חיי'
למיתה כדאסיקנא במסכת גיטין פרק כל
הגט (דף כח) בין לאביי בין לרבא
שמא ימות לא חיישינן והאומר לאשתו
הרי זה גיטיך שערה אחת קודם למיתתי
מותר' לאכול בתרומ' לר' מאיר ובמסכ'
יומא פרק קמא (דף כ) נמי תנן ר'
יהודה אומר אף אשה אחרת מתקנין לו
שמא תמו' אשתו ורבנן לא חיישי' למית'
ודאי מאן תנא דפליג עלי' דר' יהודה ר'
מאיר דלא חייש למיתה והכי נמי אמרינן
במסכת סוכה פרק הישן (דף כ"ג וכו' ד)
ויש מתרצי' כיון דיבום ותליצרה כי הדרי
ניגרו אין אנו מביאין עצמינו לירי ספק
ביטול מצות אבל התם צורך הוא שלא
לחוש בתרומה שלא נאסור אותה
בתרומתה וכן גבי דופן סוכה וגבי הלוקה
יין מבין העכו"ם שלא חשש לבקיעת
הנוד בערב שבת היא ואי אפשר
להפריש ולפיכך לא חששו וכן פירש שם
רש"י ז"ל וגבי יום הכיפורים אפי' מאן
דחייש בעלמא לא חייש הכנה כדקא
מפרש עלה התם אם כן אין לדבר סוף
ובתוספ' מתרצים למיתה לזמן מרובה
חייש הילכך גבי בקיעת הנוד ודופן סוכה
ויום הכיפורים אין חוששין שמא תמות
ויבקעו בו ביים וכן גבי גט כיון דאמר
שעה אחת קודם למיתתי אין אומרים
תאסור עכשיו שמא (* ימות *) לאחר
שעה הילכך אוכלת בתרומה לעולם
אבל גבי יבום דילמא ארמייבם חד לא

מייבם אידך עד זמן מרובה ומיית ומבטל'
מצות יבמין והא דתנן בת ישראל
הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים
אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים
וזוקי לרה התם בגיטין (דף כח) כר'
מאיר (* דאמר *) שמא מת לא חיישינן
לעולם אפי' לר' יהודה וטעמא כדאמרן
דכל שעה ושעה לא אמרינן כבר מרז
דא"כ אין לך אשת כהן אוכלת בתרומה
אלא כשבעלה לפני' :

דף י"ח ע"ב אומרים לו המרהן
עד שיעשה
אתך הגדול מעשרה איכא למידק וכיון
שקדשה הלזו אחות אשה היא מיד ותצא
דמאי שנא נשואין מאירוסין בתרומות
אחות אשה היא מדאורייתא ואמרינן
בפרק ד' אחין (דף כט) ואי ס' ד מאמר
לב' ש קונה קנין גמור זה יעשה מאמר
ויקנה וזה יעשה מאמר ויקנה ואע"ב
דסבירא להו לב' ש' יש זיקה פדתנן בריש'
הרי אלו חולצת ולא מתייבמות ואי אין
זיקה זה יכנס זה יכנס ובתוספות
מתרצי' דלעולם קידושין לא מפקעי
זיקה והתם סברי אין זיקה ומכאן שאסור
לבטל מצות יבמין אין כונסין אותן וא"ת
א"כ האידך הקשו זה יעשה מאמר ויקנה
וזה יעשה מאמר ויקנה והא מבטל'
מצות יבמין ה"ק יעשו שניהם שליח לקב'
מאמרם של שתיהן ותייבמו וקשה ל'
מה בין נישואין לקידושין כשם שנישואין
מפקיעין כך הקידושין יפקיעו וי"ל לדברי
האומר יש זיקה שתיהן כמקודשות אצלו
אבל נשואה אם מפקעת זיקה דין הוא
לפי שזו גמורה אצלו בביתו והאידך תכנס
הלזו ויוציאנה מביתו מיהו קשרה ל'
ולמא התם דסברי ב' ש' יש זיקה ולפיכך
אין

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

אין מאמר מפקיע ועוד דאי סברי ב"ש
אסור לבטל מצורת יבמין אפי' בעושי
שליח גזרינן כגזרינן בחולץ ראשון
ומייבם שני כדפירישית לעיל וכדחיישינן
לשמא ימות דלא שכיח אלא שמע מיני'
דאפי' למאן דאמר יש זיקה אם קנה את
אחותו בקנין גמור כונס אותה לכתחלה
ותצא הלזו משום אחות אשה ואיכא
דמתרץ קידושין דהתירא פוטרין צרתה
דאיסורא אין פוטרין כדאיתמר התם
מאמר דהיתירא קני דאיסור' לא קני ולא
נהירא לי כלל דהתם מאמר במקום יבום
קאי וכל שאינו עולה ליבום אין מאמר
קונה בה לגמרי וכן נראה מדברי ר' ששם
אבל קידושין מ"מ קנו וכיון דקנו בודאי
פוטרין את אחותה וליכא למימר נמי
דהוא קנסא משום דעביר איסורא וגרם
לבטל ממנו מצות יבמין דא"כ מנ"ל דסב'
ר' יהורא כן בתירא יש זיקה אלא על
כרחין אי משום איסורא לעולם לא
יתירוה לכנוס מיהו י"ל דלמאן דאמר יש
זיקה מקצת קנין שיש לו בה מן התורה
פוגם עליו קידושי אחותה בין קידושין
גמורין בין קידושי מאמר שאינן גומרין
בה ואפי' קדם ונשאה יוציא כדברי ב"ה
ולעולם לא מירחיק אלא משום קידושין
ונשוואין דקודם זיקה ויש לטעם זה פנים
עוד י"ל שהיא גזירה שמא יכנוס בלא
קידושין אחרים ונמצא פוגע באחות
זקוקתו ולפיכך לא התירו לו ביאה כלל
עד שיעשה אחיו הגדול מעשה כנ"ל
והוא דאמרינן בפרק ב"ש אומרינן (דף
קט) או דלמא משום דקסבר המקדש
אחות אשה נפטרה יבמה והלכה ליה פי'
הכי גאי קאמר דלא תיישינן משום זיקה
דקסבר אין זיקה :

אי נמי בתרי ולא יבם ולא מת פ"שכל
שלא מת אי אפשר לומר זיקה
ככנוסה דמיא לזה החי שאם כן אשת
אחיו בחייו היא אלא כך הוה הדין לר'
שמעון זיקה ככנוסה דמיא לכל האחין
ואם קדם א' וזכה בה בפני אחיו פקעה לה
זיק' מאותן שלא רצו ליבם אבל מת אחד
מהן כיון שאלו היה חי שמא היה מיבם
דואין אותה כאלו כנוסה לו משעת
נפילה ולפי' שתי יבמות הבאות משני
בתים לר' שמעון אחת מתיבמת ואחת
פטורה מן הדין הילכך כי מיעט רחמנא
אשת אחיו שלא היה בעולמו בתרי אחי
ולא יבם ולא פת הוא שאם בא זה ליבם
על כרהך מכת אחיו המת שלא היה
בעולמו הוא מיבם והך סברא דר' ש' לא
צחזורה דכיון דזיקה ככנוסה דמיא לכל
אחד מן האחין ואם מת אחד מהן כצרות
הן לא הי' בדין שיבמו ואין הטעם שאמרנו
מחזור אלא שהוא דעתו של ר' שמעון
זיש לי שב טעמו מעט לומר דזיק' ככנוס'
דמיא לגדל אחי דלדידיה קיימא ליבומי
ואם מת שכתו היא מתיבמ' והא דמקש'
רב יוסף ממתניתין דשלשה אחין משום
דסתמא גדל אחי הורה דעבד בה מאמר
מ"מ הך סברא ליתא אלא למאי דקא
סלקא דעתין מעקרא דזיקה אפילו בתרי
ככנוסה דמיא אבל הא אסיקנא דשני לי'
לר' שמעון בין יבם אחד לשני יבמין וכל
היב' דהוי' ככנוס' לא מצי אחיו לאפקוע'
זיקה מיניה ולהך סבר' לא אצטריך קרא
לתרי ולא יבם ולא מת משום דכיון
דזיקה בחד ככנוסה דמיא אשתו של חי
היא ואסורה על זה משום אשת אח מתי'
דזיקה שהיא ככנוסה לא מיפקעא לעולם
מיניה מחמת אחיו אלא לחד אחא
איצטריך

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון טז

דמילתא דלא שכיחא ומשום מילתא
 דלא שכיחא לא גזור רבנן אלא משום
 שתי יבמו' שכנס זה את הראשון' ואח"כ
 נפלה שניי' מבית אחיו השני גזרו אי נמי
 משום שתי יבמות שהראשונה לאחיו
 השני ערוה ומשעת נפילה לז' היתה
 זקוקה כלל' אלא לזה וכשנפלה לו שניי'
 עתיהן מתייבמות דמשני בתים אתו ולא
 היו בנות ביתו אחד אפי' בזיקה :

דילמא כי אמר ר' (מ') שמעון
 זיקה ככנוסרה דמיא ביבם
 אחד אבל בשני יבמין לא איכא דרמי כיון
 דמסקנא הכי הא דאקשינן בפרקא קמא
 (דף ט) והרי אשרת אחיו שלא היה
 בעולמו דפלוגתא דר' שמעון ורבנן היא
 זקתני ומתריץ בנולד ולבסוף יבם לא
 פליג ר' שמעון דהא איתותב ר' הושעיא
 ואמאי איצטריך לאותובי' הא אפי' לר'
 הושעיא משכחת לה בשני יבמין ונולד
 לבסוף יבם אחד מן הראשונה וניחא לי'
 כיון דמרזני קרני כיצד לפרושי חמש
 עשרה נשים דפירקין קמא (דף כ)
 ומתני' כוליה דלא כר' שמעון ובזיקת
 יבם אחד ולא ניחא לן דהא מוקמינן לה
 להא דתנא ר' חייא עלה (לעיל דף ט)
 בשיתא אחי ואליבא דר' שמעון ולר'
 הושעיא נמי נוקמה למתני' בארבעה אחי
 ודברי הכל וקושיא נמי לא קשיא לן דכיון
 דאיכא רב יוסף דאמר דלא שנא לי' לר'
 שמעון לא חשגמרא לתרוצי ספיקא
 דאמוראי לתרוצי לדרב הושעיא כיון
 דאיתותב והא דאקשינן ומי שני לי' והא
 תניא כלל אמר ר' שמעון כו' לאו דוקא
 אלא אעיקר מימרא דרבי הושעיא
 פריך לומר שמודה ר' שמעון בראשונה
 וכבר כתבתי למעלה כיוצא בזה :

דף

איצטריך אי נמי אי לא מיעוט רחמנא
 אשת אחיו שלא הי' בעולמו מכיון שנול'
 זה מיגלי מלתא דלאו זיקה בתר הי' ולא
 ככנוסרה לראשון דמיא וקשיא לן למאי
 דקאמרינן אי גמי בתרי ולא יבם ולא מת
 הא מת מותרת לו לא רישא דמתני'
 דהי' להודיע כחו דר' שמעון למה לי יבם
 ליתני נולד ולא יבם ולא מת וי' לאגב
 סיפא קתני לה זקסבר יבם ולא מת
 חד טעמא הוא וממילא משתמע :

והא דמתקיף לה רב יוסף השת' זיק'
 ומאמר מספקא לי' וכו' בדין הו'
 דהוה לן למימר סבירא לי' לר' שמעון
 יש זיקה וזיקה שכנסרה בסוף ככנוסרה
 משעה ראשונה דמיא אבל אם לא כנסה
 בין שמת בין שלא מת לאו ככנוסרה דמיא
 הלכך שתי יבמות הבאות משתי בתים
 שתיהן מתייבמות וכי איצטריך קרא
 לאשת אחיו שלא הי' בעולמו אפי' בתרי
 ולא יבם ומת נמי איצטריך שכיון שלא
 כנס אשרת הראשון היא וזיקה ומאמר
 בלא כניסה בסוף מספקא לי' לר' שמעון
 אלא לא ניחא להו בגמ' למימר הכי משו'
 שאם לא היתה ככנוסרה משעה ראשונה
 בלא ספק ובלא תליי' הויה לה לזה שנול'
 ואח"כ יבם אחיו (בימה) כיבמה שאין
 אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבם
 עלי' שהיא כאשרת את שישלה בנים
 ואסורה :

דף יט ע"א וכי תימא וכו' ומדרבנן
 היא דאמר רבנן
 גזירה שמא יאמרו שתי יבמות
 הבאות משני בתים חרא מייבמה וחרא
 מיפטרא פירש"י ז"ל שנפלו בבת אחת
 בצמצום ולא נהיר לן משום דהשתא לא
 ס"ד דר' שמעון כו' יוסי הגלילי ועוד

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

דף י"ט ע"ב ר' שמעון אומר ביאתה
 או חליצת' של אחת
 מהן פוטרת צרתה חלץ לבעלה מאמר
 לא נפטרה צרה פי' יש אחת מהן שביאת'
 או חליצתה פוטרת צרתה ואם חלץ
 לבעלת המאמר לא נפטרה צרה וכן אם
 בא עלי' אלא משום שאסור לו לבא עלי'
 קתני חלץ לה ומפרש לרה לקמן משום
 דבעלת מאמר ספק וקשיא לן כימא מיה'
 תיהוי תיובתא דר' הושעיא דאי ס' דזיקה
 ככנוסה דמיא חלץ לבעלת מאמר תפטר
 צרתה אפי' בלא מאמר נמי דכנוסה
 לאחיו השני היא ולא אשת אחי שלא
 הי' בעולמו היא והווי להו שתי יבמות
 הבאות מבית אחר שביאתה או חליצתה
 של אחת מהן פוטרת צרתה ואיכא
 דמפרקי אי מרישא לא תהוי תיובתא
 משום דאיכא למימר כי אמר ר' שמעון
 זיקה ככנוסה דמיא דוקא שיבם בסוף
 אבל לא יבם לא ואע"ג דעד השתא לא
 אמרינן הכי כדפרישית לעיל כיון דהוה
 אפשר לתרוצי לר' הושעיא אלימא
 לי' סיפ' ואיכא דאמרי דילמא גזירה היא
 דגזר ר' שמעון משום בעלת מאמר בשני
 יבמין דזיקה דידהו לאו ככנוסה דמיא
 ולא מילתא היא דאם כן כל נולד ולבסוף
 יבם לגזור ר' שמעון משום שני יבמין
 בעולמו של מת דאסירא כדתניא לעיל
 זבתוספות מתרין דילמא הוה דחי לה
 כדדחינן לעיל גזירה שמא יאמרו שרתי
 יבמות (הכתים) (* הבאות *) משני
 בתים חדא מיבמה וחדא איפטרא בולא
 כלום פי' לפי' דכיון דלא כנסה נראית
 בבית אחר הילכך כשהוא תולץ לרה
 לא ישגיחו עלי' שמחמת שני הוה
 תולץ לרה אבל כשהוא תולץ

לשניי' ואינו משגיח עליה ואמרו אשרת
 אחיו שלא היה בעולמו היתרה ובלא
 כלום היא יוצאה והלשון הראשון נראה :
האי בבי דסיפא למאן קתני לה וכו'
 פי' ר' שי' ז"ל להודיעך כח מי
 קתני לרה לברה אלימא לר' מאיר
 לאשמועינן דבהא נמי אסור ולא למימר
 דר' שמעון אהך לחודה פליג מכדי לא
 שני לי' לר' מאיר לערבינהו לבבי וליתני
 ברישא הכי כנסה ומת ואחר כך נולד אח
 או שנולד לו אח ואחר כך כנסה ומת או
 שכנסה ונולד לו אח ואח' כך מת שתיהן
 פטורות ואיכא למידק מאי תיובתא מי
 אלימא ממתניתין דפליג להו בתרתי
 ותירץ הרב אב' ב' ד' ז"ל כך לערבינהו
 וליתנינהו כי היכא דתנא רישא עשה בה
 מאמר ואחר כך נולד או שנולד ואחר כך
 עשה בה מאמר אמאי פליג להו ותני
 תרתי זימני שתיהן פטורות ולהכי לא
 אקשי ממתניתין דליכ' לאקשויי נערבינהו
 ותנינהו ברישא לענין מאמר ואין זה
 נכון דשאני רישא דתרווייהו חדא דינא
 הוא ולא אלימא חדא מחברתה אבל סיפא
 כיון דלא דמיין להרדי לא זו אף זו קתני
 בתרתי בבא דומיא דמתניתין זליכ' למימ'
 להכי פליג להו במתניתין משום דקתני
 אעשה בה מאמ' ומת אתרווייהו דהוה לי'
 למתני בסיפא עשה בה מאמר ומת אלא
 הכי דייקנן מכדי כנסה ומת ונולד לו אח
 דבדי הכל היא ופשיט' דהיינו אש' אחיו
 שלא היה בעולמו ולמאי הלכתא קתני
 לה לומר כשם שזו פטורה כך נולד לן
 אח ואחר כך כנסה פטור א"כ לערבינהו
 לכולהו וליתני כשם שזו פטורה כך נולד
 ואחר כך כנסה או כנסה ואחר כך נולד
 פטורה אלא לאו משום דר' שמעון לא
 פליג

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון יז

הראשונים עליה ובעיני חליצה אף
בביאה שניה איתא למצות יבום :

דף כ' ע' אכלל לאיתויי מאי אמר
רפרס לאיתויי

צרת איילונית וכדרב אסי האי דלא אמר
מהזיר גרושתו משום דהתם לכולי עלמא
חולצות ולא ערוה היא ומתניתין ערוה
קתני ולא חולצת ולא מתיבמת קתני
וצרת סוטה נמי לא איתא דלאו אסור
ערוה היא ולא שמעטא משום דטומאה
כתיב בה כערינו אבל איילונית כיון דלא
שייך בה יבום אשת אח שלא במקום
מצוה היא ואסור ערוה קרינן לה ויש
שמפרשים דלא איתא מכלל משום
דכיון דטומאה כתיב בה כערינו איסורה
איסור ערוה היא ובלא כלל איתא
במתניתין ומיהו ללישנא בתרא איכא
למימר מיעוטא אפי' לצרת סוטה ואע"ג
דאסורה איסור ערוה היא דהא דייקנין כל
שאסורה איסור ערוה הוא ניהו דאסורה
כלומר כולהו אבל צרתה לא אסורה
אלא איכא בינייהו דשריא והיינו צרת
איילונית וה'ה לצרת סוטה אלא משום
דסבירא לן כרב לא אמרינן הכי וסוגיין
כהלכתין ויש מפרשים דלהכי לא
מרבין ולא ממעטינן צרת סוטה מכלל
דמתניתין משום דמתניתין כלל לערוה
ליבם וסוטה ערוה לבעל וכן מחזיר
גרושתו :

אחותה דמאן אלימא אחותה

דאסו' מצו' כיון דמראוריית'

דמיא קמיה קא פגע באחות זקוקתו נרא'

לי דה'ק על כרחין מדקתני מתני' אחותה

דאסור ש"מ סבירא ליה יש זיקה דאי אין

זיקה כל אחותה שהיא יבמתו אעפ"י

ששתיהן מותרו מיבם לאיזו שירצ' והשני'

ה' ס' פטורה

פליג אלא אסיפא ולדידיה קתני לה אבל
נולד ואחר כך כנסה פטורה לרברי הכל
כשם שכנסה ומת ואחר כך נולד פטורה
לרברי הכל ולי נראה דתיובתה מדקתני
הואיל וביא ומצא' בהיתר ולא עמדה
עליו שעה אחת באיסור מיבם לאיזו
שירצה האי לא עמדה עליו שעה אחת
באיסור לאפוקי מאי לאו לאפוקי נולד
ואחר כך יבם שעמדה עליו שעה אחת
באסור לא לאו ככנוסה דמיא ואסור'
והיינו תיובתה והיא דקאמרינן בביא
דסיפ' למאן קתני לה מפרש הוא ואזיל
דתנא נמי פליג להו בתרתי משום
הכי :

הכי גרסינן וכן גרסתו של רב חננאל

ז"ל אלא הא דתנן כנסה הרי היא

כאשתו לכל דבר ואמר ר' יוסי בר חנינא

לומר שמגרשה בגט ומחזירה התם נמי

לימא ויבמה עדין יבומין הראשונים עליה

ופי' אמאי מגרשה בגט ולא בעיא חליצה

ואמאי מחזירה נמיא מצוה דרמיא עליה

עבדה השתא תקום עלה באסור אשר

אח אלמא הלכו יבומין הראשונים ממנה

והכי נמי אקשינן בפרק החולץ (דף לט')

ומתרצינן פמי התם אמר קרא ולקחה לו

לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל

דבר . ורש"י ז"ל גורס ותבעי חליצה

ולא מיחזירא גירסיה דתרתיה קא דייקנין

ויש שהקשו היכי קס'ד הכי אם כשהיא

יושב' תחתיו של יבם עדיין עלי' זיקת יבום

ביאה שניה תתסר דמביאה (שניה)

ראשונה קיימא למצוה דרמיא עליה

והשתא תיקום עליה באסור אשת אח

ואין תשובה זו כלום שיש לומר כשהוא

בא להוציא חלין עליה יבומין ובעי'א

חליצה ועוד שאם תמצא לומר יבומין

חדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

פטורה וכיון דסבירא ליה לתנא דמתני'
 יש זיקה אחותה דאיסור מצורה האידך
 מתיבמת כיון דמדאוריית' רטיא קמיה
 קא פגע באחות זקוקתו אי נמי טעמא
 דמתניתן משום דאסור לבטל מצות
 יבמין באחותה דאסור מצוה נמי אסור
 ליבם משום דפטר לה ממצות חליצה
 וראיתי מפרשין מכאן שאפילו למאן
 דאמר אין זיקה ומותר לבטל מצות
 יבמין אסור לבעול בתחילה ולפגוע
 באחיו ולא נהיר' לי דהא אמרו לעיל (דף
 יט) ואי ס' ד אר' מ' אין זיקה הני מתרי
 בתי קא אתיאן האי ליב' חדא והאי ליבם
 חדא זא' ת בשני יבמין מותר אבל ביבם
 א' נראה כפוגע באחות אשתו והתנן אם
 מיאנה מיאנ' ואם לאו תמתין עה שתגדול
 כלומר ויבעול ותצא הלזו משום אחות
 אשה אלמ' שיש לדחות התם נמי כיון
 שיושבת תחתיו ומשמשתו אעפ"י שהיא
 קטנה אין כאן מפני מראית העין ואין
 דעתיה נכון:

והא דאקשינן אלימא אחותה דאסור
 מצוה ולא אקשינן נמי וראיסור
 קדושה אלומי אל'ים למימרא ונקיט חדא
 זא' ה' לאידך ומפרקינן לה איסור ערוב
 דווקא אבל איסור מצוה זקדושה אחותה
 שהיא יבמתה אסורה והכי תנן עליהו
 בפרק ד' אחין (דף כו) חולצת ולא
 מתיבמת ובדין הוא דלירמי מתניתן אל'
 משום דטעמ' בריר' הו' לא בעי לאיתני
 מדוכתא אהריתי:

קא פסיק ותני לא שנא מן האידוסינ
 ולא שנא מן הנשואין פי' רישא
 דייק ומסיפא פירכא דקתני סיפא גרושה
 זחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה
 לישראל דחייבי לאוויין גרידא נינהו ולא
 אתי עשה נדחי להו ואיכא למידק ומן
 הנשואין מי ניהא כיון דלא אתי עשה

נדחי לא תעשה ועשה אמאי חולצת הוה
 ליה כחייבי כריתות ואיכא למימר סבירא
 לן זיקה בכדי לא פקעה דחייבי לאוויין
 לא מפקע קידושין אי נמי איכא למימר
 גזירה משום חייבי לאוויין זא' ת ונגזר אם
 אתה אומר חולצת מתיבמת הך גזירה
 שכיחא טפי אבל חייבי כריתות בחייבי
 לאוויין לא אתי לאחלופי דלימ' היינו טעמ'
 דאינה מתיבמת משום גזירה דחייבי
 כריתות אי נמי נצריך בחייבי כריתות
 חליצה משום לאוויין גרידא וטפי שכיח
 למגזר בדודהו שאם אתה אומר חולצת
 מתיבמת והיא דתניא (לקמן דף זה
 ודף עט) בחייבי לאוויין ואם בעלו קנו
 דווק' בחייבי לאוויין גרידה אבל חייבי לאו
 ועשה אלמגרה (לכהן) מן הנשואין
 לכהן גדול מצרית ראשונה גרושה לכהן
 הדיוט אם בעלו לא קנו כדאמרין לקמן
 בשמעתינ שאינה פוטרת ולא דאיך האי
 לישנא דאי חייבי לאוויין דעשה חולצין
 משום גזיר' חייבי לאוויין גרידי ניטא
 דאין מייבמין משום גזירה דשאר לאוויין
 דעשה ומאי קשיא לך . ואיכא למימר
 חייבי לאוויין גרידא שכיחא למיגזר משום
 לתא דירנהו והנך לא שכיחי כדלקמן:
והא דאקשינן ואימא חייבי כריתות
 פי' ולא בא ללמ' שאינה מתיבמ'
 דהיא מדרשנא דפרקין קמא נפקא
 אלא לומר שאף על פי שאינה מתיבמת
 חולצת אמר קרא ואם לא יתפוזן וכו':
 אי הכי חייבי לאוויין נמי איכא למידק
 חייבי לאוויין מנא לך דלא מיבמי
 דרדשת יבמתו מהתם נמי תיפוק לך
 דחולצת ועוד היכא אקשינן ומה ראית
 הא אם מוקמינן יבמתו לחייבי כריתות
 חייבי לאוויין או חולצין או מיבמין וליכא
 (למימר) למעוטינהו ואם לא יתפוזן
 ואיכא

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון יח

ואיכא למימר דהכי פירושו אי הכא חייבי לאוין נמי אם עולין לחליצה עולין ליבוי' אם אין עולין ליבוס לא יעלו לחליצה ומה דרינן הא רבי רחמנא יבמתו ומקרא אחר מדבה ואחר ממעט מוקמינן מיעוטי' לחייבי כריתות (* ורביא לחייבי לאוין ואקשינן ומה ראית נוקי קרא דלא יחפון לחייבי לאוין לומר שעולה ליבוס ולחליצה ויבמתו לחייבי כריתות *) לומר שאע"פי שאינה מתיבמת חולצת וא"ת חייבי לאוין למה לי לרבויעהו ליבוס פשיטא דאתי עשה ודחי לא תעשה איכא למימר כיון דכתיב יבמתו לחייבי כריתות לומר שאע"פ שאין עולין ליבוס עולין לחליצה קס"ד כל שביאתה אסורה לו בכלל קמ"ן:

דף ע"ב ומפרקינן מכתבא חייבי לאוין

תפסי בהו קדושי חייבי כריתות לא תפסי בהו קדושי פירש"י ז"ל הילכך קרינא בה לקחת את יבמתו בדעבד אבל חייבי כריתות לא תפסי בהו קדושי ואפילו עבר האי יבם ונסבה לאו קיחה היא וקשיא לן הא למאי דס"ד השתא דחייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא ליבוס לא רמיא אם בעלו נמי לא קנו והיכי קרינן ביה לקחת אפילו בדעבד לא מסתברא חייבי לאוין תפסו בהו קדושי דקרינא ביה יבמתו חייבי כריתות לא תפסי בהו קדושי ולא קרינן ביה יבמתו: **לשון אחר** יש לפרש אי הכי חייבי לאוין נמי נימא שלא יעלו לזה אלא אם כן עולין לזה הא רבי רחמנא יבמתו שיש לך אחרת שעולה לחליצה ואינו עולה ליבוס ומה ראית נימא יבמתו לחייבי (* כריתות *)

ואם לא יחפון לחייבי לאוין וכיון דקרא יתירא הוא לומר שכל שאינו עולה ליבוי' אינו עולה לחליצה מכלל שמענו שכל שביאתה באיסור אינו ראוי ליבוס ולא אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה ובא הכתוב ללמדנו עוד שכיון שאינו עולה ליבוס אינו עול' לחליצ' ופרקינן מסתבר' כיון החייבי לאוין תפסי בהו קדושי לחליצה בכדי לא פקעי וחייבי כריתות לא תפסו בהו קדושי ופקעי זיקא מינייהו וזה הלשון שפרשתי למעל שאף חייבי לאוין שיש עמהן עשה חולצין מן התורה ואע"פ שאם בעלו לא קנו משום שביאתן באיסור אלא שקשה לי נימא כי אתי קרא ליבמה שעולה לחליצ' ולא ליבוס לחייבי לאוין שיש בהן עשה אתי אבל לחייבי לאוין גריד' אתי עש' ודחי לא תעש' ואיכ' למימר כל דקרינן ביה יבמתו במשמע אי נמי קסבר רב גידל להנהו לא צריך קרא אם לומר שאין מיבמין פשיטא אם לומר שחולצין כיון דתפסי בהו קדושי פשיטא דזיקא בכדי לא פקעי ואי נמי שתיק מינייהו קרא לא מוקמינן ואם לא יחפון אלא לחייבי כריתות בלחוד כי אצטריך קרא לשאר חייבי לאוין לומר שחולצין ולא מיבמין ומסקנ' דחיא רבא להאי דרב גידל אמר רבנן פריש לה משום גזירה ויש לומר דלא סביר' ליה כלל הנך דרשי אלא זיל בתר טעמא התם תפסי קדושי ולא פקעי זיקה הכא לא תפסי קדושי ופקעי זיקה וראמדינן בריש מכילתין (דף ג') קמ"ל כל שעולה ליבוי' עולה לחליצה כל שאינו עולה ליבוס אינו עולה לחליצה לישנא דקרא נקיט ולא משום מדרש ואיכא למימר רביא מוקי' דרשא דיבמתו בחייבי לאוין שיש

חדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

תלידתמנא ומידעי ידיע שנאסרו עליו
משעה ראשונה ושוב אין לה היתר כל
הנשים לא יתיבמו כשלא היו להן בנים
מעולם גזירה משום איילונית וזה לא
הגיע לכלל פירוש מעולם :

גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שני'
פי' שאין מצות יבמה יבא
עליה לא על ביאה ראשונה ואע"פ שאין
אשה מתעברת מביאה ראשונה ולא מקיי'
להקיי' שם לאחיו כיון שאפש' למעך כתמ'
מצוה בביאה ראשונה איתה בין בכתולה
בין בעול' בין שנתעבר' בין שלא נתעבר'
ולפי' ביאה ראשונה מותרת לו דמשעת
העראה קונה את יבמתו וכשנעשית
בעולה אשתו היא כבר ואע"פ שאמרו
בקדושין (דף יוד) כל הבועל דעתו על
גמר ביאה ואסו' לכהן גדול לקנו' בביאה
שניה יבמה שאין הולכין בה אחר דעתו
שבפירוש רבתה תורה ביאת שוגג כמזיד
והעראה כגמר ביאה כדאיתא לקמן (דף
כ"ד) ואע"פ שמשעה שהעראה בה קנאה
מ"מ איתה למצוה עד גמר ביאה דיבמה
יבא עליה גמר ביאה משמע אלא שם
בה הכתוב אף העראה ובמסכת' קידושין
בפ"ק מפורש לנו יותר מזה :

הדר אמר רבא ואי תימא רב יוסף
(*בגמ' דילן גרסינן ואי
תימא רב אשי') לאו מילתא היא דאמרי
וכו' הכא נמי אפשר בתליצה ואותבי' לי'
ואם בעלו קנו תיובתא ותמה הוא דהא
רבא הוא גופי' אקשי' לי' לעיל ואיכא
למימר מאן דקאמר הא דלעיל בדרבנ'
אמר הך משמ' דרב יוסף ומאן דאמר הך
בדרבנ' ההיא לא תני לה מדירי' והיינו
ואי תימא רב יוסף אי נמי דריש לקיש
אטעית' ולא הוה האיש לברייתא :

דף ד"א

עמהן עשה ואם לא יחפוץ בחייבי כריתו'
ובהלכו' גדולות בהלכות עריות מצאתי
כן זהא דרב גידל אמר רב מקיי'מ' באלמנ'
מן הנשואין דאע"ג דמדאורייתא לאו בת
יבום היא רבייה רחמנא לחליצה מכל
מקום מעיקרא מקמי דתיתי דרב גידל
דאמרי' בשלומא מן הנשואין קס' דדזיק'
משום איסור לאו לא פקעי אינמי
כדאמרי' לעיל דחליצה דרבנן היא
ודומיא דאיסור קדושה קתני :

הא דאקשי' ממזרת ונתינה מאי
איכא למימר ה"ה דמצי למימר
גרושה וחלוצה מאי איכא למימר אלא
משום דדילמא ה"א כל פסולי כהונ' גזרו
זה מפני זה אבל בשל ישראל מאי א"ל אי
נמי אידי דאקשינן לאידך לישנ' ממזרת
ונתינה פריך נמי מינייהו להאי לישנא
ודאקשינן אלא מעתה אשת אחיו מאכין
לא תתיבם גזירה וכו' (* לומר *) שנעק'
לגמרי מצות יבום מדבריהם ונקיים מצו'
חליצה משום גזירה אי נמי הכי קאמר
אלא מעתה אשת אחיו מאכין לא תתיב'
וכשם שאי אפשר לחוש בזה שלא תעקו'
מצות יבום לא נחוש בזה ובתוספות
מעילי פילא בקופא דמחטא ומפרשים
הכא אלא מעתה אשת אחיו מאכין שלא
מאמו לא תתיבם עד שיהו מיוחדין מן
האב ומן האם גזירה משום אחים שאין
מיוחדין אלא מן האם בנחלה תלי רחמנ'
ומידעי ידיע דאח מן האם לאו בר נחלה
הוא אשה שאין לה בנים עכשיו לא היה
לה ומיתו בתיי בעלה לא תתיבם גזירה
משום שיש לה בנים בשעת מיתת בעלה
ומתו אשת אחיו שלא היה בעולמו כלומ'
יבום ואח' כנול' לרבי שמעון לא תתיב'
גזירה משו' נולד ואח' כ' יבם התם בשיב'

חדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון יט

אית לה ומכאן נלמוד שאין לנו כדעת הירושלמי שהוא מפני מראית העין בחורגין והוא הדין לאשת חמיו ובהלכות גדולות שלנו מצאתי ואשת חמיו אסורה לו מפני מראית העין ולא כך הלכה אלא מותרת לו אבל הרב ר' יעקב כתב בספר הישר בהלכות גדולות ורמלמוד ארץ ישראל גרסי' אשת חמיו ואשת חותנו מותרות לו אבל אמרו חכמים אסורה לו מפני מראית העין ואע"פ אין כאן בית מיתוש :

דף כ"א ע"ב הא דאמרינן לא אסרו כלה אלא מפני כלה קשי' לן דהא כלת בתו בנקבה עמה בת בתו ונגזור על אשתו כמוהו י"ל ה"ל כלה אלא היא אבל לאו טעמא הוא שכולם לא אסרום אלא זו מפני זו ואשרת אחי האם מן האם נמי משום מן האב :

והא דאמרינן מאי שנא הני ומאי שנא הני משום דאשת חמיו ראוייה היא לגזור עליהם משום חמותו וכן כולן אבל כלה בביתו לא שייך למגור אלא משום כלת בנו :

הא (* דאי בעי *) (דאמרינן) לן אחות אבי האב ואשרת אחי אבי האב משום דלמטה ערוה ה"ה לאחיות אם האם ולאחות אם האם דהא למטה ערוה כדאיתא (בהכ"ל על יבמות דף כג) (* בהכ"ל דף מ' *) אלא חדא מינייהו נקט משום דקא בעי למיבעיא בהדיא אשת אחי אבי האב מן האם מותרת הא מן האב אסורה לא קשיא דכי קאמר רב לההיא מתני' כלומר דהני ארבע דמתני' יש להן הפסק ולא השאר אבל כיוצא בהן אף מן האב אפשר שאין מותרת כיון דאיתכלוג דהא אסיקנא דאמימר אפשר

בהו

דף כ"א ע"א ומותר אדם באשרת חמיו פ"י בדין הו"א דלא ליתנינהו כלל דכל שלא שנאום חכמים לאסור מותרת אלא שלא תאמר דילמא תנא ושייר כדשייר שניות דבי רבי חייא דהיאך אפשר לומר שלא גזרו באשת חמיו שהרי אומרת לו בתי אסורה לך מן התורה משום הכי תנא לי' להיתירא והיינו דאמרינן משום דקבעי למיתני אשת חורגו אומרת וכו' כלומר לפיכך הוצרך לשנו' היתר באשת חורגו מפני שיש איסור תורה בבתו ואקשינן באשת חמיו נמי ליתני הכי ומתרץ משום דלא פסיקא לי' למיתני בתי אסורה לך זמיהו כל עיקר לא שנאה אלא מפני שבתה פעמים אסורה וחורגו מותר בבתו ובאשתו דקתני משום דאיירי בחורגין מסיים להו ויש מפרש הא דאמרינן משו' דהא בעי למירתני אשרת חורגו אומרת וכו' לומר שאע"פ שיש לה בת לא גזרו משום בתה ואם לא (שהה) (* שוה *) כן הייתי אומר שפא לא התירו אלא בשאין לה בת ונדקתני ברייתא סתם ומותר באשת חמיו ולא מסיימין בה בגמרינן שום איסורא לא סמכעין אמערב' דאמר ר' זריקה בשם ר' חנינא אשת חמיו אסורה מפני מראית העין וכן נראה דעת רבינו הגדול ז"ל שלא כתב זה הירושלמי ויש לו סמך לדבר שאמרו עוד שם שני חורגין שגדלו בבית אחד אסורי' להנשא מפני מראית העין אתא עובדא קמיה דר' חנינא בריה דר' אבנה אמר יסבון באתר דלא חכמין להון ובגמרא דילן בפ' משוח מלחמה (דף מנ) איתמר נמי חורגה גדולה בין האחין אסורה מפני מראית העין ודחינן לה ואמרינן ולא היא דקלא

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

מאי פשיטתה הא איצטריך קרא לחייבי
כריתות לקמן בשמעתין (דף כ"ג)
וקס"ר פמי למעוטינהו משום בת אשר
אביך ואיכא למימר ההיא לר' יוסי ב"ר
יהודה דדריש בת אשת אביך הכי
זמיעוטא לעריות דווקא הא לרבנן א"נ
לר' יוסי דעלמא כגון זיקה דיבום פשיטא
דאחיו הוא ומסברא ידעינן . ולי נראה
דהאי פשיטא לאו דווקא מנפשיה אלא
פשיטא לענין יבום דאחיו הוא דקיימ' לן
בכל מקום כל מי שיש לה קדושין אין
הולך (ממזר) כמוה כמו שהוא שנוי
במשנה בסוף (* פרק ג' *) דקדושין
(דף ס"ז) זהתם בכללא הוא זכיון
דתנינא דאחיז הוא פשיטא דמיבס וכי
הא פשיט בפרק כל שעה בפסחים (ד' קא)
והאי דלא בעי אמתניתין דמי שיש לו בן
מכל מקום וכו' פשיטא אלא בעיא מאי
טעמא משום דלא פשיטא היא לא מבן
הוא דנפקא לן לאח ולא רציה לשנות
אח הלמד מבן ולהניח בן המלמד לאח
ואלמלא קרא דבן הוה אמינא אף פסול
לא זקיק מפני יעקב זכיון דמזקק לא זקיק
לענין מפטר נפוי לא פטר . ובנו לכל
דבר ליורשו וליטמ' לו ובירושלמי אפילו
לפריה ורביה ולשניה והאי דלא בעיא
בה פשיטא כדבעינן גבי אחיו משום
דאידי דקתני רישא הכי תני סיפא אי נמי
גבי בן לאו פשיטא הוא דכיון דבעבורה
נולד לו סד'א לא קיס בו מצות פריה
ורביה ושניות לא גזרו בו ואפילו לירש
והיטמא לו לא יהא כבנו קמ' ל ומפרשינן
בגמרא מאי טעמא אמר קרא ובן אין לו
עיין עליו ומכאן אנו למדין לבת שפוטרת
אשת אביו מן היבום והכי תניא בספרי
ובן אין לו אין ליאלא בן (* בן *) הבן
ובת

בהו והלכתא כוותי' זכן פסק ר"ח ז"ל
לקולא וכן דעת רבינו ז"ל שלא כתבו
לאיסור וכן בשניות דבי ר' תיבא פסק ר"ח
ז"ל לקולא מדלא איפשי' דספיקא דרבנן
לקולא זיראים אמרו לחומרא . זקשה
לן דהא נפקא פשיטתא דידהו לאיסורא
מיהא דתניא כלת בנו שניה וכן אתה
אומר בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות
והיאך אפשר דבת שלישיית שבבנו
מותרת וכלתו אסורה לא שהדבר תמה
היאך לא פשטוה בגמרא מזו דהא ברייתא
שמיע להו מנ"ל דשלישי שבבן אשתו ובת
אשתו ורביעי שבחמי וחמותו קא בעי הא
דזרעו לא ובירושלמי אברהם אסור בכל
בני ישראל שרה אסור' בכל אנשי ישראל
זכן הוא דאם אמו אין לה הפסק וזה סיוע
למה שפירשתי דמאי שנ' שרה מאברהם
שהיא אסורה באנשים והוא היה מותר
בנשים ורש"י ז"ל כתב ת"ש שלישי ורביעי
דהיינו שלישי שבבנו ולא דאיק .
ומדחזא רב הלל שתסר לאסורה ולא
קשיא להו אלא הני ש"מ שאין להוסיף
על מה (שאמרו) שמנו חכמים בשניות
ותמהני תמה גדול על בעל הלכות
שהוסיף שניות אחות אביו ואחות אמו
עריות ערוה אם אחותו שניה וראיתי
לבעל ספר היראים ז"ל שכתב דבריו
וסמך עליו להחמיר ואי להוסיף על
השניות אין שומעין לו ולא לבעל
ההלכות אלא אם אחות אביו ואם אחות
אמו בנשואין היינו אשת אבי אביו ואשת
(* אבי *) (אביו) אמו אמו אם
אחותו שניה טעות סופר (הוא) דאי
בנשואין היינו אשת אביו ערוה ואי
באונסין אנוסת אביו ולא שניה הוא :
דף כ"ב ע"א הא דאקשינן פשיטא
אחיז הוא קשיא לן

חרושי רמב"ן יבמות פרק ראשון כ

ובת הבת ובת בת הבת מנין ת"ל ובן אין
 לו מ'מ' זה הכי אית' לה בעל הלכות גדולין
 ז"ל וכתב ואי לאו דכתב דחמנא אין לו
 ה'א' דווקא בן ולא בת כדאשכחן בבן
 סורר ומורה השתא דכתב אין לו עיין
 עליו לאתויי כל דשמיה זרע ומנא לן
 דאפילו זרע פסול דתנן וכו' כי היכי דקא
 מייתי תנא זרע זרעיה טאין לו זרע פסול
 נמי איתי ע"כ בהלכות וקשה לי שאין
 משמעות עיין עליו אלא לזרעו של
 הנזכר בפסוק כגון זרעו של בן אבל
 לרבות ממנו בת אי אפשר וכך משמעות
 דורשין לגבי ירושה בפרק יש נוהלין
 (דף קט"ו) אלא ל"ל הואיל ומשמע
 עיין עליו לרבות ברת הבן הרי אתה דן
 ק"ו לבתו מעתה ואחרים אמרו בת
 לא צריכא קרא דכתיב לא ימחה שמו
 מישראל פרט לזה שאין שמו מתו ולא
 דאיק דאי מהתם אפילו בן הבן ובת הבת
 נמי תיפוק לי שאין שמו מחוי שהרי שמו
 עליו ומצינו שקמין תחתיו לנתלה ואי
 קשיא לך למה לי הנך דרשי תיפוק
 לי מדאמרין דיבוס בנתלה תלא דחמנא
 ואם יש לו בת או בת הבן ובת הבת היא
 קודמת לאח סד"א הני מילי שלא במקום
 יבוס אבל במקום יבוס אה קודם לכל
 יוצאי ירכו חוץ מן הבן קמ"ל ועוד
 דירושה גופה שהבת קודמת בה לאח
 מהאי טעמא הוא דקאמר ליה לתנא
 דכלום יש יבוס אלא במקום שאין בת
 הא יש בת אין יבוס והכי איתא בפרק יש
 נוהלין (דף קט) :

אנוסת אביו דההוא קרא דערות אחותך
 בת אביך דמשמע בין מן האנוסה בין מן
 הנשואין לא שמעי' מיניה אלא בת אביו
 של א' בת אמו כדכתיב בת אביך או בת
 אמך והכא דכתי' בת אשת אביך דמשמע
 בין אמו בין שאינה אמו באישות הוה
 דכתיב אבל באונסין לא שמעי' לה להכי
 כתיב אחותך לרבות בת אביו ובת אמו
 אנוסה שאם אינו ענין לנשואה תנהו ענין
 לאנוסה והפי' נמי תניא בפרק כיצד
 העדים (דף ט) בת אביו ובת אמו מניין
 ת"ל ערות בת אשת אביך וגומר וקשה
 לן א"כ האי קרא דבת אשת אביך היכי
 מייתר להו' לרבנן לחייבו שתיסולר'
 יוסי ב"ר יהודה פרט לאחותו משפחה
 ומנכרית הא צריך לחייבו על אחותו בת
 אביו ובת אמו נשואה שאין מזהרין מן
 הדין איכא למימר אם כן לימא קרא
 ערות אחותך מולדת אביך בת אשת
 אביך למה לי ש"מ לרבנן לחייבו משום
 בת אשת אביו ולר' יוסי ב"ר יהוד' כראית
 ליה וכך מתורץ בהלכות גדולות ויש לי
 לפרש דמאחותך היא נפקא לן אחותו
 שהיא בת אביו ובת אמו בין באונסין
 בין בנשואין דכיון דגלי קרא אחותו בת
 אביו או בת אמו בלבד בין באונסין ובין
 בנשואין ורבה אחותו משני צדדין
 לעשותה כאחותו בכל דבר רבה אותה
 ואתיא בין מן האנוסה בין מן הנשואה
 ולפי' מייתר להו' גופיא דהאי קרא דבת
 אשת אביך והא רתניא בפרק כיצד העדי'
 בת אביו ובת אמו מניין ת"ל ערות אשר
 אביך וגומ' מסיפיה דאיק דכתיב אחותך
 היא :

דף ד' ע"ב מ'בעי להו לחייבו
 על אחותו
 בת אביו ובת אמו לומר שאין מזהירין מן
 הדין פי' רש"י ז"ל לאחותו מאביו ומאמו
 לומר

והוא דאקשינן בדר' יוסי ב"ר יהודה
 ואימא פרט לאחותו מאנוסתו
 לומר

הדושי רמב"ן יבמות פרק ראשון

לומר דמיעטיה רחמנא מאשרת אביך
 נאנח ליה לקרא קמא דאיהו
 דהיזמוקי נפשיה
הגה על הגליון ומתרצי ההי' מדרב'
 נפקא כלומר כיון
 דאשכחין דריבי
 רחמנ' שארו מאנוס'
 לא מוקמינן
 מיעוטה לאתורו
 מאנוסה כיון דמצינ'
 לאוקמי במילתא
 אחריתא וכיון דליב'
 מיעוטה אחותו מאונסתו מקרא גופי'
 נפקא דאחותך בת אביך סתמא כרתיב
 ולאן למימרא דמבת בתו (מב) מאנוסתו
 גמדינן אחותו דהא אין מזהירין מן הדין :
הא כיצד כאן באונסין כאן בנשואין
 איכא למידק דילמא תרווייהו
 בנשואין ערות אשה ובתה לבתה בלבד
 בת בנדך או בת בתך לבת בתו או בת בתך
 לבת בתו ובת בתה כלומר מן הנשואין
 ועד שלא יאמר יש לי בדין אלא שאין
 מזהירין מן הדין ורתוהא דאמרין
 בסנהדרין (דף ע"ו) בתו מאנוסתו מניין
 (* נימא נמי בנשואתו *) ויש לומר ערו'
 אשה ובתה כל שבנשוא' משמע בין שהי'
 (מאמך) (* ממך *) בין שאינה
 (מאמך) (* ממך *) ואין זו באה מן הדין לא
 בכלל הכתוב עצמו היא דסתמא כרתיב
 אלא מה יש (* לן *) לשארל אחותו
 מאביו ומאמו נמי נימא שישנה בכלל בת
 אביך וי"ל התם מדרבתי' אחותך בת אביך
 או בת אמך משמע כי היכי דבת אמך
 לאו בת אביך בת אביך נמי לאו בת אמך
 וכיון דפשטי' דקרא בכת' אב לחודיה
 משמע בת אביו ובת אמו צריכא לבא מן

הדין ואין מזהירין (מן הדין) ממנו וכבר
 כתבתי זה בשם הרא"ב ז"ל :
מדאמרין איצטריך למכתב היא
 לומר דבעלמא אין
 מזהירין מן הדין משמע דכי האי גוונא
 בעלמא אין מזהירין מן הדין וקשיא לי
 אם כן אוכל כזית מבשר חמור לא ילקה
 שלא למדנו לו לאו אלא מן הדין דגמל
 שיש לו סימן אחר כדאיתא בתורת כהני'
 וי"ל כיון דכתיב בכולהו עשה זאת
 הבהמה אשר תאכלו גלויי מילתא
 בעלמא היא וצ"ע :

דף כ"ג ע"א בין שאומרים לו
 לאביך הוציא
 פירש לאו דוקא שאם כן חייבי לאוין
 משמע אלא בין שהיא בבית אביך בין
 שהיא חוץ מבית אביך דהיינו חייבי
 כריתות והוציא מביתך בלא גט קאמר
 לפי שאינה אשתך ואלו חייבי לאוין לאו
 מולדת חוץ היא וקשיא לי כיון דרבי
 רחמנא נאף חייבי כריתות כי תהיינן
 למה לי ולא קשיא דלאו משום וילדו
 לו איצטריך אלא לומר דקדושין תופסין
 בהן דלא תיתי בק"ו מיבמה כדאיתא
 בשילהי פרק האומר שבמסכת קדושין
 (דף ס"ט) ואסיק' הכא מאן תני'
 דפליג עליה דר' יוסי ב"ר יהודה ר' שמעון
 והתם בשילהי האומר אמרינן הניחיה
 לר' שמעון אלא לרבנן מאי איכא למימ'
 (אחר) אמר קרא' אחר כן תבא
 אליה ובעלתה מכלל דמעיקרא לא
 תפסא בה הוי' אשכחין דלא תפסא בה
 קדושין וילדה כמותה מנא לן דאמר קרא'
 וילדו לו כל היפא דקרינא ביה כי תהיינן
 קרינן ביה וילדו לו וכל היכא דלא קרינן
 ביה כי תהיינן לא קרינן ביה וילדו לו

פי'

חידושי רמב"ן יבמות פרק שני כא

מספק זכן עיקר ואע"ג דשאר ספק של
 דבריהם אפילו לכתחילה לקולא כיון
 דאיכא מעשה רבה שחלץ לה בב"ד אין
 מתירין אותה לא היא ולא צרתה והכא
 נמי מוכח בהדיא בפרק נושאין על
 האנוסה (דף ס"ח) דאמרינן התם
 כהנים חולצין ושאינן כהנים מיבמין
 משום דספק חלוץ אסור להו תירע שהרי
 אחות חלוצה נמי מדרבנן ותנן נמי
 במתניתין שחולץ ולא מיבם מפני
 שהיא ספק חלוצה ואחות זקוקה נמי
 מדרבנן דזיקה דרבנן היא וקא אוסרין
 ליבומי והדר (חליץ) מיהלץ משום
 דפגע באחות זקוקה והיינו שעמא דכיון
 דחלץ לאידך נראית כיבמה זמפרסמה
 מילתא בב"ד טובא הילכך חיישינן שמא
 יאמרו אחות זקוקה מותרת לכתחלה:
הא מיעט רחמנא אשת אחיו שלא
 היה בעולמו פירש"י ז"ל הכא גבי
 תרי כתיב מיעוטה דאשת אחיו אלמא
 דמית גדול משמע וקשה לן פנא ליה
 דילמא דמית קטן ואלמלא שמיעט
 רחמנא אח שלא היה בעולמו היינו
 אומרינן אס גולד יבם דכל היכא דאיכא
 בכור תתקיים מצות יבום אפילו על ידי
 הפשוטין . ואיכא למימר כיון דקרא
 דזקא בשמת קטן כי כתיב נמי והי' הבכור
 דזקא הוא דקאמר רחמנא ליבם איהו
 ואם כן למה לי דמיעט אשת אחיו שלא
 היה בעולמו . ואינו מתוור אלא הפי
 משמע פירושא כי ישבו אחים שנים
 שהיתה להן ישיבה אחת בעולם ולא שני
 אחין שלא היתה לאחד מהן ישיבה
 בעולם דמיעוט' בשני אחין כתיב כלומר
 שהנולד אחד מהן אלמא אפילו ליכא
 בכור איכא מצות יבום והרבא ב"ד ז"ל
 פי' הא מיעוט רחמנא אשת אחיו שלא
 ו א י 6 היה

פי' כי תהיין לאיש דריש לומר כל היכא
 דקרינא ביה כי תהיין לשום איש בעולם
 קרינ' ב' וילרו ואפי' חייבי כריתו במשמע
 אבל שפחה ונכרית דלא קרינא ביה כי
 תהיין לשום איש בעולם לא קרינא ביה
 זילרו ולהיה מסקנא דהתם חייבי לאוין
 דתפסי בהו קדושי לא . מכי תהיין נפקא
 כדאמר רב פפא אלא מדגלי רחמנא
 בחייבי כריתות דלא תפסי בהו קדושי
 דגמרינן מאחות אשה מכלל דחייבי
 לאוין רזפסי בהו קדושי זהא דאמר רב
 פפא בשמעתין אתיא כאידך לישנא
 דאמר התם רב אחא בר יעקב אתיא בק"ו
 מיבמה והאי מסקנא דהכא אתיא כרב
 פפא ורב אחא בר יעקב דאיצטריך להו
 כי תהיין לחייבי לאוין ולא נפקא להו
 מאחות אשה דכולה סוגיין בתר תרוציה
 דרב פפא רהטא ולדידיה איתמר ומסקנא
 דהתם כלישנ' קמא (דמפרקי) (*דמפקי*)
 להו מאחות אשה ומייתר כי תהיין לולד
 שפחה ונכרית שהוה כמוה כנ"ל וא"ת
 למסקנ' דהתם מולדת בית או מולדת
 חוץ דרבי רחמנא בחייבי כריתות למה
 לי תיפוק לי מכי תהיין דכל היכא דקרינ'
 ביה כי תהיין לשום איש קרינא ביה זילרו
 לולא קשיא דאי לאו אחותך היא
 דמולדת חוץ הוה אמינא כל היכא
 דקרינא ביה כי תהיין לאיש זה קרינא
 ביה זילרו חייבי כריתות דלא תפסי בהו
 קדושי לא קרינא ביה זילרו לו משום הכי
 צריכי :
בנ"ך (*מישראלית*) קרוי בנ"ך
 וכו' מפור' ש בקדו' שין בפ' האומ'
 (דף ס"ח) :
דף כ"ד ע"א הא דאמרינן וספק
 חלוצה לא גזרו
 בהו רבנן פרש"י ז"ל לא גזרו רבנן לאפוקי

חירושי רמב"ן פרק שני יבמות

היה בעולמו ותו לא כלומר לא מיעט
הכתוב אלא שלא היה בעולמו בלבד
גם זה אינו נכון דכי לא מיעט היכא
דאיכא בכור אבל ליכא בכור כולרהו
מיעטינהו מזהיה הבכור :

דף ד ע"ב מה בכור אינו נוטל

בראוי כבמוחזק
אף היבם פרש"י ז"ל אף יבם הנוטל
פי שנים בנכסי אביו חלקו וחלק אחיו
המת אינו נוטל בראוי כבמוחזק שהו
ז"ל סובר דבנכסי אביו נוטל חלקו וחלק
אחיו אעפ"י שמת אביו לאחר שמת אחיו
ובראוי לאביהן קא אמרינן דומיא דבכור
אבל בהלכות גדולות בהלכות נחלות
כתוב כך וכן היבם בנכסי אחיו ראובן
שמעון ראויין לירש את יעקב אביהן מת
ראובן בחיי יעקב דהוה ליה (נכסי יעקב
אצל *) ראובן ראוי ועמד שמעון ויבם
את אשתו ואחר כך מת יעקב אי נמי מת
יעקב ואחר כך יבם שמעון אין שמעון
נוטל בראוי כבמוחזק לא מן נכסי דמטו
ליה לראובן מן יעקב אביו מטי ליה
לשמעון מנאתיה כחד מאחיה וכן נראה
הדברים ועוד דאמרי' לקמן בפרק החולץ
(דף מ) אי מה בכור לאחר מיתת אביו
שקיל פי שנים אף יבם לאחר מיתת האב
שקיל פי עבד ומפרקינן מידי על שם אביו
כתיב על שם אביו אמר רחמנא ולא על
שם אביו ואע"ג דהתם לר' יהודה מקשינן
שמעינן מינה לרבנן דלאו על שם אביו
כתיב ולא שקיל פי שנים בנכסי האב
דראוי למורישו הוי והוא אחיה הוא יורש :
הא גיורת מיתה הוי פי' מדלא
קתני לא יכנוס אותה ישראל ואם
כנס לא יוציא שמא לא (יוציא) משום
הנטען נתגיירה וכיון דאיכא נטען אע"ג

דאתא אחר (ונתן) לה ומפסיק ליה
לקלא לא יכנוס ואיפשר לפרושי הא
גיורת מיתה הויא דאי ס' ד ספק גיורת
היא אף על פי שבנס יוציא דאוקמה
אחזקה ועכו"ם היא עד שיודע לך במה
נתגיירה וכל שכן דכיון שבנס אלומיה
אלמיה לקליה ואוקימנא משום דאפילו
נתגיירה לשם איש גיורת הויא דהלכה
כולם גרים ואקשינן אי הכי לכתתל' נמי
שהרי אפילו בא עליה בעודה עכו"ם אינה
נאסרת עליו ואמר רב אסי משום וליות
שפתים הרחק ממך פרש"י ז"ל דאתי
לאחזוקי לקלא קמא והכי נפי אמרינן
לקמן ברננא לא מפקינן . וקשה לי הא
בעדים מפקינן והא סיפא דמתניתין אוקי
רב בעדים רישא בלא עדים וסיפא בעדים
אם כן ליפלוג וליתני בדירה ועוד מצאתי
בתוספתא הנטען מאשת איש עכו"ם
ועבד הבא על בת ישראל אעפ"י שחזר
העכו"ם ונתגייר עבד ונשתחרר הרי זה
לא יכנוס ואם כנס לא יוציא ישראל הבא
על שפחה ועל הנכרית אף על פי שחזרה
שפחה ונשתחררה נכרית ונתגיירה הרי
זה לא יכנוס ואם כנס לא יוציא מדקתני
גבי אשת איש נטען וגבי שפחה הבא ש"מ
דוקא קתני שבא עליה בעדים ואעפ"כ לא
יוציא לפ"י שיש לפרש מתניתין אפי' איכא
עדים ומשום לזות שפתים דידה ודידיה
אסור שלא יאמרו לשום זנות נתגייר'
זו ולשום זנות נשאה זה כדפרישית והא
דאמרינן לקמן ברננא לא מפקינן הכי
קאמר משום רבנן קול לעז שאין בו איסור
גמור לא מפקינן הילכך גבי חכם שאסר
את הנאשה בנדר כיון שגרשה בעלה
גירושינן גמורין בלא תנאי שאפילו נמצא
הלעז אמת שאיפשר היה לו לחכם
להתיר

הרושי רמב"ן יבמות פרק שני כב

לא תצא אפילו מנטען וכ"ש בקלא דלא
פסיק בלא עידי דבר המכוער
דלא תצא נמצאו בעל ונטען שוין וקשה
לי הא דאמרינן בסמוך (דף כ"ה ע"א)
ולא היא התם אלומיה אלמיה לקליה
הכא קים ליה בקליה וליתיה דאלמיה
איכא חומרא בנטען שאין בבעל המחזיר
וכל שכן בבעל שלא גירש כלל דבהתר
היא גביה ויש לומר ההיא לרבא בר רב
נחמן דקתני הוציא דעל כרחיה לדידיה
טעמא דנטען משום דאלמיה לקליה אבל
בעל אעפ"י שהוציאה כיון שמחזיר קים
ליה בקלא דליתיה אבל לרב דקתני
הוציאה במתניתא בעל ובוועל שוין ואנן
כרב פסקי' זה נ"ל לתרין דברי רב אחא
גאון ז"ל אבל לא ידעתי אם ר"ש נסכים
בזה שיותר מהוור הו"ל לפרושי כמו
שהזכרתי תחלה דכניסת נטען כעירי
כיעור הילכך קלא דלא פסיק ועירי דבר
המכוער לבעל כד' קלא דלא פסיק
וכניסה דנטען לנטען ואם הפסיקו אחר
לא תצא קלא דפסיק עירי טומאה לנטען
וכל שכן לבעל כרב זהו המתחזיר לי
כדעת רש"י ז"ל אלא שאין דברי רב אחא
כן מ'מ' כשיש לה בנים אינה יוצאה מא'
מהם אלא בעירי טומאה ובוזה אין דברי
רב אחא ברורין עיין בהן ובעל הלכות
ראשוננו' ורבינו ז"ל פירשו אם עבר נטען
ונשאה אבל מבעל (ונ') בלא עירי
טומאה לא מפקינן וכן כתב הרב ר' יעקב
בשם ר' חז"ל ומייתו לה ראייה מההיא
דתניא בשילהי גיטין (דף פ"ט) אמר לו
ר' יוחנן בן נורי אם כן לא הנחת ברת
לאברהם אבינו יושכת לפני בעלה ותור'
אמרה כי מצא בה ערות דבר נאמר כאן
דבר ונאמר להלן על פי שנים עדים יקום

להתיר לה אין הגט בטל לא מפקינן לה
מיניה :

בשאין לה בנים פרש"י ז"ל מראשון
ורבינו יצחק ז"ל פ"י בהלכות
משני מן הנטען ולא נתברר לי טעמו
שהרי אפילו זנתה עמו וודאי ונשאה
נטען אין הולד פסול שלא מצינו פסול
בולדות ואפילו ליכנס לכהונה ויש לומר
אעפ"כ הולד מזוהם וכדי שלא תוציא
עליהן לעז זוהמא בעלמא אין מוציאין
מידו :

דהא דתניא הואיל ומכוער הדבר
תצא פרש"י ז"ל מבעל והכי
קאמר הני מתניתן ר' היא וכיון דטבעל
מפקינן בקל' ורבר מכוער נטען דאחזקיה
לקליה לעולם יוציא דלא גרע חזקה
דאחזיק נטען לקול מעדי דבר המכוער
ורב אחא משבח' כתב בשאלתא דפנתם
(דכיון) (*היכא*) דאיכא עדים
בדבר המכוער וקלא דלא פסיק מפקין
לה בין מבעל בין מבוועל אלמא מנטען
נמי בעינן תרתיה וקשה לי אם כן
הך מתניתן קמייתא דקתני לא יוציא
משום דאתא אחר ואפסקיה לקלא
הא לאו הכי יוציא היכי מתוקמא כד' מי
עירי נטען לבתר הפסק מבעל גופיה
דמנסבה גביה (בת) בהיתר נמור וקים
ליה בקליה דליתיה ואפילו הכי מפקת
לה מיניה ושמה הוא גודס הא מתניתא
מניר' כדכתיב במקצת נוסחי אבל
מתניתא קמייתא כדתריצנא וברליכא
עדים בדבר המכוער היא אי נמי לר' בכל
נטען יוציא אלא מיהו אנן קיימא לן
כמסקנא בקלא דלא פסיק ודבר המכוער
כד' אפילו מבעל בקלא דפסיק כרב
דבעי עירי טומא' הא בעירי דבר המכוער

הדושי רמב"ן יבמות פרק שני

דבר מה להלן דבר ברור אף כאן
 דבר ברור ואתמר נמי בעלמא
 אין דבר שבערוה פחות משנים וזו
 אינה דאיה דאדרבה מדאמדינן
 דבר ברור ש"מ לאו ערות גמורה בעינן
 שירדאו כמנאפים לא דבר שיש לו רגלים
 וראוי לחוש לו לאפוקי מוזרות בלבנה
 זהכי נמי מוכתא מילתא בשילהי מסכת
 גדרים (דף כ"ט) בההוא גברא דהוה
 מהרזק בביתא הוא ואנתתא וכו' ואמר
 דבא איתתא שריא אם איתא דעבד
 איסורא אירכוסיה הוה מירכס טעמ' משום
 הכי הא אי לא חזינן דלא מירכס איתתא
 אסירא ואף על גב דליכא ערות גמורה
 והתם קלא (אית) הות בהו א"נ אלים
 ההוא דבר המכוער מדר' דהא הכא בעינן
 קלא דלא פסיק ועדים ברבר המכוער
 והתם לא בעינן קלא אלא מיהו שמעינן
 מינה דלא בעינן עדי ואומאה אלא אפילו
 בעידי דבר המכוער מפקינן וכתוספת
 מתרין לה להא כגון שאמרה האשה
 טמאה אני דכיון דאיכא רגלים לרבר
 דאוייה היה להאמינה אלא שמצאה לה
 היתר משום דלא מירכס וזה אינו (כ')
 נכון כלל ואיני יודע בזה טענה מספקת
 לדברי הגאונים הללו אם כן הם מפרשין
 אותה לצאת ידי שמים דאי לאו משום
 דלא מירכס אסורה לו לא שיתצא בב"ר
 אלא לצאת ידי שמים כעין העוברת על
 דת משה ויהודית שאם רצה הבעל מוציא
 בלא כתובה ואם רצה לקיימה אין ב"ד
 מוציאן מידו וכן ברבר המכוער וקלא
 דלא פסיק אם רצה מוציאה בלא כתובה
 דלא גרע' מעוברת על דת משה ויהודית
 ובמסכת כתובת בפרק המדיר בירושלמי
 משמע דמן הבעל קאמר ועוד נראה שם

שמפסדת כתובתה וזה פשוט הוא דלא
 גרעה מעוברת על דת כרפרישית ומה
 שאמרו אין דבר שבערוה פחות משנים
 לומר שאין מתקיים על פי אחר כדאיתא
 בקידושין אבל עידי דבר המכוער שנים
 הם ומה שאמרו ורבנן היכי דיני כדשמואל
 דאומר שמואל במנאפין משירדאו כמנאפי'
 גבי מיחה ועונשין איתמר בהדיא אבל
 להוציא מבעלה לא שמענו ואי נמי
 משכהת לה אף להוציאה בדליכא קלא
 כלל אבל איכא (* עידי *) דבר מכוער
 וקלא דלא פסק תצא :

דף כ"ה ע"א הא (דאית) דמייתנין

הכא תנן התם
 המוציא אשתו משום שם רע לא יחזור
 ואיבעיא לן עלה כנס מהו שיוציא נראה
 לי דלאו לענין מתניתין איבעיא לן דההיא
 פרישנא לה בגמרא בדוכתא לומר שאם
 נמצא שם רע שאינו שם רע לא יחזור
 משום דתיישנין לקולא ובראמר ליה
 משום שם רע אני מוציאך דוקא והיא
 ודאי פשיטא לן דמשום דך תקנתא
 דרבנן אם כנס לא יוציא וכן במשום נדר
 לא איבעיא לן דודאי אם כנס לא יוציא
 דמשום תקנתא הוא ודיה לתקנה זו כיון
 שאינו (דאשי) (* רשאי *) לכנוס
 דודאי גמר וגירש לרצון חכמים וכולה
 שמעתא לא מיתמר אהיכא דאיכ' משום
 קלקולא דטה לי הוציאה מה לי הוציאו'
 וכי קים ליה בקליה וליחה מאי הוי אכתו
 איכא למיחש ואפי' נמצא בעדים שאינו
 שם רע אלא הביאה ענין לבעיא זו לומר
 מוציא אשתו משום שם רע ששנינו לא
 יחזור אם לא נמצא שם רע שאינו שם רע
 נכנס מהו שיוציא ואמר ליה היינו נטען
 דהכא בעל הוציאה נהתם בעל הוציאה
 הכא

חדושי רמב"ן יבמות פרק שני כג

דהא אלומיה אליס זרגלים לדבר ורבינו
 ז"ל כתב דאחכס ואמביא גט קאי ולא
 דמיא לנטען מאשת איש משום דמעיקר'
 נטען והוציאה בשבילו והשתתף אליס
 לקלי' וכן דעת רב אחא גאון ז"ל ובטלתי
 דעתי אע"ג דקשה לי דלא דמיא לשפחה
 דאפילו בא עליה וזדאי לא יוציא
 כדפרישית ומצאתי בתוספתא המעיד
 על השבויה הרי זה לא יכנוס ואם כנס
 לא יוציא ותניא נמי התם הנטען מן
 האשה לא ישא את אמה בתה ואחותיה
 אם כנס לא יוציא והני כוליהו לא דמיין
 דנושא את אמה כיון דליכא רננא בדידה
 גופא לא אליס קליה ועוד דהתם אפילו
 הקול אמת אין אסור בנשואין הללו אלא
 משום הששא דעבירה דעלמא אבל בזה
 אין כאן אסור ובשבויה (יש) נמי יש
 לומר בשבויה הקלו ולהכי קתני הני ולא
 משתמיט ותני בעדות אשת איש לא
 יוציא אלא שכבר הורו ראשונים ז"ל
 ופירוש כנס בכל השמועה נשואין ממש
 שכן מצינו בירושלמי קדש אין אמרין לו
 שיכנוס לא שלא יכנוס כנס אין מוציאין
 מידו גירש מהן שיחזיר כלומר עבר
 וכנס וגירש מהו שיחזיר אם אומר את כן
 לא נמצא לזה על בני' ונראה דווקא
 שהיו לו בניס מכניסה ראשונה לפי
 הירושלמי הזה :

הכא אמור רבנן לא יכנוס גבי נטען
 במשנתינו והכא אמור רבנן לא יכנוס
 דלכתחילה פשיטא לן דאסור לכניס ואף
 על פי שאין כאן חשש קלקולא כגון שלא
 אמר לה כלל משום שסרע אני מוציאך
 שאין שם משום קלקול כדמפורש בגיטין
 (דף מ"ה) הלכך אם כנס נמי מוציא ולא
 חייא התם אלומיה אלמיה לקליה הכא
 אמרי קיס ליה בקליא וליתיה ומצאתי
 שהרב ר' אברהם ב"ר דוד ז"ל פרשה
 לבעיא זו אליבא דההיא לישנא דמפרש
 לה למתניתין התם שלא יהו בנות ישראל
 פרוצת בעריות ומיהו כי קא מרמו לה
 לנטען מקודם שנמצאו דברי' בדאין ואפי'
 בהא אסיקנ' לא יוציא ומיהו סוגיין התם
 כלישנא דקלקולא ולפיכך פירשתי לשון
 ראשון להעמידו כהלכה ורבי רבנו
 הגדול שם מטין כן :

דף כ"ה ע"ב הא דאמר רבנן
 פלגינן דבורא

במס' מכות (דף ו) אפרש בס"ד :
 הא דאבעיא להו כנס מהו שיוציא
 נראה לי דאחכס קאי דליכא אלא
 רננא דלעז אבל היא מגורשת גמורה היא
 מכל מקום ומותרת לו ומשום הכי דמיא
 לנטען טן השפחה אבל מביא גט ומת
 הרגתו הרגנוהו אע"ג דליכא עליה קלא
 כיון דנסיבא השדא דאיכא למיחש הוה

פרק ארבעה אחין

לדקדק אחר פירושו אי אמרת משום
 אסור לבטל מצות יבמין נמי כל שכן
 דרבנותא קמ"ל ומאי שנא ליש זיקה
 דפשיטא ליה האי טעמא ולאסור לבטל
 מצות יבמין לא פשיטא ליה
 ואפשר

דף כ"ו ע"א אי חכ"י תלתא
 נמי פרש"י
 ז"ל אי
 אמרת בשלומא יש זיקה רבותא
 אשמו עינן דאפילו בתרי נמי יש זיקה ויש

חרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי

ואפשר דסמך ליה אמאי דהדר מקשינן
אי הכי אפילו חמשה נמי ואי הכי קמא
לאו דווקא ואיפשר לומר דקס"ד דמאן
דחייש משום אסור לבטל פשיטא דאפי'
לספיקא נמי (לא) חייש ולא צריך
למיתני בה רבותא דהכי אשכחין לתנאי
דמאן דחייש אפילו לספיקא חייש ומאן
דלא חייש לוודאי נמי לא חייש אבל
לענין זיקה איכא מ' דבתרי אין זיק' ובחד
יש זיקה ואיצטריך למיסתם כההוא
תנא דאמר אפילו לתרי ולשון אחר
מפרשים בתוספות דלגבי מצות יבמין
קס"ד דתלתא חרוש טפי דלא תימא
ארבעה ששתיהן ראויות להתיבם זו אחד
וזו לאחר חיישינן לבטל מצות יבמין אבל
בתלתא דממה נפשך חדא לא חויה
משעה ראשונה ליבום לא חיישינן ולשון
אחר יש לפרש אי הכי תלתא נמי אי הכי
דאין זיקה כלל ליתני תלתא אי אמרת
בשלומא בחד מיהת יש זיקה משום הכי
תנא ארבעה דקמ"ל אסור לבטל מצות
יבמין ואלו תלתא אפילו כשתמצא לומר
מותר לבטל אסור ליפס משום זיקה
לא אי אמרת אין זיקה כלל ליתני תלת'
דמשו' זיק' ליכא ומשו' אסור לבטל הוא:
דף ד' ע"ב הכי גרסינן והיא
גרסתו של
דש"י ז"ל מדקאמרת אמצעית צריכה
חליצה משניהן קא סברת יש זיקה
וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל
האחין ופי' מדקאמרת אמצעית צריכה
חליצה משניהם אמא (צריכה) חליצ'
פסולה צריכה לחזור והך סברא ליתא
אלא משום דסבירא לך יש זיקה דכיון
דאלימא צריכה פטור גדול שתהיה
מחזרת על האחין משו' דלכל חד ככנוס'
דמיא ואין חליצה גרועה מוציאה מביתו

ופירושא בעלמא הוא אי הכי קמיייתי נמי
תבעי חליצה מכל חד וחד ואי קשיא לך
ולידיק מדישא מדקאמר זה חולץ לאחת
זוה חולץ לאחת ואין אחד חולץ
לכולהו אלמא יש זיקה וחליצה פסולה
צריכה לחזור זו אינו קושיא
דלעולם אימא לך דחליצה פסולה
אינה צריכה לחזור ושאיני הכא דכיון
דהאי חליצה דשמעון דחלצה
כשירה לא חליץ לה ראובן חליצ' פסולה
ולא מיבעיא אי סביר' לן אין זיק' דחליצה
דשמעון חליצה כשירה היא אלא אפילו
סבירא לך יש זיקה מ' חליצה דשמעון
עדיפא דאלימא זיקתו משום דלא חליץ
לאחיות כלל ומשום הכי ליכא למפשט
מדרב דחליצה פסולה צריכה לחזור על
כל האחין אלא מסיפא וכן נמי ליכא
למפשט מינה בהדיא יש זיקה משום
דקאמר זה חולץ לאחת דאי משום דלא
מיבם משום דאסור לבטל מצות יבמין
הוא כמתני' ואי משום שאין אחד חולץ
לכולן הא לקמן בשמעתין (דף כ"ז)
אמרינן דשמואל לדברי האומר אין זיקה
קאמר דחליצה מעולה בעינן ולא פטרה
חליצה פסולה כל היכא דאיכא מעולה
הימינה ואף על גב דבפרק רבן גמליאל
(דף כ"ח) אמרינן דלמאן דאמר אין
זיקה לא בעינן חליצה מעולה כיון
דלישני (להו) נינהו ניחא לן למפשט
איכא דעלמא מסיפא דמילתיה דשמעינן
מינה חדא דאית בה תרתי שמעינן מינה
דחליצה פסולה צריכה לחזור אף על גב
דליכא מעולה ומינה נפיק לן אלימותא
דזיקה טפי מדישא ואליבא דכולהו לישני
שמעינן מינה דיש זיקה דליכא למאן
דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור אלא
לדברי האומר יש זיקה והיינו דמקשינן
בשילהי

24 חרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי כד

בשילהי מלת' והאמר רב אין זיקה כלומר
ואמאי צריכה לחזר והא כיון דאוקימנא
בזה אחר זה בין סבירא לן יש זיקה או
אין זיקה חליצתן פסולה היא וודאי אלא
דיוקא מדצריכה לחזר ש"מ יש זיקה
כדפרישית מינה דיש זיקה ויש נוסחאות
שכתו' בהן מדקאמרת זה חולץ לאח' וזה
חולץ לאח' קסברת יש זיק' וכו' גמשבשן:
לדברי' האומר יש זיקה קאמר איכא
דקשיא ליה תרתי נמי כלומ'
לימ' שתי אחיות יבמות שנפלו לפני שני
אחין יבמין בבת אחת זה חולץ לשתיהן
וזה חולץ לשתיהן וש"מ יש זיקה וחליצ'
פסול' צריכה לחזר וטעה בפירוקי' שאמ'
ראשונה שבשעת נפילה ראוי' ליבס אין
חליצתה חליצה פסולה להיות צריכה
לחזר על כל האחין אלא פוטרת היא
עצמה בחליצת אחד מהן וכיון שכך אף
השני' אינה צריכה לחזר שחליצת השני'
מעולה משל חולץ ופוטרת ומשום הכי
לא אמרינן נמי אחר חולץ לראשונה
ושני' מחזר' ודבריו אינן כלום ששתיהן
חלוצות פסולו' דלאו בתר מעיקר' אזלי'
בהא דאי לא תימא הכי בשלוש נמי נימא
ראשונ' חליצ' כשד' נקרית וא' חולץ בלב'
ושניה אע"פ שחיא חליצה פסולה חליצת
שני פוטר' שהיא מעולה משל חולץ נמצ'
שאין כאן שצריכה לחזר אלא אמצעי'
אלא ודאי כולן אין חליצתן פסולה
וצריכות לחזר וכן פרשי' ז' לאי הכי
קמייאתא נמי שתיים הראשונות וקמייאתא
גרסי' תרתי ולא קמייאתא חדא ועיקר
קושיא איכא למימר להודיעך כחו
דשמואל שאע"פ שחליצת ראובן חליצה
פסולה לגמרי וחליצת שמעון חליצה
כשרה לגמרי למפטר נפשה פטרה
לה

ולישנא קמא דשמואל דקאמר
אאמצעיית צריך היה לומר שלש שאילו
שתיים זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת
דחליצה מעולה היא משל חולץ ראשון:
דף כ"ז ע"א הא דאמר שמואל
חלץ לאחיות לא
נפטרות צרות אוקימנא כפאן דאמר אין
זיקה והתחיל ולא התחיל קאמר התחיל
באחיות לא יגמור אף בצרות דחליצה
פסולה היא ולא פטרה צרתה בצרות
יגמור אף באחיות דחליצה כשרה היא
חלץ לבעלת הגט לא נפטררה צרה נמי
משום דחליצה פסולה לא פטררה ואם
תאמר חלץ לצרה למה נפטררה בעלת
הגט והלא אף צרה אסורה לו וחליצה
פסולה היא כיון דגט מדרבנן הוא דאסור
הך דעבד בה מעש' מקריא חליצה פסול'
ולא פטרה והך דלא עביר בה מעשה
דאימא זיקתה דצרה מזיקה דבעלת הגט
דהך יוצאה ממנו בחליצה לחודרה והך
בגט וחליצה היא יוצאה וכן הטעם
בבעלת מאמר וצרה תדע שהרי אסור
בקרובו' בעלת הגט ובעלת מאמר מעת'
ומותר בקרובות צרה אלא אם כן חזר
וחלץ לה או עשה בה מאמר לפיכך אין
הגרועה פוטרת את המעולה ממנה אבל
המעולה ממנה פוטרת אות' אבל אחיות
וצרות תרווייהו כי הרדי ואין צרה נמי
פוטרת אחות חלוצה בין למאן דאמר
אין זיקה בין למאן דאמר יש זיקה
מדרבנן דכיון דמשום לתא דערוה אתו
אין זו פוטרת את זו ולא זו פוטרת את זו
דצרה נמי במקום ערוה קיימא וזהו
דרך פירושו של רש"י ז"ל ועיקר הוא ואי
קשיא והא אמרינן לעיל כי קאמר שמואל
אחד חולץ לכולן אאמצעיית דלא איפשר
לה

הרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי

לה כלומר בחליצה (* מעולה *) גמא
 חליצה פסולה פוטרת כיוצא בה אף על
 פי שהן משום לתא דאחות אשה איכא
 למימר השתא כלישנא (ר' ל) בתרא
 דלעיל סבירא לן וההוא לישנא משכחת
 ליה למסקנא דמתרין רבאשי לקמן
 ומוקמינן לה בגמרא להא דשמואל
 לדברי האומר אין זיקה וקשיא לן ולמאן
 דאמר אין זיקה מי איכא למימר
 דחליצה מעולה בעינן והא בפרק רבן
 גמליא (דף כ"ז) אמרינן עלה נימא תהוי
 תיובת' דשמואל מדתניא נתן גט לזו וגט
 לזו רבן גמליאל אומר חולץ לראשונה
 ואסור בקרובת' ומותר בקרובת שניה
 אלמא חולץ לבעלת הגט נפטרה צרה
 ומפרקינן אמר לך שמואל כי אמרי אנא
 אליבא דמאן דאמר יש זיקה רבן גמליא
 סבר אין זיקה ואיכא למימר כדפרשי'
 דההיא סוגיא נמי אתיא כלישנא בתרא
 דמתרין הכא רבאשי לדשמואל כדקאמר
 ואתיא כמאן (דמאן) (* דאמר *) יש
 זיקה ומיהו קשיא ללישנא קמא דמתרין
 גמרא הכא נמי תיהוי תיובת' מדרבן
 גמליאל איכא למימר אמר לך שמואל
 פליגי רבנן עלי' דרבן גמליאל אף בון
 ואנא דאמרי כרבנן והאי דלא אמרי לי'
 (* רבנן *) בההיא ברייתא חולץ לצרה
 משום דאינהו סבירא להו יש גט אחר גט
 ותרוייהו זיקתן קלישא וכיון ששתיהן
 שוות חליצת כל אחת פוטרת צרתה
 דלית לי' לשמואל אלא חליצה מעולה
 בעיא ואע"ג דהתחיל באחיות לא יגמור
 אף בצרת קאמר וחליצת צרה דרתל
 אינה גרועה משל רתל ושוות הן גבי
 עריות אית ליה הכי ובכל אביזרייהו אבל
 בבנות גט ומאמר כל היכא דשוות הן
 זו פוטרת זו דהא אין אחת מהן יוצאה

ממנו אלא כמו שחברתה יוצאה ובהני
 אין הפסול שכחליצה אלא משום שאינה
 גומרת בהן לשמואל והך סברא למאי
 דס' דהיא כדפרישית והיינו נמי דלא
 מקשינן התם לשמואל מדרבנן וכך פירש
 שם רש"י ז"ל ואחרים מפרשין חולץ
 לבעלת הגט בשני אחין כלומר שאם חולץ
 לבעלת הגט אחיו לא נפטרה צרה
 דחליצה פסולה היא שחרי מכיון שנתן
 לה אחד מהם גט אסורה לכל האחין
 גזרו בה משום גרושת אחיו לצרה
 נפטרה בעלת הגט דצרת חליצה כשירה
 היא שלא גזרו בה כלום שאפילו גרושת
 אחיו גמורה צרתה מותרת וכן פירשו
 לבעלת מאמר של אחיו לא נפטרה צרה
 שהרי נדחית מכל האחין וחליצה פסולה
 הוא לצרה נפטר' בעלת מאמר שאם רצה
 לכנוס צרה קודם שיעשה אחיו מעשה
 בבעלת המאמר כונס וחליצתה חליצה
 כשירה וכל זה הפי' שבוש גמור שהנותן
 גט ליבמתו (* פוסל *) (פסולה) היא
 בכל צרותי' עליו ועל כל האחין כמי
 שחולץ לה והכי אמרי' בפרק רבן גמליא
 (שם) וכן העושה מאמר ביבמתו פסול
 היא וכל צרותי' על האחין :

ומסקנא רבאשי אמר לעולם
 כדקאמרי' ומשום דלא
 אלימא זיקה לשווי' לצרה כערוה כלומר
 אף על פי שאוסרות אותה מליבם מיהו
 קל איסורן משל אחיות הילכך אף
 חליצתן מעולה משל אחיות וחליצה
 מעולה אף על פי שהיא פסולה פוטרת
 של מטה ממנו ופסקו ראשונים זרבינו ז"ל
 כשמואל ועוד נראה שפסק רבינו ז"ל
 שחליצה פסולה צריכה לתור על כל
 האחין לא שנא פסולה באיסור זיקה לא
 שנה פסולה בשני מאמרי' או שני גיטין
 כדמוכח

חרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי כה

דאלומי' ליה אחין דחליצה פסולה צריכי' לחזר ואף על פי שחליצת אחד מהן מעולה משל שאר אחין וגריעה ליה צרת שחליצה מעולה ממנו פוטרת ואין זו דרך ישרה הילכך שמעינן מינה שארבע' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו צריכות ארבע חליצות כל אחת מהן מחזרת על כל האחין ותמהני על הרב ד' משה הפרדי' ז"ל שכתב נחלצ' א' מהן חליצה (פסולה) פחותה הזתרה להנשא לזר אותה שנחלצה (לזר) אבל צרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד שיחלוצו כל האחין לראשון' שנחלצה החליצה פחותה מסלקת זיקת יבום היבום מבית זה עד שתחזר על כל האחין או עד שתחלוץ כל אחת מהן וסיגיין הא מפורש בה אמצעית צריכה חליצה משניהם ולא אתיא הכי ובפרק ר' ג' תנן בשני יבמין ויבמה אחת צריכות שתי חליצות ומסייעין מינה (בדף כג) לרבה בר רב הונא אלמא חליצה פסולה אפילו לפטור עצמה צריכה לחזור ומשמע דאיהו ז"ל כשמואל סבירא ליה וסבר דמודה שאם חלצה אחת מהן מכולם פוטרת צרתה ולא מילתא היא ועוד שאם כן ביבם אחר חליץ לאחיות נפטרו צדתן והוה ליה לשמואל לפרושה והרי הרב עצמו ז"ל מורה שאפילו ביבם אחד חליץ לאחיות לא נפטרו צרות:

דף כ"ז ע"ב והא דאיבעיא לן בעלת הגט ובעלת מאמ'
 איזו מהן קודמת כשמואל אתיא שחליצתה דעדיפא פטרה אידך דגריעא ופשטי' דכי הדרי בינהו ושתייהן צריכות חליצה לפי מה שכתבנו ורש"י ז"ל פירש חולץ לאין שירצה ופוטרת צרתה שחליצת שתייהן גרועות:
 ז א י 7 הא

כדמוכת בפרק רבן גמליאל (סס) מדאקשי' מינה לרבה בר רב הונא דלא אשכחין בהדיא דפליגא הא דשמואל בתריית' עלה דרב קמיית' הלכך חרווייהו איתנהו ולפי דעתיה כל עצמן לא הוצרכו לפסוק כשמואל בתריית' לא משום דקי' ל' רב בקמייתא ופירשו לה ראשונים דלא פליגן וחרווייהו הלפתא נינהו ומשכחת לה בשחליצת כל האחין שוה לפסול שאין חליצה פסולה פוטרת אף כיוצא בה אף בדנפשה וכל שכן לצרה אבל אם חליצת אחד מהן מעולה משל אחין כגון בעל גט ואחין חולץ לה זה שחליצתו מעולה משל אחין ואינה צריכה לחזר דקוהרברים ומה צרה פטרה נפשה מבעיא ואע"ג דבפרק רבן גמליאל משמע מריוקא לרשמואל כל שחליצתך שוה פוטרת זו את זו כדפרישית ההיא לאו בהדיא אתמר אלא משום דשמעינן ליה לשמואל דאמר אין חליצה פסולה פוטרת צרתה של מעלה ממנה ושל מעלה ממנה פוטרת שלמטה ולא שמעינן ליה דאמר כלום בשוות משום הכי קס"ר התם למימר דהיכא דבשתייהן שוה פוטרה מיהו כיון דלא שמעינן ליה בהדיא דפליגי ולישנא בתרא דאיתמר לעיל במילתא דשמואל לא מוכח היתיר' בשוות אלא בלמפטר עצמו הוא דפליג בההיא ובהך מילתא לא פליג כלום בחליצות שוות הילכ' קיימ' לן כחרווייהו והכי נמי משמע התם בפרק רבן גמליאל ויש דרך אחת לומר דלשמואל גריעא ליה זיקה דאחין ואלימא ליה דצרה גריעא ל' דאחין דחליצה פסולה פוטרת עצמו ואינו צריכה לחזר על כל האחין זאלימא ליה צרה דאינה פוטרת צרה ולרבה בר רב הונא אית ליה איפכא

הרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי

הא דאמר רב הונא אמר רב חלץ
 לראשונה הותרה אבל לא
 צרחה נראה דאליבא (דאד) דמאן דאמר
 יש זיקה קאמר דאי אליבא דנפש יהו
 דסבירא להו אין זיקה חליצה פסולה
 פטרה צרחה כדאית' בפרק רבן גמליאל
 (דף כ"א) ואף על גב דסבירא להו אסור
 לבטל מצות יבמין נהי דחליצה פסולה
 היא מפני כך מיהו לא לימא זיקה משום
 הכי דניבעי חליצה מעולה והך מימרה
 דרב כמימרי דלעיל (דף כ"ו) דאיתמר
 לדברי האומר יש זיקה והיינו דאמרין
 אבל הכא זיקה דרבנן היא ויש
 מפרשי משום שאסור לבטל מצות יבמין
 ולא גרסי אבל צרחה לא אלא שתיהן
 נפטרו דמשום מצות יבמין לא הויא
 חליצה פסולה כלל ודאמרי זיקה דרבנן
 היא ה"ק מחיים הוא דאסירא משום דקא
 מבטל לה לזיקה ואסור לבטל מצות
 יבמין אבל מתה מותרת וכן פר' ח"ל
 מ"מ לדברי האומר יש זיקה דרבנן היא
 שהרי חולצות וכדאמרין לקמן (דף כ"ח)
 סד"א משום מצוה עבוד רבנן ואין לך
 זיקה דאורייתא אלא לדברי ר' שמעון
 דאמר ככנוסה דמיא זהכי נמי משמע בפ'
 כיצד (דף י"ח) וכן פרשי :
ורב לית ליה האי סברא והא אמר רב
 יהודה אמר רב כל יבמה וכו' ואי
 קשיא ותיקשי ליה מתניתין דקתני לקמן
 (דף ל) הרי זו אסורה עליו עולמית
 הואיל וגאסר עליו שעה אחת לאו קשיא
 היא דאי מתניתין הא קתני לה בדקאי
 באפה אסור אחות אשה אבל דרב כיון
 דקאמ' כל יבמה שאין אני קורא בה קס"ד
 אפ' לו בדקאי באפה איסור זיקה קאמר
 אי נמי אי מתניתין הוה אמינא היבמה
 דלא איתחזיא ליה בנפילה ראשונה אבל

היכא דאיתחזיא ליה בנפילה ראשונה
 ולא איתחזיא מביתא לגמרי שריא אי נמי
 אי מתני' הוה אמינא הא מני ר' אליעזר
 היא דאמר (דף כ"ט ומ"ט) כון
 שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרו
 עליו עולמות אבל רבנן לא :

איתבי' ר' יוסי בר' הנינא לר' יוחנן
 ארבעה אתון וכו' כתב רש"י
 ז"ל איכא לאותובי עלי' דרב מתניתן
 ומותבינן מינה אסיפא דמילתא ולא
 מתרין ולא נהירא לן דאם כן הא דתנן
 (דף כ"ו) היתה אחת מהן אסורה עליו
 איסור ערוה והשני אסור בשתייהן לרב
 היכי משכחת לה וליכא למימר אף בוו
 אינו יודע מי שנאן דהאי תנא כל הכי
 אשתבש ואזיל דמשום האי טעמא
 הררינן ומקשינן מסיפא לרבי יוחנן אלא
 מתניתן לרב לא קשיא דמשו' שמא ימות
 ואסור לבטל מצות יבמין היא כדאמרין
 בסמוך ומשום הכי לא אקשי' מינה ליה
 כלל דהא שמעינן ליה בהדיא דאמר אין
 זיקה ואסור לבטל ומתניתן לדירי' משום
 דחיישינן למיתתה היא ואי למאן דאמר יש
 זיקה מצי למימר ברישא משום דחליצה
 פסולה היא וצריכא לחזר על כל האהין
 ולשניהן אידך אחות הלוצה היא אלא
 דסיפא קשיא ליבם חתן חדא ולשתרי
 אידך לרב אלא סיפא לדעתיה דרב משו'
 בטול מצות יבמין היא על כרחין דילמא
 מיבם האי דאינו חתן תחל ואתי לבטולי
 מצות יבמין וה"ה לרישא מדשמעינן ליה
 אין זיקה כדפרישית :

והא דאמר ליה ר' יוחנן איני יודע מי
 שנאן קשיא לן ולימא לי' חליצה
 פסולה צריכה לחזר ויש זיקה וסיפא
 כדמתרין לה וא"ת כשמואל סבירא ליה
 דאמר נפשה פטרה כי אקשינן בגמרא
 (ולית)

חרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי כו

שבערונה אין חושש משום שמא ימור
 אחיו ומבטל מצוה דלא רמיא עלי ועוד
 דחשש מיתה לאינשי לא משמע להו
 ואתו ליבומי זהו פי' לפי רבינו שלמה
 ז"ל ויש לשונות אחרים ואין בהם ממש :
אלא שני אמר חבראי שני יבם ואנא
 ראשונה יבמי ומכיון שכנס
 הוא שניי' פקעה זיקה מינאי והויא ליה
 ראשונה כיבמה שהותרה ונאסרה ותורה
 והתורה ומיהא נמי שמעת דזיקה דרבנן
 היא דאי דאודייתא יבום דקמא לא פטר
 דהא צרת ערוה הוא ואכתי דמא זיקה
 אשני אלא ש"מ מאן דאמר יש זיקה
 מדרבנן קאמר וכיון שקדם וכנסה קנאה
 ראשון ופרחא זיקתה משני לגמרי דהא
 ר' יוחנן לית ליה אסור לבטל מצות יבמין
 ומשום זיקה אתי לה :

דף ד' ח' ע"ב לרבי שמעון איצטריך
 וכו' פי' דלרבנן
 אחיות דעלמא אי נמי מיבם חדא ליכא
 אלא אסור זיקה דרבנן אבל לר' שמעון
 דאיכא אסור כרת אימא נגזר קמ"ל
 כרפדש"י ז"ל :

דף ד' ט' ע"א והא דאקשינן והא
 גבי ערוה ליה
 גזרינן פי' ערוה שהיא אסור מצידה לא
 גזרינן ופרק ערוה מגמר גמירי ליה
 דמשום ערוה הוא אבל צרות דר' שמעון
 לא גמירי ואמרי משום אסור מצוה דאית
 בה הוא וזהו הפירוש הנכון ולא כד
 פרש"י ז"ל :

מתניתין בית שמאי אומרים אשתו
 עמו והלזו תצא משו'
 אחות אשה פירשו בגמרא משום דמאמר
 לב' ש קונה קנין גמור והקשו בתוספות
 ודילמא טעמייהו הבית שמאי משום
 דקסבי 7 2

(ולית) זלימא לי' אמאי לא מקשינן
 ולימא ליה חליצה פסולה היא וצריכא
 לחזר איכא למימר דהיא פשיטא ר' יוחנן
 דכשמואל סבירא ליה מדלא מתרץ הכי
 ומיהו כיון דלא שמעינן לר' יוחנן בהדיא
 דפליג אדרבה בר רב הונא אמר רב לא
 דתינן מימרא דידהו מדיוקא דר' יוחנן
 עוד יש לומר דהא לא מתרץ רבי יוחנן
 מתניתין פישום דחליצה פסולה צריכיה
 לחזר משום דמשמע ליה סתמא אפילו
 בשנפלו עם צרות שאלו חלץ לצרת
 שני' הותרה היא והויא ליה ראשונה
 הותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור
 להיתירא הראשון :

דף ד' ח' ע"א ולא מתבמות קתני
 למימרא דליכא

חכא דין יבום כלל פי' ואי משום גזירה זו
 אם קדם וחלץ לשני' הותרה ראשונה
 ואין גזרינן בה אפי' בדיעבד שהרי אם מת'
 שני' מותר בראשונה ואין גזרינן משום
 (* מתה *) ראשונה שלא ישא אתה שניי' :
ואקשינן זלימא ליה (* גזירה *)
 שמא ימות ואסור לבטל

מצות יבמין כלומר תנא דמתניתין לאו
 משום זיקה קא אסר ליבם שתי אחיות
 דאי הכי מכי חלץ ליה לשני' ופקעה
 זיקתה שרי ליבומי לראשונה זליכא
 למיגזר דכיון דיש זיקה לא אתי למישרי
 אחות זקוקה ולא ליבומה לשעה דכאחוי'
 אשה דמיא אלא טעמא משום שמא
 ימות ומבטל מצות יבמין ומשום הכי
 שקול רבנן דין יבום מאחיות לגמרי
 ואפילו חלץ לחדא מינייהו כדי שלא
 ירגילו יבום באחיו ואתי ליבומי לכתחלי'
 קמי חליצה דכיון דאי נמי מיבם קמי
 חליצה אינו פוגע ולא נוגע בשום צד

הדושי רמב"ן יבמות פרק שלישי

דקסברי מותר לבטל מצורת יבמין מן התורה וכן נמי דבר תורה אין זיקה ונראית צרתה במאמר אתא דרבנן ומבטל דרבנן ולדידי לא קשיא דמתניתין כיון דקתני והלזו תצא משום אחות אשה בלא חליצה משמע ואם מאמר אינו קונה קנין גמור האידך יוצאה וא"ת ה' קיכנוס את אשתו כיון שעשה בה מאמר ותצא הלזו משום אחות אשה הא לא קתני הכי אלא הא קשיא ודילמא טעמא דבית שמאי כדר' שמעון דאמר יש זיקה וזיקה ככנוסה דמיה ביבם אחר לפיכך שנינו אשתו עמו והלזו תצא ובשני יבמין זיקה לאו ככנוסה דמיה ולפיכך שנו משנת ארבעה אחין וא"ת אם כן מאמר לב"ש למה לי להודיעך כהן דב"ה הא לאו קושיא היא דלא ניתא להו לרבנן בגמרא למיתליה הך סברא אלא בר"ש דא"כ לישמעין ב"ש היתיר' באשת אחיו שלא היה בעולמו כדאשמעינן ר' שמעון וכל שכן דלמסקנא דהתם ר"ש גופיה לית ליה זיקה ככנוסה ולא תלינן בוקי סריקי בב"ש ועור נמי לא ניתא ליה למימר דמתניתין דב"ש תני מאמר להודיעך כהן דב"ה דכח דהתיר' דורהו הוה עדיף אבל בירושלמי אמרו מאמר דב"ש כזיקת ר"ש גמרא למעוטי הך דר' יהושע דלא עבדינן כותי' אלא או כר"ג או כר' אליעזר איכא למירק והא טעמא דר"ג משום דאין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין וב"ה אמרו אם קדמו וכנסו יוציאו ואיפיה למימר דנקט ר"ג לדברי האומר קל הי' להם לב"ה ברבר דה ובע"ג דקתני יקיימו אין לכתחילה לא דילמא לזו דווקא והאי תירווצא לאו דווקא אלא הא דאמרינן או כר"ג מדיוקא

דהא מתניתין קאמר כלומר דמתניתין קתניזו היא למעוטי הך דר' יהושע דלא אמרינן אוי לו על אשתו אוי לו על אשת אחיו הילכך דינא אחרינא הוא או כר"ג או כרבי אליעזר ומיהו ממתניתין אחרינא שמעת לה דב"ה לא כר"ג סבירא ליהו ואנן מדיוקא דהא מתניתין קאמרינן :

דף ק"ט ע"ב זה יעשה מאמר ויקנה וזה יעש'

מאמר ויקנה פי' לאו דווקא שניהם אלא מכיון שעשה אחד מאמר ונפקעה זיקה של זה ממנו שהרי קנא' הוא הותרו שניהם ליבם שאין עוד לחוש ליש זיק' ואי קשיא דילמא טעמייהו דב"ש משום דאסור לבטל מצות יבמין (אם) איכא למימר אם כן היאך אמרו ב"ש יקיימו דמשום הך חששא עקרי רבנן לדידי' יבום לגמרי כדאמרינן לעיל ולא מילתא היא ויש מפרש דאם עשה אחד מאמר היישינן לבטול מצות יבמין מאידך להכי פריך זה יעשה וזה יעשה כלומר ויעשו שני היבמין שליה וכן היבמות ויקדשו כאחת דליכא למיחש להכי ולא מחוור דאכתי איכא למימר גזירה דילמא לא משח שליה כדגזרינן דילמא מיבם והדר חליין ועוד (אפילו) לפי דעת אפילו לב"ש קיום מצוה דיבום לית' אלא בביאה ואף על גב דקני במאמר הילכך איכא למיחש שמא יתבטל (* במיתת *) אחד מהם אלא עיקרא משום זיקה כדפירש' ז"ל ואם רצה לדחות בזו דמשו' אסור לבטל מצות יבמין יכול היה לומר כן אלא דעדיפא מינה פריק מינה ובה :

לא תימא מאמר לב"ש דוחה דתי' גמור' וצרתה חליצה נמי לא בעיא פרש' ז' ל' אחות' שנעשית לה צדה בזיקה :
אלא

27
חידושי רמב"ן יבמות פרק שלישי כו

אלא דוחה ומשייר הוה פרש"י ז"ל
דוחה מלאסור את אשתו בעלת
המאמר עליו משום זיקה ומשייר דבעיא
חליצה הלכך לדבריו מיבם והלזו יוצאה
שאם יחלוץ אף זו תאסר משום אחות
חלוץ וקשי' לן הא דאמר ר' אבין אף אבן
תנינן ואי ס"ד מאמר לב"ש דוחה דתי'
גמורה זה יעשה מאמר וידח' וכו' ואדרבה
מינה קשיא לי' דאיהו אמר דוחה מלאסו'
את בעלת המאמר עליו ומתניתן קתני
דלא דחי ויש לישב פירושו בדוחק דאף
אבן (* נמי *) תנינא דכיון דלא דחי דתי'
גמורה אף להתיר בעלת המאמר
אינו דוחה ואקשינן והא מתניתין
קתני (* תצא *) משום אחות
אלמא דתי' גמורה הוא דוחה אלא יבמה
דחויא לכולהו חויא למקצתיהו כלומר
ודחי' נמי דחיה גמור' זדר' א ליתה ופרש
יבמה דחוי' לכולהו לומ' דמאמ' דהתירא
דחי דאיסורא לא דחי ובדין הוא דלימא
הכי כדאמרין מעיקרא לא רב אשי הכי
מתני לה בהאי לישנא ואין פירושו נכון
ואחרים פירשו לא תימא מאמר לב"ש
דוחה דחי' גמורה וצורתה ממש שנפלה
עמה מבית אחר חליצ' נמי לא בעיא לא
דוחה הוא אותה מלכנום שכיון שעשה
מאמר בזו קם ליה באחרת בלא יבנה
ומשייר שאם באת לינשא לשוק צריכא
חליצ' ואמ' ר' אבין אף אין נמי תנינ' דכשם
שאין מאמר דוחה (אוחתה) אוחתה
שהיא יבמתה מלאסור אות' עליו שעדיין
זיקתה קיימת ואסורה לשוק בלא חליצ'
כך וודאי אינו דוחה צרתה להוציאה
בלא חליצה ואקשינן לא הא קתני מתני'
והלזו תצא משום אחות אשה אלמא דוח'
דתי' גמורה ותצא אף על פי שלא כנס

מדקתני סתמא ועוד שהרי אינו מותר
לכנוס זו אלא אם כן נדחת אחותה דתי'
גמורה לפי פי' זה יבמה דחויא לבולהו
חויא למקצתיהו כלומר יבמה שהיתרה
ראוי' לכל הדינין ליבום ולחליצה כגון
שרי צרות מבית אחר שכל אחת מהן
ראוי' לחלוץ לה או ליבם חויא למקצ'
דיני' שאע"פ שנפסלה מן היבום מפני
שעשה מאמר בחברתה ראוי' היא
(* לחליצה *) וכוזו אמרו מאמר דוחה
ומשייר וכן רישא דארבעה אחין לב"ש
ראויות הן ליבום מן התור' הילכך אפילו
עשה בהן מאמר נשארה עליהן זיקת
לחליצ' ולהאסר עליהן משו' שיוז' הזיקא
יבמ' דלא חויא לפל מילי היבו' שמתחלה
דחו אותה מן היבום כגון זו שנפלוג' לז'
לאחר שעשה מאמר באחותה ומן התור'
אינה מתיבמות לא חויא לחליצ' דמאמר
דוחה אותה לגמרי וזה פירוש טוב ויפה
ולא גרסינן אלא וליתי' בכולהו נסתי':
השתא ארוס' דעלמא תני רב חייא בר
אמי וכו' פירש"י ז"ל ארוס'
דקדושי דידה קדושי דאוריית' היא וקני
ובוודאי ליפ' למימר דלב"ש מאמר דרבנן
הוא דא' פ לא מבעיא דלא קני קנין גמור
לא אפי' לדחות בצרה האין הוא דוחה
ועוד אמרו למעלה בפ' כיצד (דף י"ח)
לאפוקי מדב"ש דאמרו מאמר קונה קנין
גמור והויא לה צרת אשת אחיו שלא
הי' בעולמו משום מאמר ילא בעיא נמי
חליצה אלמא מדאוריית' קני' לא מתחיל
הוא לב"ש ואינו גומר וכן למ' ד מדרבנן
מתחיל ואינו גומ' תקנו בה כדאמרי' עלה
בקדושין (דף י"ד) יכול יהו כסף ושטר
גומדין בה וכו' וכדתנן והיבמה נקנירת
בביא' ולא בכסף ולא בשט' ומפליגי ב"ש
ברישא

תרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי

מכשיו הוא מופר ושמא לא ישאנה וכך
פירש שם רבנו ברוך בן שמואל ז"ל ולא
משמע לי דלרבי יהושע אם הפרו שנים
יהא מופר אנה האי ברירה משו' דמשעה
ראשונה בעיא לידע על אי זה משניהם
הוא מופר ולא שיפרו ויתגלה בשעת
נשואין איזה מהם בעל דרחמנא אמר
אשה שיהיה אשה ונדאי בשעת הפרה
שתדור על דעתו והוא יודע (של) (מ)
של אשתו הוא מפר ולא לנכרית בעלמא
בענין מה שאמרו נדרה אשתו וסבור
שבתונדרה שאינו מופר וק"ו הם
הדברים :

אלא אי אמרת אירוסין עושה היכי
מפר והתנן וכו' פי' ואפילו אם
נשאת לראשון או שבגרה שאין לאביה
דשות בה לא נתרוקנה דשות לארום
להפר לא חלקו זאי קשיא לך ולוקמה
בששתה שלשים יום כדתנן בנדרים
(דף ע"ג) הבוגרת (וששתה)
(* ששתה שנים עשר חדש ואלמנה *)
שלשים יום רבי אליעזר אומר הואיל
ובעלה חייב במזונותיה יפר לאו מילתא
היא דמשל יבם אף על פי ששתה ליה
אכלה אלא אם כן עמד בדין לכנוס זאי
לפטור וברח שפוסקין לה מזונות משלו
כדלקמן ורבי אמי דמוקי לה בשעשה בה
מאמר לא מוקי לה בשעמד בדין דאם
כן כיון שעומד בדין ופסקו לה מזונות
משלו בלא מאמר הו"ל מפר כיון
דסבירא ליה יש זיקה דהוה ליה כאנוסה
ששתה שרבי אליעזר אומר יפר :

דף ל ע"ב ולרבא הניחא אי סבר
לה כרב אשי
דאמר הא מתוכו פרש"י ז"ל כרב אשי
דיש זיקה זו היא למעוטה מרח בלא

גירש

פרישא ולא פליגי בהא ש"מ שאף ב'ש
מזרים בה ותנן נמי בפ' נערה המאורסה
בנדרים (דף ע"ד) אין היבמה גמורה
(לאשה) (* ליבם *) כשם שהאשה
גמורה לאישה ופרישו בגמרא (דף ע"ס)
הכי קתני אי אתה מודה שאין חייבין עלי'
סקילה כנערה המאורסה פ"ל לר' אליעזר
קאמר ליה דאע"ג דאמר דמאמר קני
מודה הוא שאינו גומר ומיהו כיון דסברי
ב' שמתחיל הוא מן התורה הלזו יוצאה
משום (* צד *) אחות אשה שבה ואי
קשיא לך הא דאמרינן בפרק החולץ
(דף ל"ט) וקסבר רבא מאמר לב'ש
עושה זוראי ארוסה וספק נשואה זוראי
ארוסה לרחו' בצרה וספק נשואה לחלוק
בנכסים אלמא יבמה עדיפא לענין ירושה
ההיא רבא הכא רבה ואביי נמי פליגי
עליה התם דסבר לה כרב' דהכא :

אלא ליתרי אמאי מפר פירש"י ז"ל
יפרו מיבעי ליה זקשיא ואימא
מיפר בשותפות ולא היא דכיון דמתניתן
ביבם איירי יפרו מיבעי ליה אבל גבי אב
שייך למימר מיפר בשותפות שהרי היבם
הזה כל חלקו של בעל הוא מיפר וחלק
האב במקומו הוא עומד ויש לפרש
דווראי מדפליגי עליה רבי יהושע בשני
יבמין ומורה ביבם אחר ש"מ דרבי אליעזר
יפר אחר מהן קאמר דאי שניהם בשותפו'
מאי שנא מיבם אחר ובדוכתה במסכת
נדרים (דף ע"ד) איתמר עלה בהאי
לישנא בשלמא רבי עקיבא קסבר אין
זיקה ור' יהושע סבר יש זיקה מיהו אין
ברירה ומשום הכי אין אחר מיפר בלא
חבירו לא רבי אליעזר מאי טעמי' אי יש
זיקה אין ברירה כלומר שאי איפשר
לומר דסבירא ליה יש ברירה שהרי

הרושי רמב"ן במות פרק שלישי כח

גירש ולא דייק למתניחין כרב
אשי דאמר הנה מת ואחר כך גירש
אסורה דהא רבא מיתה מפלת סבירא
לי וכיון דגירש שריא אלא הכי דייק
טעמא דגירש תחלה דבשעת מיתה לא
היו צרות זו היא דנכרית מותרת אבל
מת ולא גירש ואפילו לא כנס אסורה
משום דבשעת מיתה הוי אחות אשרה
בזיק' ושאל הרב ז"ל הואיל וזיקה חשוב'
להיות עליה כת השני הויא לה אשרה
שני מתים ובלאו איסור דאחיות אסורה
לא היא דזיקת שני יבמין דאסירא ליתה
מדאורייתא ולא גזר רבנן אלא היכא
דעבר מאמר ולי הוקשה הואיל וזיקה
אסורה בצרה שתי יבמות נכריות שנפלו
משני בתים לא תתיבם אלא אחת מהן
אי נמי יחלוץ לשתיהן שלא יאמרו בית
מקצתו בנוי ומקצתו חלץ שהרי נעשית
צרות זו לזו בזיקה אף בזו יש לומר זיקה
דרבנן היא ולא גזור אלא במקום ערוה
ואם תשאל והלא מת נשוי נכריות אשתו
זו אם רצה זה כונס וזה כונס וכיון שכן
כשמת השני למה חזרה זיקה זו וניעורה
מחיים אינה זיקה שאם כן כל יבמה
שנפלו לפני שני אחין לא תתיבם ועוד
שכיון שהערוה עומדת עם בעלה הויא
לה צרות ערוה שלא במקום מצוה ושרי'
אבל מת אחד מבעלי אחיות ושתיהן
עומדות להתיבם הויא להו צרות
ואסורות נטיא מילתא לזיקה . דאמר
לר' שמעון (* זיקה *) ככנוסה דמיא
בפרק כיצד (דף י"טו) והא דלא
דייקין בגמרא רב אשי כמאן סבירא לי'
משום דאי ממאי (* דאמר *) טעמא
דגירש ואחר כך מת אבל מת ואחר כך
גירש אסורה פשיטא דכרבי יומיה

סבירא לי' ואי ממאי דאמר יש זיקה
בתרווייהו מצי' לתרוצה למתניתין
ומיהו אע"ג דרב אשי כר' ירמי' מוקי לה
למתניתין קיימא לן כמתניתין קמייתא
דמיתה מפלת דסוגיין לקמן בשמעתי'
ובכולה מכלתי' הכי זכן פסקו כל הגאונים'
ז' לנהרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל אמר
דהא דאמרינן טעמא דגירש ואחר כך מת
אבל מת ואחר כך גירש אסורה הויא
דיוקא דגמרא הוא ולא מימרא דרב
אשי אלא רב אשי לא אמר אלא זאת
אומרת יש זיקה ומדרבא סבר לה כרב
אשי רב אשי סבירא ליה כרבא והלכתא
כרב אשי בזיקה וכרבא במיתה ורבוי
בעל הלכות גדולות מטין כן שכך כרב
ואמרינן טעמא דגירש ולבסוף מת אבל
מת בלא גירש נכריות אסורה אמר רב
אשי זאת אומרת יש זיקה ואפילו בתרין
אחי ולגבי כל חד הויא לה נכרית צרות
אחות אשה בזיקה והלכתא כי הא מתניתין
כדמתרין רב אשי והשתא דקיימא לן יש
זיקה וכו' וכך פסק הלכתא כרבא
(* דמיתה *) מפלת ובוודאי שיש כיוצא
בזה בתלמוד במקומות אחרים אבל
נראה לי שאין אנו צריכין לכך דמתניתין
וודאי נשואין הראשונים מפילין קתני אי
משום דהכי סבר לה אי משום דאין צריך
לומר זו וקאמר תנא זו שאינה צרת ערוה
בשעת מיתה מתיבמת ואין צריך לומר זו
שאפילו בשעת נשואין הראשונים לא
נעשו צרות ומשום הכי דייק רב אשי
טעמא דגירש ואחר כך מת אבל מת
ואחר כך גירש אסורה אחר נשואין
הראשונים אסורה משום דיש זיקה הילכ'
מתניתין דקתני אין צריך לומר זו שאין
צרות בנשואין הראשונים לית' במת
ואחר

חידושי רמב"ן יבמות פרק טלשי

ואחר כך גרש שלפי נשואים הראשונים
אסורה היא ואין (לפי) לה היתרא לא
אם כן נאמר מיתה מפלרת כמתניתי
קמייתא ומיהו אע"ג דמתניתן דוקא
קתני גרש ואחר כך מת משום טעמא
דפרשינן זו היא קשי' ליה לרבא דכיון
דאפילו מת וכנס וגרש מותרת ברישא
דפירקי' קמא אע"ג דקתני הכא אין צריך
לומר זו לא מיתני ליה מיעוטא אלא
לאסורא ממש ולהכי מוקי לה למעוטי
מת בלא גירש וכדפרישו (* לעיל *) וזה
דרך נכון לפי השטה הזו אבל יש כאן
דרך אחרת לרבינו הגדול ז"ל שהיא
סובר דרבא כרבאשי סבירא ליה ואוסר
מת ואחר כך גירש ואף על פי שמיתה
מפלת וכתב טעם הדבר התם גבי ערוה
כיון (דנפלה) דגרשה מקמי דנפלה לה
קמי יבם מהנו בה גירושין דכי נפלה לה
צרה קמי יבם בהתירא נפלה קמיה אבל
הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה
באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהנו ברה
גירושין ורבים מתמיהין מהו איסור (זו)
זיקה זו וכי כשנפלה נכרית זו לפנייהם
לא כל אחד מהם שרצה מיבם היא
וודאי פשיטא דמיבם ותנן נמי זמת נשוי
נכרית וכנס אתה מבעלי אחיות את
אשתו והכי כשגירש ומת נמי אם אתה
עושה אותה זקוקה לאחיו צרת אחורת
גרושתו (* היא *) בזיקה ונראה בפירוש
דבריו שכל יבמה שנפלו לפני שני יבמין
נשואין שתי אחיות אף על פי שאם ירצו
לכנוס כל אחד מהן כונס מפני שכיון
שכנס זה איגלי מילתא שלא נזקקה
משעת מיתה אלא לו אפילו הכי אם
כנסה אחר מהם ומת אסורה משום
דאמרינן משעת מיתה של ראשון היתה

לזה בה זיקה נמצא שהיא צרת אחורת
אשה בזיקה וכאלו אסורה היתה לאהין
השני משום צרת אחות אשה בזיק' וכיון
שנאסרה עליו שעה (אחות) (* אחת *)
בנפילה ראשונה אף על פי שגירש ומת
אסורה (עליו) לו עולמית ואם תאמר
לא היתה צרת אשה מצוה אפ"כ לדברי
האומר נשואין הראשונים מפילין כל
זמן שגירש מותרת אלא רואין אותן כאלו
נפלו תכף לנשואין הראשונים אף כאלו
רואין אותן כאלו נפלו בשעת נפילה
ראשונה משום גזירה ואי קשיא א"כ לרב
נחמן דאמר מת כנס וגירש אסורה למה
לן לאוקמי' כרבי ירמיה הא אגן לרבא
גופיה אפרינן לה התם כיון דסבירא ליה
אין זיקה ולא נעשית צרה אלא בכניסה
הרי היא כשאר כל הנשים מיהו למאן
דאית ליה זיקה משעת נפילה נראית לזה
ונעשית צרה לערוה משום גזירה דלא
שכיח להו לאינשי צרה דערוה בנפילה
דאחת אלא כאלו נפלו שתיהן דמיאן
ואסורות והכל משום גזירה ומ"מ כיון
דסבירא לן (אין) (* יש *) זיקה כשב
שאם מת ואחר כך גירש וכנס אסורה
כך מת ואחר כך גירש ולא כנס שכיון
שמת הרי היא כאלו זקוקתו היתה
וכן דעת המפרשין ז"ל ולדבריהם זו
ששנינו שלשה אחין ומת נשוי נכרית
עשה בה מאמר ומת לדברי האומר יש
זיקה ה'ה דאע"ג דלא עבר בה מאמר
אלא כולהי לאפוקי מדב"ש ומיהו רבנו
ז"ל לא כתב אלא כנסה וכן בגמרא לא
מצינו אשה נכרית שבשעת נפילה מותר'
להתייבס לכל אחד מהן ואם מת אחד
מן האחין נעשית צרת אשתו ותאסר
שאין צרה לאחר מיתה כמו שאמרו

בירוש'

אדמו

חדושי רמב"ן יבמות פרק שלישי כט

מחזקינן מאסורא לאסורא כדאמרינן בחולין (דף ט') בהמה בחיי' בחזקה איסור עומדת משום אבר מן החי עד שיודע לך כמה נשחטה דמוקמינן לה בחזקת אסור וחוששין לנבלה אלמא מחזקינן מאיסורא לאיסורא ולא קושיא היא דהתם איפשר שתצא מאיסור לאיס' כגון שנתנבלה אבל הכא אי אפשר שתצא מתחת בעלה שלא תהא מותרת לשוק הילכך בחזקת התר לשוק עומדת ועוד שזו וראי בחזקת אסור ליבם עומדת וכיון שכן ע"כ בחזקת התר לשוק עומדת לכשימות בעל :

דף ל"א ע"א ומתני' דהכא ממאי דבכת אהרן
דילמא בשתי כתי עדים בדין הוא דלימא מתניתין אנן מוקמינן לה בכת אחת משו' דלא תנן בגירושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה אלא לא אלימא לי' הך קושיא לאוקומי בהמתניתין בהכי :

הכי אשכחן בכולהו נוסחי אי בשרתי כתי עדים היכי אמרינן תתיבם ואין בכך כלום קיימי עדים וקאמרי קרוב לערוה הוי וקא מיבמה צרת ערוה ודילמא בשתי כתי עדים נמי ספיקא דרבנן היא דאמרי' אוקי תרי וכו' ורש"י ז"ל דחה גירסא זו ומשום דמייתי סיעתא למילתי' מדנפשי' דההוא תתיבם ואין בכך כלום דלעיל הוא גופי' פירשה הכי ואיהו ז"ל גריס וקדושין גופיהו ממאי דבכת אחת דלמא בשתי כתי עדים אי בשתי כתי עדים תתיבם ואין בכך כלום קיימי עדים וקאמרי קרוב לה ואת אמרת תתיבם ואין בכך כלום ותו בשתי כתי עדים נמי (* ספיקא *) דרבנן הוי דאמרי' אוקי תרי וכו' וכך פירש דילמא מתניתין בשתי כתי עדים ומספיקא

ח א 8 י דאורייתא

בירוש' ולפי זה הא דאמרינן לרבנן למעוטי מת בלא גירש בשכנס קאמר וטת ולא גירש באותה שעה כבר אלא לאחר כך קאמר ולשון קצרה הוא למת ואחר כך גירש דרב אשי וכולהו בשכנס במתניתין וזה הזקיקו לרבנן לפרש מה שאמר אבל לדברי האומר מת ולא גירש ואפילו לא כנס קשיא עלי' דהא איהו אמר דרבא כרב אשי סבירא לי' דממעט מת ואחר כך גירש וא"כ נימא הכי למעוטי מת אחר כך גירש ואפילו לא כנס וצרי'ך תלמוד :

אשה זו בחזקת התר לשוק עומדת פי' ואפילו נשאת ערוה באחרונה משעת שנשאת הוחזקה צרתה בחזקת התר לשוק ומסתברא דרבה סבר מיתה מפלת ובשכנס וגירש זזו היא חזקת השוק שאם תאמר בגירש וכנס מה חזקת השוק יש כאן מתחלתה בספיקא עומדת ובתוספות אמרינן כיון דערוה שנתקדשה וודאי ונתגרשה בספק בחזק' איסור עומדת אף לזו חזקת התר לשוק יש לה ואין זה כלום :

ואקשי' אי הכי בקדושין נמי נימא אשה זו בחזקת התר ליבם עומדת פי' אם קדש כשירה תחלה הוחזקו בהתר ליבם ומספקא תאסרנה דמתניתין מילתא פסיקא קתני לא שנא קדש ערוה ואחר כך צרתה ולא שנא קדש כשירה ואחר כך ערוה ומיהו אם קדש ערוה תחלה לא עמדה זו מעולם בחזקת התר ליבם ואם תאמר קודם שנשאת לזה אין זו חזקת התר ליבם אלא לשוק ואיכא דקשיא ליה הכי אמרינן בחזקת התר לשוק עומדת והלא אסודה להם משום אשרת איש וכשמרת בעמיהוה בחזקת אסור דהא בעלמא

תרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי

דאורייתא חולצת ומתירין אי בשתי כיתי
עדים לא הנה תני ולא מתיבמת אלא
תתיבם ואין בכך כלום דמוקמי לה
אחזקה דכיון דאיכא עדים דמסייעי לה
לחזקה אין מחמירין עלי' לבטלה אלא
בפת אחת היא ומשו' הכי אינה מתיבמת
דכיון דליכא עדות שלימ' לחזקה הוששין
ואקשינן קיימי עדים וקאמרי קרוב לערו'
היא וקא מיבמה צרה והא אמרת ספיקא
דאורייתא הוי ותו בשתי כתי עדים נמי
ספיקא דרבנן הוא ואמאי קתני חולצת
לדברין תתיבם ואין בכך כלום דנוקמה
אחזקה ואפילו הכי לא דאיך משום
דמעיקרא קס' ד שתי כיתי עדים ספיקא
דאורייתא ולא (מ'ש) מוקמינן אחזקה
וכת אחת ספיקא דרבנן והשתא מפכי'
מטראתא ועוד מאי (הוי) האי דאמרינן
ותו דילמא בשתי כתי עדים נמי ספיקא
דרבנן הוא איהו נמי ה'ק השתא וכבר
כתבתי שאין גרסתו בכל הנוסחאות לא
יש לי לפרש גירסת הספרים כך וקדושין
גופיהו דילמא בשתי כתי עדים ומשום
הכי נמי חולצת אי בשתי כתי עדים היכי
אמרינן תתיבם ואין בכך כלום קיימי
עדים וכו' דהא אמרת ספיקא דאורייתא
היא דודאי תרצתא דמתניתין הכי דמשום
חומרא חולצת דהא אמרינן דומיא
דהדרי קתני לזו וספק גירושין דקתני
מתניתין משום חומרא חולצת ולאו
מדינא ואם תתיבם אין בכך כלום שהרי
שלשה גיטין אלו מדרבנן הם פסולין ואם
פשאת הולד כשר ואקשינן ודילמא
בשתי כתי עדים נמי ספיקא דרבנן היא
ומשום חומרא דודאי הוא דחולצת וכו' :
דף ל'א ע"ב הא דאמרינן והי'
עבדא דאיכא

דקני בכספא וכו' פרש"י ז'ל מכירת עבד
ותקון רבנן זמן בכל שטרי מכירה לידע
מאי זה זמן אוכל פירות ואחרים פירשו
משום שמא עשאו אפותיקי ומכרו שבעל
חוב גובה ממנו ואין כל זה נכון (כ)
דאם כן מאי האי דאמרינן התם רובא
בשטרא אדרבה רובא בכספא הוי'
ואפילו הני דכתבי בשטרא לראי' בעלמ'
הוא דכתבי ומדיהבי מאי קנו ועוד היאך
תקנו שם זמן וכי המוכר עבדו בשטר ולא
כתב זמן השטר פסול הוא אלא אם דרך
העולם לכתוב לשופרא דשטרא כתבי
כשאר כל שטרי מקח וממכר ובכולן אם
לא כתב לא הפסיד כלום אלא טרפא
אלא הכי פירושא והא גט חירות של
עבד דאיכא דקני נפשי' בכסף על ידי
אחרים ואיכא דקני בשטרא ותקינן רבנן
זמן שגיטי נשים ושחרורי עבדים שווין הן
בכך ובין למאן דאמר משום פירי הכא
נמי איכא ולמאן דאמר משום מחפה
הכא זימנין דבא על בת ישראל אי נמי
שפחה מינסבה לישראל ואתי מרה
להפויי אבני משום דעבדי ליה גיט נפשה
וחיים עליהו ועל זרעיה דידהו והיינו
דמפרקינן התם רובא בשטרא דבכספא
לא קנו לא ע"י אחרים ולא שכיח כלל :
ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם
פרש"י ז'ל ולא שיעירו מפי
כתבם וקשיא לן וליחו שטרא לבי דינא
ולא יעירו מפי כתבם ובפירוש התורה
(פ' סוכטים) כתב רש"י ז'ל שלא ישלחו
אגרותיהן לב' ד משמע שלא יכתוב כל'
אחד ואחר עדותו באגרת וישלחו לב' ד'
ואין שמוע' זו מתפרשת בכך ויש מפרשין
שלא אמרו כאן לא בשטר קידושין שאם
הביאנהו נמי לב' ד אין דנין בו לחובה
מאותו

הרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי ל

מאותו זמן הכתוב בשטר שהעדים
החתומין עליו אינן יודעין אם נתקדשה
באותו היום הילכך אינני חזרו וראו
והנחתו השטר בידם אינו אלא כפנקס
בעלמא לזכרון דברים משא"כ בגיטין
כיון דהזמן להצלה אתיא דנין בו בלא
ערות שלהם וכל שכן כדנין ממונות שאין
העדים חותמין בה אלא בשראו המלוה
או בשטרי הקנאה דמשעה ראשונה נגמר
הדבר וקשה לי אם כן כשמניחין אותו
גבה דירה או גבי דידי' מה הועילו
בתקנתם הרי אין הזמן כלום אלא
אם תקנו זמן בקדושין לא היו כותבין
(*עד*) שיראו והמוקדם פסול
ורבינו יצחק ז"ל פירש דכל שטרא דלא
נפק מתותי ידא דסחרי כטה דלא מסהדי
בה דמיא דהא אי בעו כבשו לה הילכך
לא גמדינן מינה וא"ת והלא שטר קדושין
אי איפשר שלא יצא מתחת ידם שהרי
קבלה קדושין היא או שלוחה מידו של
בעל ואף על פי שהפקידתו אצל עדים
הרי זה כשטר היוצא מתחת ידי שלישי
זו אינה שאלה שכל שטר שאיפשר לבעל דין
לעכבו ברשותו אם הפקידו אצל אחר
או העמידו ברשות אחר עדים עצמן יד
שלוחו כמותו אבל שטר זמן זה שאינו
יכול לעכבו ברשותו ומתחלה לא תקנו
אותו חכמים אלא שיהא מונח ביד העדי'
עד שיבא אליהו (א"ל) אין זה שטר
אלא כזכרון עדות בשטר משמוש הוא
והא דגרסי' בירושלמי מצאו כתוב בשטר
מת פלוני נהרג פלוני ר' ירמיה אמר
משיאין את אשתו זר' בון בר כהנא אמר
אין משיאין את אשתו מתנית' מסייעת
לדין ומתנית' מסייעת לדין מתנית'
מסייעת לר' ירמיה על פי עדים ולא ע"פ

תורגמן ולא על פי כתבן ולא עד מפי עד
ועכשיו הלא משיאין עד מפי עד ודכוותה
על פי כתבן ועל פי תורגמן משיאין
ומתניתין מסייע לר' בון בר כהנא יפה
כח העדים מכח השטר שהעדים שאמרו
מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו
מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני
אין משיאין את אשתו יפה כח השטר
מכח העדים שהמלוה את חבירו גובה
מנכסים משועבדים בעדים גובה מנכסים
בני חורין ואיתא נמי בתוספתא כתובות
ומסיים בה אם אמרו מה שכתוב בשטר
זה ראינו ושכחנו תנשא אשתו איפשר
לומר דההיא נמי דוקא בשמצאו שטר
בשוק או ברשות אחר אבל כתבו עדים
ונתנו לאשה משיאין אותה ולא מיתווור
אלא איכא למימר כיון דאין זה עושה
מעשה שטר (*לא*) (ולא) כתבו של
אחד מבעלי דבר הוא שהרי אין עושים
ביניהם שום מעשה להזמין עליו עדים
ואף אינו משמש כלום הילכך כשטר
משמוש דמי ואין למדין ממנו אלא
כשזכרה לאחר מכן שמה שכתוב בשטר
זה כתבו לעדות בלא שנוי וא"ת לינתי'
גבי עדים זמנין דדכירי הכי לא תקינו
רבנן זמן שלא יהא משמש כלום אפילו
לאחר במאתים שהרי בפנקס בעלמא
אם זוכרה מעצמה מפי פנקסו מעיר הוא
עלי' והרב ר' משה הספרדי ז"ל שכל
שטר מדברי סופרים הוא שדנין על פיו
שאלו מן התורה מפיהם ולא מפי כתבם
ולאו מילתא היא דשטר גיטין וקדושין
בדאורייתא כתיבי ושאר שטרות נמי
בקבלה כתיבי וכתוב בספר וחתום ובפרי'
(כל הגט) (*השולח גט (דק"ל*)
תנן זה העדים חותמין על הגט מפני תקון
העולם 8 2

חדושי רמב"ן יבמות פרק שלישי

דף לב ע"א נתן גט למאמר
הותרה צרתה

פירשו בתוספות דהיינו דוקא צרה
דמתניתין אשת בעל הגט משום דלא
בנות בית אחר הן אלא במאמר זה והיא
שקלי' אבל צרת' של ביתה ממש מיהלפא
כמותה בבעלת הגט ואסורה בין לו בין
לשאר אחין אם היו רבים ולא ידך לישנא
דאמרינן הותרה אפי' היא אפי' לו וכל
שכן לאחין דכל מאי דעביד שקלי' וקשה
ליצרה דמאמר אפילו כתב גט לזו
למאמר ולזיקה סתם תהא מותרת אשתו
של מגרש דהא מ"מ שקלי' למאמר
כולי' אלא מסתברא צרה דביתה קאמר
ולא מיהלפא היא דנקט לה וכן דעת
רש"י ופירש בפרק רבן גמליאל (דף כ"ב)
הותרה היא לאחין ואסורה לו ומשמע
שהוא אסור אף בצרתה דכרדי' גזרינן
משום בעל הגט דעלמא והרב רבי משה
הספרדי ז"ל כתב כדברי רש"י ז"ל שלא
הותרה אלא לאחין והאי דקאמר רבא
הותרה אפי' היא סתם ולא פירש משום
דאמתניתין קאי שעשה מאמר ונשאחו
אחין ועוד עתיד אני לכתוב בזה בפרק
רבן גמליאל בעזרת שמים :

דף לב ע"ב וזר ששימש בשבת
זכו ובעל מום

ששימש בטומאה זור ישאכל מליקה ר'
חייא אמר חייב שתים פרש"י ז"ל איסור
קא חשיב דהא משום זרות אין כאן
חטא ואחרים פרשו דמלקיות קא
חשיב דכולהו לאוי כתיב בהו וקסבר לאו
שניתן לאזהרת מיתרת ב' דלוקין עליו
ומשום הכי לוקה בשבת בדאתרו ביה
למלקות ולא אתרו ביה לקטלא וה"ה
דמצי למימר בעל מום ששימש בשבת
וללישנא

העולם והוינן בה (סדף ל"ו) מפני
תיקון העולם דאורייתא הוא וכתוב
בספר וחתנו' והעד עדים אלא מדאוריית'
הוא בין בגיטין בין בשאר שטרות ועוד
היכי מתפרשא לי' שמעתין מה בין מונח
גבה דידה וגבי דידי' דמהני למונח גבי
עדים דקרי ליה מפני כתבם :

התם להצלה דידה קא אתי פי' ואי
מחיק ליה מחזקי לה בחזקת
אשת איש וקטלי' לה ופירש"י ז"ל ומיהו
אי לא תיקון רבנן זמן הוה מצי לחפוי
עלה ומספיקא לא קטלינן לה אבל
השתא דתקון רבנן זמן אילא מיתיה ליה
מוקמינן לה אחזקה וקטלינן לה ולא
מחזור דלא אלימא הך טעמא למקטל
בה ותו איכא למידק הא דאמרינן בפרק
המביא גט (דף י"ז) תניין גזי' לזמן
ויהבי' גיהלה מה הועילו חכמים בתקנתן
ופריק לרמאי לא חיישי' ומאי קושיא הא
זמן להצלה דידה קא אתי ואי גי' ליהיכי
מחפה עלי' ואיכא לפרושה לההיא למאן
דאמר משום פירי' ולא למאן דאמר משו'
בזה אדחתו אלא שרש"י ז"ל פירשה שם
בין למאן דאמר משום פירי' בין למאן
דאמר משום בת אחותו ואיכא למימר
דהכא הכי קאמרינן התם סברא דזמן
להצלה דידה קאתי ואמרה אי מחיקנא
ליה מוקמינן לי בחזקת אשת איש ומיהו
אנן משום הך ספיקא לא קטלינן אי נמי
גט עצמו להצלה דידה ודאי אתי והיא
ידאה למחוק ממנו כלום כדפרישית
ומשום הכי אקשינן התם גזי' לזמן מה
דועילו חכמים בתקנתן שמא יחפה עלי'
דמספיק' לא קטלינן לה ומפריקין לרמאי
לא חיישינן בין למאן דאמר משום פירי'
בין למאן דאמר משום בת אחותו :

חרושי רמב"ן יבמות כרך שלישי לא

וללישנ' דתני בת אחת משכחת לה דהוי
 ליה בעל מוס מעיקר' ואייתי שתי שערות
 בשבת לא מילי מילי אתו לאשמעינן
 ומיהו לא מצי למימ' זר ששימש בטומא'
 דכי כתיב וינזרו מקדשי בני ישראל וגו'
 א בני אהרן הוא דכתיב וכי תימא הא
 איכא משום טומאת מקדש הא אוקימנא
 במסכת שבועות (דף ע') בשהפך
 בצפורא דליכא שהות כדי

השתחוי':

דף ל"ג ע"א במאי קא מיפלגי
 באסור כולל

ואליבא דר' יוסי ר' חייא סבר באיסור
 כולל מחייב תרתי פירש"ז' דהך
 דתניא אינו חייב אלא משום אשת (איש)
 אח דהיינו באיסור כולל ר' חייא קתני
 לה והך דתניא משום אשת אח דהיינו
 איסור מוסיף בר קפרא ופליגן ברייתא
 ארזידי ואי קשיא לך לר' חייא דאמר
 מודה ר' יוסי באיסור כולל הא דתניא
 (לעיל דף ל"ב) אשת איש ונעשית חמותו
 נדון באשת איש והא איכא איסור כולל
 דמגו דמתכלל אסור חמותא אאם חמותו
 ואם חמיו (אהך) אתכלל נמי אהך ואם
 תאמר ר' חייא לית לי' ההיא ברייתא
 ותנ' הוא ופליג א' כהיכי מותבינן תיובת'
 מברייתא דלקמן לבר קפרא נמי נימא
 דאיהו תנא הוא ופליג ועוד דההיא
 ברייתא פירושא דמתניתן היא וליכא
 מאן דפליג עליה איכא למימר פי אמר
 ר' חייא מודה ר' יוסי באסור כולל לקברו
 בין רשעים חמורים והיכ' מתנית' דלעיל
 וכי תניא נדון באשת איש בדיני אדם זה
 לפי פו' רש"י ז"ל ואינו נכון בעיני שאם
 תאמ' לקבורה אין כל איסורין חלין כשם
 שאין איסור חל על איסו' בכולל לעונשין

אף לקבורה אינו חל וזהו דאמרינן
 לעיל מעלה אני עליו לאו משום כולל
 ומוסיף אלא סבר דבא דלר' יוסי אע"פי
 שאין איסור חל על איסור אפילו
 בכולל עונשין לקבורה כל איסור חל
 על איסור ואפילו בלא כולל אלא להאי
 לישנא איכא למימר כי קתני נדון באשת
 איש היכא דקריש איתתא דמיתה אם
 אמה ואם אבי' דכיון דליתנהו לאו איסור
 כולל הוא דהא לא מתכלל עלי' איסורה
 דלית' והוא דלית ליה נמי בת ולא שום
 קרובה נאסרת שאם היתה לה אחת
 מהן אע"פי שאינה השם איסור כולל הוא
 דהא מתכלל עלי' איסורא משום קרושין
 אלו בקרובות ואחרים פרשו דכיון דלאו
 חד שם הוא אפילו באם חמותו ואם חמיו
 לא מקרי איסור כולל ולא דמי להא
 דאמרן מגו דמיתסר בכולהו אחוותא
 דהא שם אחותא הוא דחיל עלי' ומגו
 דחל אהני חיל נמי אהא ולא מילתא
 היא דהא אמרי' איטמי לי' מגו דמיתסר
 באפילה מיתסר נמי בעבודה ואף על גב
 דשני שמות ושני לאוין הוא ואין איסורן
 נמי שוה שזה במיתה וזה בהכרת ואפילו
 הכי כיון דשם טומאה הוא חאיל וכל
 שכן הוא וזו כתב הראב"ד ז"ל:

אלא מליקדה בנת אחת הוא
 דמשכחת (לה באיסור
 כולל לא משכחת*) לה פירש הרב
 הנזכר ז"ל שכשהביא שתי שערות נתחייב
 בזרות ובנבלה וליכא חדא מינייהו
 דקרימא אבל בעל ששמש בטומאה
 ליכא למימר דכי אייתי שתי שערות
 איחייב ליה משום בעל מוס
 ומשום טומאה דאכתי מחוסר מעשה
 דטומאה ולא חל עלי' איסור טומאה עד
 דאיטמי

הרושי רמב"ן יבנות פרק שלישי

דאיטמי לי' וקשה לי הא דתניא חמותו
ונעשית אשת איש נדון בחמותו אמאי
נימא מכי אייתי לי' שתי שערות אתחייב
ליה באשת איש ואע"פי שזו לא היתה
אשת איש כשם שאת' אומר מיד נתחייב
בנבלה אע"פי שזה העוף לא היה נבלה
באותה שעה ואסור חמות מחוסר מעשה
כשם שאסור טומאה מחוסר מעשה
ולפיכך אינו חל עד שתעש' לו חמות לא
ודאי נראה שאף איסור נבלה זכין איסור
אשת איש מחוסרין מעשה הן לפי שלא
חל עליהן אסור בלא הנשים אבל איסור
זרות ובעל מום הוא שאינן מחוסרין
מעשה לפי שהוא איסור שבגוף אדם
שמעת' הן אסורין ליכנס למקדש ולעבוד
עבודה זו משום זרות (ומשום) ובעל
מום אבל זו שאמרו בבת אחת הוא
דמשכחת לה פי' רש"י ז"ל שכל זמן שלא
נמלקה יש בה משום מעילה אבל לא
משום זרות וכשמלקה ונראית לכחנים
פקע ממנה אסור מעיל' וחל עליה איסור
זרות ואיסור נבלה כאחד וקשה לי שהרי
שנינו במסכת מעילה (דף מ"ב) הטאת
העוף מועלין ביה משהוקדשה נמלקה
הזכרה ליפסל בטבול יוס ובמחוסר
כפורים ובלינה הזה דמדה חייבין עלי'
משום פיגול נותר ושמה ואין בה מעילה
ובגמרא פליגי במצוי איכא מאן דאמר
מעכב ותני מצה דמה ואיכא מאן דאמר
(* אינו מעכב *) ותני הזה דמה לא
אין איסור מעילה יוצא ממנה משעת
מליקה אלא יש לומר שאף איסור נבלה
ואסור זרות אין חלין עלי' כל זמן שיש
בה משום מעיל' איסור זרות הרי מפורש
בפרק ואלו הן הלוקין (דף י"ט) זר
שאכל בשר תטאת ואשם קודם זריקת

דמים פטור דכתיב ואכלו אותם אשר
כופר בהם זר לא יאכל וכו' איסור
נבלה נמי כיון שאין איסור חל על איסור
לא האיל עד שעת היתר לכהני' שאיסור
מעילה נפקע ממנה ואלו שניהם חלין
בבת אחת :

כגון דאייתי שתי שערות בשבת פי'
ולאותה שבת עצמה הא לשבת
אחרת זרות קודם וכן בעל מום וטמא
ואייתי שתי שערות ועבר באותה
טומאה הא טבל ממנה בעל מום קודם
דהיינו איסורן שבגוף והני ד' אגורם וכיון
שבטל הגורם בטל איסורייהו מיני' :

אלא קא מפלגי באיסור בת אחת
ואליבא דר' יוסי פרש"י ז"ל
וברייתא לרבי חייא כגון דשוו שליח
ובר קפרא סבר באסור בת אחת לא
מחייב ר' יוסי אלא חדא וכי חייב באיסור
מוסיף חייב כגון דנשא חי ואח"כ נשא
מת ולית ליה הא דתניא לא משום אשת
אח וקשה לי היכי איפשר לאוקמי
מתניא בת אחת והא מדפליג ר'
שמעון ואמר אינו חייב אלא משום אשת
אח ואינו חייב אלא משום אחות אשה
אלמא בשקדפ אחד מן האסורין עסיקינן
דהוה ליה למימר בתרווייהו אינו חייב
אלא אחת ותו איכא למידק עלי' דהא
לא אשכחן תנא דאית ליה איסור מוסיף
ולית ליה אסור בת אחת ואדרבה אפילו
למאן דלית ליה מוסיף איסור בת אחת
אית ליה כדאמרינן לקמן בשמעתין והכי
נמי איתמר בעלמא כגון ההיא דאתמר
בפרק גיד הנשה (דף ק"ג) קסבר
בהווייתן הן קדושין וחלין בבת אחת
כגון שלא נתקשרו איבריו בגידין כדאית'
התם אלא איכא למימר דקס"ד השתא
דכי

חידושי רמב"ן יבמות פרק שלישי לב

ל'קבורה ואותבנין עלי' דבר קפרא
 מברייתא דקתני דבאיסור כולל פטור
 אפילו לקברו ובאיסור בת אחת מודה
 זכי תימא זרילמא כי מודה בי' ר' שמעון
 בבת אחת לקברו אכל למלקות לא כיון
 דשמעינן ל' לר' שמעון דפטור בכולל
 אפילו ומלקברו ש"מ לא שני ל' דר' ר'
 שמעון קבורה כמיתה וקרבן כל מקום
 שאין איסור חל על איסור לעונשין ממש
 אף לקבורה אינו חל :

דף לג ע"ב א' בהקטרה (הג'
 מס') הא אמר ר'
 יוסי הבערה ללאו יצאת איכא למידק
 דיוקא מאי חייב שתיס דקתני בברייתא
 על כרחיך מלקיות או איסורין דזר ובעל
 מום לאו חייבי חטאורת נינהו ופריק בה
 ר"ת ז"ל ואמר דהכי פירושא אי בהקטרה
 הא אמר ר' יוסי הבערה ללאו יצאת והוה
 ל' איסור קל ואין איסור קל חל על איסור
 חמור אפילו במוסיף וכל שכן בכולל
 ורהכי מוכח בכריתות בסוף פרק דם
 שחיטה (דף כ"ג) דאמרינן התם אלא
 בקדשים רחמנא גלי דאתי איסור חל על
 איסור דתניא וכו' תדע שכן (* הוא *)
 דהא (* כי סבירא ל' לר' איסור חל על
 איסור *) ר' ס' ל' איסור חל על איסור
 ואימא) ה"מ איסור חמור על איסור
 קל (* אבל איסור קל על איסור חמור
 לא *) ובקדשי' שמעינן ל' דאמר איסור
 קל על איסור חמור (* נמי חייל *)
 דהא איסור מעילה קל (* הוא *) מיתה
 (* ואיסור *) קדשים איסור חמור כרת
 ואתי איסור מיתה חמור איסור כרת
 וכו' והא מעילה כי חיילא על איסור
 קדשים כלומר על (איסור) חלב באיסור
 פוסיק חיילא כדאיתא לקמן ואפ"ה כיון
 דאיסור

דכי פליגי ר' חייא ובר קפרא למלקות
 ובהכי פליגי ר' חייא סבר אע"ג דאמר
 ר' יוסי נרון בזיקה הראשונה שבאה עליו
 לומ' שאין איסור חל על איסור בכולל וה"ה
 למוסיף בבת אחת מודה ובר קפרא סבר
 אף בבת אחת (מודה) פטר ודכור' ל'
 עלמא כי קתני מתניאתא לעיל חייב
 שתיס דברי ר' יוסי לקברו בין רשעים
 חמורים ולא למלקות ולקרבן אי נמי ר'
 חייא סבר ברייתא (לקמ') לקרבן וכי
 אמר מודה ר' יוסי בבת אחת (מו) ה"ה
 למוסיף וכולל אלא דבר קפרא נקוט בת
 אחת וקשיא לן לבר קפרא הא אשכחן
 דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף (וכל שכן
 באיסור בת אחת) דתנן במסכת כריתות
 בפרק אמרו לו (דף י"ד) ר' יוסי אומר
 אם עבר זקן ונשאה חייב עלי' משום אשת
 אב ופרישו בגמרא משום דמודה רבי יוסי
 באיסור מוסיף וכ"ש באיסור בת אחת
 איכא למימר אין הכי נמי אלא מיהו לא
 קאי האי לישנא ומשום (* הכי *) לא
 פייתי עלי' פירכא מדוכתא אחריתי :
ואסיקנא לפלוגתייהו בבת אחת
 לר' שמעון אי למלקות אי
 לקברו ואי קשיא כיון דברייתא דלעיל על
 כרחין לקברו קתני והתם לא בעינן כולל
 ומוסיף מנא לן דלענין עונשין פליגי ר'
 יוסי ור' שמעון כלל דהא תלינן פטורה
 בר' שמעון וחיובי' בר' יוסי בכולל
 שמעתי איכא למימר גמרא גמירא לר'
 דלא פטר ר' יוסי אלא בכולל כעין אשת
 איש ונעשית חמותו (לא) אבל במוסיף
 לא והא דתניא משום אשרת אח לקברו
 ואידך לקרבן ממש ואתי' כרקימא לן
 בעלמא מודה ר' יוסי (באיסור) במוסיף
 ור' שמעון הא פטר בתרווייהו אפילו

חרושי רמב"ן יבמות פרק שלשי

הוחלפו תנן :

דף ל' ד' ע' א' א' א' היתה שבת זה הוציא
 (* בגמרא דילן)
 גרסינן הכא והוציאנו בפיו אבל במתניתין
 בכריתות (דף י"ד) הגירסא זה הוציאנו
 וכגירסת רבינו כאן *) חייב פירש רבינו
 הגדול ז"ל חייב שתים משום שבת ומשום
 יום הכיפורים דקיימא לן עירב הוצאה
 לשבת ועירב הוצאה ליום הכיפורים
 והיינו אסור ברת אחרת דרש"ז"ל כתב
 דמשום יום הכיפורים לא מחייב בהוצאה
 דקסבר אין עירוב הוצאה ליום הכיפורים
 והכי מפורש בכריתות (דף י"ד) אלן
 דברי רש"ז"ל זהתם גרסינן לה הכי
 ונתני אם הוציא חייב מאי טעמא קתני
 אם היתה שבת אמר רפרס זאת אמרת
 עירוב הוצאה לשבת ואין עירוב הוצאה
 ליום הכיפורים ממאי דילמא יש עירוב
 הוצאה ליום הכיפורים והכי קתני אם
 היתה שבת והוציא חייב אף משום שבת
 ואסיקנא אלא הא דרפרס בדותא היא
 וזו כדברי רבינו יצחק ז"ל היא שניי' אלא
 שרבנו שלמה ז"ל נראה שהוא סובר דכי
 אמרינן בדותא היא אזאת אמרת
 קאמרינן כלומר דמיהא לית את שמע
 מינה כלום מיהו איפשר דאית' מ"מ שלא
 לצורך פירש כן ולדבריו מאי אסור ברת
 אחת דקאמרינן הכא אם מפני שיום
 הכיפורים ושבת כאחת הן חלין הא כיון
 שזו איסור מלאכה וזו איסור אכילה
 לדברי הכל חלין וחייב שתים ואפילו
 הוציאנו בפיו דכיון שחל איסור שניה עליו
 ודאי חייב שתים בזו משום שבת ובזו
 משום יום הכיפורים שהרי שני שמורת הן
 ואם תאמר שאין איסור שבת ויום הכיפורים
 חלין עליו שניהם אם כן לבר קפרא דלית
 לגי

דאיסור קל הוא לא חייל אלא משום
 דרחמנא גלי בקדשי' כפר'ת בספר הישר
 ובמסכת קידושין נמי מוכח בפרק עשרה
 סהסין (דף ע"ז) בההיא דאיתמר התם
 כל שהוא ביקח וכו' וכל שאינו ביקח אינו
 בבל תקח פרט לכהן גדול שבא על
 אחותו אלמנה ואוקימנא הנה מני רבנן
 היא דפליגי עלי' דר' שמעון זכי אמרי
 רבנן איסור חל על איסור דהני מי' לי
 באיסור חמור על איסור קל אבל קל על
 חמור לא זאלמנה איסור מוסיקה הוא דהא
 מיתוסף בה איסורא למשוח מלחמה
 ולכהן שיתמנה תחרזיו ורהכי מוכתא
 שמעתא התם ואפילו הכי לרבנן דפליגי
 עלי' דר' שמעון לא חייל על איסור חמור
 ממנו ורבנן דפליגי עלי' דר' שמעון היינו
 ד' יוסי דשמעתין ולדידי לא נהירא לי
 דכל שם שב' אחר הוא וכיון דחייל איסור
 שבת עליו לכל דבריו הוא חל אפי' ללאו
 שבו דהא מ"מ אסור הוא השבת אלא
 מסתברא דקס"ד יש כאן משום זרות
 ללאו ומשום שבת לחטאת עד דאתי רב
 אשי ופירק' באיסורין וה' דמצי לאוקומ'
 למלקיות אלא דר' יוסי לית לי כולל
 כדאמרינן בתמורתו אלא אסורי קתני
 לקברו ולר' יוסי אפילו במקו' שאין איסור
 חל על איסור לעונשין חל עליו לקבורה
 ואפילו בלא כולל ומוסיף כדפרשינן :
 תני הוחלפו הכי נמי מסתברא וכו'
 ואי קשי' לעולם החליפו ואינהו
 מויד ואינהו שוגגות לא קשי' דכיון
 דמתניתין לתרווייהו קתני לא הוי לי
 למשבק הוחלפו דהי דמיתו עלייהו ד'
 קרבנות ולמיתני החליפו דידהו דלית
 אלא לקברו אי נמי למלקות אלא
 תרווייהו בחד גונא קתני להו אלמא

חרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי לג

שאני תרומה דרחמנא קרי' עבודה
ועבודה רחמנא אכשרה וכו' אלא תר
מתלת טעמי נקט :

מצ'נו בנוסחאות וזו היא גרסתו של
רש"י ל' בשופעת מתוך שלש
עשרה לאחר שלש עשרה לאחיובי אינהו
מתוך שתיים עשרה לאחר שתיים עשרה
לאחיובי אינהו ופירש משכחת ליה
בשנולדו הזכרים באחד בתשרי והנקבות
באחד בתשרי לשנה הבאה וביום תשלום
י"ב לנקבה שהם י"ג לזכרים מסרו קדושין
שיחולו ליום (* המחרת *) כשהן
נעשים גדולי' ושופעת בסוף אחד בשבת
עד יום המחרת שהקדושין והנדרות קדמו
לגדולתן ותלוין ועומדין לתול כשיגדלו
ובשעה אחת חלו כולן זקשי' לן כיון
שמסרו הקדושין כשהן בקטנותן האידך
הם חלין לעול' והלא דבר שלא בא לעול'
הן בשלמא דנשי משכחת לה על ידי
אביהן אלא קטנים אי איפשר להן לקדש
אלא משהגדילו ויש שנהחקו בה כר'
מאיר (נקדושין דף ס"ג) דאמר לאחר
שאתגייר לאחר שאשתחרר מקודש
ולאו דוקא דהא להאי ליענא אפיקנא
מדד' מאיר ואוקימנא כר' שמעון ותו
קשיא ליה דהא כי הוו בני שלש עשרה
ובנות שלש עשרה עדין לא גדלו עד
שיביאו שערות והאיך אפשר לצמצם
שיביאו כולן כאחת ואם תאמר משכחת
לה שהביאו אותן קודם לכן וכשהגיעו
לכלל שנים הגיעו לגדלות אי איפשר
לומר לך כן דתניא בפרק יוצא דופן
(דף מ"ו) מבן תשע שנים ויום אחד ועד
בן שתיים עשרה שנה ויום אחד שהביא
שתי שערות ועודן כו' לאחר זמן שומא
והתם מוכח בהדיא דהוא הדין לשלש

ט א 1 9 עשרה

לי' איסור בת אחת האוכל ביום חכיפורי'
שחל להיות בשבת או שעשה בו מלאכה
(* על *) איזה מהן אתה פוטרן על
השבת או על יום הכפורים אלא כל שהן
שתי שמות בודאי חייב שתיים שהרי אפי'
בקדושה אחת חייב שתיים דלאו איסור
חל על איסור הוה כלל מ' מיש לומר
לפירושו שאם תמצא לומר אין עירוב
הוצאה ליום הכפורים הא דאמרינן מאן
האי תנא דאית לי' איסור כולל ומוסיף
וברת אחרת ואמר רב ד' מאיר היא לאו
משום דשמעינן לי' בת אחת אלא כיון
דבמתניתן איתנהו קאמרינן הכי דמאן
דאית להו מוסיף וכולל כל שכן דמודרה
בבת אחת והו' הדין דמצי לאוקומי כת' ק
דר' מאיר דאית להו מוסיף וכולל אלא
משום דלא ידע מנו ניחא להו לאוקומה
כר' מאיר דסתם מתניתן כותי' אלא שאין
אנו צריכין לכך דקיימא לן עירוב הוצא'
ליום הכפורים וכן פסק רבינו ז' ויש
שגורסין במשנתנו והוציאנו בפיו והקשו
ממה שאמרו (בשילהי פרק הורק) (*
בפרק המצניע (דף כ"ב *) בפיו
ובמפרקו פטר דאין דרך הוצאה בכך
זפריקו הני מילי בהוצאה דכלים אבל
באוכלים מחשבתו משוי' לי' מקום
כדאיתא התם ולפי גרסא זו משום הכי
נקוט ר' מאיר בפיו משום דסבר כיון
שהוציאנו בפיו הרי הוא השם והיינו דלא
נקט כמה מלאכת שיוכל לעשות בבת
אחת עם האכילה הוה אלא סבור לומר
שהוא השם ואעפ"כ אמרו לו אינו השם :
הא אתמר עלה אמר רב כיבי בתרומ'
בערב פסח הוא הדין דהוה לי'
לפרוקי כאידך לישנא דמתרין עלה
כפסחים בפרק אלו דברים (דף ע"ב)

חרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי

בעולם כך אין נדות ראשון שפבלו ממנו
מיהל זה עליהם אלא יש לומר דמשכחת
לה שלא טבלו ממש עד שתים עשרה
ולא הקפידו בגמר' לפרש כן משום דלרב
חייא פשיטא דבהכי משכחת לה אבל
מתניתין לא צריך למהוי דכולהו כאחת
דד' שמות בלחוד תנן ואיפשר לומר דכל
שם נדות באשה אחת חד הוא אף על פי
שטבלו בינתיים ויש לעיין בזה במסכת
כריתות (דף ט"ז וי"ז) בענין ימים
שבינתיים דהווי ידעה ולדברי הכל האי
דנקיט שופעת מתוך זמן לאחר זמן לאו
דוקא שהוא הדין אם פירסו נדות קודם
לכן ולא טבלו שהרי היו בנדותן עד
שתבואו במים :

הא דאקשינן והא אין אשה מתעברת
מביאה ראשונה היינו טעמא
דלא אוקמוה בשהיו בעולו כגון שנבעלו
באונס או ברצון ביאת זנות או
שנתארמלו ונתגרשו מאחר משו' דקתני
סיפא ואם היו כהנות נפסלו מן התרומה
ואוקימנא בשנתקדשו לאלו פחורתו'
מבנות שלש ואם נבעלו ביאות זנות כבי'
נפסלו זולפי דברי ר' ח' ז' ל' אבל לדברי
רש"י ז' ל' אף זוקושיא :

דף ל' ד ע"ב אותה פרט לכלה
פירש"י ז' ל' דלא מצו'

למעוטי אותה משכבת זרע דהא ראוי
להזריע אותו מקום בביאה שני' ומשום
נוגע בש' לא מטמיא דטומאות בית
הסתרים אינה מטמיא אלא שגזרת
הכתוב היא בביאה וכן מפרש במסכת
נדה (דף מ"ב) ומשמע מהאי פירושיא
דלא ממעט לכלה אלא מטומאת ביאה
אבל ש"ז מטמאה אם פלטה הלכך ל' ל'
טהרה הכתוב אלא ביושבת במטה ואינ'
מתהפכת

עשרה שנה עצמה דקיימא לן תוך זמן
כלפני זמן ואיתמר נמי בפרק (בנות
כותיים) (בא סימן (דף מ"ח) לר"ש *)
תוך הפרק נשים בודקות אותן קסבר
תוך הפרק כלפני הפרק ובעיא בדיקרה
דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו
ומיהו איכא לאוקומה דלא כהלכתא
כמאן דאמר תוך הפרק כלאחר הפרק
והוא שעודן בו והכל דוחק והבל ורבנא
חננאל ז' ל' גרים בשופעות מתוך שלש
לאחר שלש לאחיובי אינהו ומתוך שתי'
עשרה וכו' ופירשו הגרסא הזו דלא
בדשוו שליית עסקינן אלא בשקבל בהן
אביהן קרושין מאנשים גדולים כשהיתה
כל אחת פחותה מבת שלש וכל זמן שלא
היתה ראוי לביאה לא חלו עלי' שמורת
הללו שהרי הבא עלי' פטור מכלום
וכשהגיעו לכלל שלש שנים ויום אחד
שהן ראויות לביאה היו שופעות נמצא
שחלו על כל אחת מהן כשהגיעה לזמן
הזה והיתה ראוי לביאה כל השמורת
הללו בבת אחת ואעפ"י שלא נולדו בזמן
אחד אלא אחת גדולה ואחת קטנה וכן
הם אחד גדול ואחד קטן מ"מ כל השמות
הללו בבת אחת הן חלין על כל אחד
ואח' מהם ועל כל אחת ואחת מהן ועדיין
יש לי לדקדק שאני מוצא שש עשרה
הטאת בכאן שאם טבל מאותן נדות של
שלש וחזרו ושפעו בשתים עשרה נמצא
שיש על האנשים משום אשת איש ואח
ואחות אשה בבת אחת ואין עליהם משו'
נדות זה שעכשו הוא בא ואותו שחל
עליהם הרי טבלו ממנו ועבר כמו
שפרשתי למעלה דכשם שאין שם נדות
חל מיום שהביאו שתי שערות עד שפירסו
נשים הללו אעפ"י שהרבה נשים נדות

חידושי רמב"ן יבמות פרק שלישי לד

פירש"י ז"ל וכן פסק ד"ח ז"ל אבל דברי רבינו ז"ל צריכין לפגים ונראה מדבריו דאפי' לר' מ' דגזר דוקא בענין נשואין אבל זנות משום נשואין לא גזרינן דזנות בישראל לא שכיח וכיון שמתהפכת מותרת כר' יוסי דקי"ל ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי והא דנקט שמואל גיורת ומשוחררת גדולה רבותא נקט דאפילו בעורן כותיות מתהפכות משום שדעתן להתגייר וכ"ש בישראל וקטנה בת ישראל דלא גזר בזנות משום שאינה ראויה להתעבר ואף על פי שאינה מתהפכת ולא צריכין השתא למימר משום דזנות בקטנה לא שכיח והיינו דאמרינן הו"א דאמר כר' יוסי ולא מסיימי בגמרא כרבי יוסי בחדא וכרבי יהודה בחדא תדע דהא אפילו ר' יהודה דגזר קאמר טעמא פשו' דאימר לא נתהפכה יפה יפה ולא קאמר דגזרינן אלמא זנות בישראל לאו בר גזירה הוא פ"מ תמה לדבריו מי סני לי לשמואל למימר חוץ מגיורת גדולה וקטנה זאנוסיה ומפותה בת ישראל וי"ל דכ"ש משו' דמנטר' נפשה כדפרישית וכעין דהזכיר היתר היפוך בגיורת אין צריך לומר בבית ישראל :

מתהפכת עד שלשה דאי במהלכת או מתהפכת א"א לה שלא תפלוט וטמאה משום נוגעת שאין זה בית הסתרים והבי איתא בפרק יוצא דופן (סז) :
 הא דאמר שמואל בלישנא קמא חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה קשיא לן שמואל דאמר כמאן אי כר' יהודה גיורת ומשוחררת קטנה דהא תניא בפ' ואלו נערות (דף ל"ז) הגיורת והשבוי והשפחה שנפדו ושנתגידו ושנשתחררו יתירות על בת שלש שנים ויוס' א' צריכות להמתין (* ג' חדשים *) ד"ר יהודה ואי כר' יוסי קשיא גדול' איכא למימר שמואל סבר לה כר' מ' דאמר לקמן בפרק החולץ (דף מ"ב) או שהיתה קטנה ועקרה ואיילונית צריכא להמתין וקסבר שמואל דה"ה לגיורת ומשוחררת גדולה ואעפ"כ שמתהפכת יפה יפה וקטנה בגירות לא שכיחא ולא גזרינן ואודא שמואל נמי לטעמי' דאמר הלכה כר' מ' בגיורתיו וללישנא בתרא בקטנה בזנות לא גזר אבל בגדולה בת ישראל גזר סבר לה כר' יהודה באנוסה ומפותה ובגיורת אפילו גדולה לא גזר סבר לה כר' יוסי דגיורת לא שכיחא ולא גזרינן אלא בנשואה וכך

החולץ פרק רביעי

בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה זאף ע"פ שצרתה כרוז ואי תנא החולץ למעוברת ה"א דוקא למעוברת שהכל יודעין ומכירין שחליצתה על הספק אבל בשלא הזכר עוברת לגזר דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה קמ"ל ובגמרי' דאתמר החולץ למעוברת הרחם נמי רבותא קמ"ל שאע"פ שחליצה זו חליצה

דף ל"ה ע' במתני' החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וכו' פי' איכא למימר אודחא דמילתא קתני שאם היתה מעוברת שהזכר עוברת לא היו (* חולץ *) לה לכתחילה ואיכא למימר דבותא קמ"ל שאע"פ שלא הזכר עוברת בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובתי' וכן היא

הרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

הקרוב אשת אח שלא במקום מצוה היא
לאו קושיא היא דאע"פ שאין שמה ביאה
לפטרה דרחמנא אמר עיין עליו מכל
מקום כיון שהפילה והזקקה לו משעה
ראשונה לא הויה עלי' באשת אח שלא
במקום מצוה דלא מצינו יבמה שאסורה
בשעת נפילה באסור אשת אח ולאחר
כן תתיבס אלא עיין עליו בעינא בעלמא
אמר רחמנא לומר שלא תחלוץ ולא
תתיבס (* ולא *) תנשא עד שנדע מה
יהא בסופה דהכי משמע בן אין לו כלל
משום דבנים אין לו ולר' יוחנן דאמר אין
לו אמר רחמנא והא לית ליה דוקא
כשאין לו בסוף קאמר דאיהו אית ליה
תגלי מילתא מסברא ומקרא אי נמי
התם טעמ' כדמפר' בירושלמי דגרסי' התם
הרי שמת והניח אשתו מעוברת יכול
תהא זקוקה ליבום ת"ל ולא ימחה שמו
יצא זה שאין שמו מחוי יכול תתיבס ת"ל
להקים שם בישראל עד שתדע אם בן
קיימא הוא אם אינו בן קיימא ויש שטועין
ואומרים דלריש לקיש ודאי חייבין
בקרוב דהא לא קתני מתני' ופטורין מן
הקרובין ולא מילתא היא ופן נמי ולד של
קיימא אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם
ואף על פי כן אינה זקוקה משעה ראשונה
ואין ביאה וחליצה כלום וחייבין
בקרובין :

אין ביאת מעוברת שמה ביאה
חליצת מעוברת שמה חליצה
פי' דאי משום אסור ספיקא כיון
שעבר ובא עליה אמאי לא נפטרה צרה
ואע"ג דאיכא חייבי לאוין ועשה שאם
בעלול לא קנו וצריכה חליצה התם
אסור דבר אחר גורם ליה ורחמנא
רבינהו אבל הכא אם כשהיא מעוברת
אינה דאוי' ליבום שאם בא עלי' לא קנה
אם

של ספק משעה ראשונה לר' יוחנן אינה
צריכה חליצה מן האחין ולא אמרינן
דילמא איכא דהוי (בהוי) בתליצה ולא
הוי בלידה וגזירה שמא יאמרו חליצה
פותרת למעוברת אף על פי שהולד בן
קיימא וסיפא דמתניתין דקתני
ונמצא מעוברת התם על כרחנו הי' ר"ן
לשנות משנתו כן בשבא עלי' בתוך
שלשה ולא הוכר עוברת שאם הוכר מזיד
הוא ולא מייתו קרבן ואי לאחר שלשה
ולא הוכר אנוס הוא שהרי התירוה ב"ד
לינשא משום דרוב היולדת עוברת נכר
לשלישימי' וזו הואיל ולא הוכר אנוס
הוא וכי האי גונא אמרינן במסכת שבועו'
(דף י"ח) אי בשלא סמוך לוסתה אנוס
הוא וכו' וכך מפורשת משנה זו בתוספת
לרבנותינו הצרפתיים ז"ל :

גמ' אינה צריכה חליצה מן האחין לאו
דוקא דלר' יוחנן אף ממנו אינה
צריכה כלום אלא משום דריש לקיש
נקט לה ולריש לקיש נראה שצריכה
חליצה מן האחין דוקא כלומר שהאחין
חולצין לה כיון דתליצה פסולה היא
שהרי אסור בקרובות' והיא אסורה
בקרובין כדאמרין לקמן צריכה היא
לחזר על כל שאר האחין דומיא דבעלת
הגט אלא שהרב ר' משה הספרדי ז"ל
כתב ממנו או מן האחין :

אלא לדירך אמאי פסלה מן הכהונה
הא דלא אקשינן אמאי אסור
בקרובות' והיא אסורה בקרובין דאיכא
למימר האי תנא סבר יש זיקה וכל זמן
שלא חלצו לה אחין זקוקה היא לו ולריש
לקיש תקשי סיפא דמתניתין דקתני ואם
אין הולד של קיימא יקיים ומשמע
ופטורין מן הקרבן ואי ס' דביאת מעוברת
לא שמה ביאה אמאי פטורין (מב) מן

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי לה

ר"מ זחכ"א יכול הוא להפריש ולהחזירה
לאחר זמן איכא למימר יפריש משמע
הכי ומשמע הכי אבל יוציא אין משמעו
אלא בגט ובתוספות אומר התם כיון
שנסתרה ונאסרה מן התורה מיבדל
בדילי אינשי מיני ואם תאמר והרי עמרה
ונתקדשה דמשמע לקמן דיוציא ואעפ"י
שעדיין אסורה עליו שמתוסרת ברכה
וחופה ואסורה לבעלה כנדה לא קשיא
דהתם נמי איסורא דרבנן הוה ועוד
דקרושין לחופה וברכה קיימי שהמקדש
על מנת לכנוס הוא מקדש אבל המקנה
לאשתו ונסתרה אינו עשוי לבא עלי'
ואינו מחזור :

ה'ג מת בתוך שלשים וכו' ופירושו כל
בתוך שלשים ואפילו בתוך שמנה
דלרבנן לא היישי לנפל ופרישנא במסכת
שבת בפרק ר"א דמילה (דף קלו) מנו
רבנן וכן גרסת הלכות רבינו ז"ל
המדוקדקות ובמקצ' נוסחאו' שבהליכתו
וכן נראה גרסת בעל הלכות ראשונות
מת ביום שלשי' ולא דייקא דאפילו בתוך
שלשים עצמן כיון דלא אפשר עבדינן
כרבנן ועוד דיום שלשים פלוגתא היא
בבכורות (דף מ"ט) וקיימא לן (קודם)
(* יום *) שלשים כלפני שלשים :

דף ל"ז ע"א קדשה בתוך שלשה
וברח פרשי'
ז"ל ערקוי' מסתי' ולא בעי (לפ"כ)
למכפי' למפתב גיטא דגלי דעתי' דלא
בעי לכנוס עד זמנו ומשמע מהאי פירוש'
דאם כנס אעפ"י שברח משמתינן לי' עד
שיגרש וכן דעת הרב ר' אברהם בר' חזק
ז"ל ועוד החמיר שמפרישין אותו אחר
תשעי' כימי' שעמד עמה בתוך (שלשי')
תשעים דאם כן מה הפסיד כשיבעל באסו'
ומתניתין דקתני בא על יבמתו בתוך ג'
חדשים

אם כן אשת אח שלא במקו' (* מצוה *)
היא ולחליצה נמי לא היא :
דף ל"ו ע"א ואמרי קאי שרו חליצה
לכהן ואי קשיא
הא תינת אלמנה גרוש' מאי איכא למימר
בראקשינן לקמן בפירקין (דף מ"ט) איפ'
למימר הכא האשה קתני תפתר באלמנה
ולא בגירושה אבל לקמן קתני מתניתין
היבמה וכן כל הנשים וכו' וכו' וכו'
במשמע :

דף ל"ו ע"ב * מכר * הבן * בחיי * האב
* וכו' * מפורש
* בפ' יש * נוחלין (דף קל"ו) :

הכי גרסינן וכן במקצת נוסחי תנא
משום ר' ג' עזר אמרו יוציא
ורשי' ז' ל גורם יוציא בגט וקשיא לריש
לקיש דאמר יחזור ויקיים ומדלא
אוקימנא לפלוגתייהו כתנאי ש' מ דלית'
להך גירסא ובתום' מפרשי' דגט וחליצ'
בעיא משום דרמיא לכנוסה ולא מיתוור'
שמעתיהו ועוד דא' כבזה הלכה כר' א
שאם בא להוצי' אינו מוצי' בחליצ' ורבינו
ז"ל לא הזכירו בהלכו' אבל הרב ר' משה
בר מיימון ז"ל כתבה בחיבורו וכן מצאתי
לרב ר' אפרים ז"ל : **עד** כאן לא
קאמר ר"מ התם לא ברבנן דחבמי' עשו
חזוק לרבריה' יותר משל תורה ואי קשי'
לך והא שמעינן ליה לר' מדאמר כל
המתנ' על מה שכתוב בתורה תנאו בטל
הא ברבנן תנאו קיי' כדאי' בריש פ' אע"פ
(דף כ"ו) איכ' למימ' התם תנאי שבממון
אבל במקו' שיש לחוש לאסו' של דבריה'
צריך חזוק ושל תורה הכל זהירן בהן :
ולא קתני יפריש ע"מ איכ' למידק והא
אנן תנן בפ' ארוסה (ושומרנו יבם)
(דף כ"ד) מעובירת חברו ומינקת
חברו לא שותות ולא נוטלות כתוב' דברי

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

לקצת חכמי הצרפתים האדתנן (נכ"כ
דף קכ"ט) נפל הבית עליו ועל אמו יחלוקו
ועוד דאיכא מאן דאמר התם בחזקת
יורשי הבן שהם אחין מן האב ולא בחזקת
יורשי (האב) (* האם *) שהם שאר
בנים שלה ואדרבה הווי ליה שאר בנים
ודאי וראויין לירש מחצה ואלו אחין מן
האב ספיקות בירושה זו לגמרי ואין ספק
מוציא מידי וודאי ותירץ הרב ר' שמואל
דזמרו"ג ל"מאן יורשי האם אחין שלה
זוה דוחק גדול שמשנתנו סתם שנו
אותה אבל הטעם ברור לפי שהבן המת
זדאי כשאר אחיו בנכסי אמו ואי אפשר
לו לירש אותם שלא יורישם לאחין אלו
מן האב שהן וראין עמו הילכך רואין כלאו
הוא תיורן עמהן וזהו טעם כל הדיעות
שנאמרו שם לכשתדקדק בהם ואין
בשמועה זו ספק שירע מורישו עוד אני
מתמי' במה שאמרו (דף ל"ט) ספק
זסבא בנכסי יבם חולקין שהאב ודאי
בירושה שלא במקום בן ואעפ"כ הספק
הזה מספק עליו ירושת ודאי מאחר שהו'
שמא בנו ואין האב ראוי לירש בפניו
זלמה כן והרי אמרו והוא אינו יורש אותן
והא מילתא פסיקא תנן שאפילו היה לו
למת אחין ואלו הספיקות באין לירש
עמהן האחין נוטלין הכל ואמאי נימא
כיון שאין אחין ראויין לירש בפני הבן
ושמא זה בנו הוא יחלוקו ומה שפירש
כאן בטעם דאית' הספיקות אינו מספיק
אלא במקום שיש למת בנים ודאין אבל
יש לומר כיון דספק דשמעת' מן הראוין
לירש במשפחה זו הוא שהרי לפחות בן
אחיו של יבם הוא ואין מעכב עליו
ירועתו אלא סבא זה כשם שהוא מספק
עליו ירושתו כך הוא מספק שלו עליו
הילכך

וחדשים אם אין הולד של קיימא יקיים
זלא קתני יוציא התם מפני שהיא יבמה
ואם יתן לה גט נאסרה עליו וזו חומרא
יתירה ואם איתא לא שתיק גמרא מיניה
ואיפשר לפרש לקולא דה"ה לכנוס דכיון
עוברת בשביל שלא יכופו אותו לגרש
ערוקיא מסתיי' זה"ה למעוברת ומינקרת
כל כ"ד חדש שלהם דכל דכן הוא שבתוך
תשעים איכא תקנת וולד זה רב ר' משה
הספרדי ז"ל פירש שהכונס בתוך תשעים
יום מפרישי' אותו עד אחר הזמן וא"צ
להוציא בגט והטעם שהוציא קלמן
המעוברת מפני שזה ספק זומנן קצור
ויכולין להשתמר ואם כן לדבריו ארם
למדה מנדין אותו הרי הוא כפרוש ממנה
ובלבד שלא יכנוס ואיפשר שהמאדם
זהכונס מנדין אותו שלשים הואיל ועבר
על מצות חכמים ולאחר שלשים מתירין
לו ובלבד שיפרוש העמינה וכשקדש וברת
ערקו' מסתיי' ובמאדם מעוברת לא חייב
נדוי כלל ולא דייק :

דף ל"ז ע"ב יחודי בעלמא הוא
דמיהדי להו
פי' ומדעי להו דלא בעו לא ליחודי זכיון
דירען הכי לא מחמין דאי מחמדן אסור
הוא ליחד כדתניא בפרק קמא דכתובות
(דף ד') וכן מי שפרסה אשתו נדה הוא
ישן בין האנשים ואשתו ישנה (עם) בין
הנשים ויש לפרש לעולם שלוחי משרדי
ומודעי להו מעיקרא ומיהו לא סמכי
אבקיאות דשמייהו לא יחודי בעלמא
מיחדי להו :

ספק ובני יבם שביאו לחלוק
(* בנכסי *) יבם וספק יבם
שבאו לחלוק בנכסי סבא בכולהו הוי
מאן דחזי לירש ודאי ואידך ספק גהוקשה

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי לו

עדיפא מידה כדבעי לפרושי בגמרא ולא סבירא ליה נמי כמו דאמרינן (* בגמ' *) בכתובה לא פליגי אלא מורים ב"ש לב"ה ולא נחלקו אלא במלוג שא"כ להנך סברי מצינו נכסי צאן ברזל קנויין לאשה יותר מנכסי מלוג דאלו נכסי מלוג א"ו כולן לבעל או חולקין ואלו צאן ברזל בחזקה יורשי אשה אלא ודאי לית ליה הנך סברות דהכא אלא לב"ש לעולם חולקין בכל הנכסים ולב"ה בחזקה אשה הם כן דרך פי' רש"י ז"ל במשנתינו ולשון אחר י"ל שנכסין בחזקתן שבכאן לדברי הכל בחזקת יורשי הבעל דלא נתנה כתובה לגבות ממש בחיים והכי קתני נכסי צאן ברזל בחזקתן הראשונה עומדין כשם שאם מתה תחת בעלה יורשין כך כשמתה תחת יבם יבם יורשה וכן פי' הרב ר"ת ז"ל וכן פי' בספר הישר • ולדברי הכל האי דלא פרישו ב"ה בחזקת פי' בין במשנה זו בין במשנה פרק מי שמת משום דאתו לאשמועינן טעמא כלומר ללמד שיש להם חזקה לאחר מהם או לשניהם ולפי' דנין בהם דין זה והאי דלא בעי' תלמודא הכא בחזקת מי משום דפשיטא ליה מילתא כי היכי דלא בעי' לה התם גבי משנת עלינו ועל מורישן :

דף ל"ח ע"ב גמרא דאי ס' דודאי נשואה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב והתנן נפלו לה (* נכסים *) משנשאת וכו' י"מ דר"ש דמתניתן אייתי זה' ה' לסיפא דב"ה דכ"ש הוא דהכי אמרי ב"ה כולן בחזקת יורשי האב והתם הבעל מוציא מיד הלקוחות • ויש לפרש דאי מדב"ה איכא למימר לאו ספק נשוא' היא

הילכך חולקין אבל מה ששינו הוא לא יורש אותן מפני שהחזקו נכסים לבני משפחה וזהו בחזקת דחוק לגמרי •

דף ל"ח ע"א מתני' שומרת יבם שנפלו

לה נכסים מתה מה יעשו בכתובה פי' בין בנדוניה בין במנה מאתים ותוספות שהכל בכלל כתובה בכל מקום ובנכסים הנכנסים והיוצאין עמה :

ב"ש אומרים יחלוקו מפרש בגמרא

דאנכסים הנכנסין והיוצאין עמה קאי אבל בכתובה לא פליגי ותנא תנא מה יעשו בכתובה ושיירה כלומר מרב"ש עד שפרשה דינה בדברי ב"ה וה"ה לב"ש :

נכסים בחזקתן פי' הנכסים הכתובין

בכתובה כלומר הנשואין בה שהם צאן ברזל בחזקתן הראשונה הן עומדין :

כתובה שהיא שאר הכתובה מנה

מאתים ותוספות בחזקת

יורשי הבעל ולא פירשו במשנתנו נכסי'

בחזקתן בחזקת מי ותנן בפרק מי שמת

(דף קכ"ח) כי האי גונא מי לינפל הבית

עליו ועל (בת) אשתו ב"ש אומרים

יחלוקו וב"ה אומרים נכסים בחזקתן

(כתובה בחזקתן) וכתובה בחזקת יורשי

הבעל נכסים הנכנסים והיוצאין עמה

בחזקת יורשי אשה ופליגי עלי' בגמרא

בחזקת מי איכא מאן דאמ' בחזקת יורשי

הבעל וה"ה הכא ואיכא מאן דאמר

הואיל והללו באין לירש והללו באין

לירש יחלוקו וקיימא לן התם הכי וה"ה

להכא ואיכא דאמר התם בחזקת יורשי

אשה ולדידי' הוא הדין להכא ולא סביר' ליה כמ' דהכא בגמרי' (דף ל"ט) ידו

הרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

שאני ומשום חינה :

דף ל"ט ע"א וקסבר (*אבי*)

ידו כירה
 פרש"י ז"ל קסבר אבי דאוקמה למתניתן
 הכי דנשואה ידו של בעל כירה בנכסים
 הילכך כשמת ואין ליבם בה אלא זיקרה
 שהיא ספק ידו גריעא מידה שהיא בחזקת
 שלה עומדת וזה בא לירש מחדש הילכך
 נכסים בחזקתה : וב'שפליגי ואמרי
 נשואה ידו עדיפא מידה ובחזקת הבעל
 עמדו נכסים עד היום וכשמת יר היבם
 כירה ששניהם באין לירש ויחלקו . ורבא
 אמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל
 דכ"ע ידו עדיפא מידה ואפילו ב"ה מותר
 שאם מת בעל יר היבם כירה ויחלקו .
 ומיהו בכתובה לא פליגי דלדברי הכל
 בחזקת יורשי הבעל וה'ה לנכסי צאן
 ברזל ולמאן דאמר התם בערק מי שמרת
 (דף קנט) בחזקתן יחלקו הכי נמצאו
 ב"ש וב"ה מודים כאן שיחלקו דמספקא
 להו אם נתנו לגבות ממש מחיים והואיל
 זהללו באין לירש יחלקו והא דאמרינן
 בכתובות (דף פ"א) דירשי הבעל קברי
 לה דקא ירתי כתובה ולא מסייעי יורשי
 אשה בקבורתה משום דקבורה תחת
 עיקר כתובה או תחת נדוניה תקינו לה
 אם יורש כתובה ממנה כגון זה קבורה
 תחת עיקר דהא מ'מ מינה דידה ירית
 ואם אינה ראוי לישול כתוב' כגון האשה
 שמתה בחיי בעלה קבורה תחת נדוניה
 אבל ארוסה שמתה כיון שאינה ראוי
 לישול כתובה ונדוניה אינו יורש אותה
 אינו קבורה וכן נראה דברי רש"י ז"ל
 בכתובות וממה שכתב רבינו יצחק ז"ל
 בפרק הכותב נראה שהוה מפרשה כן
 וקסבר ידו כירה (*כלומר*) אבי דקא

מוקי

היא כלל אלא ספק ארוסה היא ולפי
 נכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת
 יורשי האב לגמרי ואפי' למכור לכתחלה
 מוכרות ונותנות וקיום כתובה אין לה
 נכסי צאן ברזל למאן דפריש יחלוקו
 מספקא להו לב"ה נתנה כתובה לגבורת
 מחיים ולמאן דפריש בחזקת יורשי הבעל
 אי משום ספיקא אי משום פשיטא לא
 נתנה כתובה לגבות מחיים :

ואבי לותבי האי קשי' לן והיכי
 לותבי דלדידי נמי קשי'
 דהיכי ארתו ספק ועדיף מודאי לאפוקי
 מיני' לגמרי יחלוקו מיבעי י"ל דהכי קאמי'
 לותבי מהאי דאתו ספק ומוציא וב"ש
 דעדיף לי' דהוה גמר מרבם טעמא דהאי
 עדיפות דספק וי"ל דקס' דאבי דכיון
 דספק בודאי הוא מוקמינן לאשה בחזק'
 כשרה אע"ג דאתרעי (*א"נ*) תצי
 כתובה נוטלות לדעת' דאבי :

ולותבי' מכתובה (דאבי) דמתניתן
 בכתוב' לא פליגי (*פירש"י

ז"ל דודאי בכתובה לא פליגי*) בין
 למאן דס' דארעתי דאבי מעיקרא בין
 למאן דמתרץ השתא דלא נתנה לגבורת
 מחיים ואע"ג דשמעינן לי' דאמר במסכת
 כתובות (דף פ"א) נתנה כתובה לגבות
 מחיים ה"מ להתחייב יבם בקבורתה
 דאמרינן מינה דידה ירית ולא מאתו
 אבל דלישקלו יורשין דילה כתובה לא
 שמעינן לי' והיינו דאמר רב אשי מתניתן
 נמי דיקא וכו' דטעמא לאו משום דשטר
 העומד לגבות לאו כגבוי דמי אלא משום
 שלא נתנה כתובה לגבורת ממש מחיים
 זלישנא דגמרא נמי דיקא דלא אמרינן
 הכא דילמא (בתי) בכתובה לא פליגי
 כדאמרן באידך דילמא דילמא כתובה

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי לו

מתה קוברה תחת כתובתה דהיינו נכסי
צאן ברזל ומסתברי דכל הני מילי ליתנהו
אלא בשנפלה מן הנשואין אבל מן
האירוסין מי עדיף מאחיו דאתי מכחו
זאע"ג דאיהו לא בעי חופה (* ואחיו בעי
חופה *) מ"מ לא מצינו ליורש מה שאין
לו לאביו ודכ"ע לא פליגי עלי' דעולא בהך
סברא תדע דאמר רבא הא זהא דנפלה
לי' כשהיא נשואה ולא קאמר אידי ואידי
לא שנא נפלה לי' ארוסה ולא שנא נפלה
לי' נשואה אלמא ליכא דפליגי במן
האירוסין שאין לו ליבם יותר מאחיו
הלכך מוכרת זנותנת וקיים דידי ארוסה
עדיפא מירו וזכרמוכח בפרק הכותב (דף
פג) ובעל הלכות ז"ל פסק כאביי זהרב
רבי משה בר מיימון הספרדי ז"ל כתב
בהבורו שומרת יבם שמתה אפילו עשה
בה אחר מן האחין מאמר משפחת בית
אבי' יורשין נכסי מלוג שלה זחצי נכסי
צאן ברזל ויורשי הבעל יורשין כתובתה
עם חצי נכסי צאן ברזל ויורשי הבעל
חייבין בקבורתה הואיל והן ירשו כתובת'
ונראה שהוא מפרש דהוא דאבי' ורבא
לפרוקיה לדב"ש איתמר זהכי פירושא
לעולם דנפלה לי' כשהיא נשואה זיקרה
עושה ספק נשואה ספק פנוי' לענין נכסי'
כראמרינן לעיל הילכך דישא דנפלו לה
נכסים כשהיא שומרת יבם והוחזקו נכסי'
לבני משפחה עליו להביא דאי' שיש לו
בהן זכות של כלום לפיכך מוכרת זנותנת
וקיים סיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו
דבעל והואיל זידו כידה זו בארה לירש
זהללו באין לירש הילכך יחלוקו זב"ה
פשיטא להו דזיקרה לאו נשואין עושה
הילכך נכסי (* מלוג *) (מלוגובש)
בחוקת יורשי האב אבל בנכסי צאן ברזל

י א יו I מספקא

מוקי לה למתניתין הכי סבר ירושל בעל
כידה ורשות שניהם השוו חכמי' בנכסים
בין מחיים בין לאחר מיתה הילכך כשם
(* שאם *) מתה אשה נתרוקנה הרשו'
לעצמה אפילו במקום יבם וקמו להו
כולהו נכסים הנכנסים זהיוצאין עמה
בחוקת יורשי האב לב' הוב"ש סברי
מחיים ודאי ירו כידה ונפקא מינה לכזתב
לאשתו נשואה דין ודברי' אין לי בנכסיך
שלא אמר כלום ולענין תקנת אושא
ומיהו לגבי יבם כיון דיבם במקום אח
קאי מספקא להו אי ירית אי לא ירית
הלכך יחלוקו ז' זרבא אמר אי דנפלו
לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע ירו עדיפא
מידה לענין דבר זה שאם מתה היא נכסי'
לבעלה ואם מת הוא זאע"פ שאין יורשין
יורשין אותה אם היתה שומרת יבם לא
נתרוקנה הרשות לעצמה אלא יבם נוטל
את כולם במקום אחיו ובדבר זה ירו
עדיפא מידה וכשתדקדק בלשון שכתב
שם תבין שזהו פירוש לפירושו זלפי פי'
זה נכסין בחזקתן דקאמרי ב"ה במשנתינו
על כרחך בחזק' יורשי הבעל דלא גרעי
מנכסי מלוג שלה שהן בחזקתן וכבר
פסק רבינו ז"ל כרבא בפרק הכותב זורה
שכתב משנה זו סתם מפני שהיא שנוי'
בשומרת יבם שנפלו לה נכסים כשהיא
שומרת יבם נמצא הכלל העולה בירינו
בשומרת יבם שנפלו לה נכסים כשהיא
שומרת יבם בין שעשה ברה מאמר בין
שלא עשה בה מאמר מוכרת זנותנת
וקיים דלא קני מאמר לב' הכלל אלא
לדחות צרה מן הייבום מדרבנן נפלו
לה כשהיא תחתיו דבעל ומתה יבם
יורשה בכל וכן כתובה ונכסי צאן ברזל
בחוקת יורשי הבעל לעולם אלא שאם

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

רבא לא דיקא מתניתן כותי' וקשיא ליה
 מתה ובחוספות מפרשין דבתי' לפירות
 מורים ב'ש שאין לו ליבם משום דאינה
 אלא ספק נשואה והיא ודאי ואינהו ספק
 אבל מתה הללו והללו באין לירש
 כסברא דרבא :

ובלבד שתהא כתובתה על נכסי
 בעלה הראשון מפורש
 בכתובות :

דף ל"ט ע"ב אמר רב ואין כופין
 פרש"י ז"ל

דאמצות חליצ' קודמת קאי כלומר שאם
 רצו שניהם ליבם אין כופין אותן לחלוץ
 וקשיא לן א"כ למה להו לרבנן למפתח
 ביבום תחלה לימרו להו זילו חלוצו ואם
 לא רצו ילכו ויבמו . ועוד מאי האי
 דאמר רב בדירך תלא רחמנ' יבום רמא
 עלי' למצוה ומיהו כדי שלא יהא כפוגע
 בערוה אמרו חכמים שיחלוץ . ועוד
 כתב רש"י ז"ל ומיהו היכי דאיהו צבי
 ליבומי ואיהי אמרה לא בעינא לי' ואמר'
 דברים ניכרין אי מצינן לאטעווי (* ולומר
 לו *) חלוץ לה על פנת שתחן (לה)
 (* לך *) מאתים וזו מטעינן ליה ואי לא
 כייפינן ליה ותלץ לה דאמר רב ששת
 (ספק קמ"ד דף ד') מניין ליבמה שנפלה
 לפני מוכרה שתין וכו' כמו שכרזוב
 בפירושו ואין דבריו בכאן נכונים דמאי
 דאמר רב ששת שומרת יבם שנפלה לפני
 מוכה שתין דיקא קאמר והוא מן הנמנין
 במשנתינו (* בכתובות *) (דף ע"ו)

שכופין אותן להוציא וקמ"ל רב ששת
 שכשם שכופין בבעל כך כופין ביבמ' ואין
 אומרין יבעול ויוציא כדי לקיים מצוה
 יבום וכן נמי בורסי מאותן שכופין אותן
 להוציא דאז וזהו שאמרו . יכולה

היא

מספקא להו אי נתנו לגבות מחיים אם
 לא והואיל ושניהם באין לירש זיחלוקו
 פבר קפרא דבפ' מי שמת (דף קכ"ט) ורבא
 אמר אי דנפלו כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע
 ידו עדיפא מידה דוראי סבירא לן בכל
 מקום דאיהו מוחזק טפי מינ' הילכך לב"ש
 דמספקא להו זיקה אי נשואין עוש' נכסים
 בחזקת יורשי הבעל הן ומיהו לב"ה
 פשיטא להו דאפילו אירוסין ודאי אינה
 עושה הילכך לא שנא נפלו כשהיא
 שומרת יבם ולא שנ' כשהיא (* תחתיו *)
 דבעל לעולם נכסים בחזקת יורשי האב
 ואפילו לכתחילה . וזה הפי' נארה
 ומתקבל דכולא שמעתא מתחלה ועד
 סוף רב"ש קשיא ורב"ש מתרצים ורב"ה
 לא קשיא (* מדי *) כדאמרינן מאי
 שנא ריש' דלא פליגי ומאי שנא (* סיפא *)
 (דלא) דפליגי לא קשיא להו אלא
 פלוגתא הא מתניתא אתיא שפיר לב"ה
 ואין דבר שמתקשה בזה לא שאמרו בפ'
 הכותב (דף פ"ג) נפקא מינ' לשומרת יבם
 שאנו צריכין לומר נפקא מינה לשומרת
 יבם אליבא דרב"ש אלא דסברי דאביי
 (* ורבא *) קאמרי בתירוץ דמתניתן
 זבוח (* אין *) אני מודה לרב הגוזר
 ז"ל שהוא כתב שאפילו בנכסי צאן ברזל
 שהכנים לאחיין אין לו פירות עד שיכנוס
 עושי אומר אף בה"י ולפירות יחלוקו
 מחצה שלו אוכל פירות מחצה שלה
 אוכלת היא פירות ומיהו אינו פודה
 אותה כלל דתחת פירות דצאן ברזל לא
 תקנו פדיון כלל והיינו דאמרינן
 אין דייבמין (* תייבין *)

לפדותה :

דיקא דמתניתן (* כותי' *) דאביי
 ואע"ג דקשיא מתה פי' אבל

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי לח

היא לומר לאחיד הייתי רוצה לקבל ולך
 איני רוצה לקבל טעמא משום דאיכא
 למימר הכי הא איניש אחרניא אין כופין
 ולפי' שנו אותה משנה גבי אלו שכופין
 אותן להוציא ומה שהביא ראייה מדאמר'
 התם (טס דף ס"ד) אין כותבין אגרת
 מרד על שומרת יבם אדרבה קשיא ליה
 ז"ל דאי ס"ד כופין אותן לחלוץ אגרת
 מרד מבעיא דלא כתבי' אטו לאו ששנינו
 שכופין אותן להוציא צריך הדבר לומר
 שמוציאין ונותנין כתובה לא ש"מ שאין
 כופין לחלוץ ולפי' נחלקו אם כותבין
 עלי' אגרת מרד אי לאו ואסיקנא התם
 דאין כותבין מרד' יוחנן דאמר מצות
 הליצה קודמת וכיון שהקודמת אין
 חוסמין אותה שלא לקיים מצוה כהלכת'
 ורבינו אלפסי ז"ל פסק שכותבין אגרת
 מרד על שומרת יבם משום דהלכה
 כמשנה ראשונה שהרי חזרו לומר מצות
 יבום קודמת וכן עיקר ותו קשיא לדברי
 רש"י ז"ל מהא דתנן בפרק ב"ש (דף ק"ג)
 הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה זמת
 כופין אותו לחלוץ (* לאחר מיתת
 בעלה מבקשין ממנו שיתלוץ לה *)
 ואם נתכונה לכך אפילו בחיי בעלה
 מבקשין ממנו ואין כופין אלא מותרת
 ביבמה אין כופין אותו לחלוץ והיה נרא'
 מדברי רש"י ז"ל שהוא אינו דין לכופו
 לחלוץ אלא בשנתנה אמתלא לדברי'
 אלא שלא הי' לו להביא ראייה מאין
 כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ובעל
 הלכות ז"ל כתב הכי דכי אמרה לא
 נישא ביבם לית לה כתובה
 דכי אמור רבנן (* אית *) (לית) לה
 פתובה ה"מ כי נפלה קמי מוכה שחין
 דלא חסמינן לה אבל לאו מוכה שחין

הוא חסמינן לה ואי לא מיבמה פק ערה
 כתובה ואירת רבנן דפליגי ואמרי ט"מ
 מבעיל מיתן לה כתובה בין דנפל קמי
 מוכה שחין בין דלא נפל ושררו
 ממת יבתא דסורא דלית ליה זעבדי נן לה
 ככלתי' דרב זביד כי תפיסא לא מפקינן
 לה וכי (* לא *) תפיסא לא יהבינן לה
 ע"כ - וזו היא מחלוקתן של שתי
 ישיבות בכותבין אגרת מרד כמו שכתב
 רבינו הגדול ז"ל בכתובות אבל אף
 מכאן נלמוד שלא אמרו כופין אלא
 במוכרה שחין וכן כתבו רבינו ז"ל
 בענין אלו שכופין אותן להוציא
 בשילהי המדיר ומי שרוצה לפרש דלאו
 דוקא מוכה שחין יכול הוא לומר
 (* שפירוש אין *) (שאין) חוסמין
 אותה לא שכופין אותו לחלוץ אלא
 שאין כופין (אותן) (* אותה *)
 להתיבם ואין כותבין עלי' אגרת מרד
 אלא משיאין להם עצה ההוגנת להם
 ודאמר רב אין כופין ארישא דמתניתן
 קאי דאף על גב דמן התורה מצות
 יבום קודמת אין כופין אותו ליבם
 דברידיה תלא רחמנא וכן נמי תיקן
 רבי יהודא בגמרא משום דחזרו
 לומר יבם קודם הא למאן
 דאמר תליצה קודמת אין אומרינן
 להם כלום זמרה נמי מסתייעין
 דברי הגאונים שפוסקין יבום קודם
 כמסקנא דשמעתא וכתרצתא
 דרבא במתניתא ואין כה בית
 מיתוש ואף על פי שהצדפתים
 חוששין לה מיהא דתני בר
 קפרא (* נפרק *) בית שמיאי
 (דף ק"ט) כאבא שאול ומדקאמר
 רבי פדת אמר רבי יוחנן (* תבע

חדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

לחלוץ נזקקין לו * (תבע ליבם * אין *)
נזקקין לו בפרק אעפ"י (דף ס"ד) ובכל
זה אין לחוש דמסקנא דשמעתא ברוכתה
עדיפא דהא (אסור) סלקא גמרא
בהכי ודבתרה (הא) (* הוא *) ולפי
נוסתתו של רבינו ז"ל שהו"א גורס אמר
רב אסי אמר ר' יוחנן אימוראי נינהו
לדידי' א"נ למשנה אחרונה אין נזקקין
לי' לא סבירא לי' מ"מ דרביס ומסקנא
עדיפא מכולהו בלא ספיקא ומשמע לי'
דלהך סברא דאבא שאול הבא על יבמתו
אגוס ומזיד לא קנה דהא איהו דריש יבמ'
יבא עלי' למצוה ואכנ דרישא בעל כרחה
והאיך איפשר שיהא זה כפוגע בערורה
והולד ממזר ורחמנא רבי' לקני' אלא
נראי לאבא שאול לא קני מעתה הדבר
מוכרע שהלכה כדברי חכמים מכמה
סוגיות שבפרק הבא על יבמתו (דף כג
וכד) דכולהו אימוראי מודו בהו דקנה :
דף מ' ע"א הא דאמרינן הכא
אכילה גסה מי
שמרה אכילה איכא דקשיא לי' הא
דאמרינן במסכת הוריות בפרק כהן
(גדול) (* משוח *) (דף יוד) אמר
ר' יוחנן מאי דכתיב כיישרים דרכיה'
וגו' משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן
אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו
(לשם) אכילה גסה זה שאכלו לשם
מצוה וצדיקים ילכו בסוזה שאכלו אכיל'
גסה ופושעים יכשלו בס אמ' לי' ר' שבן
לקיש האי רשע קרית לי' נהי דלא עבד
מצוה מן המובחר פסח מיהא הא קא עבד
וניחא לי' אכילה גסה דהתם לאו דוקא
אלא להשביע את עצמו ולא לשום מצוה
והך מימרא איתא נמי במסכת נזיר (דף
כג) וגרסינן פה התם בנוסתי אכלו לשום

אכילה גסה • ולי נראה דהתם לאו
משום דנפיק באכילה גסה אלא נהי דלא
עבד מצוה דאכילת פסח אבל ידי פסח
מיהא יצא שאין אכילת פסחים מעכבת
ולפיכך לא מיקרי פושע :

דף מ' ע"ב הא דתנן מותר אדם
בקרובת צרת
חלוצתו * (ואסור בצרת קרובת
חלוצתו *) פרש"י ז"ל כגון ראובן חלץ
ללאה ורחל נשואה לנכרי ולה צרה ומת
הנכרי אסורה הצרה לראובן וקשרה לן
שאפילו בעריות אין צרה לא מאת וכ"ש
בזו ועוד חלוצה עצמה שנשאת לאחר
מן השוק ולו אשה אחרת ומר' וכי אין
אותה נכרית מותרת לו וא"כ מצינו מות'
בקרובה יותר מן החלוצה עצמה וא"ת
שהחלוצה עצמה אוסרת צרה שלא
במקום מצוה וכי אפשר לומר כן שחמור'
חלוצה יותר מן העריות אלא ה"פ ראובן
חלץ ללאה ורחל אחותה נשואה
לאחיו מאביו ולו אשה אחרת ומת כשם
שרחל הולצת ולא מתיבמת כך צרתה •
אבל קרובת צרת חלוצתו אפילו במקום
מצוה מותרת כדאיתא בפרק ד' אחין
(דף כ"ז) ומשום דאחות חלוצה
מדבריהם איצטריך למיתני בצרתה
דאסורה סד"א בדידה גזרו בצרה לא גזרו
אפילו במקום מצוה קמ"ל :

דף מ"א ע"א הא דאזלה בהדה
לבי דינא גזרו
בה רבנן פרש"י ז"ל דסברי דלאחותה
חלץ וכי נסיב צרתה (* דהיינו צרת
קרובת חלוצתו *) אמרי צרת חלוצתו
נסיב וכן כתוב בהלכות ואיכא למידק
אם כן אחות חלוצה תאסור לעולם אלא
תנן חלץ לה ומת' מותר באחותה ואמאי
ניחוש

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי לט

ניחוש שמא יאמרו חלוצה (חול)
חוזרת ונשאת להולץ ולא קשיא משום
דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון
ולא היו רשאי להחמיר באהות חלוצה
יותר מאהות גרושה וכיון שהיא מותרת
אף צרתה מותרת שאין צרה לאשה
(* אלא *) בזמן שהיא אסורה והיא
במקום מצוה וכל זה אינו שחזור כל
הצורך ובהוספות מצאתי שהם גורסין
היא דאזלה בהדיה ויהא דלא
אזלה בהדיה ופירשו אף על גב
דחלוצה שליחותא דצרה קא עבדה אותה
שהלכה עמו לב"ד ונעשה בה מעשה
אסרו עליו ולא אותה שלא הלכה עמו
וזהו הפירוש הנאדר והגרסא הנראית
ובלבד שיהו הנוסחא' מודות לה ופקפק
הרב ראב"ד ז"ל במה שאמר רבינו הגדול
ז"ל דהלכה כר' יוחנן משום דלא אתמר
מנינא דתלת אלא בפלוגתא דתרווייהו
בלחוד והכא שמואל קאי כריש לקיש
ואין דבריו של ר' יוחנן במקום שנים וכן
אמר בפסקא דרב אחא ורבינא לקולא
דכיון דאיכא רב אשי דפליג בה וסבר
כריש לקיש הלכתא כותי' ודברי רבינו
ז"ל נראין דתלת מילי דמנינן כר' יוחנן
תניא כותי' דריש לקיש בכולהו ואפילו
הכי מני להו אלמא אפילו משום סייעתא
לא משכח אחריני והתם גבי לשון מתנה
פלוגתא דאמוראי אחרינא טובא היא
דרב נחמן ורב המנונא ורב ששת ור'
אלעזר אלמא ליכא אפי' בהדי אחרינא
דאיתא לריש לקיש אלא בהני תלתי וכן
בדרב אחא ורבינא וכן בדאביי ורבא כל
היכא דפליגי אזלינן בתר כללא דידהו
ואע"פ דפליגי אחרינא בהדיהו כי ההיא
דריחי' חלא וטעמי' חמרא בכבא בתרא

(דף כ"ה וכו') ועבודות כוכבים ומזלות
(דף ס"ו) וכי היכא דריחא מילתא
בפסחים (דף ע"ו) ועכו"ם (דף ס"ו)
שהן מפורשת בהלכות ובעל הלכות
ראשונות כתב כלשון רבינו ומוסיף עליו
אמר ואע"ג דרבאסי ס"ל כריש לקיש רב
אשי ורבינא דבהדי רב אחא הלכה
כרבינא דרב אחא ורבינא לגבי רב אשי
בתראי נינהו • ולא תקשי לך משום
דמשכחינן תניא כותיה דריש לקיש
(* יותר *) (בזור) מהני כגון נשא ונתן
בפרק קמא דעכו"ם (דף ו') וכן גבי טמא
שנגע בקדש בפרק לו הן הלוקין (דף יד)
דהני לכ"ע קשיא אלא שאין למדין מן
הכללות במקום שהגמר' מכרעת בהדיא
כאחד מהן הא בסתומו' למדין ומושיבין:
מת"ב רב המנונא שלשה אחין וכו'
הא דלא מותיב ממתניתין
דארבעה אחין (דלעיל דף כ"ו) כדמותיב
(* ר' יוסי בר חנינא לר' יוחנן *) בפירקי
(דף כ"ו) ואמאי ליקום חד מינייהו ולחלוץ
לה לשני' ותהוי ראשונה לגבי אידך
כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותר'
תחזור להתירה הראשון משום דאיכא
למימר בחיי' לא אמרינן אי משום גזירה
אי משום שאסור לבטל מצותיבמין והא
דלא מותבי התם מהך מתני' משום
דמתניתין עדיפא ליה א"נ משום דהא
מיתוקמא כר' א' וההיא לא מתוקמא
ליה כותיה:

הא מני ר' א' היא וכו' פי' דרבי אלעזר
סבר נשואין הראשונים מפילין
והויא לה כיבמה שהותר' מתחלת נשואין
הראשונים ונאסרה אח"כ כשגירש וחזרה
והותרה כשהחזירה ואינה תוזרת להתיר'
הראשון ואיכא למירק לרב מי ניחא הא
אמר

חידושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

דף מ' א ע"ב ותחלוץ ומה בכך
קרא עליו

המקרא הזה פי' לר' יוחנן איצטריך טעמ'
למפלת ולשאינה מעוברת לריש לקיש
למפלת לא צריך דבן אין לו עיין עליו
ליבום ולחליצה משמע כי איצטריך
לנמצאת שאינ' מעוברת ומדרבנן בעלמ'
הוא זה ובתוספות מפרשין בע"א :

והא דמותיב רב חנניא הספקות
חולצות ולא מתיבמות קשיא
ליה לרב אב"ד ז"ל ולותבי' ממתניתין
דבפ' כיצד (דף ל') ופריק משום דבעי
לפרושי אינמי משום דבכלל הספיקות
אף ספק מעוברת משמע זאע"ג דליכא
למיקשי הכי מיהו אלימא ליה לאותובי'
מינה : והא דאמרינן דהא קטנה
דלאו בת איעבורי היא ואפילו הכי צריכ'
להמתין ק"ל הא לר"י קאמרינן ואיהו
לית ליה בכל שאינה ראוי לעיבור המתנ'
כלל כדלקמן איכא למימר גמרא מפרש
ואזיל סברא דנפשי' מיהו ר"י גופי' בראוי'
להתעבר אית ליה גזירה ואפילו זאי' יבא
לא משגח אינמי גבי הבחנה מיקל וגבי
יבום לא מיקל ר"י כלל :

עמד בדין וברח נזונת משל יבם
פרש"י ז"ל דקנסינן ליה זלי
נראה משום דכיון שעמד בדין הוה ליה
כהגיע זמן ולא נשאו ואוכלת משלו
והיינו דאתמר (בכתובות) (* בירושלמי
דכתובות *) חלה כמי שברח הלך
למדינות היס כמי שברח אלא כיון שלא
רצה לא לכנוס ולא לפטור ותיבוחו ב"ד
נזונות משלו והוא שחלה לאחר שעמד
בדין הא כחולה מתחלה אינו עומד בדין
ואין ותיבין אותו לזון :

דף מ' ב ע"א אלא תמתין חדשא'
ותנשא וכו' כתב
דש"י

אמר בפרק ר' אחין (דף כ"ז) דאפילו
באסורא מעיקרא בשעת נפילה דלא
מתסרא לא היכא דקאי באפה אסור
אחות אשה דאורייתא ובהא מתניתין
(* זיקה *) דרבנן קאי באפה ואנן לא
שמעינן לר' אבדרבנן כלום ואיכא
למימר לר' אבנשואין הראשונים ואפילו
מדרבנן הוא דהא תלמוד חולצת אלמא
לאו איסורא דאורייתא היא לא בדרבנן
שהלכו אחר נישואין הראשונים לגבי
נשואין דצרות כדאיתא לעיל (סז)
הילכך ש"מ דלרבי אעזר אפי' שעה אחת
של אסור דבריהם אוסרת עולמית
ואקשינן אימר דאמר ר"א (* היכא *)
דבשעת נפילה לא חזיא שאע"פ שהוה
הולך אחר נשואין הראשונים כשהחזירה
אינה מתיבמת נמצא אסורה אסור גמור
והתיר' כשהחזירה אינו גמור דכל שבשע'
נפילה אין אני קורא בה יבמה יבא עליה
אינו היתר : דחזיא בשעת נפילה
מי אמר כלומר אי ס"ר לרבנן לית להו
לר' אבנמי לא שמעינן ליה דלא פליגו
רבנן ור"א בהא מילתא כלל ואמאן
תרמי' למתניתא דמאמר לא ש"מ
דרבנן נמי לית להו יבמה שהותרה
ונאסרה חוזרת להיתרא ואם אין אתה
מפרש כן היכי אמר מקשה דחזיא בשעת
נפילה מי אמר כ"ש דלא תקשי לרב
ומפרקינן אין והתני' כו' וכי היכי דשמעינן
ליה התם הכי נמי מפרשי' טעמא דמתני'
דאמגרש ואקשינן לימא שמואל דאמר
כר' אפי' ר' אבב"ש ומפרקינן אפילו
תימא כרבנן דהתם דמנפילה ואילך לא
אתסר וכיון דמנפילה לא איתסר לא
מתסרא כלל דרבנן מיתה מפלת סבירא
להו אבל היכא דאיתסר אפי' רבנן מורו
ור' אבדורייתא לא פליגי רבנן עליו :

חדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי מ

דש"י ז'ל זה דמצי לתרוצי אינמי
 לשבעה איכא למימר בר תשעה לקמא
 הוא ומעיקרא חודש אחר איעבר קודם
 מיתתו (*אלא*) הואיל ותרין מילתא
 בהכי אוקמא בהכי משום דמתני' מילת'
 פסיקא קתני אפי' לא עמדה אצל ראשון
 אלא אחר יומא דליכא למימר מעיקרא
 חדש א' איעבר אפ"ה לית לי' בדיקה וכיון
 דאסיקנא טעמא דמעוברת משום מניקה
 הוה איפשר למימר טעמא בתוך שלשה
 משום מניקה אלא חששא דחיקתא היא
 וכולי האי לא גזרו בספק מעוברת (דלא)
 (*אלא*) גזרו טעמא דעריף מהאי:
דף מ"ב ע"ב ה"ג ר' מתיר לארס
 ולינשא מיד ולא
 גרסינן ד' יהודא דר' יהודא אפילו בגיורת
 קטנה גזר כדתניא בכתובות (דף לו)
 הגיורת והשבוי (*והשפחה*) שנפחו
 (*ושנתגירו*) ושנשתחררו יתירות
 מכת שלש שנים ויום אחד (*צריכות
 להמתין ג' חדשי ד' ר' יהודא*) וא"ת מנא
 לן דמתניתין דפליגי אדר' יהודא יתיראה
 היא דהך ברייתא ר' יהודא נמי מודה בה
 איכא למימר כיון דר' מ' איירי בהך גזרה
 ש"מ סתמא דמתניתין כותי':
 סתם ואח"כ מחלוקת היא ואין הלכה
 כסתם פרש"י ז'ל שהרי מחלוקת ר'
 יהודה ור' י' בצד ונרא' מכאן דסתם ואח"כ
 מחלוקת ומחלוק' ואח"כ סתם בין במשנ'
 אחת בין בשתי משניות הוא סתם ואח"כ
 מחלוקת במשנה אחת כגון זו ובשתי
 משניות כגון סתם בב' קומחלוקת במציע'
 אין הלכה כסתם מחלוקת ואח"כ סתם
 במשנה אחת כגון זו ושנינו לקמן בפ' ר"ג
 (דף כ') ד' ג' אומר אין גט אחר גט ולא
 מאמר אחר מאמר וחכ' א' יש וכו' וקתני
 סיפא (*ביצד*) עשה מאמר בון ומאמר

בון צריכות שני גיטין וסתמ' כרבנן וכגון
 הא דתנן בפ' הערל (דף ע"ט) גבי סריס
 ואיכא למירק אשמעתין דאמרן דכיון
 דמחלוקת ר' יהודא מן הצד סתם ואח"כ
 מחלוקת הוא ואין הלכה כסתם והיא
 דאמרינן בריש פסכת ביצה (דף צ') גבי
 שבת דסתם לן תנא פר"ש דתנן מחתכין
 את הדלועים לפני הבהמה ואת הנבילה
 לפני הכלבים וכו' ג' מ' כי האי גונא סתמא
 הוא והלכה היא ואע"ג דמחלוקת ר' יהוד'
 בצדה דקתני (שנת דף קכ"ו) ר' יהוד' אומ'
 אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה לפי
 שאינה מן המוכן ואיכא למימר דסתמא
 ממש לא הוה למרמי' מינה לר' יוחנן
 דאמר הלכה כסתם משנה פיהו כיון
 דבל' רנ"י נשנית סתם קי"ל פותה כאות'
 שאמרו במס' חולין (דף פ"ה) ראה ר'
 דבריו של ר' מ' (*באותו ואת בנו ושנאו
 בל' חכמים ודבריו ד' ש'*) בכסוי הדבש
 ושנאו בל' חכמים וכו' וכיוצא בו במסכת
 נדה בשילהי המפלת (דף ל') דתנן
 המפלה ליום ארבעים ואחד תשב לזכר
 ולנקבה ולנדה (*ר' ישמעאל אומר יום
 מ' א' תשב לזכר ולנדה יו' פ' א' תשב לזכר
 ולנקבה ולנדה*) לפי שהזכר נגמר ליו'
 מ' א' והנקיבה ליום פ' א' וחכ' א' זה וזה
 לארבעים וא' והוינן בה בגמרא הא תו למת
 לי וכי תימא למסתמא ברבנן פשיטא
 יחיד ורבים הלכה כרבים (*מהו
 דתימא*) מסתבר טעמי' דר' ישמעאל
 דמסייעי ליה קרא קמשמע לן פי' קרי לי'
 סתמא כרבנן משום דתני לה בלשון
 חכמים ורישא נמי בלשון רבים היא
 אלא משום דס"ד למפסק כרבי ישמעאל
 מסייעא דקרא הדר תנא וסתם
 לה זימנא אחריתי למיתני ליה
 בלשון רבים שהלכה כמותן כל זמן
 שלא

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

להסתם והיינו טעמא דלא רמינן עלה
סתם ואח"כ מחלוקת היא משום דכיון
דיחיד ויחיד הוא פלוגתייהו והדר תנא
מילתיה בלשון חכמים ודבר פלוגתי'
בלשון יחיד דירהו עדיפ' זגרסי' בירושלמי
בהא מילתא למה הוא מור' לה ביחידא
ד' שמואל בר אביא בשם רבה דתימר
בשאין מחלוקת אצל סתם אבל אם יש
מחלוקת אצל סתם לא ברא הלכה
כסתם ר' יוסי ב'ר בון בשם רב אחא
הרה דתימר ביחיד אצל יחיד אבל
ביחיד אצל חכמים לא ברא הלכה כסתם
פי' אם שנה ר' סתם ואח"כ מחלוקת יחיד
אצל יחיד הלכה כסתם אבל אם שנה
ליחיד סתם זמחלוקת בלשון חכמים
בין באותה משנה בין במשנה אחרת אין
הלכה כאותו סתם אלא כדברי רבי ויש
מפרש דהיינו טעמא דקרי למתני' סתם
ואח"כ מחלוקת ואין הלכה כסתם משום
דר' יהורא ורבי יוסי פליגי את' ק' ורבי
נעוהו ולא מילתא היא :

דף מ"ג ע"א ה"ג זכן גרסת רש"י
ז'ל זמה במקום
שאסור לכנס מותר לארס מקום שמותר
לכנס וכו' ופי' כיבוס בעלמא שאינו
גיהוץ שאין שלשים של אבל אסורין
אלא בכלים לבנים חדשים מגוהצין
כראיתא בפ' ז'ל ומגלחין (דף כ"ג) ופי'הו
בתוך שבעה החמידו עליו לאוסרו בכל
כיבוס כראמדינן התם (דף י"ז) במי
שתכפוהו אביליו מכבס כסותו במים
אבל לא בנחר ולא בחול ורכינו יצחק
ז'ל כתב בהלכותיו התם זמה במקום
שאסור לספר ולכבס וכו' שלשים של
אבל שמות' לספר ולכבס אינו דין שמותר
ליארס וש' משהאשה מותרת בנטילת

שלא נפסקה הלכה כדברי היחיד זכיוצא
בהן עור בסוף פרק כל הכלים (דף קכ"ו)
דמקשי נגר הנגרר נמי סתמא היא אע"ג
דפליג בה ר' יהודה בצדה זכן נמי משנתן
אי לאו דר' יוחנן הלכה כר' מאיר שנשנ'
סתם אלא כיון דר' יוחנן ראה דבריו של
רבי יהורא נפסק כמותו הוה ליה כמו
שפסקו בכמה מקומות כדברי היחיד
זליכא לאקשוויי עלי' מכללא דידי' דאמר
הלכה כסתם משנה דלאו סתמא ממש
היא כיון דמחלוקתה בצדה והוא הדין
אפילו הויה לה מתניתין דרביס דאיפשר
ליה למפסק כדברי היחיד זמה שהקשו
מכלל דיחידא פליג עליה לפרושה הוא
דבעו משו' דלאו אורתיהו למרחי סתמא
דרביס אלא היכא דאיכא טעמא דמוכה
זמשמע משמעתי' דסתם ואחר כך
מחלוקת שאין הלכה כסתם בין במשנה
אחת בין בשתי משניות כמו שפירשתי
לא שאין הלכה לעול' כסתם אלא שאינו
קרוי סתם שיהא הלכה כמותו לעולם
דומיא דמחלוקת דמתניתין וסתמא
דברייתא דאמרינן אין הלכה כסתם
דליכא למימר שאין הלכה לעולם כסתם
שאם ר' לא שגאה במשנתיו ר' חייא
מנין לו זהא דאמרינן בפרק ישנוחלין
(דף קכ"ב) זכ'ת קסתם לן תנא כר' יוחנן
בן ברקא סתם ואח"כ מחלוקת היא וכו'
לאו לאקשוויי שא"א שיהא הלכה כמותו
אלא לומר כיון שאין הלכה זדאי נסתם
למאי טרה תנא למסתמא הכא כוותיה
ובאידך מתני' (דפליגי) דפלוגתא
דריב"ב זרבנן קתני לרדבנן בסתמא
זלריב"ב ביחיד זכן הא דאמרינן לקמן
(דף מ"ד) זדילמא קסתים לן תנא כר' ש'
התימני משום ששנאו בלשון חכמים קדי

חרושי רמב"ן יבמות פרק שלישי נוא

ואלו מגלחין (דף כ"ג) שלשים יום
לנשואין משמע אבל לאירוסין לא איכא
למימר ה"ה לאירוסין אלא רבותא קמ"ל
סד"א משום דמקיים מצוה לישתרי קמ"ל
א"נ ה"ה משו' סיפא נקט נישואין דקתני
סיפא מתה אשתו אסור לישא אחרת
עד שעברו עליו שלשה רגלים דרוקא
לישא אבל ליארס שרי א"נ ה"ה א"תני
כר' יהודא דאיהו איירי עלה ולית לי'
שלשים לאירוסין זמיהו אנן כר' יוסי קי"ל
וקשיא לי' הא דתניא באבל רבתי שלשים
יום לאירוסין שלשים יום לנשואין כיצד
לאירוסין אסור לעשות סעודת אירוסין
עד שישלימו שלשים יום כיצד לנשואין
אסור לעשות סעודת נישואין עד שלשים
יום ואפשר דמשבשתא היא א"נ ה"ה
נמי משום סיפא נקט סעודה דקתני סיפא
אבל אם הי' טבתו טבות וכו' :

דף מ"ד ע"א ה"ג בנוסחי וגינים
לתרווייהו והדר

וניחלוץ לתרווייהו וזהו ונחלוץ
לחדא וגינם לחדא והדר גינם לחדא
ונחלוץ לחדא וכולהו משום דתמיהא לן
מילתא האיך אחת מפקעת זיקה מצרתה
בין ביבום בין בחליצה והצרפתים מוחקין
ונחלוץ לחדא משום דמקרא דאינו חולץ
שני בתים מיני' שמעי' דבחליצה אחת
מותרות שתיהן לשוק ועוד דר"ל דאמר
צרה בכרתתקשי דהכא מוקי לה קרא
אלאו דומיא דחלוצה עצמה ואיני רואה
דבריהם למחוק הספרים אלא ה"ק
מדקס' דשאין ב' נשים פוטרות זא"ז
מזיקה כשם שאין פוטרות זא"ז בגט א'
מש"ה קס"ד דכי אמר רחמנא זאינו חולץ
שני בתים גזירת הכתוב שלא יחלוץ
לשתים אלא ע"כ ייבם אחת מהן דבחדא

יא א ו ו הוא

שער לאחר שבעה ולא נהירא לי משום
דאזיל בתר טעמא התם משום נוול הו"א
ובתוך שבעה מיהא אסירא דליכא נוול
(ולעולם אימא לך שלשים של איבול)
וגבי תשעה באב כיון דלא מיתסר בכיבום
אלא אותו שבת בלבד אשה נמי אסירא
דליכא נוול ולעולם אימא לך שלשים
של איבול חמורין משבת של תשעה באב
ועוד דאי מאשה דוקא לא הורה סתם
מלתא סתומי והל"ל ומיהו שבמקום
שאסורה לכבם ומקום שהיא מותרת
לכבם ולא תויי נמי דתניא האשה מותרת
בנטילת שער וכו' :

דף מ"ג ע"ב שאני בין אבילות חדשה
לאבילות ישנה

שאני בין אבילות דיחיד לאבילות דרבים
פירש"י ז"ל תשעה באב אבילות דרבים
ואבילות ישנה הלכך קילא וקשיא לן
דהא מ"מ ק"ו מיהו איתי' ומה במקום
שאסור לכבם אעפ"י שהו"א קל
(החמירו) (* התירו *) באירוסין מקום
שמותר לכבם אינו דין שמותר ליארס
דעיקר ק"ו מכיבום לאירוסין הוא אלא
ה"פ אבילות ישנה קילא לי' ולפיכך
החמירו עליו בכיבום ולא הוצרכו
להחמיר כן באבילות חדשה ושאני בין
אבילות דיחיד לענין אירוסין לאבילות
דרבים דשל יחיד חוששין שאם אתה
מתירו ליארס אף הוא יעשה סעודה ואו
יכנוס אבל אבילות דרבים אין לחוש לכך
שלא יקלו הם באבילות משום שמחתו
של זה ודמיהא הא מילתא לההיא דאמרי'
בפ"ק דכתובות (דף ד) כאן באבילות
דירה כאן באבילות דידי' וכו' דירה לא
גזרי' שאם יצרו תוקפו היא מונעתו דידי'
לא איכפת לה ואי קשיא הא דתניא בפ'

חדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

ולדידי' תזיין ליה ומיהו אפי' מוקי לה
בפסולה לדידי' כגון מתזיר גרושתו
כדאוקימנא בפ"ק (דף י"ח ו"ב) אפ"ה
דייק מינה לא ישפוך אדם מי בורו משום
דקסבר מתני' דהא קתני אפ"ה הולץ
הולץ לפסולה ולא לכשרה וא"ת והלא
תליצה פסולה אינה פוטרת צרתה וע"כ
הוא צריך לשפוך מי בורו לא היא דפי
אמרי' תליצה פסולה ה"מ שפסל זיקרון
כגון שעשה בה מאמר או נתן גט או
שחלץ תליצה פסולה כגון של מעוברת
או שנאסרה עליו בזיק' אבל באיסור אחד
תליצה כשרה היא כדתניא בפ' כיצד (דף
כ') אסור מצוה ואסור קדושה בא על'
או חלץ לה נפטרה צרה ואם תדחה התם
בששתיהן אסור מצוה או אסור קדושה
זו אינה תורה חדא דאפ"ה צרה כיוצא בה
לא פטרה תליצה פסולה פרדתבי' בפ"ד'
אחי' (דף פ"ז) ועוד דנפטרה צרה סתם
כל שהיא צרה משמע והכי תני לה
בתוספתא היתה אחת מהן אסורה על
האחי' אסור ערוה וחלץ לה לא עשרה
כלום ולא פטר צרתה אלא אנה היא או
צרתה מתבמת לשאר אחי' היתה אסור
מצוה ואסור קדוש' חלץ לה או בא על'
נפטרה צרתה זו מצאתי בתוספתא וכך
שמעתי דין זה אבל הרב ר' משה בר מימון
ז"ל כתב שכך הדין בשניי' או תיבי לאחי'
או תיבי עשה שאם חלץ לאסורה לא
הותרה צרתה חלץ לצדה הותר' האסור'
ואפשר דטעמ' דמלתא לדידן משום דכיון
דקמי' רמיין וזיקת שתיהן זיקה גמורה
לתליצה אע"פ שהיא פסולה פוטרת ואפ"ה
למ"ד בשתי חלוצו' פפולו' שאינן פוטרות
זא"ז אבל פי רמיא באסור זיקה קמי' כי
היכי הביאתן פסולה תליצתן גרושה ופי
היכי

היא דתלא רחמנא בדידיה שמא לא
תמצא חן בעיניו בשתיים יקח איזו שירצה
הלכך יחלוץ ויבט וממעט לה מכיון שלא
בנה דאפילו לה"ל מיעוטא הוא שלא
יבנה בכולן מיהו לא מוקמה ליה
לאפוקי לצרה מדינא דלדידיה לגופיה
איצטרך שאין מצותיבום עליו והדר
ה"ל אשת אח שלא במקום מצוה אבל
לחלוצה מקום מצוה היא וראי' נפרה
איסור אשת אח מינה לגמרי מסתברא
הילכך ליכא לא לא יבנה אי נמי יש לומר'
דהשתא מפרש ואזיל הו"ל אבל כיון
דמסיק פל העולה ליבום וכו' תו לא
צריכין להך דרשא דכיון דאין שתיהן
מתיבמות אחת פוטרת את הברתה
אפילו מחליצה בין ביבום בין בתליצה
דידה והדר מיתר קרא דכיון שלא בנה
ללאודחלוצה וצרה לה"ל כדקיימא
קיימא ובהלכות דגרסי ונתחלוץ
וניבם כל העולה ליבום אפשר
הוא לפי מה שפירשתי מיהו ממי
הגרסי ועוד שלא יאמרו בית מקצתו
בנוי ומקצתו חלוץ נראה טעות דאנן
לדאורייתא קאמרי' ושמה כן פירושא
של גירסא זו וכ"ת נהי דמדאורייתא
אינה עולה לתליצה מדרבנן תעלה שמא
יאמרו ראינו יבמה יוצא בולא כלום
אדרבא א"נ יבם יחלוץ יאמרו בית
מקצתו בנוי ומקצתו חלוץ ואתי ליבומי
אחר תליצה ואין גרסא זו נכונה
אלא שהיא במיעוט נוסחאורת
ובהלכות :

הוא דתנן אם חולץ חולץ לפסולה
ופריש רב יוסף משום שלא ישפוך
אדם מי בורו ואחרים וכו' איכא למימר
דרב יוסף מוקי לה דוקא בפסולה לעלמא

חדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי מב

ז' לאמא איב' דרדיש ק' ו' ולא פריקומש'ה
 לא א' לר' יהושע לאנשי ג' כסדר' במס'
 נדה (דף ס"ט) ק' ו' ד'מנה לית' לא א' ל'
 רחמנא מעטי' משום דמשמע ליה לר' י'
 מעוטא היא בין לצרה בין לבני' ור' יוחנן
 ב'ג' לא משמע לי' מעוט' לא לצרה אבל
 בני' תועבין ואי משום פירכא דשכן היא
 עצמ' מתחללת ס' ל' נמי דאף זו מתחללת
 ולית לי' הא דאתמר בפ' ג'מנה לכ'ג' (דף
 ס"ט) לאישור מי שזר אצלה מעיקרא
 לאפוקי מחזיר גרושתו וכן עבמה לשוק
 לא כל שזר אצלה אפי' (בתוך מחלליה)
 (*הנך מתחללות*) מ'מ' איכא אתמהה
 בהך סוגיין היכי לא אקשי' לרב יוסף מר'
 יהושע ולא מסייעי' לי' מר' יוחנן ב'נוגרא'
 שהולך פגום דקאמר ר' יוחנן ב'ג' מזוהם
 קאמר משום לעז שהוא מטפה אסורה
 אבל לא שיהא פגום לכהונ' ממש ומש'ה
 לא מייחנן הכא (*סיוע*) לשמעתי' -
 ודר' יהושע לא מייחתי הכא משום דמיקל
 ולדירי' לא קאמרען והא דמקשינן הכא
 מהך ברייתא דקתני ותב' א' הולך כשר
 בדין הוא דלוקמה כר' יהושע לא משום
 דרבנן הפליגי עלי' דר' ע' במתני' שמעון
 התימני ואינן נמי רבנן דברייתא וההוא
 דאמ' להו ר' יהושע לאנשי ג' כסדר' היא
 בעלמ' אוקמינהו ולא אמר להו ק' ולית'
 משו' רבנן נינהו וזר אצלה מעיקר' לא
 משמע להו ומיהו עיקר טעמ' לדירי' משו'
 פירכ' דק' ו' והכי משמע בפ' ק' דמסכת'
 (דף ט"ו) דקאמר' לר' יהושע או דילמא
 איכא למיפרך מה לאמנה וכו' ועלה
 קאמר בני צרות מעידני לכם :

הכל מודים בעכו' ועבר וכו' מא
 הכל מודים שמעון פי' אבל לא
 ד' יהושע משום דלדידיה לא יהא לאו זת
 תמור 2

היכי התקינו גט לכל א' וא' ובכל א' ואחת
 ונאמר אחר מאמר בכולן כדאתמר בפ' ר' ג'
 (דף כ"ח) ה'נ' זיקה פסולה אינה עושה
 כל הבית א' לא לכל א' תקנו הליצה בכל
 אחת כיון דאסור זיקה היא כגון פסול גט
 זמאמר או אחיות דזיקה דכל הני בזיקה
 עצמה הוא דהוי גריעות' לפיכך אינה
 פוטרת וצריך תלמוד * שוב מצאתי
 לבעל הלכות ז'ל' מ'שהיה נשוי ב' נשים
 א' שני' ליבם ואחת אשה אחרת ומרת
 כשהוא מייבם מייבם לאש' אחרת כשהו'
 חולק חולק לשני' ע'כ' וזה שלא כדברי
 הרב ר' משה ז'ל' :

ד'הא דאמר' אי אמרת בשלמא אידי
 בה זכו' ה' פ'א'ב' אידי בה ר'ע
 דיינו דקתני מודים שלא תאמר רבנן
 אכולהו פליגי לא אי אמרת לא אידי בה
 פשיטא אם חלקו בחייבי לאוין יחלוקו
 בחייבי כריתות ואי קשיא וליטעמך ר'ע
 אמאי אידי בחייבי כריתות כלל איכא
 למימר רבי עקיבא הכי קאמר המחזיר
 גרושתו והנושא את חלוצתו כנושא
 קרובת גרושתו כלומר חייבי לאוין בחייבי
 כריתות דמו :

דף מ"ד ע"ב מאן (*הכל*) מודים
 שמעון התימני
 פי' אבל ד' יהושע לא מודה דהא שמעינן
 ליה (ד'מר כפ' ק' דף ט"ו) בני צרו' מעידני
 לכם ותו אמר ר' בת משולחת כשרה
 לכהונה היא תועבה ואין בני' תועבין
 בשלהי מסכת נדה (דף ס"ט ע"ג) וקשילן
 ולימא משום דק' ו' ד'מנה לית' איכא
 למימר ההיא פלוגתא היא דהא אמר ר'
 יוחנן בן נורי בפ' ק' דמכילתין (דף י"ד)
 אס' (*נעשה*) כדברי ב'ה' הולך פגום
 לדברי ב'ש' דהיינו מק' ו' ד'מנה וכן פירש'

חדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

חמור מחייבי כריתות שאעפ"י שאין
קדושין תופסין בהן אין הולד ממזר ומנא
תימרא שאין קדושין תופסין בחייבי
כריתות לר' יהושע מדתנן הכי במסכת
קדושין (דף ס"ח) ואיתמר בגמרא מנא
לן והוינן בה ולר' עקיבא דאמר אין
קדושין תופסין בחייבי לאוין וכו' ולא
מדכר בהר' יהושע ותורתנן (נרפ"ק
דף כ') חמש עשרה נשים פוטרוהו
צרותיהן ולא פליג בהר' יהושע כדאמרי'
עלה (דף ט') בפלוגתא לא קמיירי
ושמעין לר' נמי דמורה בה דבעו מיני'
(דף טו) צרות הבת מה היא ואמר להו
מחלוקת ב"ש וב"ה והתם נמי אמר
בחייבי כריתות הולד פגום ובחייבי
לאוין אין הולד פגום ואיתמר עלה
משום דחייבי כריתות אתי מק"ו דאלמנה
דכיון דאין קדושין תופסין בה פסלה
משא"כ בחייבי לאוין וכדפרש"י ז"ל (ס"ט)
והיינו נמי דאמרינן בסוף פרק ר"ג (דף
כ"ג) אלא לר' דאמר בכרת איצטריך
לאשמועינן אין קדושין תופסין בחייבי
כריתות ובפרק ארבע מיתות (דף כ"ג)
נמי איתמר מי איכא למ"ד קידושין
תופסין בחייבי כריתות אלמא ר' יהושע
נמי ולא פליג אלא בממזרות כדלקמן
הילכך לר' עקיבא ושמעון התימני דלא
אשכחן קדושין תופסין ולא ממזר האי
נמי ממזר לר' יהושע כיון דמיעט רחמנא
כריתות מממזר האי נמי לא הוי ממזר :
דף מ"ה ע"א והא דאמרינן אבל
הני דלא תפסי
בהו קדושין כחייבי כריתות דמו עבר
משום דכתיב עם החמור והכי איתא
במסכת קדושין (דף ע"ה) גבי שפחה
ועכו"ס נגז' לית' בתורת קדושין זה פירש
בנקבה

רש"י ז"ל ולא כתב כאן מניין אבל בפרק
אלמנה לכהן (דף ס"ח) כתב מרכתיב
אשת (* רעהו *) פרט לאשת אחרים
ואם תאמר דילמ' בגשי דידהו דלא תפסי
בהו קדושין ההיא לא צריכה האי קדושה
דהא נפקא לן מדוכתא אחריתי כדמפרש
בקדושין (דף ס"ח) מאחר כן תבא אל'
ועוד דלגבי ישראל איכא למימר משום
איסורא לא תפסי בעכו"ס קדושין משום
אסורא אבל לגבי עכו"ס אי ס' דבני
קידושין לגבי בת ישראל בעכו"ס כיוצא
בו אמאי אין קדושין תופסין לו ברה
ובשאלתות דרב אחא משבחא ז"ל מפיק
לה מדאמרינן במסכת סנהדרין (דף
כ"ז) בעולת בעל יש להן נכנסה לחופה
ולא נבעלה אין להן זכיון דלדידהו לית
להו אלא קדושי ביאה גבי בת ישראל
אפילו ביאה נמי לא דמקשי' הוית להרדי
נמאן דלא קני בכספא לא קני בביאה ולא
נהירא ובמכילתא (פ' משפטים פ"ב)
גבי עבר והוא יצא בגפו מגיר שאינה
צריכה הימנו גט אין לי אלא אמה שאינה
צריכה מבן ישראל גט (אף) בת ישראל
אינה צריכה מן העבד גט (* מניין ת' ל'
מהם תקנו עבר זאמ' מקיש עבר לאמה *)
והכי נמי תניא בסיפרא ומיהו גמרא דילן
לא מפיק לה מהכא בפ' האומר שבמסכת
קדושין (דף ע"ה) וכולהו אימוראי
דמכשרי מזרו דהולד פגום לכהונה נראה
לי דכיון דגמר ק"ו מאלמנה כאלמנה
מה אלמנה יש לה דורות אף הוא פגום
ואם בא על הכהנת ועל הלוי' וישראלית
בתו פסולה לכהונה כבת חלל' זכר ואף
זה בכלל משנתינו כל מקום שיש קדושין
ואין עבירה הולך אחר הזכר וזהו בנדה
פגום דקאמרינן בגמרא זר' ש שאמר
בנקבה

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי מג

לנחלה (דף מ"ז) אמר רב פפא דאיעבר
מעכו"ם ולא תימא אליבא דמ"ד אין
מוזהמין את הולד אלא אפי' למ"ד
מוזהמין את הולד לוי פסול מיקרי והאי
לישנא משמע דאיכא מ"ד אין מוזהמין
אותו כלל אלא כשר גמור הוא לכהונה
הילכך בלוי' שילדה מישראל היא ולמאן
דאמר מוזהמין הני מאן דפסיל לכהונה
ולפיכך מיקרי לוי פסול שהוא הולך אח'
אמו מ"מ בירושלמי אמרו אע"ג דרב אמר
הולד כשר מורה שאם היתה נקבה פסול'
מן הכהונה אלא שיל' דס' ל' כרב יוסף
ודהוי' היא הילכך מסתברא דספקא הוא
ולא מנסבינן בתו לכהן א"נ נקבה היא
אסורה לוי' ואם נשא אין מוציאין מירו
והולד ספק הלל ויש שהביא ראי' לפגום
אותו מדאמרינן בפ' נושאין (דף ק')
עשרה כהנים ופירש א' זבעל הולד שתוקי
שמשתקין אותו מדין כהונה משום
דבעינן מיוחס אחריו ולא מילתא היא
כלל דהתם לא שיהא פגום אלא שאין
כהן לעבודה ומדרבנן ולא שייכא
בשמעתין :

דף מ"ה ע"ב הכי אשכחן בנוסחי
ושניהם לא למדנה אלא
מאשת אבמה אשת אב דלא תפסי בה
קדושין לאחרני תופסין בה קדושי
לאפוקי הני דלא תפסי בהו קדושי כלל
ולא דייקא שמעתין דכל דכן הוא אבל
לרבינו האי גאון ז"ל מצאתי בתשובה
בנוסח הזה ואנחנא הכי גריסנא דמאן
דפסיל סבר זכו' זמר סבר כאשת אבמה
אשת אב (דלדידי לא תפסי) שזרעו
מיוחס אחריו הולד ממזר אף כל מיוחס
אחריו הולד ממזר לאפוקי האי שאין
זרעו מיוחס אחריו והולד כשר והאי
לישנא

בנקבה לאו דוק' נקט לה ומשמע מדא"ל
רבא איטמר או גלי דאינהו לית להו פגם
לכהונה כלל דא"כ נפק מיני' חורבא גלי
ונסיב זהם מחזיקין אותו בישראל ואתי
כהן למנסב ברת' וא"ת כהן לא ישא עד
שיברוק והלא אינו בודק אלא ארבע
אמהות וזה אמותיו כשרות הן וכדברי
חכמים אינו בודק כלל שמא לא יקרא
עליו ערער כיון דמיטמר ועוד ה"כ י"ב
לוי' עצה לאיטמורי נפק מינה חורבא
(לאחר*) ארבע דורות ומסתברא
דהצעה דשמעתא הכי דאמר רב יוסף
רבנותא למחשב גברי לממזר הא רבנן
מכשרי אלא אמר רב יוסף מיהא דרבנן
דפסיל לתנא ופגים לאימוראי דאפילו ר'
יהושע דמכשרי משוי לוי' פגום ומינה אף
כולהו אמוראי דמכשרי פוגמין אותו
הילכך לפחות פגום ואמר לוי' אביי סמוך
אדרבנן דר' גופי' מורי בה להיתירא
והיתירא לגמרי קאמר אפילו לכהונה
ואף רב מורי בה להיתירא משו' דקאמרי
לוי' הב לוי' ברתך ושתיק ואי ס' דפגום
הוא מי יתיב רב פסולה דכהונה בורעי'
דהא בתו פסולה לכהן וכן כולא סוגי'
ולפ' זכיון דפסקינן הלכתא הולד כשר
לאפוקי מן ממזר ולא פסקינן פגום ולא
כשר לכהונה הדבר ספק אי בר' יהושע
בן לוי זרב' יוסף אי כרבנן זרבי הודרה
ורבא וזהו טעמא של רבינו הגדול ז"ל
דאמר ספיקא היא משום דבתראי דפסקי
הלכה הכשירוהו ולא הורו בה להתיר
ועוד אמרינן בפ' כיצד (דף כ"ג) עלי'
דרבינא ישראל פסול מיקרי ואע"ג דהוא
אכשר הכא משמי' דרב גזא ומיהו ההיא
נמי לא מכרעא לפסולא דהתייא בעלמא
היא בגמרא והיינו דגרסינן בפ' יש בכור

חדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

לישנא הוה בריר טעמי' ע"כ לא שאיפשר
לדחוקההיא גרסא אחריתי בני האי
לישנא והאי טעמא נמי אפשר דמפיק
ליה אפ"ל מפגם דר"ח אפקרי' לזרעי' דאב
ולא פסיל ולא פגים :

כיון דאמו מישראל מקרב אחיק
קרינא ביה משמע הכי דאפילו
לדיני ממונות בעינן אמו מישראל ואיכא
למידק דתנן בסנהדרין (דף ל"ג) הכל
(* כשרין *) לדון דיני ממונות ואין
הכל כשרין לדון דיני נפשות ואמרין
(דף ל"ו) לאסווי גר ומשמע אפילו
אין אמו מישראל וכן פרש"י ז"ל לקמן
בפרק מצות חליצה (דף ק"א וק"ב) ואיכא
למימר נהי נמי דכשר לדון דיני ממונות
פיהו לא ממינן לי לא ריש מתא ולא ריש
גריגותא דהיינו משימות שאתה משים
שלא יהו אלא מקרב אחיק ואי אמו
מישראל אפילו למנויי ריש מתא ואי
קשיא דתנן בפרק ואלו נאמרין (דף מ"א)
אגריפס המלך אל תתירא אמינו אתה
זאיתמר עליה באותה שעה נתחייבו
שונאיהם של ישראל כליה מפני שהחניפו
לו לאגריפס ופרש"י ז"ל שהיתה אמו
מישראל אלא שהוא מבני (* עברי *)
חשמונאי והכא מכשרינן בן עכו"ם שבא
על בת ישראל דכיון דאמו מישראל מקרב
אחיק קרינא ביה וראיתי שם שפרש"י ז"ל
דעבד הוה וזילא מילתא וקשה לי דלא
עבד הוה שהרי אמו מישראל מקרב אחיק
קרינא ביה ועוד אי כשר הוי למלכות
משום זילותא לא נתחייבו כלי' ויש לומר
לגבי מלכות מוכחר שבאחיק בעינן
דתניא בתוספתא במסכת סנהדרין אין
מעמידין מלך אלא א"כ נשוי לכהונה
בלומר משפחות המשיאין לכהונה וזהו

אגריפס מפני שהוא בן עבד הבא על בת
ישראל פגום לכהונה ולא קרינא ביה
מקרב אחיק שאלו היה אביו גר א"ו
משוחרר כשבא מאמו מישראל כשר
הי' לכהונה כדאמרי' במכילתין (דף מ"ה)
אשה בת גרים לא תנשא לכהונה עד
שתהא אמו מישראל ומשמע דתרינן
אחיק דכתיב דרשינן שום תשים עליך כל
משימות במשמע ואמר רחמנא לא
תוכל לתת איש נכרי לגמרי אשר לא
אחיק הוא וכיון דאמו מישראל אחיק
הוא מקרב אחיק תשים עליך מלך היינו
מלכות ממש (ר"ח) מקרב אחיק דהיינו
מיוחסין שבאחיק שמישיאין לכהונה והא
דאמרין הכא מקרב אחיק קרינא ביה
לא דוקא אלא לא קרינא ביה אשר לא
אחיק הוא ויש מפרשין דלגבי מלכות
אפילו משיאין לכהונה כגון אמו מישראל
זדורתו ולידתו בקדוש' פסול והא דקתני
נשוי לכהונה על אביו ואמו קאמר שכל
אחד משיא לכהונה שאפ"י הודתו ולידתו
שלא בקדושה לא נתברר אס הוא משיא
לכהונה ורבינו יצחק ז"ל פי' במסכת
סנהדרין דלא מיתוקמא ההיא דאמרין
התם (דף ל"ו) לאייתווי גר לא בשאמו
מישראל וקשי' לן דתנן (בסנהדרין דף ל"ה)
כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שכשר
להעיד ואינו כשר לדון ומפרשין לדון
התם בסנהדרין (דף ס) לאייתווי סומא
באחת מעיניו ואי ס"ד גר שאין אמו
מישראל פסול לדיני ממונות א"כ מצינו
שכשר להעיד ואינו כשר לדון חוץ
מסומ' שהרי גר עצמו שנתגיד משהגדיל
זאין עבד משוחרר כשרין להעיד כדמפ"י
בפרק החובל (דף פ"ח) ובמקומות
אחרים ויש לומר אין הכי נמי והא דלא

אמר

הדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי מה

בפני שלשה ואין דבריו ברודין משום
דקשיא ליה הא דאמר רבי יהודה ואי
אתה נאמן לפסול בניך והלא פשרין היו
נא'ת אף הבנים לכתחלה פוסלין אותן
נהרי אומר לו לדבדיך עכו'ם אתה ויש
לדחוק שהיה אומר שלא טביל לקרוני
מעולם ומיהו הא קשיא לן טפי דאמרינן
במסכת קידושין (דף ס"ג) בעי'
המקדש את האשה לאחר שתתגיר גר
נמי לאו בידו דאמר ה' יוחנן גר צריך
שלשה מי ימר דמזקקי' ליה בי דינא
ואי ס'ד לא צריך בי דינא לא לכתחלה
אמאי לא תפסי בה קדושי דהא בידו הוא
ואיפשר למימר דגבי קבלת מצוות צריך
שלשה אפילו בדיעבד דמשפט פתיב ביה
מה התם שנים שרנו אין דיניהן דין אף
כאן אינו גר אפי' בדיעבד אבל מי
שהודיעוהו מקצת עונשן של מצוות ומתן
שכרן וקיבל עליו בב'ה לטבול ולמול אם
הלך ומל וטבל שלא בפני ב'ה הרי זה
כשר ולא פסלי' לזרעי' ולא מעסבי' לית
לדידיה בת ישראל עד דטבל בפני שלשה
משום דלפתחלה בעינן שלשה בין
בקבלה בין בטבילה מדאמרינן לקמן
(דף מ"ו) שהי כאן ונטבלינך למחר
וכרתניא' (דף מ"ז) ואשרה נשים
מושיבות אותה (* במים *) עד צוארה
ושני תלמידי חכמים מושיבין לה מבחון
ומודיעין אותה ואמר ל' ר' יוחנן לתנא
תני שלש' אמת בעינן קבלה בשעת טביל'
ממש והכל בפני שלשה ואפי' בגר זכר
שקבל עליו קודם מילה חוזר ומקבל עליו
בשעת טבילה בפני שלשה כדקתני לקמן
(ס) ומקמי לה לכתחלה וחבר' משה
בר מימון הספרדי ז'ל כתב כר' שון
הנה גירסת שראינות בדרכי
ישראל

אמרי בגמרא לאתויי גר שאין אמו
מישראל משום דשם גר בעולם כשר
לדון כגון שאמו מישראל או לדון ארץ
חבירו גר (* ויש שפירשו משנתינו
דהכל כשרין לדון דיני ממונות דמרבינן
בה גר לדון את חבירו גר *) ולא מילתא
היא משום דהתם (דף ל"ו) מצרבינן לה
ואמרינן אי תנא גר ואי תנא ממזר וכי'
אלמא לדון את ישראל קאמר דומיא
דממזר דהוא כשר ודאי אפי' לדון ישראל
כשר דברידיה לא שייך לחלק דהא מקרב
אחיק ממש הוא ואפילו למנותו רישא
פדאיתא בפרק עשרה יוחסין (דף ע"ו)
גבי כל מי שהוחזקו אבותיו משוטרי
הרבים וכי' וסיוע לדברי רבינו ז'ל ז'
שאמרו בפרק מצות חליצה (דף ק"ג)
ולענין חליצה עה שיהא אביו ואמו
(לאו דוקא) מישראל שהחמיר בה
הכתוב בכאן כדיני נפשות שאלו לפירוש
רש"י ז'ל לא מצינו כשר לדיני נפשות
ופסול לשום דבר ופרשו בתוספות אביו
ואמו לאו דוקא אלא אביו מישראל דהכל
הולך אחר הזכר ואני אומר דהתבטע
ואבשלום יוכיחו שאף למלכות פשרין
כדבריהם ורב אחא משבתא כתב נמי
בשאלתא דבבאשית כדברי רבינו ז'ל:
מי לא טבילה לצרת' (* כו' *) מי לא טביל
לקרוני קשיא להו לרבואתא והא' ר'
יוחנן (דף מ"ו) גר צריך שלשה (פ"ש)
משפט כתיב ביה ותניא נמי הכי מכאן
אמר ר' יחזקאל וכו' ובעל הלכות ז'ל אמר
מי לא טביל לקרוני והאידנא דקיימא לן
גר צריך שלשה וכו' ואיך זה נכון וניחא
ליה לדבינו הגדול ז'ל דההיא דר' יוחנן
לכתחלה היא ולא נהגינן ביה מנהגי ישראל
ומנסבינן ליה בת ישראל עד דטבל

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

ישראל תמיד כגון שהטבול לנדתה
זתפריש מעיסתה תרומה וכן גר שנוהג
בדרכי ישראל שטבל לקירויו ועושה כל
המצות הרי אלו גר צדק ואע"פ שאין
שם עדים בפני מי נתגיירו ואף על פי כן
אם באו להתערב בישראל אין משיאין
אותן עד שראו עדים או שיטבלו בפנינו
הואיל והוחזקו עכו"ם ונראה שבא לפרש
כן זו השמועה ורברי תמה הם דא"כ הוה
ליה למימר מי לא שמר שבת אחת ולא
לימא מי לא טבל לקירויו דיותר הי'
לו קל לידע ששמר שבת או נהג מצות
מן הטבילה שהרבה שלא טבלו לקרויו
(* מעולם *) ועוד מדאמרינן אטבלה
לההיא עכו"ם לשום אנתותי משמע
דהכי הוה עובדא ודאי דלא אטבלה אלא
לשום אנתותא ואפ"ה אפשרוה משום
האי טעמא דאי לא טבלה לנדתה
ובירושלמי במסכת קדושין בפ' האומד
אלא ר' יהושע בן לוי כהדא דתני בר
קפרא גר שמל ולא טבל הרי זה כשר
שאיין גר שלא טבל לקירויו וקשיא עלת
לו טומאה הלה מטומאה חמורה אמר ר'
יוסי בר בון מכיון שזו וזו לשכ קדושת
ישראל עלת לוי ע"כ ויש לנו סמך לדבריה':
וקדם וטבל לשם בן חורין קנה עצמו
פי' שקדם וטבל קודם שיטבלנו
רבו לשופ עברו קנה עצמו בן חורין ואין
צריך גט שחרור משום דלא קני ליה
לגופי' ומשמע מיהא דלוקח עבד מן
העכו"ם ורצה להשתחרר ולהתגייר אינו
צריך גט שחרור אלא דלימא ליה באפי
תריין זיל ויטבול לשום בן חורין דמאי
שנא מקדם וטבל דפקע מדנפשירה
ומדקאמ' קנה עצמו בן חורין סתם משמע
ו אינו צריך גט שחרור כלל וטעמא מוכח

דהא לא קני ביה אלא מעשה ידיו וכן
דעת חכמי הצרפתים בתוספות ופשוט
הוא ומסתברא דאע"ג דקנה עצמו חייב
הוא לכתוב לרבו שטר על דמיו
כאותו ששנינו בפרק השולח (דף מ')
העושה עבדו אפותיקי ושהררו שוררת
הדין וכו' רשב"ג אומר אין העבד כותב
לא המשחרר כותב משום דמזיק שעבודו
של חבירו הוא וקיימא לן כותי' משום
דינא דגרמי כל שכן לגבי עבד דמשתרשי
לי' דמי דהאי דמחייב לשלומי אף על פי
שאינו כותב לוגט כלל אבל עכו"ם גופי'
כיון דקני ליה קנין הגוף בלא טבילה
צריך גט שחרור ומספקא לי מלתא כיון
דעכו"ם ליתיה כלל בתורת גיטין הכי
אית ליה יד בשלמ' עבד שטבל הא אית'
במצות וגמרי ליה מאשה וגיטו וידו
באין כאחד לשחרור אלא עכו"ם היכי
מקבלו ליה ועוד מנא לן שטר בעכו"ם
מלה לה גמר מאשה וגבי האי דלית' כלל
במצות ליכא ג"ש ואיכא למימר כאן
דקרוי הוא קנין הגוף כעבד דמי שצריך
שטר וקונה עצמו בשטר ע"י אחרים
דקיימא לן זכות הוא לעבד שיצא מתחת
יד רבו ואע"ג דלית' בתורה שליחות כלל
הך זכיי' לאו מדין שליחות נתרבה זהכי
משמע בקדושין (דף כ"ג) ואכתי לא
שמיע לי דהא עכו"ם לא קני בשטר אלא
כל קנינו בכסף כדאיתא בפ' קדושין
(דף י"ד) אינמי בכסף על ידי אחרים
שקבלת רבו גרמה לו ויוצא הוא אפילו
שלא לדעתו והוה הדרך שמוציאתו מדי
ספק ומדברי הרב ר' משה הספרדי ז"ל
נראה שאף העבד שהוה עורנו עכו"ם
יוצא בגט על ידי עצמו ויש בו בית

מיחוש :

דף מ'ו

חרושי רמב"ן בסו' פרק רביעי מה

ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו ואלו
 הקדישו לבדק הבית בעל חוב גובה ממנו
 ומה לי מכרו להדין ומה לי מכרו לשמי'
 ולדידי לא קשיא לי דכי אמרינן הקדש
 מזבח מפקיע והקדש בדק הבית אינו
 מפקיע בדאקני לי מטלטלי אגב מקרקעי
 דגבי הדין גבי מטלטלי וממקרקעי
 כדאיתא בפרק חזקת הבתים (דף מ"ד)
 דמדינא טריף ואין הקדש בדק הבית
 מפקיע את הדין וגבי הקדש מזבח מפקיע
 השעבוד אבל בדלא אקני לי מטלטלי
 באגב ההיא לאו משום הפקעה הוא אלא
 מדינא לאגבי משום דלית לי קלא
 ואפילו ממקבלי מתגדל גבי והיה
 להקדש וכל שכן מלקוחות ואי שעבודא
 דאורייתא כרין טריף בעל חוב מהקדש
 דמי מקרקעי ומטלטלי דאגב ומן התורה
 אפי' בלא אגב טריף ואי שעבודא לאו
 דאורייתא בעל חוב מהקדש דמיס
 מדרבנן הוא כתקנת דטריף מן הלקוחות
 מ"מ קדושת הגוף וכל דלית לי תקנה
 בפריזן כגון איסורא דמת וחטין מפקיעין
 שעבוד מן התורה דאסורא דתאיל לא
 פקע ויש אומרים ("דלגבי הדין")
 לאגבי משום דלית לי קלא ואיכא פסיר'
 ללקוחות ואפילו למקבל מתנה משום
 דאילאו דעבד לי נייח נפשא לא הוה
 יהיב לי מתנה והויא לה מתנה כמכר
 אבל לגבי הקדש ליכא למימר הכי וזיל
 בחר טעמא ולא מילתא היא דלא פלוג
 רבנן ואיכא נמי רקשי לי ("מדתני רב
 תחליפא בר מערבא קמי' דר' אבוה")
 (מדתני רבנן) בפרק המניח (דף ל"ג)
 שור חס שהזיק מכרו אינו מכור הקדישו
 מוקדש ואיתמר עלה מכרו אינו מכור
 ואפילו לר' ("ישמעאל") דהא

יב א ו 13 משעבד

דף כ"ו ע"א והא דאמרינן מזהרקהו
 דהני בספסא
 דמלכא מנח דצדיכי גיטא דחרותא
 אפשר שהטבילום הלוקחים לשום עברו'
 שלא מודעתם והכי בעי מיני' מי אמרינן
 עבדים הם למלך והוה לי' כקונה עבד
 מן העכו"ם ומטבילו אפילו בעל כרחו
 או דילמא אין קנין המלך שבהם כלום
 ואין כפותן עושה אותן עבדים כלל וזה
 אינו מהוור שהי' לישראל בתוך זמן אם
 הם עבדים או עכו"ם וי' ל דעדיפא מיני'
 בעי ותר טעמא הוא ויש לפרשה משום
 דקנין המלך עדיף דמשוי להו עבדי בלא
 טבילה משום דכיון דמקבלי' הם מלכותו
 זמקבלין הם גזרותיו הרי הם כנמכרים
 לרעת עצמם והוה לי' על גופי' והיינו
 דקאמר מזהרקהו ("דהני") (דקני)
 בספסא דמלכא מנח זכין דגופיא
 משתעבד לכרנא הפורע מס שלהם
 כלוקח גופם מהם דהא לדידהו משתרשי
 זוי ואינהו פרעי להו חובם וזהו הנכון
 זבתוספית מפרשים שהם עצמן הלכו
 לרב פפא ושעברו לו עצמן לכרנא שלהם
 זשאל אם הוא כמוכרין גופן או שעבוד
 בעלמ' לפרעון הרמים ופשיט לי' דמכירת
 הגוף :

דהא דאמר רבא הקדש חמין זשחרוד
 מפקיעין מידי שעבוד כתב רש"י
 ז'ל דוקא הקדש מזבח דהויא קדושת
 הגוף ופקע לשעבודא קמא אבל קדושת
 בדק הבית לא מפקע כדתנן (בעירוכין
 דף כ"ג) מוסף עור דינר ופורה ארת
 הנכסים הללו וכן פר' חז"ל ורת' סז' ל'
 הקיעה א"כ מכר נמי מפקיע ומצינו נמי
 כת הרי"ט חמור מכח הקדש (כנ' קדף
 י"ס ול"ג) שאלו עשה שורו אפותיקי

חירושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

משעבדא לי' לניזק הקדשו מוקדש ואפי'
לר' עקיבא משום דר' אבהו דאמר ר'
אבוה כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא
פדיון וההיא ודאי כיון דמוקמינן ליה
אפדיון כדר' אבהו ש"מ הקדש בדק הבית
הוא ואמרין הקדשו מוקדש אפילו לר'
עקיבא משום דר' אבהו הא לר' ישמעאל
דאמר בעלי חובות נינהו הקדשו מן
הדין מוקדש לגמרי ולא מילתא היא
דלר' ישמעאל נמי מדר' אבהו קדוש אלא
אפי' לר' עקיבא קאמרין משום דאית'
לטעמא אפי' לר' עקיבא תדע דהא תניא
אידך התם (ס) מכרו מכור הקדשו
מוקדש ומפרש לה בגמרא מכרו מכר
(לרדי') (* לרדי' *) הקדשו מוקדש
משו' דר' אבהו וההיא אליבא דר' ישמעאל
היא דלר' עקיבא כיון דאמר שותפי נינהו
אפי' לרדי' אינו מכור דהא דידי' הוא
ואפי' לא עמד בדין ואפי' לר' ישמעאל
קאמרין מוקדש משום דר' אבהו
לאוקומי' אפדיון דינר בעלמא אבל
מדינא לא קדוש ואיקשיא לך איכר'
ישמעאל לימא הקדשו למזבח מוקדש מן
הדין ולא היה צריך לומר משו' דר' אבהו
לא קשיא דאי הכי ליפלוג וליתני בהקדש
גופיה הקדשו לבדק הבית אינו קדוש
אמאי שנא דקתני מכרו ויש לדחות ראי'
ח שאין שום הקדש מפקיע מידי שעבוד
שור תם שהזיק דאלימ משאר שעבודי
משום דלא מצי לסלוקה בזווי ואפי' לר'
ישמעאל כדעת מקצת חכמי הצרפתים
ז"ל ואי קשיא לדברי רש"י ז"ל והלזמת
מפקיע מידי שעבוד כדאמרין לקמן בפ'
אלמנה לכהן גדול (דף ס"ו) בההיא
איצטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא לא
קשיא דמת נמי כיון דאיסורי הנאה נינהו

זלית להו פדיון כקדושת הויף דמו
דטעמא דכולהו משום דאיסורא דחא"ל
שעה אחת לאפקע והני כיון דממונו
דמקדיש הוא חיילו עלי' ולא אתי שעבוד
ומפקיע קדושי אלא קדושת דמים דכיון
דפדיון מפקע ליה שעבוד דומיא דפדיון
ומפקיע וכל דלית' בפדיון בכלל הקדש
הוא כדקאמרין התם (נכתובות דף כ"ט)
קונמות קאמרת שאני קונמות דקדושת
הגוף נינהו ומהקדש נמי גמרין דמת
איתקש להקדש דגמר שם שם מעגלה
ערופה במסכת עכו"ם (דף כ"ט) ור"ת
ז"ל פי' בספר הישר שכל הקדש מפקיע
מידי שעבוד ואפי' מטלטלין ובעלי מומין
שהקדישן לבדק הבית והא דתנן בערכין
(דף כ"ג) מוסיף עוד דינר ופורה את
הנכסים הללו שאני מקרקעי דכמאן
דגביא דמיא כדאמרין בפרק המקבל
(דף ק"י) גבי יתומים אומרים אנו
השבחנו וכו' ארעא כיון דלגובינא קיימ'
כמאן דגבי דמיא והכי נמי אמרין בשנים
אוחזין (דף ז') גבי מקדיש מקרקעי כי
יכול להוציאה בדיונין אע"ג דלא אפקה
ברשותא דמרה קיימא (* והא *) דאמר'
בפרק אע"פ (דף כ"ט) קונמות קאמרת
שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו הכי
קאמר כמקדיש גוף הידים דמו והייר'
עלייהו נדר מהשת' דמפקיע מידי שעבוד
אלא דאלמנה רבנן לשעבודי' דבעל
במעשה ידי' ולא בידי' עצמן ואף על גב
דמהשתא לא קדושי לקמי' קדוש זהו
תורף פירושו של רבינו תם ז"ל ואין
דבריו נכונים כאן לפי דעתי דכי
איתמר בפרק המקבל נכסי בחזקת בעל
חוב קיימי לא איתמר אלא בדשווי' גיהלי'
אפותיקי מפורש שאין היורשין יכולין
לסלקו

46

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי מו

היא • וכ' הר"ר יהוד' הנשי' אלברגלוני ז"ל
שהרב מברך על הטביל' שהוא צריך לה
זלא העבד ולא מילתא היא שהעבד הוא
שעושה מצוה ונכנס תחת כנפי השכינה
במקצת מצות והוא צריך לברך :
שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו
כתברש"י ז"ל כשמלו בימי משה
כשיצאו ממצרים ויצאו מכלל בני נח
לקבל תורה וליכנס תחת כנפי השכינה
ותמיהה לזמן' דאיכא מילה כשבאו
ליכנס תחת כנפי השכינה ובפ"ד מחוסרי
כפרה (דף ט') אמרינן בשלמא מילה
דכתיב כי מולים היו כל העם היוצאים אי
נמי מהכ' ואעבור עליך ואראך מתבוססת
בדמיק' אלא דמהכא לא משמע מילה
בשעת מתן תורה ואיפשר שבשע' שאמר
להם משה כל ערל לא יאכל בו מלו
עצמן או הטיפו דם ברית מן המולי' וע"מ
ליכנס במצוה זו מעתה תחרו כנפי
השכינ' ולקבל עליהם כל מה שיצום מלו
עצמן ותניא במכילתא (פ' נא פ' ה')

היה ר' מתיא בן חרש אומר הרי הווא
אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך
עת דודים הגיעה שבועה שנשבע הקב"ה
לאברהם אבינו שהוא גואל את בנו ולא
היה להם מצות שיתעסקו בהם כרי
שיגאלו שנא' שדים נכוננו ושערך צמח
זאת ערום ועדיה ערי' מכל המצות נרצן
להם הקב"ה ב' מצות מצות פסח ומצות
מילה שיתעסקו בהם כרי שיגאלו שנא'
ואעבור עליך ואראך מסבוססת בדמיק'
וכו' פי' שני דמים דם הפסח ודם המילה
וההוא קרא אתרינא דמייתי בכריתות
מדכתיב כי מולים היו משמע לי' כשיצאו
מולו מדכתיב כל העם היוצא והרב רבי
משה ז"ל כתב מילה היתה במצרים שנא'

כל 12 2

לסלקו והיינו דאמרינן כיון דלגוביינא
קיימא כמאן דגביא דמיא אבל ברלא
שוי' ניהלי' אפותיקי מפורש לאו כמאן
דגבי' דמיא זהכי מוכחא שמעתא
התם וכך פרש"י ז"ל וההיא נמי דאיתמר
בפרק שנים אוחוין אע"ג דלא אפקה
ברשותה דמרה קיימא בארעא דירי' היא
אבל בשל לוח לאו כמאן דגבי' היא דמלו'
לא מצי מקדיש ולא מזבין ואע"ג דגבו
כתובו בסוף דקיימ' לן בעל חוב מכאן
ולהבא הוא גובה כדאית' בפרק כל שעה
(דף ל"א) וה"ה דלוח מצי מקדיש
ומצי מזבין אלא דאי לא פרע לי' אתי
וטרף ובפקצת זוסחי כתיב פירושא
דקמאי בפרק אע"פ דלא מיתמר קדושת
דמים משום קושיא דמוסיף עוד דינר
ופורה וכו' זרחה הרב ז"ל קדושת דמים
דהיא היינו קדושת קרקעות דלעולם
תורת דמי' עליהן אבל בקדושת מטלטלין
קדושת הגוף היא שיש מהן ראוי למזבח
ויש מהן ראוי לשקע בבנין ואין טענה זו
כלום דעבר ובהמה טמאה מאי איכא
למימ' אלא גמר' דקמאי היא דדוק בקדושת
הגוף מפקיע אבל קדושת דמים אינו
מפקיעו אי קשיא ולימני נמי רבא מת
ועכו"ם שמפקיעין בההיא ובפרק
אלמנה לכהן גדול איכא למימר היינו
הקדש דמהתם גמרינן כדכתיבין לעיל
א"נ היינו חמץ דהיינו איסורי הנאה :
מסרי' ניהליהו לרבינ' ולרב אחא פי'
לדידהו מסרי' שיטבילוהו עם
אחר לשם עברות דכיון דעכשיו מתחייב
במצות צריך הוא לטבול בפני שלשה וכן
כתב הרב ר' משה הספרדי ואין העבד
טובל אלא בפני ג' וכיום שמקצת גירות
הוא ואיכ' מ' ד לא בעי גא' ב' ולא מילת'

חדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

כל ערל לא יאכל בו מל אותן משה
 רבינו ע"ה שבולס בטלו ברית מילה
 במצרים הוץ משבטו של לוי שנאמר
 ובריתך ינצרו ע"כ ואם שבט לוי האריך
 נכנסו תחת כנפי השכינה אלא הטיפו
 עהם דם ברית ולי נראה דמדין מילה
 אינן חייבין להטיף דהא מלו ולא דמו
 לערבי מהול וגבעוני מהול דהתם כיון
 דלא מפקדי כמאן דלא מהילי דמו והפי
 איתא במסכת עבודת כוכבים ומזלות
 פרק אין מעמידין (דף כ"ז) ואם תשיבני
 בני קטורה לא נתחייבו אלא הם הא
 זרעם לא נתחייבו וכן פר"ש בפרק ד'
 מיתו' הילכך בני לוי נדונו כנשים להכנס
 בטבילה תחת כנפי שכינה עם המילה
 שלהם :

דף מ"ו ע"ב ורבי יהושע טבילה
 באמהות מנ"ל

פ"י מנ"ל (דמוכי ביה) (* דמורה בי'
 פ"א אליבי' *) ר' אליעזר דלודי בטבל
 ולא מל דלדידיה ודאי כי היכי דנפקא לי'
 באבות נפקא ליה באמהות משום הוי'
 ובתוספות אמרו שמא לא היתיר
 (* הזאה *) (זו) באמהות :

וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול אי
 קשיא ודילמא לכתחלה הוא
 דאמרו ליה דלכתחלה ודאי צריך מילה
 וטבילה איכא למימר אי משום לכתחלה
 לא הוה אמרי לי' שהי פאן דלא הוה צריך
 שלשה לטבילה אלא בפני שנים או בינו
 לבין עצמו סגי ליה אינמי משום דאי
 הוה גר במילה מטבילין אותו בלילה
 כשם שמטבילין אותו אפילו בשבת דלאו
 דין הוא ומיהו קשה לי נהי דשמעינן מינה
 דמל ולא טבל אינו גר טבל ולא מל מנא
 לן דלא הוי (* גר דלמאס' ל' *) כר'

יהושע זי"ל מסברא קאמר דטקולין הן
 (* וא"כ סברי *) או פד' איעזר או כרבנן
 הילכך (* מסתברא *) דרבנן פבירא
 להו ובעי' (* מילה וטבילה *) :

שמעת מינה נמי דבעי' מומחין דילמא
 דאקלעו וקשה לן כיון דגר צריך
 שלשה משום משפט דכתיב ביה ליבעי
 נמי מומחין שהרי אפילו עשרה והן
 הדיוטות שדנו אין דיניהם דין מן התורה
 וליכא למימר משפט דכתיב בי' אסמכת'
 דרבנן הוא דהא מפאן אמר ר' יהודה
 נתגייר בינו לבין עצמו אינו גר ואיכא
 למימר מדאורייתא הכי נמי אלא אפן
 שליחותיהו קא עבדינן מידי דהוה אגיטי
 דמעשינן ואקדושי דדינינן בחו משום
 שליחותיהו כדאיתא בפרק המגרש
 (דף פ"ח) ולא דאיך דשליחותיה
 דהדיוטות משום תקנתא דרבנן וגבי
 קדושינן וג' טין כל דמקדש אדעתא דרבנן
 מקדש אבל גבי גר היכי מנסבי' לי' בת
 ישראל ואפש' דגר צריך שלש' (* גמירא *)
 (גט) ומשפט כתיב בי' אסמפתא וכי
 גמירא שלשה גמירי מומחין לא
 גמירי ואי קשיא למאי דאמרינן
 דבעינן (* מומחין *) בזמן הזה דליכא
 מומחין בעונות היכי מקבלינן גרים איכא
 למימר נפקא לן הא דנפקא לן הרצאה
 דמיס דגרסינן בכריתות בפ' ד' מהוסרי
 כפרה (דף ט') אלא מעתה האידנא
 דליכא קרבן לא נקבל גרים אמר רב
 אחא בר יעקב וכי גור אתכס גר או אשר
 בתוככם לדורותיכם כתיב ואפשר דמן
 התורה אפילו הדיוטו' דנין בשליחותיהו
 דמומחין :

וש"מ אין מטבילין גר בלילה ואיני

יודע אם הטבילוהו בריעבר

מהו

חדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי ב"ז

מהו שהרי משפט כתיב ביה ותחילת
דין ביום הוה והרב"ר משה ז"ל פתב ואם
הטבילוהו הרי זה גר וכבר נתבאר לנו
במסכת בבא בתרא (דף ק"ד) שאם דנו
בלילה אין דיניהם דין הילכך מטבילין
אותו פעם אחרת ביום :

מי שבא ואמר גר אני פרשו רבותינו
ז"ל עפ"ם שאמר נתגיירתי אבל
מי שאמר גר אני נאמן שהפה שאסר
הוא הפה שהתיר כאותה ששנינו
(בכתובות דף כ"ב) אשת איש הייתי
וגרושה אני נאמנת שאלו מתחלה באת
ואמר ישראל אני נאמן אבל ליוחסין
צריך לברוק ולדברי הכמים שאמרו כל
המשפחות בחזקת מיוחסת אף אשה
משיאין לו שהפה (שהתיר) שאסר הוא
הפה שהתיר אבל הרב ר' משה ז"ל כתב
בחוצה לארץ צריך להביא ראיה ואחר
בך ישא אשה ישראלית ואני אומר שזו
מעלה ביוחסין :

דף מ"ז ע"א ומעשה באחד זכו
קשיא ליה
להרב אב"ד ז"ל כיון דקיימ' לן (לעיל דף
מ"ה) עפ"ם ועבד הבא על בת ישראל
הולד כשר למאי נפקא מינה אי הלכתא
כרב נחמן דאמר לרב ריך עכו"ם אתה ואי
תימא נהי דהולד כשר לבא בקהל אבל
פגום לכהונה מיהא הוי אי הכי לר' יוחנן
אפילו נתגייר בפנינו בתו פסולה לכהונה
דהא אמר (בבב"ב דף ע"ה) בת גר
זכר כבת חלל זכר וניחא ליה דגר
וגיורת הוו שבאו לפני רבי יוחנן
והיו מוחזקים לנו בישאל מעליא וקשיא
לי שהרי להבדיל הכל תלוי בגירותה
של אשה ואין האב נאמן לפסול את
האשה ולא האשה נאמנת לפסול בנה

ולמה הי' צריך לומר לרב ריך עכו"ם אתה
ואם תאמר הוא נאמן על הבנים והאשרה
על עצמה והלא כיון שהבן נפסל ברבורה
של אשה אף על עצמה אינה נאמנת וכן
האב אינו נאמן על הבן לומר אמו שפתה
במקום שפוטל את אמו כראמרין לענין

יב"ס ואינו נאמן
על בנו גדול ולא
קשיא דכיון דאמר
נתגיירנו שנינו בינינו
לבין עצמינו והיינו
מורה לדבריו נאמנת
על עצמה בשאין לה
בנים והוא נאמן על
בנו לומר מזה שפחה
נולד לי הרי עדותן
מצטרפות לפסול
הכל אלא מיהו
בגמרא למה אמרין
הכי אלא מעשה
באחד שהיה
נתגיירתי ולא
הוזכרה כאן גיורת
אלא איכא למימר
ד' יחודה סבר עכו"ם
ועבד הבא על בת
ישראל הולד ממזר
פר' (* אליבא דרב
דימי (לעיל דף
מ"ה) *) אי נמי כר'
עקיבא (לקמן דף
ס"ח) דהא עפ"ם
דריש לא יגלה לקמן
בפרקין (דף מ"ט)
והיא דהפסיקה
הלכתא כרב נחמן לא לענין דבריו של

זה הג"ה
אמר המדפיס נכאן
מלאתי כתוב על
הגליון שהני'
המעתיק וז"ל ל"ל
יכיר וכוונתו אהא
דאמרו תו"ל בב"ב
(דף קכ"ג) ולפענ"ד
כדאף לקיים הגירס'
המועתקת בנוף
הספר דהכ"ס בב"ב
(דף קל"ד) אמרינן
דהאומ' זה בני כאמן
ליורשו ולפטור את
אשתו מן היבוס
ומייתא ע"ז דדוקא
זה בכי כאמן לפטור
לאשתו מן היבוס
אבל זה אחי לחייב
לאשתו ליבוס אי"כ
וכ"ה בקדושין (דף
פ"ד) אי"כ שמעינן
דאס בדבריו מתייב
לאחרים אינו כאמן
אי"כ כשאומר על הבן
אמו שפחה ג"כ אינו
כאמן לפסול את אמו
ע"כ הג"ה

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

העררל (דף ע"ס) גיורת מעוברת
שטבלה בנה אין צריך טבילה והרי קדמה
טבילה למילתו אם זכר הוא זהוה ל'
למימר בתה אין צריך טבילה :
הכי אשכחן בנוסחי עתיקי ובהלכו רבינו
ז"ל וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ
בגר ובעבר משוחרר ובנדה וזוהי גירסתו
של רש"י ז"ל ופירושו כל דבר שחוצץ
בטבילת טהרות חוצץ בגר ובעבר
משוחרר ובנדה לבעלה וקשיא לן דהא
אמרינן בפרק בתרא דנדה (דף ס"ו)
גבי ריבדא דכוסילתא זלפלוף שבעין
וכחול שעל גבי העין ופתחה עיני' ביותר
ועצמ' עיניה ביותר דאיתמר התם חוצצין
זמסקאנא ולית הלכתא ככל הני
שמעתתא אלא כי הא דאמר רשב"ל וכו'
זכת' רבינו ז"ל וכן במקצת נוסחאו' התם
ולית הילכתא ככל הני שמעתתא לא כי
איתמר הכי לטהרות איתמר אבל לבעל'
שפיר דמי כי הא דאמר ריש לקיש וכו'
ולדכרי רבינו ז"ל צריכה (רבה) אבל לפי
רוב הספרים איכא לפרושי ולית הלכתא
ככל הני שמעתתא כלל לא לגבי טהרות
ולא לגבי בעלה שלא שנינו במשנתנו
במסכת מקוואות (פרק ט') אלא
לפלוף שחוצץ לעין אבל שבתוך העין
אפילו יבש אינו חוצץ וכחול לא שנינו
כלל ואפילו שעל גבי העין וקרצה
שפתותי' תנן אבל פתחה עיניה ועצמה
עיני' לא תנן ויש שם פירוש אחר אכתוב
אותו במקומו אם יגמור השם עלי ומקצי'
נוסחאות כאן שאין בהן ובנדה :
הא ר' שמעון ב' אהא רבנן דלר'
שמעון אין צריך לקבל בשעות
שחרור ולרבנן צריך לקבל דלא טעמייהו
דרכנן משום שאינו יכול לכופה לעבדות
אלא

ר' יהודה אלא להכשירה לכהונה
דקיימא לן בעכו"ם הולד פגום וקיימא לן
בת גר זכר כשרה לכהונה אינמי שהיו
מחזקין בו שהי' ישראל והוא אמר גר אני
ונתגיירתי ביני לבין עצמי ואמר ר' יהודה
אעפ"י שבת גר זכר פסולה וכל שכן עכו"ם
ועבר בזה אינו נאמן כלל לפגום הולד
אלא אמרינן אין עדות לעכו"ם ומוקמינן
לי' אחוקי' קמיתתא דישראל ובכי האי
גונא לא פלגינן דבורא לומר גר זכר הוא
ובתו כשרה לקהל ולא לכהונה לר' יהוד'
משום דעכו"ם לית' כלל בעדות ואנן
קיימא לן הכי שאין הולד פגום בעכו"ם
ועבר שבא על בת ישראל ולדברינו שאין
אנו מודים לפגום הולד נפקא מינה שאם
אמר אני ובני נתגיירנו בינינו לבין עצמנו
אין עדות לעכו"ם :

נאמן אתה לפסול בניך פי' הרב ז"ל
היכא שאין לך בני בניס ואי אתה
נאמן לפסול בני בניך ומאח' שיש לך בני
בנים אינך נאמן אפילו על בניך וכן משמע
מיהא דאמרינן ואינו נאמן על בנו גדול
דמשמע מכיון שהוא גדול שיש לו בנים
אינו נאמן עליו ומיהו לגבי עצמו אם בא
ליכנס בקהל אסור דהא שוי' נפשי' חתיכ'
דאיסור' וכן כת' הר"ר משה ז"ל אינו נאמן
לפסול את הבנים וחוזר וטובל בב"ד :
דף ס"ז ע' בנתרפא טטבילין אותו
מיד תמהני
למה משהין אותו יטבילוהו תחלה ומיד
ימול ושמא מצוה למול ואחר כך לטבול
אינמי כיון שהמיל' קשה עליו מלין אותו
תחלה כרי שאם דעתו נוקפו יפרוש ומיהו
אם טבל ואחר כך מל' הדי זה גר דלא
שנא מילה וטבילה ולא שנא טבילה
ומילה תרע דהא אמרינן לקמן בפרק

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי כח

בין מדעתו בין שלא מדעתו ישראל הויה
וחייב במצות וסיוע לדברי רבינו יצחק
ז"ל הא דאמרין ולא רצה למל מגלגל
(* עמו *) שאו לדברי רש"י ז"ל
יכו' הי' לכופו ולהטבילו בע"כ אלא שיש
לומר בשאינו רוצ' לכופו או שאינו יכו' לו
שאינו רוצה להנהיג עצמו כלל בדת
ישראל ומה יעשה לו תדע דהא ר' שמעון
ב"א גופי' אמר לקמן (דף מ"ט ע"ב) אין
משהין אותו (* בא"י *) משום הפסד
טהרות ולא אמר שיכפוהו וא"ת היאך
יכנס תחת כנפי השכינה שלא מדעת אם
כן שאל לר' שמעון ב"א אלא התורה
נתנה רשות לרב לעשות בעבדו מה
שירצה בדבר זה והרב ר' משה ז"ל כתב
העבד הנלקח מן העכו"ם אין אומרין לו
מה ראית להתגייר לא אומרין לו רצונך
שתכנס בכלל שבטי ישראל ותהיה מן
הכשרים אם רוצה מודיעין אותו עיקרי
הדת ומקצת מצות קלות וחמורו וענשן
ושכרן כמו שמודיעין את הגר ומטבילין
אותו כגר ומודיעין אותו כשהוא במים
ואם לא רצה לקבל מגלגלין עמו או דברי
הרב הזה שהוא סובר כדעת רבו זכרם
לברכה אבל בירושלמי מצאתי כלשון
הזה בפרק הערל כתיב וכל עבד איש
מקנת כסף וגו' עבד איש אתה מוהלו על
כרחו בן איש אין אתה מוהלו על
כרחו ר' יוחנן בעי הא בן קטן מוהלו על
כרחו אפילו בנו של אורכנוס פי' דזכור
הוא לו כדאיתא בכתובות ר' חזקי' בשם
ר' ביני מצא בתוכ' תינוק מושלך הטבילו
לשום עבד את מוהלו לשום עבד לשום
בן חורין את מהולו לשום בן חורין רבי
יוחנן בעי לשום עבד הרי הוא כעבד
אפילו בבנו של אורכנוס ר' אבהו (* זר'
אלעזר

אלא משום שאין יכול לחזור ולהטבילה
לשחרור שלא לדעתה וזא דאמרין מאי
טעמי' דר' ש"ב א בטבילת השחרור שלא
לדעת דכתיב עבד איש פי' דאלו כתב
רחמנ' וכל עבד מקנת כסף ומלתה אותו
מיני' נמי משמע דטבילת עבדות בע"כ
הוא ומדמיעט (* רחמנא איש לדרוש *)
זאין אתה מל בן איש בעל כרחו ש"מ
טבילה דכותה ממעט דהיינו לשם שחרו'
והכי קאמר אתה מל על כרחו להכניסו
לישראל כלומר שכופיהו ומלו לשם
עבדות ומשחררו ומטבילו כר' שמעון
ב"א אלמא טבילת עבדים לשחרורן שלא
לדעתן היא וטבילת גרים לדעתן ומסקנא
דעבד הלקוח מישראל אין צריך לקבר
וכתב רבינו הגדול ז"ל דכבר קבל עליו
מעיקרא ומשמע מיהא דטבילת עבדות
צריך לקבל ומיהו לא מחזור דהא אמר
ר' שמעון ב"א כופ' ומטבילה לשום עבדו
ולא פליגי (* רבנן *) אלא שאינו חוזר
ומטבילה אבל בטבילת עבדות לא פליגי
וכרפרישית ואפשר דרבינו ז"ל מפרש
דכל פלוגתייהו דרבנן ביפת תואר דלא
שייכא במצות מפני שאין טבילתה לשום
כלום הואיל והיתה בעל כרחו אבל
עבד דשייך במצות כלומר שהטבילוהו
מדעתו לשום עבדות אין צריך לקבר
וכופו או חו ומשחררו ומטבילו אבל רש"י
ז"ל סובר לדברי כולם דכל טבילת עבדים
על כרחו היא והא דאמרין אימר דשמע'
להו לרבנן ביפת תואר דלא שייכא
במצות משום שלא קבלה עלי' מצורת
ולא נהגא בהן אבל עבד ששהא אצלו
כמה ימים ונוהג עליו מצות הנוהגות
בעבד אינו צריך לקבר אלא מכיון
שהורגל ונהג עצמו בדת משרה ויהודית

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

אלעזר*) בשם ר' הושיע' לא אמר כן
אלא וכל עבד איש מקנת בסף עבד איש
אתה מהולו על כרר. בן איש אין אתה
מהולו על כרתו כההיא דמר ר' הילא
בשם ר' אמי הלוק' עבדים ערלים
מן העכו"ם על מנת שלא למהלן מה
נפשך כעבד איש הוא אתה מוהלו על
כרתו על מנת שלא למהלן כבן איש הוא
אי אתה מוהלו על כרתו משמע מהכא
שהרוצה לכוף ולהטביל עבדו לשום
עבדות רשאי ושמה סוגיא שלהם כר'
שמעון ב'א ובפירקין ר' אליעזר (פרק כ"ט)
בהגדה מצינו ר' יוחנן אמר כל הגרים
הבאים בישראל נמולים בטובתם וברצונם
וביראת שמים הן נמולים ואין מאמינים
בגר עד ז' דורות שלא ישבו למוצאיהן
אבל עבדי נמולין בטובתן ושללא בטובתן
ברצונ' ושללא ברצונם ואין אמונה בעבדי'
וכו' ומזה נראה שהוא דבר פשוט בטבילת
עבדות שבעל כרחן היא ובתוספות
מפרשין כדברי רבינו אלפסי ז"ל דצריך
דעת ואומרים דלרב ששת נמי בטבילת
עבדות פליגי רבנן אלא קס"ר דכי היכי
דפליגי בטבילת עבדות פליגי נמי בטביל'
השהרור דהיינו מתניתא דאחר גרועבד
משוחרד אלא מתניתא דאין צריך לקבל
דמוקי רב ששת כר' שמעון בן אלעזר
והדר אתא רב פפא ופרכי' דלא פליגי
אלא בטבילת העבדות כדפרישית
זה סוגיא פשוטה יותר לזה אבל
מכל מקום ביפת תואר דלא שייכא
במצות דיקא כפרש"י. ושוב מצאתי
מחלוקת אחרת בזה שיש אומרים דעבד
הלקוח מישראל כיון שאינו צריך לקבל
אינו צריך שלשה והביאו ראי' לדבר
כמזה שאמרו במסכת קדושין (דף ס"ב)

גבי ההיא דאמדינן גר נמי לאו בידו
דאמר ר' יוחנן גר צריך שלשה ומי ימר
דמזרקקי ליה בי דינא ואקשינן אלמ'
מעתי הנותן פרוט' לשפחתו ואמר לה
הרי את מקודשת לי לאחר שאשחרריך
הכי נמי דהוה קדושי זאי ס"ד צריך שלשה
הכי נמי מי ימר דמזרקקי ליה וזו כדעתנו
אנו שכתבנו שאין צריך שלשה צדיעבד
אלא לקבלה אבל לא לטבילה וזה כיון
שאינו צריך לקבל אין ב"ד מעכבו ולפי'
קדושין תופסין בשפחתו משום דבידו
אלא שאנו צריכין להוסיף בסברא זו
ולומר דלכתחלה מיהא צריך שלשה
כדרך שהגר צריך לכתחלה אפילו
בטבילה וזה רב ד' יהודה הנשיא ז"ל כתב
שצריך לטבול בפני שלשה והרבר' משה
ז"ל כתב כשישתחרר העבד צריך טבילה
אחרת בפני שלשה ביום ולא הפדישו
חכמים ז"ל בין גר לעבד בזה כלל ודעת
אחרת בחבור מקצת חכמי הדורות
ואיכא מאן דאמר דטבילה לא מעכבא
ואם קדשבת ישראל קרושין ק' זשין וכן
מצאתי בתוספות לרבנותינו הצדפתים
ז"ל ואין דאיותיהם בה נכונ' והם שואלין
למה אין צריך נמי מילה כלומר הטפת
דס ברירת זמחרצים לפי דעתם כיון
דטבילה זו מדרבנן בעלמא היא לא
הטריחו עליו לצער ולסכן עצמו במילה
ולדעתיה כל הנמול למצותו אינו מטיף
דס אלא הרי הוא כאשה ובטב לה נכנס
לדת ישראל כמו שפירשתי למעל' בלויס:
דף מ'ח ע"ב הגר זה גר רחושב
פירש"י ז"ל
שקבל עליו שלא לעבד עכו"ם ואוכל
נבילות ומזהירו הכתוב על השב' דמחלל
שבת כעובד עכו"ם וקשי' לי הא דגרסינן

הדושי רמב"ן במות פרק רביעי מט

בפ' ד' מחוסרי כפרה (דף ט') ת' ר' גר
 תושב עושה מלאכה בשבת לעצמו
 כישראל בחולו של מועד זכו עבר ואמה
 התושבים עושין מלאכה בשבת לעצמן
 כישראל בחול א"ר אירי בר גרשון אמר
 רב ארוא בראהבה הלכה כר' שמעון הא
 לדברי כולם לא הוזהרו על השבת
 ואדרבה הרי אמרו (בסנהדרין דף ג"ס)
 עכו"ם ששבת חייב מיתה אלא שמעתין
 בלצורך ישראל היא שהכתוב מזהיר
 לישראל שלא לעשות מלאכה בשבת ע"י
 עברו בין שהיא ערל עכו"ם זמהור
 בין ע"י גר תושב וגזירת הכתוב היא
 אעפ"י שאין גר תושב זה קנוי לו שאלו
 בעכו"ם אמירה לעכו"ם שבורת אפילו
 לעשות מלאכה לצורך ישראל ובמכילת'
 דאיתי דר' ישמעאל קתני לה בהדיא
 חדא ברייתא והגר זה גר תושב הרי הן
 בשבת כישראל ב"ש הלוקח עבדים
 ערלים זכו ברייתא זשמעינן
 מינה שמונת אדם לומר לעבר ערל
 צא מעשה ידיך במזונותך בשבת
 אם רצה (* לעשות *) לעצמו יעשה
 ויאכל ואם לאו לא יאכל שכיון שהיא
 אינו חייב במזונות אם לא רצה נמצאת
 מלאכה זו לעצמו ולא לישראל וכן נהגו:
דף מט ע"א גרסת רשי ז"ל ור'
 יהושע ליכתוב
 רחמנא לא יגלה לא יקח למה לי
 לא הכי קאמר וכך פירש ליכתוב רחמנא
 ולא יגלה דמשמע לר' עקיבא חייבי לאוין
 ולרבנן כריתות ובל שכן אשת אב שהיא
 חייבי מיתות אלא ש"מ מדכתבי היא
 קמ"ל דלא יבא ממזר עלה קאי דמינה הוי
 ממזר אבל אלא יגל' לא קאי ואי קשי' לא
 עליה למאי אתא אי בשומרת יבם לעבוד
 עלי' בעבי לאוין וקשי' לי ורילמא

לא יקח כתבי רחמנא לעבוד עליו בשני
 לאוין ולא יגלה למדדש דמיניה הוי
 ממזר זטפי הוי ניה' לן למימר הכי משום
 דלא יגל' סמיך לי' ללא יבא ממז' טפי מל'
 יקח ועו' שאין גרסתו של רשי ז"ל כתוב'
 בכל הנוסחאות אלא הכי גרסינן זכנ'
 בהלכו רבינו ז"ל ליכתו רחמנ' או לא יקח
 או לא יגלה לא יקח ולא יגלה למה לי
 וכך פי' לכתוב רחמנא או לא יקח
 לשמעון התימני זאנא אמינא אשת
 אב היתה בכלל זיצאה מן הכלל ללמד
 על הכלל כולו שהיא חייבי כריתות
 שבכרת כללן הכתוב כדכתוב ונכרתו
 הנפשות העושות ולא במיתה הלכך
 מחייבי כריתות הוי ממזר לא יגלה למה
 לי אי נמי בין לשמעון התימני בין לר'
 עקיבא לכתוב לא יגלה דמשמע למד
 חייבי לאוין ולמד חייבי כריתות תדויהו
 למדה לי ש"מ לומר ממזר הוה דהוי
 ממזר מקל לא הוי ממזר זהו פירושו של
 רבינו ז"ל זיפה כיון זסער לדבריו מצאתי
 בירושלמי זמה דאו לומר הלכה
 כשמעון התימני אמר ר' יוסי בר חנינא
 מקום שנכללו כל העריות להכרת יצאת
 אשת אב ללמוד על הממזר זכו' .
הכל מודים בבא על הגדה זעל הסוטה
 שהולד כשר פר' שי ז"ל בנדה
 מזוהר שמעון התימני זכסוטה מודה ר' ע
 דמחזיר גרושתו דמתניתן דלא בעי חייבי
 לאוין דשאר זהכל מודים בשומרת יבם
 היינו הך תנא דר' עקיבא ותמר הוה
 לדבריו דרישא דמתניתן ר' סימאי אליבא
 דר' ע היא זסיפא אידך תנ' דר' ע זיהיכי לא
 מפרשי' בגמרא הכי זבמסכת קידושין
 (דף ס"ח) זבכתובת (דף ל"ח) נמי לא
 משכחינן דמדבי שאר חייבי לאוין לאר'
 סימאי זבמאי דקא' מוד' ר' סימאי בשומר'

יג א ז יב

הדושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

יבם שאין ולד ממזר איכא למידק עלי
 מדתניא בפ' האשה רבה (דף כג) זורברי
 ר' עקיבא דאמר אין קידושין תופסין
 בחייבי לאוין אבל חכמים אומרין אין
 ממזר מיבמה והוינן בה ולימא אין ממזר
 בחייבי לאוין (* ומשני *) האי תנא
 (* סך *) תנא דר' עקיבא הוא דאמר
 בחייבי לאוין (* דשאר הוי ממזר מחייבי
 לאוין *) גרידי לא הוי ממזר אלמא
 לאירך תנא דר' עקיבא דלא בעי חייבי
 לאוין דשאר מיבמה נמי הוה ממזר ותו
 דתנן בפרק הזורק (דף פ') תרי זמני
 ביבמה תצא מזה ומזה וכל הדרכים הלאו
 בה ובפ' קדמכילתין (דף יד) נמי אמרינן
 אע"ג שנחלקו ב"ש וב"ה בצרו' מודי'
 שאין ממזר לא מי שאיסורו ערוה וענוש
 כרת ואמרינן לאפוקי מדר' עקיבא זכו'
 ותו גרסי' בשילהי פר' היה מביא (דף יח)
 אלא קתני שומרת יבם וכנוסה הא מני
 ר' עקיבא היא דאמר אין קידושין תופסין
 בחייבי לאוין לפי' פי' רבינו תם ז"ל הכל
 מודים בבא על הנדה אפילו רבנן דאמרי
 בחייבי כריתות הוי ממזר מנדה לא הוי
 ממזר ואפילו לר' עקיבא דשאר בסוטה
 מודה וא"ת פשיטא בכל שאר חייבי לאוין
 דלאו דשאר נמי מודה ויש לומר אע"פ
 שלא נאסרה מתחילתה משום שאר
 אשתו שארו היא ומשום שאר דידי' הוה
 שנאסרה וחייבי לאוין דשאר הוא ולהאי
 פירושא כולדה מתניתן דמחזיר גרושתו
 וחלוצתו חייבי לאוין דשאר נינהו זרלא
 כר' סימאי היא זכן במשמע ומיהו הכל
 מודים דאביי אליבא דכולא עלמא הוה
 דאפילו ר' סימאי מודה בסוטה שהרי
 קדושין תופסין בה לא אפילו לר' עקיבא
 דשאר איצטריכא לל' למימר' והכל מודה'
 ביבמה נמי ד' עקיבא דמתניתן דבעי שאר

סד'א לא תפסה בה קדושי כרב וכיון דלא
 תפסי בה קדושי להוי כחייבי לאוין דשא'
 קמ"ל דר' עקיבא תרתי בעי דלא ליתפסו
 בה קדושי ולהוי לאו דשאר כי
 היכי דבעי שמעון התימני תרתי דלהוי
 חייבי כריתות ולא ליתפסו בה קדושי אי
 משום דשמואל דאמר קידושין תופסין בה
 אבל ר' סימאי לא מודה בשומרת יבם
 כדכתיבנא ובריתא לר' עקיבא דשאר
 נשנית משום הכי ערבינהו הא לר' סימאי
 בנדה וסוטה מודה דמפרש בהו קדו'
 תפיסא בקדושין בשומרות יבם לא
 מודה :

דף מ"ט ע"ב ואביי שומרת יבם

מספקא לי'
 אי כרב איכשמואל פי' הרב ז' לדסבר
 אביי דאי כרב כיון שאין קידושין תופסין
 בה הוי ממזר והוא צריך לומר דאביי
 מטעא טעי בהא דתניא בהריא לתנא דר'
 עקיבא דבעי שאר אין ממזר מיבמה ויש
 לפרש מספקא לי' (כרב) אי כרב ואי
 כשמואל דאי כרב היה צריך לומר ואי
 כשמואל כיון דלית בה שאר אמאי צריך
 לומר שמודה בה ר' עקיבא פשיטא חייבי
 לאוין שאין בהן שאר הוה וקידושין
 תופסין בהן וברין הוא דמצי למימ' האביי
 אפי' לר' סימאי קאמר לא דאמתני' קאי
 והקש' הרב ז' לרב דאמר אין קדושין
 תופסין ביבמ' אמאי לא הוי ממז' כדאמר'
 (י"ג דף מ"ה) בעכו"ס ועבר הבא על בת
 ישראל שהו לר' ממז' ואפי' מאן דלי' לר' ע'
 ותירך לשמעון התימני הא אמרן התם
 דלא הוה לר' כיון דלי' לה קדושי ולא על
 אתר' הוי לל' כחייבי לאוין דשא' א"ג
 כחייבי כריתות' ואפשר נמי למימר דאי ר'
 כרב סבירא לל' דביבמה לא תפסי קדושי
 אין ה"ג דיש ממזר ביבמה דאיהו בקדושי
 תלי

חרושי רמב"ן יבמות פרק רביעי נ

תלימילתא ומיהו לרב גופי כשר דגבי
 עכו"ם ועבד נמי מורה להתירה ולת
 תליצן בקדושי זבירוקשלמי בפרק האומר
 שבקדושי מצאתי תני עכו"ם ועבד שבאו
 על בת ישראל הולד ממזר ר' שמעון בן
 יהודה או' משום ר' שאין הולד ממזר וכו'
 התיב ר' שמואל בר אבא על ההין
 תניא קדמיא הרי יבמה שזנתה דהרי
 אין לה עליו ולא על אחרים קדושין
 הולד כשר ולא פריק מיהו איכא למימר
 כדאמרן :

סוטה נמי הא תפסי בה קדושי פרש"י
 ז"ל דלא פקעי קדושי קמאי
 ואיכא (דאיפ) דקשיא לי' דתפסי בה
 אכגרישה מנאלין וכי תימא כיון
 דלא פקעי קמאי בתראי נמי תפסי בה
 א"כ בנדה נמי נימא הכי אלמא בעי'
 בשלהי פרק האומר (דף ס"ח) מנאלין
 ואמרינן תהי' בנדה אפילו בשעת
 נדה תהא בה הוי' ולא קושי' היא דשאני
 נדה דשנוי החוזר לברייתו הוא ואם אתה
 אומר קדושי פוקעין ממנה לא הנתת בת
 לאברהם אבינו יושבת לפני בעלה אבל
 עכשיו כיון דתייבי כריתות היא שמאלא
 תפסי בה קדושי שלא נמסרו לביאה ויש
 מפרש סוטה דתפסה בה קדושי מרכתיב
 להיות לו לאשה אחרי אשר הוטמאה
 וכי כתיבא טומאה בסוטה כתיבא והויא
 נמי בה כתיבה ולרבי עקיבא דסבר
 דסוטה לא תפסי בה קדושי זכין במחזיר
 גרושתו לית לי' הך דרשא :

כל הנביאים נסתכלו באספקלריא
 שאינה מאירה ומשה נסתכל
 באספקלריא המאירה פר' חז"ל כל
 הנביאים כולם נסתכלו בשאינה
 מאירה ונרמה להם שראו מראה
 וזה כמו אדם זקן שאורו כמוש

ורואה הנמוך כאלו גבוה והוא
 כשנים וכיוצא בהן ואינו כן והוא
 שכתוב וביד הנביאים אדמה מראה
 שרואין דמיון הוי' ולא עיקר ומשה
 נסתכל בכבוד ובהוד השכינה באפקלרי'
 המאירה מאחורי השכינה ובקש יותר
 ולא נתן לו זכין מפורש בהגדה דויקרא
 ומ"מ אין שם מבורר שהרי יחזקאל
 שפירש במרכבה לא הזכיר אלא רוח
 גדולה וענן גדול ואש מתלקחת ומתוכו
 כעין החשמל אבל דברי הכל ההוד
 והכבוד הגדול מכבוד השכינה לא נתנה
 רשות לכל ברי' להסתכל בו (* אלא *)
 (אבל) מי שהוא חכם מבין מרעתו אבל
 לפרש יותר מזה בהוד השכינה לא
 ניתנה רשות לכל ברי' אלו דברי ר' חז"ל
 וכענין זה כתב רש"י ל' באספקלריא
 המאירה ובשאינה מאירה והפירוש שהו'
 אמת כל הנביאים נסתכלו בעין וראו
 כענין (וראו) ומראה כבוד ה' כאש
 אוכלת וגו' וזהו שאמר הכתוב וביד
 הנביאים אדמה ילפי ענינת דעת שבי
 הוא שאמר הכתוב אשר עין כעין נראה
 אתה יי' שלשון עין במקרא בהרבה
 פסוקים כמו מראה ואשר משמש בלשון
 דהא ופירוש הכתוב הזה אמר משה רבינו
 להקב"ה הלא שמך הגדול בקרבה עם
 הזה כי המראה שבמראה ושהוא נראה
 הוא שמך הגדול ית' והרי אתה רבך
 לכנסת ישראל ואי אפשר לכלותם כענין
 (* שנאמ' *) (שנ) כי שמי בקרבנו אבל
 משה נסתכל באספקלריא המאירה
 הסתכלות הדעת שהוא תפארת ישראל
 ומנע ממנו מראה פנים שנאמר כי לא
 יראני אדם וחי ואני ידעתי גואלי חיי :

דף נ' ע' אכאן שנא ר' משנה שאינה
 צריכה פיל' כולה אינה

חידושי רמב"ן יבמות פרק רביעי

(דף ע"ו) (* ור"י *) קמ"ל יש זיקה
 אפילו (* לאמה *) איכא למימר סבירא
 לן כמאן דאמר יבמתו שמתה מותר
 באמה ורש"י ז"ל משמע שפירשה ארישא
 בלהו דקתני אשתו שמת' מות' באחות'
 פשיטא זיל קרי ביה רב הוא עלי' בתי'
 ולא נהיר דבכמה דוכתי קתני תנא מאי
 דכתיב בהריא משום סיפא ורש"י ז"ל
 נראה שאין דברי רב יוסף אלא על מה
 ששנינו נשאת לאחר ומתה בין ברישא
 בין בסיפא שזו משנה של חנם ואין לך
 כיוצא בה דמה הוסיף ומה גרע כלל ודבר
 שלא לצורך כלום לא תני דבי ואפילו
 אגב סיפא ורישא דהכי נמי מצי למיתני
 הלכה למדינת הים ומתה מותר
 באחותה:

צדיק' וליכא למימר בהאידי דסיפא תנא
 ריש' ואידי דריש' תנא סיפ' דהא דקתני
 אשתו שמת' מות' באחות' וגרש' ומת' נמי
 מות' באחות' פשיט' כתי' יכתי' וא' ת' ללמו'
 שאפילו גרש' אס' ד בה לעול' כל שבתי'
 כדרש' בפ' קנגמ' (דף ט') תנינ' כמ' זימנ'
 ולעיל תנן אחו' גרוש' מד' ת' נשא' לאח' נמי
 פשיטא מה הוסיף ומה גרע באסור שבה
 מפני נשואי יבמתו שמתה מותר באחותה
 פשיטא ואי לא שמועינן דבתי' אסור בה
 הא תנינא כמה זימנא יש זיקה ואסור
 לבטל מצות יבמין וא"ר ודילמא
 לא שמועינן דוקא באחותה אבל באמה
 אפילו לאחר מיתה לא והא רבותא היא
 (* באמה *) דלא כתיב בהריא
 (* ומדרשא *) אתי' במסכת סנהדרין

פרק רבן גמליאל

גמליאל דהו קדושין אלא שר' עקיבא
 פוטר:

דף נ' ע"ב עשה מאמ' בזו ומאמ' בזו
 צריכות שני גטין
 וחליצ' פי' צריכו שני גטין שאסורות הן לו
 שמאמ' של זו אוסרו' זו וא' ת' זהרי אמרו
 (לעי' דף ל"ג) נתן גט למאמרו הותר' צרת'
 וכיון שכן יתן גט למאמרו של אחת ויהא
 מותר בשנית ואם תפרש הותרה צרתה
 לאחין אבל לו אף צרתה אסורה כמו
 שכתבנו בפ"ד אחין (סז) אכתי הוה
 קתני סיפא בין שני יבמין ויבמה אחת
 שצריכה שני גטין וחליצה והא קיימא לן
 הותרה אפילו היא זבין לדברי המפרש
 לאחין בין לדברי האומר אפילו לעצמו
 יתן אחד מהם גט למאמרו ויהא אחין
 מותר בה והכי נמי קשי' ה' דתנינ'
 בגמרא

מתני'
 אין גט אחר גט ולא מאמ'
 אחר מאמ' פי' ר' ג' לדברי
 ר' עקיבא (לעיל דף מ"ט)
 קאמר דאין קדושין חופסי' בחייבי לאוין
 שאלו לדברי חכמים שאפילו בעל וקדש
 צרתה קדושין קדושין כל שכן מאמר אח'
 מאמר והא' דלא איתמר בגמרא ארישא
 זו דברי רבי עקיבא משום דרבנן דרישא
 לא אמרי כותיה ואי נמי ר' ג' גופי' לא סב'
 לה כותיה אלא אידי דאמר לרבנן אין
 גט אחר גט אמר לדברי ר' עקיבא אין
 מאמר אחר מאמר ויש מפרשין לר' ג'
 אפ' לן בדברי חכמים אין מאמר אחר
 מאמר דכיון דזיקה קיימת ומאמר דרבנן
 הוא לא תקינו רבנן שנים אבל חלץ או
 בעל שנפקעה זיקה לגמרי ואי מקדש
 קדושין דאורייתא נינהו בזה מודדה

חרושי רמב"ן יבמות פרק חמישי נא

המחזור שנראה לי בעל הגט של מאמר
אסור בבעלת גטו אבל הוא בצרה והיא
באחיז מותרין :

וחליצה פ"ל לכל אחת מהן דקיימא
לן (לעיל דף כ"ז) חליצה

פסול' אינה פוטרת צרתה אפי' בששתיהן
פסולות והא דקתני וחליצה ולא קתני
שני גטין ושתי חליצות משום
דפשיטא לי' לישנא דצריכות חליצה
חליצה לכל אח' ואח' משמע והא דקתני
שני גטין לאפוקי מדר' ג' דאמר אין מאמ'
אח' מאמ' פרישלה בהדיא דלא תיפלא
צריכות אחליצה קאי ורש"י ז"ל כתב
וחליצה לאחת מהן ופוטרת צרתה וכן
נראה לי דבריייתא מוכחא דקא מפרשי
בה בהדיא וחליצה לאחת מהן ומיהו רבה
בר רב הונא (לקמן דף כ"א) מתרץ
למתניתין כדמתרץ לבריייתא דהני רבנן
סברי אין זיקה ואי קשיא א"כ היכא ס'ד
לסיועה מסיפא איכא למימר קס'ד דתנא
אחרינא הוא אי נמי קס'ד למימר שתי
חליצות קתני רישא ומ"מ למסקנא
חליצה אחת קתני כפשטא דמתניתין
וכדמפור' בברייית' ולמאי דס'ד גט לזו וגט
לזו צריכות הימנו חליצ' דשתי חליצה
קאמר וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה
אחת משום דחליצה פסולת
צריכה לחזר על כלה אחין ועל כל
הצרות וכן הו"א אליצא דהלכתא
כדפרישית בפ"ד אחין :

ה'ג וכן בנוסחי דוקי מאמר לזו וגט
לזו צריכה גט וחליצה ובידאי

אליבא דהלכתא צריכות שתי חליצות
אלא כיון דגט בבעלת הגט לא שייך בה
קתני צריכה שהאחת צריכה גט ושתייהן
חליצה אי נמי קסבר אינה צריכה לחזר
כדפריש'י

בגמרא (דף כ"א) נותן גט לשתייהן ואסור
בקרובות שתייהן וחליצה לאחת מהן וכן
אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחרת ויש
מפרשין צריכות שני גטין אם בא להוציאן
וכן נותן גט לשתייהן דבריייתא ואם רצה
לכנוס כונס אהדמהם וקש' לי מדמקשינן
בגמרא (שם) מכרי' (* קסבר *) ר"ג
אין מאמר אחד מאמר ראשונה יבומי נמי
תתיבס ולא אמרי' ר' ג' אם בא להוציאן
קאמר אלא שיש לומר דהכא כיון דבכל
מאמר נמי כך דינו שאם נתן גט למאמר
הותרה הכא תקנתא לא קתני דלמא'
הוה לי' למתני הכי וכי אעבא לאקשווי
הכי לר' ג' הוא דמהדר בתר בטולי מאמר
שני ואם כן הוה לי' לאשמועינן רבותא
דראשונה דיבומי נמי תתיבס בלא גט
למאמרו כלל וזה (הפירוק) (* הפירו' *)
מספיק לשתי הדעות שהזכרנו אבל
לדברי המחמיר נראה לי שכשם שזיקת
כל הבית נפסלת לאחין בגיטו של אחד
מהם כך מאמרן נפסל בגיטו של אחד
מהם דזיקה דכולהו אגידא ומאמרות
דכולהו אגידן כיון דתרווייהו עבוד מאמר
הילכך אם כתב זה גט למאמרו אף מאמר
אחיו נפסל בין ממנה בין מצרתה אלא
שעדיין צריכה גט משני שאין מאמרו של
זה נפקע בגיטו של זה לגמרי אבל מ"מ
הוול' תרווייהו כבעלת הגט ולא הותרת
אלא לאחין וכן אתה אומר ביבס א'זד
ושתי יבמות שכיון שנתן גט למאמרה
של אחת אף מאמרה של שנייה נפסל
בגט זה דשליחותא דהרדי עבדן הילכך
הו"א לי' צרה נמי כבעלת גט והיא אסור'
לבעל גיטה אבל אינו כדין שתאסור
צרה דעלמא אפי' בבעל הגט כשם שאין
בעלת הגט נאסרת באחין אלא הרין

חדושי רמב"ן יבמות פרק המישי

מאמר דבחר בעילה משום מאמר דקמי
בעילה אבל בעל זבעל ליכ' למגור בעילה
דבחר בעילה משום בעילה דבחר
בעיל' דבבעיל' קמיית' וראי לא טעו אבל
במאמר דקמי בעילה איכא למימר דטעו
זה כתב הרב אבב"ד ז"ל אבל עדיין אין
דעתי נוחה בפירוש זה משו' דאי הוה הד'
תנא לפרושי דין שני יבמין ויבמ' אח' הוה
לי' לאהדורי בה נמי כולן אחר מאמר
זכולן אחר גט ולמיתני כיצ' עשה זה מאמ'
וזה מאמ' וכו' אלא ש'מ' דלא בעי מיחשב
כי רוכל' דיבס' א' זב' יבמות זב' יבמין ויבס'
אח' כי הדדי מיתנו ולא בעו מיהדר כלל:
רבי נחמי אומ' אח' בעילה וכו' אין
אתריהן כלום פרש"י ז"ל ונפקא
בגט בלא חליצה ואי הדר קריש לאידך
אחר ביאה לא מהני וקשי' לי דה' אמרינן
בגמרא (דף כ"א) לר' נחמי רביא' פסולה
כמאמר שויו' רבנן אלמא ולא נפקא בגט
בלא חליצה וכך פי' רש"י ז"ל עצמו בגמ'
(ס) אלא נראה דאין אתריהן כלום
אתריהן דוק שאין מאמ' זגט אתריהן כלל
אבל היא עצמ' צריכ' חליצ' לזיקתו דומי'
דחליצ' אח' מאמ' דבעי' נמי גט למאמרו
ואפ"ה קתני אין אתריהן כלו' כלום ברב
העשו אתרי' כמו שפי' רש"י ז"ל בגמ':
גמ' ומאי טעמ' אמ' רבנן האי ביאה
פסול' יש אתרי' כלום פי'
דלא סגי' לה בגט בלא חליצ' בין לרבנן בין
לר' נחמי' כרפריש' במתני' ולרבנן מיבעי'
לי' נמי מה טעם גט ומאמ' תופסין אתרי'
כדתנן הבעילה בזמן שבתחלה אין אתרי'
כלום הא בסוף ובאמצע יש אתרי' גט
ומאמר והך בעי' בין אליבא דר' עקיבא
דמתניתן בין אליבא דרבנן דאמרי' אפי'
חלוצה קדושין תופסין בה זמפרשינן אי
ביא' אחר הגט היא גזיר' ביאה אחר הגט
משום ביאה אחר חליצה וכו':

בדפרשינן חדע מדלא מייתי בגמרא (דף
כ"א) סיוע לשמואל ולדבה בר רב הונא
אלא מסיפא ואי קשיא למאי דהינן
בגמרא אסיפא מאי צריכו' צריכות דעלמ'
מאי שנא רישא דקתני צריכה ולא קתני
צריכות דעלמא לא קשיא דסיפא כיון
דשייכא חליצה בכל אחת קתני צריכות
אבל רישא כיון דלא שייך גט אלא באחת
לא מיתנו לה צריכות:
בין יבס' אחד ושתי יבמות בין שני
יבמין ויבמה אחת פרש"י ז"ל
דהכי קתני הדין האמור למעל' בין ביבס'
אחד ושתי יבמות בין בשני יבמין ויבמה
אחת חלץ ועשה מאמר וכו' איבס' אחד
ויבמה אחת קא מהדר ואע"ג דתניא לעיל
הדר תניא הכא משו' סיפ' דבעי לאפלוגי
בין ביאה לחליצה ולא ידענא ליה להאי
פירושא דהא סיפא דקתני בין בתחלה
בין באמצע וכו' ופלוגתא דר' נחמי' כולה
בין ביבס' אחד ויבמה אחת בין בשני
יבמין היא מיהו זדאי אית לן לפרושי בין
בין דקתני בדברי ר' ש' דערל השנוי
למעלה הוא חוזר אבל חלץ ועש' מאמר
וכו' הדר לכולהו בין ביבס' אחד ויבמה
אחת בין לשתי יבמות בין לשני יבמין
זהכי קתני חליצה וכולן אין אתרי' כלום
בין בתחלה בין באמצע בין בסוף
ביאה וכולן אין אתרי' כלום
בתחלה אבל באמצע יש אתרי' כלום
ואתרי' פירשו דאסיפא קאי ומפרש לה
ואזיל ואע"ג דלא קתני כיצד משום דהינן
חד והקשה הרב אבב"ד ז"ל מאי טעמא לא
הנ' בהך בבא דשני יבמין חלץ וחלץ בעל
זבעל כדקתני בשתי יבמות ותירץ דלא
איצטריכא לי' למיתני בעל ובעל דודאי
אש' איש היא וכיון דבע' ובע' לא מיתני
לי' חלץ וחלץ נמי לא תני ואי תימא
בעל ועשה מאמר אמאי תניי' סד' לינו'

חרושי רמב"ן יבמות פרק חמישי נב

דף נ"א ע"א אור"ג סב' אין זיק' ומדרבנן ליכ' לאותוביל לשמואל דאע"ג דאמרי רבנן וחליצ' לאח' מהן אלמ' חליצ' בעל' הגט פוטרת צרתה היינו טעמא משום דתרווייהו זיקתן קלישא דהא אמרי רבנן יש גט אחר גט כך כתב רש"י ז"ל וכבר פירשתי כן בפ"ד אחין דהיכא דזיקתן שוה לא שמעינן ליה' לשמואל בהדיא :

ואקשי' ומדרבנן גמליאל סבר אין זיקה רבנן סברי יש זיקה וקתני סיפא וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת לימא תיהוי תיובת' דרב' וכו' (*דאמר*) (דהיינו) חליצה פסולה שצריכה לחזור (*על כל האחין*) וה"ה דמרישא נמי הויא תיובת' דכיון דלרבנן חליצה לאח' מהן אלמא חליצה פסולה פטרה צרתה וכיון דפטרה צרתה כ"ש דפטר' נפשה מאהין כדמוכת התם בפ"ד אחין (דף ס"ז) ולקמן נמי בפירקין איתמר דלרבה בר רב הונא חליצ' פסול' לא פטר' צרתה אפילו במקום שזיקתן שוה לא כיון דאיכא דדמי לה לרב' מדדמי לה מקשי' ולא (בה"ה) (*מקשינן בכ"ש*)

והא דאמרינן ומדר"ג סבר אין זיקה רבנן סברי יש זיקה פר"ש דקס"ד דכי היכי דפליגי רבנן אדר"ג בגט אחר גט הכי נמי פליגי בזיק' ואע"ג דממלתיהו לא שמעינן ולי נראה דקס"ד השתא דפלוגת' דרבנן ור"ג ביש זיקה היא דר"ג סבר אין זיקה וגט ומאמר על קדושי אחיו קיימא דאגיד ביכלא בית' וכשנותן גט לזו כאומ' הריני נותן גט לקדושי אחי הילכך פסול כל הבית כאילו נתן אף לצורה ואין גט אחר מועיל בכל הבית כלום וכן מאמר על קדושי אחיו רמי אבל רבנן סברי יש זיקה וגט לזיקה של זיקת קינו חכמים הילכך לכל הדא וחדא תקינו רבנן גט בזיקה

שלו והיינו דאמרי בשלהי שמעתא זהכא בגט אחר גט ומאמר אחר מאמר פליגי כלומר בטעמא דנפשיהו אם ראוי לתקן גט לכל אחת ואחת וכן מאמר אע"פ שאין זיקתם לא בקדושי אח שמות וכן נראה לי טעם חליצ' פסולה שצריכה לחזור משום דעשאוה כפוטרת הזיקה ולא כפוטרת קדושי הרשונים של אח דומיא דגט שכשהיא ראוי' לביא' והביאה של זו פוטרת על כרחנו צדה אף החליצה במקום יבום קיימא אבל כשאינה ראוי ליבום עשאוה כמגרש קדושי הרשונים בגט וכל אחת פטורה בעצמה כשם שקדושי בעצמה וכן באחין :

דף נ"א ע"ב ר"ש דתני א"ל ר"ש לחכמי' אם ביאת ראשון ביא' וכו' קשי' לן וליתי ממאמר דתני אמ' לה ר"ש לחכמים אם מאמרו של (*שני*) (ראשון) וכו' כדאי' בפ' (ד' אחין) (*כי צד*) (דף יט*) ויש לומר ההיא דלמא לרבנן קאמר להו דלאו סבר' היא למיגזר בזיקת שני יבמין מיהו מיהא שמעינן דטעמי' דר' שמעון התם מישו' דמאמ' לר' שמעון קני : **והא דאמר ר'** שמעון אם ביאת ראשון ביאה ביאת שני אינה ביאה כתב רש"י ז"ל ואי משום שזינתה דקי"ל ביאתו ביאה דתנן במ' על א' מכל העדינות שבתור' מתות על ידו אפ"ה לא מתסיה על בעלה אלא על עסקי קנוי וסתיר' וזה מן הדברי' המתמיהין שבארשיו על ידי קנוי וסתירה אין על ידי עדים לא כדמתמה עלה בפ"ק דכתובות (דף ט') והתם מתרץ לה הכי אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחר אלא בשני עדי' וקנוי וסתיר' אפי' נער אח' אבל בפ' האש' רב' (דף לו) חזר בו רבנו ז"ל מסבר' זו ותירץ דהכ' כגון שבא עלי' והי' אנוסה

52

חרושי רמב"ן יבנות פרק חמישי

או שזנג' ראונס בישראל' משדא שרי זאם
 תאמר (בלא נא) (* דילמא *)
 לעולם יש מאמר לד' שמעון אחד מאמ'
 זהכא כיון דביאה שני' על כרחה היא
 משזכ הכי אין תופס בה דמאמר ועל
 כרחה אינה קונה כדאמרין בפר' כיצד
 (דף י"ט) איכא למימר מרקאמר אם
 ביאת ראשון אם ביא' שני משמ' דלריר'
 לעולם אין ביאה אחר ביאה לא שמעון'
 איסורא של זנות צריכא אונס אינמי
 משכחת לה בעשה בה מאמ' לדעת אבי'
 בקטנה לאונסה אי נמי פתוי קטנה
 אונס הוא והרב אב' ב' ד' ז' מתרין לרה
 משו' דגרסינ' בפ' קדקדושין (דף י"ט) את
 אשת איש פרט (לקטן) לאשת קטן
 זתרצ' (אבי) (* ר' אשי *) כיבס בן ט' שני'
 זכו' זמיהא נמי יכלנין למימ' לרעת' דר'
 שמעון דכמאמר שויה רבנן דאין רינה
 כאשת איש גמורה ולרירי לאנהירא
 דלרב דאמר לקמן (דף כ"ו) קנה לכל
 ואפי' בביאת חרש נמי קנה קנין גמור
 לכל קטן נמי ליקנו לכל וצ"ע :
רבי נחמי' דתנן רבי נחמי' אומר
 אחת בעילה ואחת
 חליצה וכול' הא ביאה פסולה דכמאמר
 שויה רבנן פרש"י ז' ל' דלא נפקא בגט
 בלא חליצ' לויקת' זאיב' למידק אשמעת'
 לד' נחמי' היכי שויה רבנן כמאמר הא
 לר' נחמי' אין אחר' כלום כרתנן
 במתניתן דאלמא אין מאמר וגט תופסין
 אחר' זאייתמ' נמי בפר' ב"ש (דף קי"ח) הא
 מני ר' נחמי' היא דאמר ביאה פסולה
 פטרה ולא בעי' חליצה ועוד מאי
 טעמא אמור רבנן האי ביאה פסולה יש
 אחר' כלום גזירה ביאה אחר הגט משו'
 אחר חליצה וגזירה אחר מאמר משום

אחר ביאה כדמפורש לעיל זאלו לר'
 נחמי' אמרעין לקמן דליכא למיגזר כיון
 דחליצה וביאה דאורייתא מידע ידיע
 זהרב אב' ב' ד' ז' ל' מפרש דלר' נחמי'
 זדאי ביאה פסולה פוטרת צרתה ויוצאה
 היא בגט בלא חליצה ואין גט זמאמר
 אחר' והדיהיא כביאה כשירה לא להכי
 אמרין דשויהו רבנן כמאמר דאין
 מאכילה מחמת אותה ביא' דמ' ביאה
 פסולה היא זמפרקעין לה מיני ולא נהירא
 לי כלל דאם כן היכי פשיט מעה ד' יוחנן
 דמאמר לר' נחמי' קונה קנין גמור הא
 לאדמיא הך למאמר כלל בקנינה אלא
 שאינה מאכלת לפי שהיא פסולה לו ומה
 ענין לו בקנין מאמר זרבוהינו הצרפתים
 ז' ל' פירשו בתוספ' דהכי קאמר והא ביאה
 פסולה כמאמר עשאוה רבנן זמשום לתא
 דירה הוה שאמדו רבנן דמתניתן יש
 מאמר אחר מאמר דברין הי' שלא יקנה
 שכל מה שקנה מאמר שני כבר קנה
 ראשון אלא כיון דיש מצמר אחר ביאה
 פסולה מהני גזרות דלעיל תקינו נמי
 מאמר אחר מאמר הילכך לרבי נחמי'
 דאמר אין אחר ביאה פסולה כלום למה
 יהא מאמר אחד מאמר זאם תאמר וגט
 אחד גט למה תקינו יש לומר משום
 סירכא דמאמר זהו חורף פירושם צללן
 במים אדירים זועלו (* במקום זרה *)
 חרס בידם שתולין עיקר בטפילה ועוד
 דמאמר אחר מאמר כבר פרשנו למעלה
 דשטה (דמאמר) דקדושין תקינו וכל
 חד וחד ברידי' דאמי מאמר אלא מתוך
 הדוחק יש לנו לומר דודאי סבירא לי' לר'
 יוחנן דביאה פסולה לר' נחמי' כמאמר
 היא בקנין דירה לומר שצריכ' גט וחליצה
 ואין הביאה פוטרת צרתה אלא שאין
 מאמר

חדושי רמב"ן יבמות פרק חמישי נב

מאמר וגט אחרי' וטעמא משום דגט להוציא וחליצה להוציא ואי ביאה אחר הגט היא גזר' שמ' אמרו כיון שגט מוציא אפי' ביבמ' לאסר' עלי' ואעפ"כ כשבא עלי' אחר מכאן קנאה לגמרי כאילו היתה ביאה קודם הגט אלמא ביאה אחת פטור ביבמה ביאה כשרה היא ואתי למבעול בתחילה אחר חליצ' ולפי' הצריכו חכמים לביאה אחר הגט חליצתו לזיקתו והכר' יודעין שאלו היתה קודם הגט אינה צריכ' חליצה הלכך אע"פ שנאמר שהיא כשרה לענין שאין גט ומאמר שאחרי' כלום לא אתו למימר ביאה כשרה היא לגמרי ולמיבעול לכתחלה אחר חליצה דהא עבדינן להו הכירא דביאה פסולה במקצת היא הלכך אמרי' כיון דביאה אחר הגט פסולה במקצת ביאה אחר חליצה פסולה לגמרי ואינה כלום דחליצה דאורייתא היא הדין היא סברא דר' יוחנן דר' נחמ' ולהכי מוכח מינרה דמאמר קונה לו קנין גמור דכמאמר היא ואין אחרי' כלום . ומיהו ההיא אוקמתא דקפ"ד למימר בפ' ב"ש הא מני ד' נחמיה היא לא סבירא ליה כר' יוחנן לא סברי' למימר דלר' נחמיה ביאה פסולה קוננה קנין גמור בכל ענין ואין אחרי' ולא בעצמה כלום ובמסקנא אידחיא לה דהיא אוקימתא משום טעמא אחריני' הילכך הדרין ל' סברי' דר' יוחנן כנ"ל ואפשר שזה דעת ר"ש שהחליץ שטותו במשנתנו פירש שיוצאה בגט לגמרי וכאן פירש שהיא צריכה חליצה דהיכי סבדי' דר' יוחנן והא דקאמר בפשיטו' דכמאמר שוי' רבנן משום דלא ניחא ליה למימר דפליג ר' נחמ' אכולה מילתא דרבנן ולא משכח ליה טעמא (אחרינא הילכך

הדרין) דליפלוג עלייהו בהא ורבינן חננל ז"ל כ' כמאמר שזוה דרבנן כדתניא בתוספתא הביאה בזמן שהיא בתחלה אין אחרי' כלום אינה בתחלה הרי היא כמאמר ואין זה נכון שאפילו כדבריו מנין לו דר' נחמיה היא דלמא רבנן היא ואם תמצא לומר ר' נחמיה שנאה מה טעם ועוד בפירושה היא שנוי' שם לדברי חכמים ופיועה לדברי מצאתי בירושלמי תמן מדין דברי ר' נחמיה ביאה פסולה פוטרת פי' מן החליצה על דעתהון דרבנן דתמן ביאה בין שהיא לאחר הגט פוטרת ועל דעתן דרבנן דהכא ביאה שהיא אחר מאמר פוטרת שהיא אחר גט אינה פוטרת ולא שמע דאחמ' לא בשם ד' יוחנן ד' נחמיה זר' שמעון זר' ישמעאל שלשתן אמרו דבר אחד התני שלש יבמות ליבם אחר עשה מאמר לזו ובעל לזו ונרתן גט לשלישית ר' נחמ' אומר ראשונה צריכה גט וחליצ' ואין אחר בעילה כלום קל וחומר ומה אם חליצה שהיא פוסלת' מן הכהונה אין אחרי' כלום ביאה שאין פוסלתה מן הכהונה אחר בעילה אינו דין שאין אחרי' כלום וחכמים אומרים אסור בקרובות שלשתן וצריכות שלשה גשין וחליצה לאחת מהן זו היא גרסת ירושלמית ולמדנו ממנה דלר' יוחנן אליבא דר' נחמ' בין ביאה אחר הגט בין אחר מאמר צריכה חליצה לעולם ורבנן דתמן פליגי וסברי' ליבא דפוטרת והיינו סוגין דבפרק ב' ש' כדפרישית :

דף נ"ב ע"א והתניא לוקה פרש' ז"ל קס"ד מדאורייתא שאין מלקות ארבעים אלא על דבר תורה ולא מחוור דמאמר ודאי קים לן ביה דמדרבנן הוא והיכי פ"ד ע"א 141 דלקי

חירושי רמב"ן יבמות פרק חמישי

דף נ"ב ע"ב ובעי רמי בר חמי
 ליבמתו מהו
 כיון דאגידא ב' וכו' וקשיא לן מאי קא
 מיבעיא לי' אם מדאורייתא קא מיבעיא
 לי' דדלמא כיון דאגידא ב' אע"ג דלא
 שייכא בגט בר גירושין הוא וא"כ היכי
 אמרינן כיון דלא עבד בה מאמר לא
 מאמר בדאורייתא מי קא משמש כלום
 ואי מדרבנן קא מיבעיא דגט הוא לפוסלה
 מן הפהונ' דהא אפי' נתן גט כשהיא יבמתו
 בלא מאמר פסולה לכהונ' כשם שפסלה
 ועל האחין ועל שאר קרוביו. ומשמע
 דמדרבנן קאמר מי אמרינן כיון דאגידא
 ב' ואם רצה פוסלה בגט מעתה יש לו יד
 לכתוב גט ומגורשת מדבריהם או דילמא
 כי תקינו רבנן כשהיא יבמה לפוסלה אבל
 משנאת כיון שכבר נעשית אשתו ומעיקר'
 אין לו בה הוי' כלל' כאשה דעלמא דמי
 ואפילו ריח גט אין בו עד שיעשה מאמר
 דמשעשה בה מאמר ודאי גזרינן דהא
 לארוסתו דמיא מדרבנן :
 הא דאקשי אביי מי דמי הת' לא קא מכיון
 למיקני הכא מכיון למקני' נ"ל דהכי
 פירושא דודאי האי גבר' מידע ידע דמכיון
 שחליץ לה מותרת היא לינשא לשוק ולכך
 חליץ הילכך אע"פ שטועה ולית לי' כיון
 שלא בנה שוב לא יבנה אלא סובר לחזור
 ליבמות שלום מ' מ' יודע הוא שבקדושין
 אלו קנה אותה נמצא כעודר בנכסי הגר
 וכסבור של גר אחר הוא דקני אבר' דבר
 פשוט הוא שאין קנין שלא לדעת לא שנא
 במטלטלין ולא שנא בקרקעות ואותה
 שאמרו בפרק המניח (דף כ"ט) לוקמה
 למעלה משלושה ואפילו לא נתכוון
 לזכות בה משום מפקיר נזקין נגעו בה
 וכך פר"ש ואין לילה אריך כאן ובתוספ'ו
 משתבשין בזה :

דלקי מן התורה וי' לקס' דמאמר אינו
 משמש כלום מן התורה אלא שאסור
 לבעול עד שיקדש ולא דאיק אלא ה"פ
 מדקאמרת אם בעל קנה ולא צריך
 לעשות בה מאמר אחר אלמא לא תקינו
 רבנן מאמר אלא בלכתחלה והתניא
 לוקה על אכולהו בעילתו מדבריהם וכיון
 שכן צריך הוא לחזור ולעשות בה מאמר
 קודם שיבעול וישנה ופריק התם ל' או
 משום תקנתא דמאמר אלא אף בכל
 קדושין משום פריצותא ומאי דעבד עבד
 ושונה וכו' ואינו צריך מאמר אחר
 והא דקאמר מכת מרדות מדרבנן לאו
 לחדותי בה כלום לא כיון דבעי לפרושה
 דמשום פריצותא הוי' בקידושין
 אמר נמי דמדרבנן היא :
כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנ' אגרשנ'
 מפורש במסכת גיטין בחדושינו
 דהכא בשאמר לסופר כתוב לי גט
 לפלונית שהיא עכשיו ארוסתי
 לכשאכנסנה אגרשנה וכנסה וכתב לה
 הגט באותו יום שכנסה וגרשה בו לדברי
 הכל גט גמור הוא אין בו לא משו' תקנת
 ז' של גט ישן ולא משום חשש גט
 מאוחר שמקצת החכמים פוסלין שהרי
 לא כתבו עד אותו היום אלא שעשאו
 שליח מעתה לכתוב לו הילכך אין בו בית
 מיהוש ולאשה דעלמא אינו גט כלל מן
 התורה שכיון שאין בידו לגרשה אין בידו
 לעשות שליח לגרש ונעשה כמי (*שלא*)
 אמר לסופר כתוב ולעדים התומו וזריו
 הפירוש הנכון וכן אם אמר להם כתובו
 מעכשיו וכתבו בו זמן חדש או שבוע
 ונשאה תוך הזמן הזה שאין כאן משום
 גט מאוחר שהרי בזמן שכתוב בו
 נתגרשה וכן דעת הרב רבי משה
 הספרדי ז"ל :

חרושי רמב"ן יבמות פרק חמישי נד

דף נ"ג ע"אמר סבר חליצה פסולה פוטר' איפשר לפר' פוטרת צרת' וכגון שחלץ (ללאה) לצרה ועשה מאמר בזו אינמי חלץ ועש' מאמר באחת דכיון דאיפקרא זיקה מהאי ביתא לגמרי לא תפסא בה בזיקת יבמות כלום ומר סבר אינ' פוטר' צרת' וכיון דאשת"יר' זיקה בצרתה אכתי אית' לזיקה ואפי' בה תפשי בה בקרושי ורבינו ז"ל פי' פוטרת שאינה צריכ' לחזר על כל האחין :

והא דאוקמה דבינא דכולי עלמא יש תנאי בחליצה להני תנאי קאמר כמו שפרש"י ז"ל אבל אנן קיימא לן (לקמן דף ק"ו) חליצה מוטעית כשרה ובפרק המדיר (דף ע"ד) משמע דכולי עלמא אין תנאי בחליצה כיוצא בו בפרק גט פשוט (דף ק"ע) דכולי עלמא אותיות נקנית במסירה כלומר להנהו תנאי אבל

דלכתא אין אותיות נקנות במסירה ובתוספו' דוחקין יש תנאי בחליצה לענין זה שתשא' בה צד זיק' למתפס בה מאמר ובעינא גט ולא מלתא היא כלל : לימא מסייע לי' לשמואל ותהוי תיובת' דרב יוסף פי' אותיות תיובת' דרב יוסף דתיובת' וסייעת' לית' דאי חליצה פסול' לא פטר' צרה ע"כ שופך מי בורו ולא אמ' ר' לא ישפוך אלא בששתיהן כשרות לו ואחר' מהן כשרה לעלמא ואחת פסולה ורבנו חננאל ז"ל גורס ותהוי תיובת' דר' יוסף :

הג"ה

אמר המדפיס רבינו לשיטתי' אזיל דגורס בב"ב (דף ע"ז) אמ' אמימר הלכתא אין אותיות נקכות במסיר' וכפי גרס' התו' סדלף כגירסת דשנ"ס סס דהלכתא אותיות נקכות במסירה וכ"ע מזה כש"ך ס"מ סו' ס"ו ס"ק כ"כ דע"ש ע"כ הג"ה :

ותו לא מידי ומפרש תהוי תיובת' דר' דאמר עשאוה כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קנה והכא נמי כי עשה בה מאמר כסבור הוא קני קנין גמור ולא קני ונמצא שחליצת' כשר' ואמאי אינ' פוטרת ולא ידענא לי' להאי פירושא דא' ככל מאמר דיבמה וכל גט תיקשי לי' לר' : והא דאמרינן לימא מסייע לי' לרבה בר רב הונא מדקתני צריכות ומשמע לי' דשתיהן חול' צורת' וליכא לאקשוני' מינה לשמואל דכל מקום שחליצ' שתיהן שוה יש לומר אף לשמואל לא פטרה דבזיקתן שוה לא שמעינן לי' לשמואל כלום כמו שפירשתי כב' ומשמע מיהא דלרבה דאמר חליצה פסולה צריכ' לחזר על כלה אחין ה"ה שצריכה לחזר על כל הצרות כלומר דלא פטרה צרתה אע"פ שזיקת שתיהן שוה אבל אח' מהן מעולה מהצרתה מורה בה רבה כמו שכתבנו בפ"ד אחין :

הנ"הא לר' יוחנן דאמר כולא ביתא בלאו קאי וכו' כבר כתבת' גרסת רבנו חננאל ז"ל בפרק ראשון (דף י"א) דאיהו אמר בבא על יבמתו דבין הוא בין אחין חייבין על צדה בלאו ולרידי' אתיא שפיר שמעתין אבל לרברי הספרים שגורסין וחזר הוא או האחר מן האחין ובא על צרתה בעשה רישא דקתני הכא אין (* אחר *) ביאה כלום קתני חייבי עשה והך סיפא דחליצה חייבי לאוין קתני וכי אקשינן הכא איצטריך לאשמועינן אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הכי קאמר בשלמא לר' יוחנן דאמ' אין בכל הבית אסור המזר מתייבי לאוין איצטריך מתניתן לאשמועינן אין קדושין (* תופסין *) בחייבי לאוין דהיכא חלץ וכל שכן יבם דקתני דחייבי עשה נינהו

חרושי רמב"ן יבמות פרק חמישי

דאיצטריך לאשמועינן כר' ישבב דאמר
 באו ונצוה על עקיבא בן יוסף שהי' אומר
 כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר
 ואפילו חייבי עשה אלא לריש לקיש
 אמאי איצטריך כלל למחני חייבי כריתו'
 וכדאמרינן בכתובת (דף למ"ד) הניחא
 לר' ישבב אי לאפוקי משעמא דר' סימאי
 אתיווחיבי לאוינאמר ולא חייבי עשה
 זכו' ההיא משום דריש לקיש איתמר
 בספיקא בלישנא דהניחא אבל לר' יוחנן
 ודאי טעמא דנפשי' קאמר ואפי' חייבי
 עשה גמיונתן נמי הכא סתמא כותי'
 דהיינו אין אחר ביאה כלום דחייבי עשה
 כל שכן שאין אחר חליצה כלום דהורה
 לה כולא בית' חייבי לאוינא הא לאו מילת'
 דמתניתן סידרא דיבוס קתני דהא חייבי
 לאוינא עצמן תני והדר תני כמה תני וכיון
 מוקצה מחמת דוחק ואינו
 כלום :

דאיצטריך לאשמועינן כר' ישבב דאמר
 באו ונצוה על עקיבא בן יוסף שהי' אומר
 כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר
 ואפילו חייבי עשה אלא לריש לקיש
 אמאי איצטריך כלל למחני חייבי כריתו'
 וכדאמרינן בכתובת (דף למ"ד) הניחא
 לר' ישבב אי לאפוקי משעמא דר' סימאי
 אתיווחיבי לאוינאמר ולא חייבי עשה
 זכו' ההיא משום דריש לקיש איתמר
 בספיקא בלישנא דהניחא אבל לר' יוחנן
 ודאי טעמא דנפשי' קאמר ואפי' חייבי
 עשה גמיונתן נמי הכא סתמא כותי'
 דהיינו אין אחר ביאה כלום דחייבי עשה
 כל שכן שאין אחר חליצה כלום דהורה
 לה כולא בית' חייבי לאוינא הא לאו מילת'
 דמתניתן סידרא דיבוס קתני דהא חייבי
 לאוינא עצמן תני והדר תני כמה תני וכיון

פרק הבא

רש"י ז"ל ופירש דלאו אפסול דכהונה
 קאי דהא פסולה וקיימא ולענין תרומה
 דבי נשא ליכא למימר ועוד ביאת כשר
 מאי גרעא לה אלא לענין הערואה נקטה
 ולמלקי עלה האי ישראל ואיפשר דמשום
 סירכא דלישנא נקט לה דאורח' דתנא
 למיתני הכי :

גמ' הא דאמר רבא אין אונס בערורה
 שאין קשוי אלא לדעת יש מפרשי'
 שאם אמרו לו עכו"ם לבא על הערורה
 ואם לאו שיהרגו אותו ובא עלי' מומרת
 על ידה לפי שאין קושי אלא לדעת ויש
 אומרינן כיון שמחמת האונס הוא דיהב
 דעת' ונתקשה אף הוא פטור בדיני אדם
 כאלו אמרו קטול אספסתא בשבתא ואי
 לא קטלינא לך דפטור ואפילו בעכו"ם
 וש"יכות

פרק

דף נ"ג ע"ב

מתני' אפילו הוא
 שוגג והיא מזידה
 מפר' בגמ' דתרווייהו
 לא מכווני למצוה ובדין הוא דלירחי
 שניהם שוגגין אלא סוגיא דלישנא הוא :
 ולא סלק בין ביאה לביאה פירש"י ז"ל
 בין הערואה לגמר ביאה ולא
 פהיר מדפרשינן בגמ' זכנ הבא זכו'
 אשלא כדרכה דחייבי לאוינא אלמא גבי
 יבמה קחני שלא כדרכה דהיינו ולא סלי'
 בין ביאה לביאה זכנ פרש"י ז"ל בגמרא :
 דה' ג' במקצת נוסחא אלמנ' לכהן גדול
 גרושה וחלוצה לכהן הדיוט בת
 ישראל לנתיב ולמזו' ולא גרסינן ממזר'
 ונתינה לישראל ויש נוסחאות שכתוב
 בהן ממזרת ונתינה לישראל וכך גרסתי

55
חרוטי רמב"ן יבמות פרק טישי נה

אשת אח שאין לה בנים לאחר מיתת
בעלה דשריא ומצוה הא שאר כל הנשי'
כדקיימן קיימן דאי לא תימא הכי אלא
איילונית ואשת אחיו שלא הי' בעולמו
נימא דשריין אע"ג דפטרינהו דחמנא
מיבום דאיכ' למימר כשפרט הכתוב אשת
אח שאין לה בנים לאחר מיתת בעלה
דמצוה גלי שאין בכלל איסור אלא אשת
אח במקום דליכא צד יבום דהיינו יש לה
בנים בחיי בעלה אבל אין לה בנים אפילו
בחיי בעלה כיון שאלו עמדה אצלו סופא
להתיבם מתחלה לא חל עלי' שם אשת
אח כלל ואם תאמר יש לה בנים לאחר
מיתת בעלה למה לי לרבו' לקמן (דף
כ"ה) ההיא לא קשיא מידי דכל שמא
דאישות צריך לרבו' בלאחר מיתה כיון
שנעק' ממנה אותה שם וכן הצריכו רבו'
לאשת אביו ולכלתו בפרק ד' מיתות
(דף כ"ג וכו') אבל איילונית וסריס ליכא
בהו צד יבום ואשת אחיו שלא הי' בעולמו
כיון דאיכא דין יבום גמור ואמר רחמנא
לא יבם ש"מ באיסורי' קמי שרדי
מתחלת' לא נראית לו וחל עלי' שם
אשת אח כנ"ל עוד יש לומר כיון שבפרט
לך הכתוב אשת אח שאין לה בנים למצו'
פרט א"א לומר הא שאר כולהו כדקיימי
קיימי לא שארא דעלמא רשות נינהו
ומיהו כיון דרבי רחמנא לאסורה קמיית'
אשת אח בחיי בעלה ולאחר מיתה וכן
אשת אח מן האם ש"מ דכל שלא במקום
מצוה כדקיימי קיימי ומנייהו גמרינן
לאיילוני' וסריס ושלא היה בעולמו ולכל
אישרי' אשת שלא במקום (* מצוה *)
צבכרת' והא דתניא בסיפרא איש פרט
לקטן אשר יקה את אשת אחיו באשר
(אביו) אחיו מאביו הכתוב מדבר אתה
אומר

ושפכות דמים שדינו שיהרג ואל יעבור
ברני אדם פטור ואע"פ שמדע' עצמו הוא
הולך ועושה אף כאן אע"פ שהוא נורחן
דעתו ומקשה עצמו פטור שהרי אם
חסלק אונסו מעליו אף הוא פורש אלא
הא דרב' משכחת לה כגון שתקפתו אשה
וקרבתו לעצמה לאונסו או שדבקו אותו
עכו"ם לערוה . ואין שם פחד מירחה
דכיון דליכא אונס דגופי' אע"פ שדבקום
זה לזה ובא עלי' חייב שאלמלא דערנו
עלי' לא הי' איפשר לו לבעול שאין קשוי
לא לדע' וא"ת ולמה לא פירשו משנתנו
בשאנסוהו למיתה לבא עלי' ההיא כיון
דבביאה עצמה ליכא אונס לא קרינא
בה הבא על יבמתו באונס אלא מדעת
שלא במתכוין למצוה הוא בא עלי' וזהו
הפי' יותר נכון :

דף נ"ד ע"א ולקחה שלא כדרכה
יש מפרשים
להעראה שלא כדרכה דאלו ביאה שלא
כדרכ' מג' ש' דביאה ביאה נפקא מעריות
דכתיב בהו משכבי אשה ולא דאי קרלי
משום דכיון דרבי רחמנא העראה בגמר
ביאה בין בכדרכ' ובין שלא כדרכ' מהיכא
באתי' חדא אתו תרוייהו דאי לא תימא
הכי העראה שלא כדרכה בחייבי לאוין
ועשה מנא לן אלא משכבי אשר בכל
משכבות שבאשה רבי' רחמנא ולא
צריך ג' ש' כלל ובתוספות מפרשין
דאצטריך ביבמה שלא תאמר עיקר ביא'
לקיום זרע הוא ושלא כדרכה ליתא כלל
בקיום זרע קמ"ל :

דף נ"ד ע"ב הא דאמר רב הונ' דמו
ליבמ' (* שאסור *)
מן התורה מנין קשיא לי הא הכל היו
בכלל אסור אשת אח כשפרט לך הכתוב

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי

אומד באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר
 אז אינו אלא באשת אחיו אפילו מאמו
 הדין נוחן הואיל ואסר אחות אמו ואחות
 אביו ואסר אשת אחיו מה אחות אמו
 ואחות אביו בין מאב בין מאם אף אשת
 אחיו בין מאב בין מאם ת"ל נדה היא לא
 אמרתי אלא באשת אח שהיא כנדה מה
 נדה יש לה אסור ויש לה התר אף אשת
 אח יש לה אסור ויש לה התר אינו היא
 אשת אח שיש לה אסור ויש לה התר זו
 אשת אחיו מאביו אם יש לה בנים אסורה
 אין לה בנים מותרת ה"ב קתני באשרת
 אחיו מאביו כתיב ואסרה הכתוב כשיש
 לה בנים לאחר מיתת בעלה או אינו לא
 לרבות אפילו אשת אחמן האם שלא
 תאמר לא אסר הכתוב אלא מן האב
 בחיי בעלה והרין נוחן לרבות אותה
 שהרי מצינו שנקראת אחותו הלכך
 נקרא אחיו נמי לאסור אשתו אלא משום
 שאין ללמוד משם לגמרי הוצרך הכתוב
 לרבותה ת"ל נדה היא לא רבה הכתוב
 כאן אלא מן האב וזו היא בחיי בעלה
 ואפשר שזו הברייתא היא ששני' כאן
 בגמרא ונשתבשה שם :

אלא המערה בבהמה מהו אי קשיא
 ההיא נמי מהיקי שא דר' יונה
 נפקא דהא בהמה התם כתיבא ויש לומר
 כשהוקשו לנדה דומיא דנדה במינן אבל
 שלא במינן אינן בכלל :

והא דתנן (* אמרו לו *) מתה אשתו
 ונשא אחותה וכו' איכא דמקשי
 למה לי' לתנא למחשוב כי רובלא ליתני
 תלתא ומותר בראשונ' ובשלישית ואסור'
 בשוני' ופריק סד' א כיון דפשישי ערבוביא
 איכא הכא ויבא ויבטל את השורה קמ"ל:
 דף נ"ה ע"א אלא מאשרת

לפא פי' שכיון שמצינו שנקרא אח אפי'
 מן האם אף אחותה נקראת כן מן האם
 והכל בכלל הכתוב שאמר אשה אל'
 אחותה לא תקח ואין לומר אין עונשין
 מן הדין אלא בכגון בתו מאנוסה דלא
 כתיבא והיא גופה מייתנין בק"ו :

אם כן נשתוק קרא משפחה חרופה
 איכא למידק לדין נמי אם כן

נשתוק קרא מחייבי כריתו' ואיכא למימ'
 אי לא כתב רחמנא הערואה בשום דוכת'
 הוה אמינא הערואה לא שמה ביאה וגלי
 רחמנא בשפחה חרופה זה' ה לכל התור'
 ושכבת זרע דסוטה ואשרת איש נמי
 להוציא הערואה אבל השתא דרבי רחמנ'
 בחייבי כריתות אם לפטור חייבי לאוין
 לשתוק משפחה חרופה אי נמי רב אשי
 הכי קאמר מדלא שתיק רחמנא משפחה
 חרופה ש"מ חייבי לאוין בהערואה
 ורקאמדת מדגלי רחמנא כריתות מכלל
 דלאוין בגמר ביאה דאי לאו הכי לכתוב
 רחמנא לאוין וכל שכן כריתות לא היא
 דדילמא הוה אמעה מלקות חייב אפי'
 בהערואה אבל מכרת פטור עד שיגמור
 ועור שאין עונשין מן הרין ומיהו הא קשיא
 היכי אמר רב אשי לשתוק קרא משכבת
 זרע משפחה חרופה הא צריך הוא לכתוב
 לפטור שלא כדרכה כדאמרין בשילהי
 פרק ארבעה מחוסרי כפרה (דף י"ח)
 כדרכה בשפחה חרופה מיחייב שלא
 כדרכה לא מחייב מאי טעמא דשכבת
 זרע כתיב ואיכא למימר כיון דשכבת זרע
 משמע לפטור הערואה לשתוק רחמנא
 מיני' ולכתוב מיעוטא אחדינא לשלא
 כדרכ' ולא דאיק ותו קשה לן דהא שכבת
 זרע דכתיב גבי טאמאה לרבנן לא משמע
 אלא פרט להערואה ואיצטדיק אותה
 פרט

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי נו

פרט לכלה כדאיתא בשילהי ארבעה
 אחין (דף ל"ד) ואיפשר לומר דההיא
 דאמרינן בשילהי ארבע' (אחין) מחוסר'
 (* כפרה *) דשלא כדרכה פטור בשפת'
 חרופה ר' יהודה היא והא דאקשינן מינה
 רב ששת מדמערה ושאינו מתכוון פטור
 ולפטורא איתני אף שלא כדרכה כן ולר'
 יהודה איתמר דאמר מערה שלא כדרכה
 משכבת זרע נפקא אבל רבנן לית להו
 וסוגיא דשמעתין כרבנן ואסתאמר כיון
 דחייבי לאוין דכהונה גמרינן ואפילו חייבי
 עשה למה לי קרא לחייבי לאוין דעלמא
 כל דכן הוא איכא למימ' לפי שאין עונשין
 מן הדין ועוד דאי בעית למגמר מינייהו
 גמור דהא שכבת זרע דשפחה חרופה
 לגופי' צריך כיון דמ' מ' בשא' חייבי לאוין
 גמרינן העראה ומיהו חייבי לאוין דכהונ'
 צריכי דלאו שאינו שוה בכל קיל אפילו
 מעשה שוה בכל :

דף נ"ה ע"ב אשה לב' על' מפ"ור'
 במ"ס קדו"שין

פר' קרא' שון :

הא דאמרינן ביבמ' לשוק אי לאו לאו
 אי עשה עשה נראה שר' שגורס
 אי למאן דאמר לאו לאו אי למאן דאמר
 עשה עשה ופירש דהיינו פלוגתא דרב
 ושמואל (דלקמן דף כ"ב) דלרב דאמר
 אין קדושין תופסין ביבמה מלא תהיה
 דהכי קאמר לא תהא בה הוי' לזר אינה
 אלא עשה (* יבמה *) יבא עלי' ולי' אה'
 אח' ולא הבא מכלל עשה עשה ולשמואל
 דאמר ללאו הוא דאתא חייבי לאוין הי' א'
 ובתוספות הקשו מדתניא התם זו רברי
 ר' עקיבא דאמר אין קדושין תופסין אבל
 חכמים אומרינן אין ממזר מיבמה אלמא
 לדברי הכל חייבי לאוין ועוד מדאמרינן

בפ' קדמכלתין (דף י"ד) גבי בני צרות
 פשיטא בני חייבי לאוין כשרין נינהו
 ואיתמר נמי התם לאפוקי מדר' עקיבא
 דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין
 קמ' ל' ויש לתרץ קושיות הללו דגמר'
 תפוס ל' חייבי לאוין לרווחא דמילתא
 לומר (ראין) (* דאנן *) אפי' חייבי לאוין
 לית לן וזהו דתנן דיש ממזר ביבמה
 לדברי ר' עקיבא משום חייבי עשה קאמ'
 לרבאי כרבי ישבב דאמר אין קדושין
 (* תופסין *) בחייבי עשה אי משו' דקסבר
 כל שאין קדושין תופסין בה הוי ממזר
 אבל חייבי עשה דעלמא קדושין תופסין
 בה ומשום הכי לא פשטינן מינה דר'
 ישבב אפי' חייבי עשה קאמר ובתו' פירשו
 לפי גרסת הספרי' אי לאו משום חייבי
 לאוין אתי אי משום עשה נמי דאית ברה'
 מחייבי עשה אתיא ולמה לך למילפה
 באפי' נפשה ודכולי עלמא חייבי לאוין
 היא דלא יהא בה הוי' לזר מתהי' נפקת
 אבל מ' מקאמר רחמנא שלא תצי'
 החוצה לאיש זר ושמואל מספקא לי' אי
 ללאו גרידה ותהי' דקאמר לומר שלוקה
 עלי' משעת קדושין או שאינן תופסין בה
 כדרב ויפה פרשו ויש לי לעיין בהאי עשה
 דילמא יבא עלי' מצוה ואחר רשות
 כדאיתמר לעיל וי' ל' אורעה כל הפרשה
 להוציא אחר הילכך יבמה ודאי מצורה
 ואחר (רשות) אסור :

דף נ"ו ע"א קנה לכל פי' בביאת

שוגג ושאינו

מתכוין וקנה לכל דבר ממש ליורשה
 ולטמא לה ולשאר הדברים שאדם זוכר
 באשתו והכי נמי מוכח לקמן ולעיל נמי
 בפ' ד' אחין (דף כ"ט) אמרינן לענין
 ליורש ולטמ' לה השת' לא עבר בה מאמר
 כתיב

חדושי רמב"ן יבמות פרק ששי

כתיב יבמה יבא עלי' בע' כ וכו' ושמואל
אמר לא קנה אלא לדבריהם האמורין
בפרשה אבל לא ליורשה ולשאר דברים
זהאי דפרישו בגמרא פלוגתייה בתרומ'
ללישנא קמא לומר דמורה שמואל במן
הנשואין שאוכלת אע"פ שלא קנה לשאר
דברים וטעמא דמילתא משום דתרומה
משעת קנין אוכלת מן התורה והדי קנא'
להתחייב עלי' משום אשרת איש כיון
שפוטרת צרה ויוצאה בגט ואם מרת שני
יש לו בנים פטורה היא עצמה דנהי דאין
עושה נשואין גמורין קנין כאירוסין עושה
נדאי וללישנא בתרא במן האירוסין מור'
רב דלא אכלה ואע"ג דקנה לשאר כל
הדברים וטעמא דמילתא משום דגזרינן
בח שלא יאמרו נשואין שלא מדעת
מאכילין כדאמרין בנשואי הרש אבל
משאכלה ברשות הבעל לא גזרו בה כנ"ל
ודוקא בביאת שוגג ומזיד אבל בהערארה
במתכוין דיכולי עלמא קנה שהרי אף
באשה לבעל' קונה לכל דבר ומצינו לכל
התורה שדיבה אותה אלא שבירושלמי
העמידו מהלוקתן בהעראה וראיתי
בהלכות של רבינו ז"ל ששנאה בתוך דיני
העראה נראה שסמך לו על הירושלמי
זכך גורסין שם מה קנה שמואל אמר
לדברים האמורין בפרשה כו' ורבי יוחנן
אמר כל הרבדים אמר ר' יצחק בן אלעזר
מה פליגין בשהערה בה אבל גמר את
הביאה כל עמה מורו שקנה בכל הרבדים
אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן כנסה הרי
הי' כאשתו לכל דבר אמר ר' מתתיה
חפטר שבא עלי' בבית אבי' אבל אם בא
עלי' בבית חמי' כולי עלמא מורו שקנה
כל הדברים זו היא גרסת ירושלמי וקש' לי
וכי צריך ראי' שהגומ' ביא' ביבמתו דרעת

קנה כל הרבדים ונ' לשעל ביאת שגגות
אמרו כדפרישת אלא שהי' ר' יצחק בן
אלעזר כבוד דלא חלק שמואל' על הערה
של שגגות אבל גמר ביאה אפי' שוגג קנה
לכל ומייתי ראי' מכנסה הרי היא כאשתו
דכל כניסה במשמע ור' מתתיה דחי לה
במכניסה לביתו ולא אתיא כגמרא דילן
דחופה מאי עבדא ביבמין ומ' אין לפר'
גמרא דילן אלא כביאת שגגות אבל
במערה ודאי כגומר הוא וקיימא לן כרב
דאמר קנה לכל :

ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינ'
אוכלת מפדש לקמן דגזרינן
נשואי חרש אטו קדושי חרש פי' דאלו
מדינא אכיל דכיון שכנסה עמו לחופה
אע"פ שאינו קונה לו מן הדין כיון דמן
התורה ארוסה בת ישראל אוכל' בתרומ'
אלא שמא ימזגולה כוס בבית חמי'
ותשקנה לאחי' ולאחותה והכא כיון
שכנסה מ' מאין לחוש לכך ואי משום
סמפון ליכא אלא שיש לחוש שמא יתפק'
זיטעון משום סמפון והא מילתא דלא
שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן אלא משו'
קדושי חרש גזרו ור' נתן לא גזרו והא
דאמר' כל ביאה שהבעל מאכיל בה
לאו בביאה בלחוד אלא כל ביאת קדושין
שהבעל מאכיל בשבילה על ידי חופה
יבם מאכיל בה אינמי כגון שהכניסה
לחופה ובא עלי' לשום קדושין שבביאה
זונעשית נשוא' ומאכיל בה :

דף נ"ו ע"ב מתנ"י אלמנה לכהן
גדול וכו' מן
האירוסין לא יאכלו בתרומה פי' בבה
כהן ולא תאכל בתרומה דבי נשא ולא
של בעלה מפני שמשמרת לביאה פסולה
והא דלא קתני פסולות מן התרומ' משום
דהנה

הרושי רמב"ן יבמות פרק ששי נו

דהוה משמע דילמא פסולות לעולם והא
דקתני סיפא מן האירוסין כשירות ורבי
אלעזר ור' ש' מכשירין לאכול בתרומת
בית אביה זה' נמי שראוי' לאכול
בשביל בעלה כגון בת ישראל לכהן לא
שאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס
לחופה כמשנה אחרונה מ' כל הכשר
בכלל שתהא כמשמרת לביאה כשרה
לכל דבר:

ה'ג בנוסחי עתיקי וכן בפר' חז"ל
תניא אמר ר' מאיר ק"ו ומה
קרושי רשות פוסלין ולא מאכיל קרושי
ערוה לא כל שכן כלומר ומה קרושי
רשות של בת כהן לישראל פוסל מתרומ'
דבינשא ואינו מאכיל לאו דוקא דישראל
היאך אכיל אלא משום דבמתניתן איכא
פוסל ואינו מאכיל קאמר היא וכך היא
גרסתו של ר' חז"ל בהא דאמר רבי
אלעזר אמר ר' הושעיא פצוע דכא כהן
שקדש בת כהן ולא כרברי דש"י ז"ל:

דף נ"ז ע"א ממאי דילמא ע"כ לא
קאמדי רבי

אלעזר ור' שמעון התם זכו' אבל הכא
דאין לו להאכיל במקום אחר לא פי' אין
לו להאכיל במקום אחר מפני מום זה
ואף על פי שהי' דינו להאכיל שהרי כהן
הוא ואע"ג דלא דמי להו' דלעיל דהתם
בישראל אינו לא אוכל ולא מאכיל אבל
דכא אוכל הוא ואפשר שיאכיל בכל
מקום ומשום הכי אתינן לה בשמא
ואמרינן דילמא עד כאן לא קאמדי זכו'
זפריק אביי הואיל ומאכיל בלא ידעה
קשיא לי' לרב אב"ד ז"ל היא גופא הא לא
אכלה אלא משום דמשמרת לביאה
פסולה אוכלת לר' שמעון ור' אלעזר

אבל לרבנן לא אכלה לאביי דאמר
שכבר אכלה לא אמרינן כדאיתא בפרק
הערל (דף עה) בגמרא ור' אלעזר
גופי' דהוא מרה דשמעתין מוקים ליה
התם במחלוקת היא שנוי' ור' אלעזר ור'
שמעון היא וניהא ליה ז"ל דהכי קאמר
אביי מאידקא מרת שאין משמרת לביאה
פסולה של כהן פצוע דכא אוכלת אם אין
לו להאכיל במקום אחר הא אשכחן ר'
אלעזר ור' שמעון דלית להו האי סברא
דהא מאכיל בדלא ידעה כדתנן שתמא
דמתניתן זבודאי הוהיא ר' אלעזר ור'
שמעון היא זרבא לא אמר כאביי שאני
התם שכבר אכלה כלומר היא שתמא
אפילו ר' מאיר מודה בה שאינה אוכלת
אלא מהמרת קנין ראשון של כשרות
אבל קנין שקנדה כשרות פצוע
דכא לא אשכחן דמאכיל אלא בעבדי
ושפחותיו והאי שנויא לא נהירא לן דאי
הכי לא אמר הואיל ותו רבא היכי קאמר
דהיא אפילו ר' מאיר היא משום שכבר
אכלה והא אנן לתרוצה לדר' אלעזר
אמר ר' הושעיא אתינן ור' אלעזר אמר
התם בפרק הערל במחלוקת שנוי' ורבי
אלעזר ור' שמעון היא ושכבר אכלה לא
אמרינן ויש אומר רבא סברא דנפשיה
קאמר ולתרוצה דלר' הושעיא וההיא
דהתם ר' אלעזר משמי' דנפשיה אמרה
ולא סבירא לי' לרבא הכי ולא מחווד
אלא הכי מפרשא שמעתא אביי אומר
הואיל ומאכיל בלא ידעה דהתם ורבי
לד' אלעזר ור' שמעון דאית להו הואיל
ומאכיל במקום אחר התם נמי הואיל
והאכיל בה מאכיל ולא גרע מישר לן
להאכיל במקום אחר רבא אמר הואיל
טו א י י ומאכיל

הירושי רמב"ן יבמות פרק ששי

אשה ברת גרים ומשנה שלימה
היא במסכת בכורים פר' ראשון והספרי'
נשתבשו כאן לכתוב בהן דתניא:

רב אמר יש חופה לפסולות פר' שי
ז'ל בחופה שלא קדשה מעיקרא
ולא בא עלי' זנראה מלשון פירושו דבין
לרב בין לשמואל חופה בלא קדושין
אינה קונה אלא מאן דאמר יש חופה
משום דכיון דקרובה לביאה פסולא ואין
פירוש זה נכון משום דכיון דלא קנה אינו
בדין שתפסל שאף לכשרות אין חופה
בכיוצא בו ועוד דהא לקמן מייתינן יש
חופה לפסולות מחופה דבתר קדושין
ובתוספות אמרו דכולי עלמא כרב הונא
ס' ירא להו דאמר בפ"ק דקדושין (דף
ה') חופה קונה מק' וולפי' אמר רבי יש
חופה לפסולות ואפילו לדברי המבשר
כאירוסין בחופה כיון שנעשית נשואה
מודה דפסולה מתרומה דבי נשאוכל
שכן שאינה אוכלת בבית ישראל לכהן
ושמואל סבר אין חופה לפסולות ואע"פ
שחופה קונה בכשרות מק' והני מילי
חופה שראוי' לביאה דחופה משום חיבת
ביאה היא קונה אבל חופה שאינה ראוי'
לביאה אינה קונה ואפילו אחר קדושין
אינה אשתו לכל דבר ורמי בר חמא פליג
אדרב ואדשמוא' ואמר דבמחלוקות היא
שנוי' וסביר' לי' לרמי דקונה אבל לפסול'
מן התרומה כמחלוקת שנוי' ופוסלת
משום משמרת לביאה פסול' ודחינן ממאי
לעולם כדשמואל ואפילו לר' מאיר אינה
פוסלת משום שאינה קונה כיון דפסולה
היא אינמי כרבועד כאן לא אמרו רבי
אלעזר ור' שמעון אלא בקדושין אבל
חופה קונה ופוסלת והא דאמרינן אלא
איכא למימר בפלוגתא דהני תנאי דת"ק
אמר

זמאכיל בעבריו ושפחותיו והכא והתם
משום האי הואיל אכלן זלר' אלעזר ורבי
שמעון אבל לא לר' מאיר :

ורבא לא אמר כאביי שאני התם
שכבר אכלה כלומר אם תאמ'
דמשום שהאכיל הוא מאכיל אין למרין
ממנה להאכיל מחמת אותו הואיל
במקום אחר דשאני התם לדבר דשכבר
אכלה אלא ודאי הואיל ויש לו להאכיל
אמרינן הואיל והאכיל לא אמרינן ואביי
שכבר אכלה לא אמרינן דשאני אלא
כהואיל גרידא דמיזלר' אלעזר ורבי
שמעון אכלה דהכא והתם חד טעמא הוא
כנ"ל ולשון אחר יש לומר דבין לאביי
בין לרבא לר' מאיר שכבר אכלה לא
אמרינן דכיון דגבי כהן גדול באלמנה
שיש לו ממש להאכיל ככל אשה הראוי'
לו אמרינן לא אכל' כל שכן דמשו' שכבר
אכלה לא אמרען דתיכול אלא לרבי
אליעזר ור' שמעון פליגי אביי אמר הואיל
שכבר אכלה כהואיל ויש לו להאכיל דמי
ואכלה ורבא אמר אע"ג דהתם אכלה
משום דהיא עצמה כבר אכלה כיון דפצוע
דכא אין אשה שראוי' להאכיל אותה
מעתה לא אמרינן האי הואיל ולפי לשון
זה לא דמין לגמרי האי שכבר אכלה
דרבא לההוא דאיתמר בפרק הערל
(טז) דהתכאוכלת בו אפילו לר' מאיר
והכא לרבי אלעזר ור' שמעון דוקא מ"מ
לשון נכון הוא :

למאן אי לר' יהודה פרשי כולא
תלמודא הוא דקא בעי זמפרש
ואזיל עד סופא ופשיט לה אבל רבי
הושעיא לא פשיט בה מידי כדאמרינן
לעיל :

ה'ג דתנן ר' אליעזר בן יעקב אומר

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי נח

58

אמר אוכלות משלו ואוכלות בתרומה
 ומשמע בת ישראל לכהן אוכלת קסבר
 חופה פסולה קונה ומיהו לא כרב אתיא
 דאיהו אמ' פוסלת והאי תנא סבר מאפל'
 נמי אלא מר' ישמעאל דקאמ' אינה מאכל'
 ולא מינה אתיא דאיהו אמר פוסלת
 והאי תנא סבר מאכלת נמי אלא מרבי
 ישמעאל דקאמר אינה מאכלת ולא
 מינה אתיא דאיהו אמר פוסל' והאי תנא
 סבר מאכלת נמי אלא מר' ישמעאל דייקנין
 דאכתי פוסלת מנא לן אלא משום דמדמי
 חופה לביאה ש"מ מיפסל נמי פוסלת וכך
 פר' ש"בזה וגם זה הפירוש אינו מתקבל
 משום דלא אשכחן מאן דאמר חופה
 קונה אלא לרב הונא ואם כן נימא דרב
 היא ודשמואל נמי היא ועוד מדמקשינן
 אדרמי בר חמא דילמא עד כאן לא אמר
 רבי מאיר התם אלא בקדושין דקני
 לה אבל חופה דלא קני לה לא ש"מ
 מילתא פשימא הא דבהופה לא קני לה
 והוי לן למימר אבל חופה פסולה דילמא
 לא קניא עוד קשה לי כיון דרב ושמואל
 בעיקר חופה פסולה פליגי אם קונה או
 אינה קונה היכי מייתי לה רמי בר חמא
 באנו למחלוקת ר' מאיר ורבנן לפסול
 תרומה בלחוד ודכולי עלמא קונדה היא
 ועוד דתנאי דר' ישמעאל לא מתפרש להו
 כלל דהא אפילו ברר' ישמעאל איכא
 למימר קונה ופוסלת מדמדמה לה לביאה
 ואיכא למימר אינה קונה ועוד מדסוגי'
 דרב ששת דאמר יש חופה לפסולות
 ומשמע לפסול כרב ולא מייתי לה אלא
 שקונה ואתיא כת' קדר' ישמעאל דאמר
 קונה ומאכלת וכולא שמעתא סרוכה
 ומתבלבלת בפ' הנזכר ורבינו תוס' ל'
 מפרש דהכא בחופה שאחר הקדושין

ולענין מתניתין פליגי דתנן נתארמלו או
 נתגרשו מן הנשואין פסולו מן האירוסין
 כשרות דרב אמר יש חופה לפסולו וכמו
 שנבעלו דמי ואע"פ שנתארמלו או
 נתגרשו פסולות לעולם ושמואל אמר
 אין חופה לפסולות ואם נתארמלה כמן
 האירוסין הוא וכשרות ולדבריה' אלעזר
 זר' שמעון אפילו לא נתגרשו אוכלות
 זרמי בר חמא סבר כתנאי לרבי מאיר
 דאית לי' אפילו בארוסין גרידי משמרת
 לביאה פסולה אינה אוכלת זו שנתקרבה
 יותר לביאה פסולה לעולם כמי
 שנבעלה ולרבי אלעזר זר' שמעון דלית
 להו משמרת אף זו כשירה ואפילו מעתה
 היא אוכלת כדתני' בסמוך אוכלות משלו
 ואוכלות בתרומה משום דאין חופה
 לפסולות וא"ת בשלמא מתניתין בבת
 כהן אוכלת משום אבי' אלא ברייתא כיון
 דקתני אוכלות משלו ואוכלות בתרומה
 משמע דבבית בעלה אוכלת וכיון דאין
 חופה לפסולות ארוסה אינה אוכלת
 איכא למימר אע"פ שאין חופה לפסולות
 לפסולן כיון שנכנסו לחופה אוכלו משלו
 ואוכלת בתרומה דליכא תולמגזר ליה
 משום דעולא ולא משום סימפון זרבי
 ישמעאל דאמר כל שאין ביאת' מאכילת'
 אין חופתה מאכילתה משום דקסבר יש
 חופה ונפסלות שאלו אין חופה בדין הוא
 שיאכלו כרפרישית:

והא דאמרינן (לקמן דף כ"ט) כספה
 מאכילתה מיבעי ליה לאו דוקא
 שיאכילנה בשלו אלא לומר שאינה
 נפסלת וכל שביאתה פוסלתה כספה
 פוסלתה אי נמי מתניתא אליבא דמשנה
 ראשונה וקמ"ל שאע"פ שאין חופה
 לפסולו אוכלות משלו ואוכלת בתרומה

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי

דהוה ליה כהגיע זמן ולא נשאו:

ובפירושי ר"ח ז"ל רב אמר יש חופה
לפסולות כגון אלמנה לכהן
גדול וכיוצא בה שנכנסו לחופה בלא
קדושין ולא נבעלו או בקדושין וחופה
ואע"פ שלא נבעלו ע"כ:
ובירושלמי מצינו אמר ר' יוסי בר'
בון ולא סוף דבר מן
הנשואין אלא נבעלו בין מן הנשואין בין
מן האירוסין פסולות לא נבעלו בין מן
האירוסין בין מן הנשואין כשירות והא
מילתא דדהו אתיא פשמואל דאמר אין
חופה לפסולות אבל קשה לי דתניא
בתוספת' לא נבעלו אע"פ שנכנסו לחופ'
הרי אלו כשירות לכהונה קשיא לרב לא
מדלא מקשו מינה בגמרא ש"מ קיס להו
בה דלאו מתריצתא היא ואף בזה
השמועה דהוקה מאור ופשטי' דרב ששת
ממתניתין לא אתי שפיר דמנ"ל מינה
לעשותה כבעולה לפסול לקה ולינראה
דהכי מיפרשא שמעתא כולה רב אמר
יש חופה לפסולות ואפילו בפסולי קהל
לישראל כדרך עיש חופה לכשרות
לידשן ולידון בהפק ולהאכילן בתרומה
לדעת רבי אליעזר ור' שמעון דמתניתין
וגובה כתובה ממנו אלא שאינו מטמא
לה דרהמנא מיעטא ושמואל אמר אין
חופה לפסולות כלל אלא הרי היא
כארוסה לעולם ואין לך נשואין בפסולי'
אלא ביאה ממש היא בביאה מורה
שמואל דאי לא תימא הכי אלא נשואין
בפסולות ליכא ועוד אשתו פסולה דמיע'
דהמנא מטמאה ל"ל אמר רמי בר
חמנא חופה עושה נישואין בפסולות
מחלוקת ר' מאיר ור' אליעזר ורבי
שמעון לר' מאיר דאמר קדושי אסור

פוסלין את הכשירה מתרומת' משום
שמשמרת להיפסל חופה שלא אמרו
שהיא עושה נשואין לא משום שמזדמנת
לביאה של בעל כשאותרה הביאה
פסולה אינה אלא פוסלות שהרי יותר
משמרת לביאה פסולה ולא פסולה
מתרומה שהרי פסולה ועומדת היא
משעת קדושין אלא לומר שאין חופה זו
אלא פסול שלה שהיא מזמנת עצמה
לביאה פסולה ומשכחת בה פוסלת ממש
למאן דאמר שכבר אכלה אמרינן אפילו
לרבי מאיר כגון שהגיע זמן ואכלה
כמשנה ראשונה שאוכלת בימי האירוסין
ואם הוסיף בה חופה אינה אוכלת
כמי שקדשה מעתה שפוסלה משום קנין
שהוסיף בה לרבי אליעזר ורבי שמעון
דלא קפדי בשמור ביאה פסולה אף
חופה של פסולות קונדה ואוכלת פסול
בשבילה כשאר הכשירות עד שיפסלנה
בביאה ואקשינן ממאי דילמא עד כאן
לא אמר רבי מאיר שימור דביאה
פסולה פוסל ואינו מכשיר אלא בשעה
שקונדה אותה כגון בקדושין שכיון
שמעתה הוא קונדה אותה להיורש
שומרת לו לביאה פסולה אורחו
שמור פוסל הוא אבל חופה שכבר
קנה אותה מודה דעושה נשואין דמי'
פסול מוסיף בה ועד כאן לא
(*קאמרי*) רבי אליעזר ורבי
שמעון התם אלא בקדושין דלא קדמי
לביאה אבל חופה דקרבה לביאה
וכל עצמה לא תקנוה אלא משום
קורבה זו הכי נמי דלא אכלה
בתרומה של וואיפשר דאפילו בשל אבי'
דאע"פ שאין חופה פסולה קונדה גזרו
בה משום דקרבה לביאה והיינו דקאמרי
בגמרא

חרושי רמב"ן יבמות פרק חמישי נט

59

בגמ' בדר' מ אבל חופה דלא קני לה לא אמרי אכלה וברר' א אמרי הכי ה'נ דלא אכלה משום דלר' מ פסולה ועומדת היא לתרומה ולר' אליעזר אופלת ושאר השמועה פשוטה היא :

דף נ"ז ע"ב אמר רבא אף אנן נמי תנינא

וכו' פירוש רש"י ז"ל דאין ביאתה פוסלתה וכיון דאין ביאתה פוסלתה כל שכן שאין חופתה פוסלתה ולא נהירא מדאמר שמואל הואיל ואין לה ביאה שמע מינה מילתא פשיטא היא דאין לה ביאה ורתנן נמי פחות מכן כנורחן יאצבע בעין אלא סיועיה פדקרחני נשאת לכהן אוכלת בתרומה אלמא ברת שלש שנים אין אבל פחות מכן אם מסרה אביה לחופה אינה קונה ואינה אוכלת בתרומה ודאמרינן ברת שלש הויא דמיפסל' בביאה אסוקי מילתא היא כלומר כיון דכל שאין לה ביאה אין לה חופה להאכילה בתרומה אף לפסול אינה נפסלת :

דף נ"ח ע"א מדאמר' ואנדר לן עינן

ממתניתין דקתני ארוסה ונשואה שמעת מינה בלא ספק דרב ושמואל לא לענין תרומה בלחוד פלגי אלא אף לכל דבר אישות פלגי דלשמואל אינו יורשה ואינה כנשואה לכל דבר ולרב הרי היא פאשתו לכל דבר וק' לכרב ולא ה' לו לרבינו הגדול ז"ל להשמיטה אלא כיון שלא הפריש בין אשרה לאשה בכתובה כשכתב חופה קונה כולן כמשמע :

דכותה נבי שומרת יבם שבא עליה יבם בבית חמי' פרישי ז"ל דאי לאו הכי לא ברת משרתא היא דבעינן תחת אישך וכרתנן (תחת אישך)

ולא שותת ולא נוטלת כתובה ומיהו לא קפיד בהקדמת שכיבת בועל לבעל דהא קדמה שכיבת בעל ראשון לבעל והיינו דמתרצים לה בשעשרה ברה מאמר וכבית שמאי דאמרי קונה קנין גמור כלומר וקסבר נשואין עושה זקרינ' ב' תחת אישך וקדמ' שכיבת בעל ראשון לבעל ונתן הקשו מסוגיא דפ' ארוסה ושומרת יבם (דף כ"ד) דתניא תחת א שך פרט לארוס' יכול שאני מוציא אף שומר' יבם ת"ל איש איש דברי ר' יאשי' ר' יונתן אומר תחת אישך פרט לשומרת יבם אוצ'א שומרת יבם ולא אוצ'א ארוסה ת"ל תחת אישה פרט לארוסה והוינן בה טעמא דכתב רחמנא תחת אישך חא לא הבי הוה אמינא ארוסה שתי' והא כי אתא רב אחא מדרומא אתא ואייתי מתניתא ביהיה וכו' ואמר רמ' בר חמא משכחת לה כגון שבא עליה ארוס בבית חמי' ואקשינן דכותה גבי שומרת יבם שבא עלי' יבם בבית חמי' וכו' והתסליכא למימר דקושיה משום תחת אישך דהא לרבי יונתן מעוט' ממעטינן לה מיני' ולר' יאשי' רחמנא רבי' מאיש איש ולית ליה מחניתן דלא שותות ולא נוטלות כתובה אלא ה'פ דכותה גבי שומרת יבם שבא עלי' יבם בבית חמיה דאי לאו הכי איננה שותה משום שקדמה שכיבת בועל שומרת יבם קרית לה והאמר רב קנה לכל ואי קשי' והא התם קרו לה רבי יונתן ורב יאשי' שומרת יבם ואפילו לרב מר' מרבי לה ומר' ממעט לה ויש לומר התם כיון דגבי השקאה ממעטינ' לה אלמא לאו אשתו מעליתא היא אבל הכא פיון דשתה מאי שומרת יבם ומאי כנוסה דסיפא ומוקמינן

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי

למידק איפוך אנא זפי' רש"י ל' וגרושה
פשיטא לן דסתמא היא דלית לך למיליף
כדילפת באלמנה ואינו מספיק שנלמוד
למר מלמד ובתוספות מפרשי' משום
דגכי כהן הדיוט כתיב גרושה מאשר
וכלן במשמע דהתם מה לי נשואין מה
לי אירוסין הרי לא הקפידה תור' בכעול'
להדיוט הילכך אף גרושה דכתיבגבי
כהן גדול אפי' מאירוסין שאי אפש' להקל
בכהן גדול יותר מבהדיוט:

הא דאמרינן תיפוק לי משום בעולה
ה' פרתייבי עשה נינהו ואינה
ראוי' לו מן התורה כדאמרינן לקמן
אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא ואם
נשא מוציא בגט וא"ת א"כ להוי הולד
חלל לדברי ר' אליעזר בן יעקב אלמא
תניא באנוסת חבירו דוקא איכא למימר
כיון שסופה להיות בעולה תחתיו אין
הולד חלל דהא אפי' להיתרה שלא תצא
קס"ד משום האי טעמא וכן נראה מדברי
ר' חז"ל:

דף נ"ט ע"א א' כר' אליעזר מאי
מדי' משום
(* בעולה תיפוק לי דה"ל *) אנה קשיא
לן דילמא סבר לה כותיה בהא ופליג
עלי' התם דמילתא אחרי' היא ותו לימא
ורב דאמר כר' שמעון דמכשיר בבוגרת
ולא מצינו לו שהוא עושה פנוי הבא על
הפנוי' זונה תוקשה לי לרבה דאמר כל
באונס לא קרינה בה (אונס) זונה הא
קרא באונס כתיב אלא הוא הדין דמצי
למימר הכי לא מקעה לפיס מאי דשנינן
(אקשי) דאמר ורב כר' אלעזר זלא בעי
לתרוצי' סבר לה כוותי' בחדא ופליג עלי'
בחדא דדוחק הוה לומר כן משום
דמוקים לה רב גופיה לר' אלעזר
כראבי

זמוקמינן לה כגון שעשה בה מאמר ובא
עלי' ואסתתרא ונכנסה לחופה ולא
נבעלה וקסבר כל העוש' מאמר ביבמתו
פרחה ממנה זיקת יבמין והוה לה
כארוסה דעלמא כך מפורש בתוספות:
דף נ"ח ע"ב כהן גדול שקדש את
הקטנה ובגרה
תחתיו מהו פ' קס"ד דהכי מיבעי' לן כי
אם בתול' מעמי' יקח אשה קיח' דנישואין
או קיחה דאירוסין ולהכי אמרינן תניתא
נתארמלו או נתגרשו מן האירוסין
כשירות אלמנ' וגרושה וכו' לא יקח קיחה
דנשואין משמע ועלה כתיב לא יחלל
ובשני ח' ולין הכתוב מדבר ואמר ליה
לענין חללה לא מיבעי' לי דביאה הוה
דמשויא חללה פ' משום דכתיב ולא
יחלל זרעו ובשני ח' ולין הכתוב מדבר
כל היכא דאיכא זרעו קרינא ביה חלול'
דידה קידושין דלא קרינא בי' חלול' זרעו
לא קרינא בי' חלול' דידה וכי האי גוונא
אמרינן לקמן בפ' אלמנה לכהן גדול
(דף ס"ט) דאקשינן התם ואימא משעת
הוי' ומפרקינן דומי' דכהן גדול באלמנה
דבביאה:

דף נ"ט ע"א ואסיקנא לבעיין
דבר
נשואין אזלינן ואסירא לי' ואי קשיא הא
דאיבעי' להו במסכת קדושין פ"ק (דף
י"ד) סוף ביאה קונה או תחלת ביאה
קונה למאי נפקא מינה לכהן גדול
ואמאי הא בשעת נשואין בעולה היא
ובתר נשואין אזלינן איכא למימר קס"ד
ביאה נשואין עושה ושם אפרש יותר
בעזרת האל:

אף כאן מן הנשואין פ' ולעבור עלי'
בלאו ועשה דומיא דגרושה איכא

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי ס

ומיתת ב' דלומר שבכולן יש בהן אתנן:
 דף ס' ע"א ור"א ב"י (כו') מאל' אתה
 עושה חלל ואי אתה עושה
 חלל מנדה פיר' הרב אב"ד ז"ל דלרבנן הוי
 חלל מק"ו מחייבי לאוין הוי חלל מחייבי
 כריתות לכ"ש לא דקשי' ליה הא דאמרי'
 בקדושין (דף עו') אין חללה אלא
 מאיסור כהונה דכהן הבא על אחותו
 זונה משוי לה חלל' לא משוי לה ואיפשר
 דא"בא דר' אליעזר ב"י למעוטי מאלה
 ל"ל הא מפקין ל' התם מחללה דכתובא
 גבי כהן גדול דמיתרא ודרשינן לה להכי
 לאשמועינן שאין חללה לא מאיסור
 כהונה אלו דברי הרב ז"ל ואין קשייתו
 כלום בעיני דנתי דאין חללה אלא
 מאיסור כהונה הולד מיהא פסול הוה
 כדאמרינן גבי עכו"ם ועבד הבא על
 בת ישראל שהולד פגום אע"פ שאין שם
 חללה עליה אלא בזה יש לרקדק לרבנן
 היכי הוה חלל מנדה מה לאלמנה שכן
 היא עצמה מהחללת תאמר בנדה שאינ'
 מתחללת אלא כשרה היא לגמרי שהרי
 קדושין תופסין בה ולראב"י נמי ל' ל'
 אלא למעוטי נדה ובתורת כהנים קתני
 הכי אלה לא יקת ולא יחלל אין זרעו מן
 הנד' חולין הלא ריז הוא מחאם אלו שאין
 חייב על ביאתן כרת זרעו מהן חלל נדה
 שהיא חייב על ביאת' כרת אינו דק שיהא
 זרעו ממנה חולין ת"ל את אלה לא יקת
 ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין וקשיא
 לפרוך מה לנדה שאינה מתחללת ואיכא
 לנמי דלרבנן אלה להפסיק הענין ואין
 חללה אלא מאיסור כהונה מהתם נפקא
 הילכך ק' לית':
 ולר' אליעזר ב"י (אלא) (* אלה *)
 למעוטי נדה סד' א תיתי מק"ו
 בין

כראב"י לקמן בשמעתין וברתוספוז
 מתרצין דרב ודאי לא סבר לה כרבי
 אלעזר בשלא כדרכה אלא לר' אלעזר
 אמרה ולי' לא סבירא לי' כראיתמ' לקמן
 (דף ס') רבנן יוחנן דאמרי תרווייהו
 בוגרת ומוכת עין לא יכנוס והיינו כרבי
 מאיר ומש"ה אקשינן כיון דלרבי אלעזר
 אמרה לימא לרדיה נמי משום זונה ולא
 משמע לי האי תירוץ משום דלישני
 דגמר' משמע השתא דרב כר' אלעזר ס' ל'
 וכן נמי ללישנא בתרא דלקמן רב כרבי
 אלעזר ס' ל' כדפרישי' ואי משום דאמר
 בוגרת ומוכת עין לא יכנוס ההיא אם
 נשא נשוי קמ' ל ונקט בוגרת לר' מאיר אי
 נמי ר' יוחנן קאמר לה ועוד נימא כו'
 שמעון אמרה אי נמי באונס כדפירישי'
 אתנן כלב ומחיר זונה מותרין משום
 שנאמר גם שניהם איקשיא
 תיפוק לי דקס לי' בדרכה מיני' לא קשיא
 דהא אמר רבא אתנן אסרה תורה ואפי'
 בא על אמו ואיכא דפריש דמהכא נפקא
 לי' לרבא מדאיצטריך קרנ' למיכתב
 שנים ולא ארבעה למעוטי אתנן כלב
 ש' מאתנן אסרה תורה ואפי' בא על
 חייבי מיתות ולאומילתא היא משום
 דכין דמיעוטיא משניהם נפקא ליכא
 למידק שניהם ולא ארבעה אלא דוקא
 שני' ולא יותר הוא דרייקי' הילכך (ליכא)
 (* איכא *) למימר טיעוטיא כי איצטריך
 לאחיר זונה איצטריך אינמי כי מיעט
 אתנן כלב כגון שאמר לה הילך טלה
 ותבע' כלבתך לעברי או שפחתך לכלבי
 ובכי האי גוונא איתמר (ב' ריתות)
 (* בתמורה *) (דף כט) אלא ההיא
 דרבא נפקא לן מדכתיב גבי אתנן תועבה
 היא וגמר תועבה תועבה מחייבי כריתו'

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי

בין לחללה בין לחלל הולד וחלל דכתיב
מותר ופרשה שנאמרה ונשנית היא ולא
נשנית לא משום דבר שנתחדש בה קמ"ל
שאין הולד חלל וממילא אפריך ק' ודרשי'
מהתם אין חללה אלא מאיסור כהונה
והיא דאוקימנא להך ברייתא כר"א
ב"י משום דנפקא לי' מאלה כנ"ל :
סד"א לילף בתולה בתולה מהתם
פרש"י ז"ל מאונס ומפתה דכתי'
בהונערה בתולה ולא מחוור דאונס
נטפתה מאן דכרשמי' דלא מפרש לה
בהדי' ותוקשיא לר' אליעזר דר' שמעון
דאמרי בתולה שלמה נערה דכרוב
רחמנא (* ל"ל *) אי למעוטי בוגרת
היא לא איצטריך אי לקטנה היא לא מפקי
לה רבנן כדאי' במס' כתובות (דף כ"ט)
ובסנהדרין (דף כ"ו) לפיכך פרת"ס ז"ל
הא דאמרינן לגמר בתולה בתולה מכהן
גרול דכיון דכתב רחמנא בכתולי' למע'
את הבוגרת וכתביב בי' כי אם בתולה
פעמי' יקח אשרה סד"א ליגמר מהתם
קמ"ל ובהכי ניתא לי' מאי דאקשינן נערה
דכתב רחמנא גבי אונס ומפתה ל"ל משו'
דאי לא כתב רחמנא התם נערה הורה
אמינ' ניליף מכהן גרול דכתי' בי' בתולה
ונפקא לן מכתולי' דאפי' בוגרת כשרה
קמ"ל *

דא דמדבינן לר' יוסי ור' שמעון
ארוסה שנתגרשה ולא מרבי'
נמי לר' מאיר זר' יהודה גירושין משמע
מינה דהא דאמרימיהו ארוסה מטמאה לה
ה"ה לנכנסה לחופה ולא נבעלה בודאי
ולא אמרו ארוסה אלא לאפוקי בעולה
דסתם נשואין בהכי ולפי' מרבי' נשואה
שנתגרשה מיני' מקרובה כדמרבי' ר' יוסי
ארוסה שנתגרשה מיני' וכן נ"ל נשואה

שלא נבעלה ונתגרשה מטמאה לה דכתיב
כל אדם וחדא מגי' הוא גקוט והרי היא
דכל שלא נשתנ' גופה חוזר' לקדמותה :
דף ס"א ע"א הא דאמר ר' שמעון
בן יוחאי אין א"ה
עכו"ם קרוין אדם קשי' והכתיב לולי ה'
שהיה לנו בקום עלינו אדם תירוץ הא
דרשי' לי' אדם ולא מלך והכתיב ואתן
אדם תחתך החם דרשי' לי' בברכות אל
תיקרי אדם אלא אדם (וליקני לי') ולי'
נראה שאני התם דמוכה כדכתי' ובישרא
באדם וכן נמי קשי' הא דאמרי' במסכת
סנהדרין (דף כ"ט) ד' מאיר אומר מניין
שאפי' עכו"ם ועוסק בתורה הרי הוא
ככהן גדול שנאמ' אשר יעשה אותם
האדם וחי בהם כהנים לויס וישראלים
לא נאמר אלא אדם הא למדת שאפי'
עכו"ם ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול
ורשי' ז"ל פירש התם דר' מאיר פליג
אדר' שמעון ב"י וכן שמעתי שרת"ס ז"ל
הי' אומר זו ששנינו במשנתנו (סאלות
פ' י"ט) ר"ג אומר מדורורת העכו"ם
טמאים מפני שהנשים קוברים נפליהם
ההיא דלא כר' שמעון והי' מוסיף לומר
שהלכה כר"ג משום דאמר ר' יוחנן כר'
מקום ששנה ר' ג' במשנתנו הלכה כמותו
וקשי' ליהא דאמרי' בפ' המקבל (דף
קי"ד) ר' אבהו אשכתי' לאל' דהורה
קאי בבית הקברות של עכו"ם א' ל ולאן
כהן ניהו מד' א' ל גמר סדר שהרות דתניא
אמר ר' שמעון ב"י וכו' אלמא הלכתא
כזותי' אומר הדב ז' ל דהת' דחויא מרחי
לי' לפי שהוא הי' פומך לז' על רוב ארונו'
שיש בהן פותח טפת (נדכות דף י"ט)
אלא שגזרו חכמים משו' שאין בהם והוא
זכור לטוב לא הי' דוצה לנהוג קלורת

דאש

חרושי רמב"ן במות פרק ששי סא

ראש בגורתם ולהתירם בפניה' וכן מצינו
 כשקברו לר' עקיבא אמר להם צדיקים
 אינם מטמאין ולא הי' אלא רחוי שהי'
 סומך לו משום דר' ע מהרוגי מלכות הי'
 מת מצוה הי' ואפי' כ"ג הולך לשחוט
 את פסחו מטמא לו • ועוד הביא הרב
 ז"ל ראי' לדבריו מדאמרין במסכת
 משקין (* ד"ל מ'ק *) (דף ה) דמו
 לציון מן התורה מנין שנא' וראה עצם
 אדם ובנה אצלו ציון וההיא גבי גוג ומגוג
 כתיב אלמא א"ה עכו"ם מטמאין באוהל
 ואין דברים הללו נכונים משום ההיא
 כלל דאמר' כל מקום ששנה ר"ג
 במשנתנו ליתא כדפסק רבינו הגדול ז"ל
 בפ' גט פשוט והכי מוכח בפ' המדיר (דף
 ע"ו) ובפ' המפקיד (דף ל"ח) ויש מפרשי'
 ההיא דרשב"ג משום מגע ומשא הוה
 שהנשי' קוברו' שם נפליהן ואין מעמיקין
 אותם והן מתגלין בדריסת הרגל ואי
 אפשר שלא יגע בעצם כשעודה וכמגע
 ובמשא מודה רשב"י וההיא דאיתמד
 במסכת משקין איכא למימר נמי משום
 מגע ומשא הוה דעברי' ציון כדרכינא
 ואע"ג דאמר' במסכת משקין אין מצינין
 אלא על טומאת אוהל לעתיד מצינין על
 הכל לרבות טהרה בישראל א"נ דלמא
 איקטל חר מישראל ומטמא להו דהא לא
 מקשי' מההוא קרא לר' שמעון ב"י קיימ'
 לן משום דמעשה אלי' רב ומה שאמר
 שהי' רוחה אותו חס ושלום שאם כן הי'
 צותן מכשול לפני עור ומורה בתורה שלא
 כהלכה ועור פורץ גדרן של חכמים שגזרו
 על ארונו' ועוד שבית הקברות של עכו"ם
 אינן בארונות שלא נהגו בארון ולית
 בפותח טפח אלא ישראל ומשום טהרות
 ואשכחן נמי סוגיא דתלמודא כוותי'

כדאמר' במס' כריתות (דף ו') הסך
 את העכו"ם פטור שנאמר על בשר אדם
 לא ייסך שאין אומות העולם עכו"ם קרוין
 אדם ואי נמי ההיא דא"ר מאיר בעכו"ם
 ועוסק בתורה דלא כר' שמעון ב"י
 לא מידחיא בהכי אבל יש אומרים דכל
 מקום ברכה כגון אשר יעשה אותם האדם
 זחי בהם וכיוצא בה' הי' הקב"ה מדבר
 על ישראל בלבד הי' מזכיר שמותן אבל
 בשאר מקומות כשהוא מזכיר אדם אין
 אומות העולם עכו"ם במשמע וכדאמר'
 באגדה במדבר סיני רבה מה אקוב לך
 קבה אל בשעה שהי' מצוה אותם על
 הברכות ועל הקללות בברכות הי'
 מזכירן שנאמר ואלה יעמדו לברך את
 העם בקללות לא הי' תובען שכן הוה
 אומר ואלה יעמדו על הקללה על הר
 עיבל וכי למדנו אדם כי יהי' בעור
 בשרו למה אינו אומר דבר אל בני ישראל
 כמו שבתוב בכל הפסקת אלא אדם כי
 יהי' זהו שאמר הכתו' כי לא יחפץ רשע
 את' וכו' ועל הענין הזה בכ"מ ברכה אם
 נאמר האדם אפי' עכו"ם במשמע בשאר
 מקומות אין אדם אלא ישראל :

והא דאמרין ממג' ומש' מי מיעטינא
 איכא למירקוהא כתיב או בעצם
 אדם התם מדרש בסיפרי לאבר מן התי
 ומדין אוהל מיעטי' זנגיע' דמת נתרבית
 בו מדכתיב ועל הנוגע בעצם דהיינו עצם
 כשעורה (במת) מן המת והא' דכתיב
 נמי לכל נפש אדם ההוא לאפוקי נפש
 בהמה איצטריך דמדכתיב רחמנא נפש
 להביא דמו כתב אדם להוציא בהמה
 ואיכא למימר נמי דמתרבו עכו"ם לנגיע'
 מההיא דתניא בנזיר פרק כהן גדול (דף
 פ"ד) אז בקבר אמד ר' שמעון זה קבר
 מן א 1 16 שלפני

חרושי רמב"ן יבמות פרק שישי

שלפני הדיבור כלומר וגבי נגיעה תניא
 וכך פירש שם רש"י ז"ל דכל קברי עכו"ם
 קרי קבר שלפני הדיבור כלומר של בני
 גחור שמעון לטעמ' דאמר מעטינהו
 דחמנא באהל ורבינהו גבי נוגעין דכולי
 קרא במטמאין במגע ולא באהל כתיב
 כדמפרש בגמרא התם והא דמתרץ רבינ'
 נהי דבאוהל לא מטמו וכו' משמע
 דלסתמא דגמ' סבירא להו דלגמרי
 מעטינהו וזה צ"ע:

דף ס"א ע"ב אין בתולה אלא נערה וכן הו"א

אומר והנערה טובת מראה מאור בתולה
 פי' ואין משיבין על דברי אגדה דלית לן
 מאי דאמרי' באגדה ובסדר עולם
 שרבקה בת ג' שנים היתה באותה
 שעה וכן היא דאמרי' לקמן (דף ס"ד)
 א"ל רבא לרב נחמן וניליף מיצחק
 וכו' לית ליה גמי בת ג' שנים
 היתה שאס כן עשר שנים המתין עד
 שתהיא בת שלש עשרה שראוי לולד
 ושהה עמה עשר שנים אחר מכן ועוד
 תניא בספרי בפ' וזאת הברכה ששה זוגות
 שנותיהן שוות רבקה וקהת וכו' וקהת
 הי' קל"ג שנה צא וחשוב שנותי' של רבקה
 כשנשאה יצחק בן מ' וכשנולד (יעקב*)
 הי' בן ס' ויעקב כשמתה אמו בן צ"ט
 שהרי יעקב כשנחברך בן ס"ג כדמפורש
 בפ' קדמגילה (דף י"ז) ומיד ברח והתם
 במגילה מוכח שנשמן בבית עבר י"ד שנה
 וכ' שנה שעמד בבית לבן וב' שנים בדרך
 הרי צ"ט ובאותו הפרק מתה רבקה
 כדרשי' לון בכות שתי בכיות (*רבקה*)
 ומניקתה ואם כשנשאה יצחק אבינו בת
 ג' שנים היתה כשנולד יעקב בת כ' ג' וצ"ט
 שנים הרי כל שנותי' קכ"ב לפי' הם משנין

גרסת האגדה וגורסין בה י"ד שנה היתה
 כשנשאת ואינו נכון להגיה הספריים ועוד
 דהתם בסדר עולם תניא יצחק אבינו
 כשנעקד על גבי המזבח הי' בן ל"ז שנה
 באותו הפרק נולדה רבקה • וכתיב
 ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את
 רבקה הרי לך דבת ג' שנים היתה י"ש
 שדוחקי' שמועה זו לומר שאע"פ שקטנה
 היתה כיון שהכתוב כשבא לספר בשבת'
 לקרות אותה בתולה קורא אותה נערה
 ש' משאין בתולה אלא נערה • וכן היא
 דאמרי' לקמן וליף מיצחק בדין הוא
 דלימא לי' קטנה היתה אלא דעדיפא מינ'
 א"ל שיצחק עקור הי' ולא ללמד בנא
 ואקשי' עלי' אי הכי אברהם נמי עקור הי'
 אלא אע"פ שהי' עקור כיון שהכתוב
 מיותר לתלמודו הוא בא הכא אעפ"כ הי'
 מקשה לומר לתלמודו הוא בא שאר לון
 ללמד על עשר שנים כבר למדנו מאברהם
 ואין פירושה כלום לא חלוקה היא תנא
 דסדר עולם בת ג' היתה ותנא בסוף
 ספרי סברי' ד והאי תנא דשמעתין כוותי'
 ואי קשיא א"כ בונרת היא י"ל מוכתיב
 והנערה ש' לא בגרה עדיין אלא שהתה
 מלהביא שתי שערות שהן סימני נערות
 עד י"ד א"נ לית להו אלון בכות שתי בכיו'
 באותו הפרק:

דף ס"ב ע"א פירש מן האשה והסכי' הקב"ה

על ידו פיר' שנו במסכת שבת ב'פ'
 אמ"ר ר' עקיבא:

דס"ב ע"ב האדאמ' הגה על הגליון רב ששת

בני שילאי כבת בנאי וזה לשונו הוסיף יוס
 אינון לירת ליה דר' א' וכו' ק' לי אי מדרש
 קושע שאפי' כנהי' דריש לון מדעתו
 לון

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי סב

סוף ולא הסכים על לו לישא ולהיות לו
 ידו הוה והרבה בנים בזקנותו והיא
 כיוצא בזה עשה משה דאמר רחויי מדחה
 ושאר נביאים וי"ל להו משום דאיעקר
 ודאי אס דכה הקנ"ה אפי' כן הי' לו לישא
 לאמר ג' הי' אומר מרשמוא דאמר לא
 לו והיו ככוכים ליו' טוב היות האדם
 הרביעי כו' לא ודאי לברו וא' ת דלית לי
 לשלישי אמר אלא דשמואל א"כ הי'
 גלוי הי' לפכיו דעתו להם לראשונים
 של משה ולפיכ' אמר לדחות' מדרב ששת
 ליום השלישי חזר ומדרבי אבא בד
 ואמר הי' ומחר כדי זכרא אלא יש לומר
 שיה' ברכוכו של משה שפסק' תאותן בעקו'
 ליתלות במדרשו ולא זה לגמרי א"נ כיון
 יהא כמעביר על שקיימי דאורייתא
 דבריו כמה שאמר אין מחייבין אורתן
 ליו' השלישי אבל לא לישא לפי שדהיו
 שיהא מוכרת לדרוש זקנים ונאים בשיבה
 כן שאפי' החכי יותר מן הבית דומיין
 היום שייך לומר במקצת לבן עזאי
 היום ומחר וכפירש ד' ס' ד' ע' א' ה' א'
 מן האשה כמי כראה דתנן ואם
 אלולי שמדעתו עשה הפילו מזנה משערה
 שכינה למה אמר לו שהפילה ה' ה' למי
 כן עד לאמר מתן שהי' לו בנים ומרתו
 תורה אלא עמו הי' שהדי לא (לו) זכה
 כדיבור מקודס לכן ליבנות הימנה זכן
 כלומר מכך אלא מפורש בירושלמי
 ש' מ' שלא ככטוב עד ומיהו הי' לו ממנה
 שפירש הוא מדעתו בן אחר אין מוציאין
 מק'ו מיהו ק'ו לא אותו מידו של
 דוקא דמכי משא שנינו אלא לא ילדה
 זטובל בכל יום הא ילדה כלל לא
 וכשנירת לוקות כמי תצא ואף על פי
 אינו ק'ו דאדרבה שמוציאין ממנו עד

כרוכין הן לתורה שיהו לו זכר זנקבה
 כדי שיחזרו בתשוב' מאחרת מ' מ' כיון
 והסכים הקנ"ה על שילדה זו אינו
 ידו דאמר במדרש מוציא:
 אמר הקנ"ה שלו' ללמדך שיהי'
 תהא באותה היד תהא באותה היד
 שפאמר ולכל היד חוצה לארץ עולה
 החזקה אשר עשה מן המנין לפי' זכו'
 משה כך כתב הרב יש ר' פרש דל' א'
 ולי כראה דמיתורא לדורות קאמר אלא
 קא דריש ומסתיי' אברה' עקור הי' ולא
 לומר על הלוקות זכה בחוצה לארץ
 הראשונים ותו לא לבנים דכתיב לך לך
 ע"כ מלאתי: מארצך ואעשך לגוי
 גדול וזכבא
 לארץ מקום שהובטח להיות לו זרע
 שהה עמה עשר שנים וכיון שלא ילדה
 אמר לא זכה ליבנות הימנה ונשא הגר
 (* ומה ששהה מקודס *) אין עולה להם
 מן המנין. ואין אומר' כיון שעמדו אתר
 כן ביחד אלמלא זוכין ליבנות מיר
 נפקדין שהרי נשתהו עשר לא עשר שנים
 כולן ראויין לפקידה בעי' אבל לררים
 בחוצה לארץ זראי אם שהה עשר שנים
 כופין אותן להוציא. וכן כתב רש"י ז"ל
 בפירוש התורה מגיד שאין ישיבת חוצה
 לארץ עולה לו מן המנין לפי שלא נאמר
 לו ואעשך לגוי גדול עד שבא לארץ
 ישראל. וכתב הרב אב"ד ז"ל והאירנא
 עבדי מעשה אפי' בחוצה לארץ זרבואת'
 פסקו דאפילו בחוצה לארץ ומשמע
 דמסתברא להודכי אמרי' (* אין *)
 ישיב' חוצה לארץ עולה לו מן המנין באד'
 שרגיל לישב בארץ ויצא לחוצה לארץ
 וחזר לארץ דמאי דעבד בחוצה לארץ לא
 סליק לי' ומשמע נמי מדכתיב ואברהם

הרושי למבין יבמות פרק ששי

דינא דאי איהי נמי לא זכאי ליבנו' הימנו
 בדין הוא שיוציא ויחן כתובה אבל
 משהוהוק בתרי זימני שוב אנה דאי'
 לינשא ואין לה כתובה דלא תלינן בזכות
 אלא בזמני גופי':

דף ס"ד ע"ב דאמר' סתמינינהו
 ופשטן לך נשואין

ומלקיות כר' וסתות ושו' המועד כרשב"ג
 תמה הוא היאך יהא הלכה באחד בתרי
 זימני ובמקום אחד בג' ור' גופי' היכי סת'
 הכא כנפשי' והכא כאבורה ושמיא' ל'
 דנשואין לחומרא ומלקיות כיון דבתיבי
 כריתורה עסיקי' מבערין עושי דעות
 מישראל אבל וסתו' דרבנן נינהו ולקולא
 וכן שור המועד המוציא מחבירו עליו
 הראי' ועד תלתא זימנא לא מיעד וספיקי
 סתים לר' בהא:

תמהני שלא כתב רבינו ז"ל בהלכות
 פלוגתא דמעין גורם ומור'

גורם מ"מ הלכתא כרב אשי דבסוף
 (קרארה) (* אמוראי *) הנה ועוד
 מדאמר לי' רב מרדכי טעמי' דרבא ולא
 קבלי' ש"מ לאודוקא הוא ועוד לחומרא:
דף ס"ה ע"א נשאת לשלישי
 למי שאין

לובניסתצא בלא כתובה פי' בשלא
 הכיר בה כאותה ששנינו באיילונית ואם
 מתחלה נשאת לשם איילונית שלת
 כתובה וכן כתב בעל הלכות גדולות
 והכי נמי בתוספתא מפני שהן קרושי
 טעות אבל מ"מ צריכה גט שאין כאן
 טעות וראי' אלא תושא היא וגבי ממון
 עלי להביא ראי' ולענין איסורא לחומר'
 וצריכה גט ותמהני אפי' נשאת למי שיש
 לובניס נמי יוציא בלא כתובה שרהיר
 קרושי טעותהן ודמיה לאיילונית דתנן
 אין

בן חמש שנים ושבעי' שנה בצאתו מחורן.
 כדאמר' בסדר עולם חזר ועשה חמש
 ושני' בחורן לאחר שנדבר עמו בין הבתרי'
 לאחר חמש שנים של חורן חזר לארץ
 כנען ומכי חזר דהוה בר שבעין וחמש ער'
 דנסיב הגר עשר שנים הוה כרתיב ואכר'
 בן שמונים שנה ושש שנים בלדתהגר את
 ישמעאל לאברם ומסתברא נמי דאפי'
 בח' ל מפקי' . זה נוסת דברי הרב ז"ל
 ולא הוצרך לכל זה אלא ל' שמי ששהא
 עם אשתו בחוצ' לארץ ובאלו לארץ אין
 ישיבת ה' ל עולה לו מן המנין שמא זכות
 ארץ ישראל תעמוד לו . אבל לרדים
 בחוצה לארץ וראי' אם שהו עשר שנים
 ולא זכו לעולם לא יזכו ליבנות הימנה
 וכופין אותה להוציא:

שמה לא זכה ליבנות הימנה פירש'
 ז"ל ולפי' יתן כתובה ואקשינן

לקמן ודילמא איהי היא דלא זכאי ולא
 חטול כתובה ואי קשי' והא אמר' לקמן
 (דף ס"ה) ואי ס"ר לא מפקדא כתובה
 מאי עבידתא אלמא אי מפקדא אית לה
 זאמאי נימא לא זכתה היא ליבנות הימנו
 א"ל ההיא בדאמרה מיני' וראי' שאינו
 יודה כחץ או שהוא זקן שאינו ראוי לבני'
 דאי מפקדא כרין תובעת ואי לא מפקדא
 בנים למה לההויא לדה (מוכרת)
 (* מזרדת *) זכן נראה מדברי ראשונים
 ז"ל כמו שפירש' ז"ל . אבל איפשר
 דא' לפרש דהאי שמה לא זכה ליבנות
 הימנה איזיא קאי כלומר לפי' כופין
 אותו להוציא שמה לא זכה ליבנות
 הימנה ויזכה ליבנות מאחרית ואין אומר
 כיון שלא בנה שוב לא יבנ' והא דאקשינן
 ודילמא איהי הוא דלא זכאי אלישנא
 דברייתא בלחורקאי אבל לא אעיקר

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי סג

שהרי לא הכיר בה ועכשיו הוחזקו עמו
ולרשב"ג משלישי בלא היו לו בנים או
כשמת אין לה גרשה יש לה והא דאיבעיא
נשאת לשלישי ולא היו לה בנים מהו
דלתבעוה הנך קמאי אלמא משני אית
לה ההיא אליבא דרשב"ג היא ולא משני
דהלכתא כו' כוותי' אלמא משום שלא
רצו בעל הבעיא לדהוק עצמם במהלוק'
רשב"ג ור' אלא בעולה לרוחא דמילתא
לרשב"ג ור' לר' . והטעם לפי הדעת
הזו משום דכיון שבהתר נשאה ובהתר
עמדה עמו לא בעינן שתהא כזונה אצלו
למפרע להוציאה בלא כלום . ומן
הירושלמי יש לנו הכרע במהלוקת זו
דגרסי' התם נשאת לראשון ולא ילדה
יש לה כתוב' לשני יש לה כתובה לשלישי
יש לה כתובה לרביעי אין לה כתובה ר'
חנינא בן עגל בשם ר' חזקיה לשלישי
עצמו אין לה נבעלה וראת דם אית הנאי
תני שני תבעל שלישית לא תבעל ואית
תני תני שלישית תבעל רביעיית לא
תבעל הוין בעיין מימר מן דמר שני
תבעל שלישית לא תבעל כמאן דאמר
שלישי (יש) (* אין *) לה כתובה ברם
כמאן דמר שלישית תבעל רביעית לא
תבעל כמאן דמר שלישי יש לה כתובה
היתה יולדת זכרים והיו נמולים ומתים
אית תני תני שני ימול שלישי לא ימול
אית תני תני שלישי ימול רביעי לא ימו'
הוון בעיין מימר מן דמר שני ימול שלישי
לא ימול כמאן דמר שלישי אין לה כתובה
מאן דמר שלישי ימול רביעי לא ימול
כמאן דמר רביעי אין לה כתובה אפילו
למאן דמר שלישי יש לה כתובה מורה
הוא הכא שלא ימול מפני הסכנה ושמעי'
מינה דמר שני יש לה כתובה שלישי אין
לה

אין לה כתובה ולא חלקו בין מי שיש לו
בנים למי שאין לו ונ' דמשום תצא
קתני לומר דממי שאין לו בנים מוציאין
אותה על כרחו בלא כתוב' הא ממי שיש
לו בנים לא תצא אבל אם בא להוציאה
וטען עליה משום מקח טעות וראי אין
לה כתובה דומיא דאילונית שלא הכיר
בה . וראיתי למקצת המחברים שלא
סברו כן ואיפשר לדהוק שמי שיש לו
בנים אינו יכול לטעון עלי' טעות כיון
שאיין בעצמה שום סימן של עקרורת
ואיפשר שלא זכה ליבנות משניהם אבל
מי שאין לו בנים אינו רוצה לעמוד
בספיקתה ולמחות שמו הילכך עליה
הראי' דכתובה ואין זה נכון ולא דרך
הסוגיא :

מדקתני הך ברייתא לשלישי לא

תנשא ש"מ ר' היא ואפי'
הכי משמע דמשלישי היא מפסדת כתוב'
אבל לא משני כשור המועד מה שור
המועד בתרי זימני הוי חזקה לרב
בשלישית משלם נזק שלם אף זו כד ויש
חולקי' לפי שאינה דומה לשור המועד
שור המועד בתרי זימני הוי חזקה אידך
כי לא נגח אמאי משלם אבל הכא משני
נמי תפסיד כיון ששהתה עשר ולא ילד'
וכן לענין מיתתן כשמת בעל שני חוזק'
זו ולמה יהא לה כתובה ועוד דלא קרינ'
בה ביתו לשתנשאי לאחר תטלימרה
שכתו' ליכי והא דקתני בשלישי תצא
קמ"ל לומר שאע"פ שנשאת תצא מיד
בלא כתובה אבל משני אם גרשה יש לה
כתובה עד סוף עשר שלה ורבותא קמ"ל
שלא תאמ' שלישי שהי' לו לבדוק אחרי'
סבר וקביל ויוציא ויתן כתובה קמ"ל היא
בסוף עשר של שני ה"ה אין לה כתובה

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששי

דאיכא למימר לי' השתא הוא דבניארה
מקלקל לה מה שאין כן במוציא משום
שאינה יולדת בעשר שנים שמא לא זכו
ליבנות ממנה זעל כך הוציא אהו מתחלה
לספק:

הוא אמר מינה נראה שרש"י ז"ל
מפרש שהוציא אומר מתקשרה
היא בשעת השמיש זפולטת שכבר זרע
שאיין לה בית זולד וכיוצא באלו והיא
אומר מיני' שהוא אינו יורה כחץ ואמ'
ד' אמי היא נאמנת כיון דאיהו לא קיים
לי' ביורה כחץ נאמנת היא לומר שאינו
יורה ואי אתה כדקאמרה אפי' נאמן אותו
שהיא אינה דאוי' לילד צריך הוא ליתן
לה כתובה אם בא להוציאה וכן לשון
הגמ' מוכרח שאלמלא אינו טוען עליה
אלא שהוא יורה כחץ הוה לן למימר היא
אמרה מיני' והוא אמר לאו מנאי כלומר
שאיין לי מוס בעצמי אלא שלא זכיתי
ליבנות ממנה כגון שהחזקה בשלשה
זה ראובן ז"ל העמידה בנשואה לשלישי
שאיין לו בנים ובא להוציאה מיד בלא
כתובה והיא טוענית עליו שראוי לן
אע"פ שהחזקה שאף הוא אינו דאוי'
להוליד וכן הכמיה צדפתי ז"ל זהם דקדקו
בה דהוא אמר מינה משמע שעמדה עמו
ולא ילדה ומתוך כך מינה הוא שאיני מולי'
ואפשר שתפס לו הגמ' לשון זה משום
דוימנין דשוהה עמה קודם שיוציאה
מתת' ירו ולישנא דרזיח' נקט ואם סברנו
כדעת הכת מן המפסידין כתוב' מבעל שני
יפה תתפרש בסוף עשר שבא בעל שני
להוציאה והקושיא שהקשו הראשונים
למה אמר ד' אמי היא נאמנת ביורה כחץ
משום דלא קיים לי' והוא (כדלדיס דף כ"א)
בהשמים בני לבינך אעה נאמנת החליף
הראב"ד

לה כר' דאמ' בתרי זימני הוי' חזקה זאפ"ה
בתר מעיקר' אזלי' שכיון שברין נשאת יש
לה כתובה זאשכחן נמי בשאלתות דרב
אחא משבח' ז"ל נשאת לשני ולית לי' בני'
הוצאות טול כתובה והכי נמי כרחוב
בגדולות מיהו כיון דהכי הוא דעא קשיא
לי הא דבעי' נשאת לשלישי ולא הי' לו
בני' מהו דלית בעו הנך קמאי והלא משני'
הוחזק ואע"כ פרעת לה כתובה והיאך
תחזור עלי' עכשיו להחזירה לך מה דאית
ויש שסבור לומר דמשני יש לה משום זה
הטעם שפשוטו בגמ' השתא הוא דכחשי'
ודם אמרוהו גבי שלישי בחזור ותובעה
ולמדוהו משני עצמו ואינו נכון שאין
הטעם מספיק אלא במוחזקת אבל
במוציאה מיד בעל עלי' להביא דאיהו
שהרי החזקה זצ"ע:

אי איהי שתקה אנן מי שתקי' נמצא
גט בטל פי' והי' להם לומר
שהמוציא אשתו משום ששהה עשר שנים
ולא ילדה שלא יחזור עולמית ויתרו בו
מתחלה בכך כמו שתקנו במוציא אשתו
משום איילונית במסכת גיטין (דף מ"ה)
אלא לפי' אין לה כתובה דאמרי' לה
השתא הוא דברית ואין הגט בטל לעולם
שמתחלה על הספק הוציאה כולם שמא
זכה ל בנות הימנה או לא זכו שתבריי'
תחת אחד מהם ואע"פ שאנו כפינוהו
לשלישי משום ספק כפינוהו שאין אנו
רוצין שיעמוד בספיקה ולא משום סימני'
איילונית זעקרה הוציאהו כרי שיהא
יכול לקלקל עלי' כלום והי' נו טעמא
דאשה שאין לה וסת דאמרי' בפ"ק דנדרה
(דף י"ב) יוציא ולא יחזיר עולמית משום
דילמא הדר זאיתקן זאתי לקלקולה דכיון
דאית לה מכה על הזרעי' מגרשה זאע"ג

הרושי רמב"ן יבמות פרק שישי סדר

הראב"ד ז"ל בה ענין השמועה ההיא לפי
 נוסחא שנזדמנה לו אבל לפי גרסת כל
 הספרים שם בכל שבעלה יודע בה נאמן
 לתבוע ממנו גירושין וכתובה דקיימא לן
 חוקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה
 וכל שאינו בעלה יודע אינה נאמנת וה"ג
 התם השמים בני לביניך תהוי תיובתי
 דרבה ומתריץ כיון דלא סגי דלא אמרה
 אלו יורה כחץ אי לא איתא כדקאמר
 לא הוה אמרה כלומר כיון שאי אפשר
 שלא ישאלוה ב"ב היאך שמים בינו לבינו
 ותצטרך לפרש שאינו יורה כחץ וזה
 בושת הוא לה אי לא איתא כדקאמר
 לא הוה אמרה וכן נמי אמרינן לרב
 המנונא נהי דבביאה ידעי ביורה כחץ מי
 ידע ומשו' הכי משקר' ופי' הענין דהשמי'
 בני לבינך לשון סתום לכבוד בעלמא
 הוא ואני עתיד לפרש הכל בזו המסכתא
 בע"ה:

דף ס"ה ע"ב הוא אומר אפילה
 וכו' י"מ כגון
 שיתבעוהו ב"ד לגרש מפני שראו ששהא
 עמה עשר שנים וכן הוא אומר אפילה
 תרי וכו' כגון שהוחזק קול בב"ד שהפילה
 שלש ובאו לכופו להוציא והיא אינה
 תובעת גירושין בזו אמרו נאמנת אבל
 תובעת היא הגירושין מעצמ' אינה נאמן
 שמא עיני' נתנה באחר ור' שנמי כתב
 ההיא מהימנא וכופין אותו ולא שהיא
 תובעת גירושין אלא שעלינו לכופו לקיי'
 פרי' ורבי' ולא ידעתי מדבריו ז"ל אסרצ'
 לומר דבתובעת גירושין אינה נאמנת או

שלא רצה לדחקה בביאה מה טענה שאם
 באנו לחוש אפי' כשב"ד באין לכופו אותו
 לגרש והוא אומר אפילה כגו עשר והיא
 רוא' שמא מינין אותו יש לחוש שמא עיני'
 נתנה באחר ומפני כך אומרת לא אפילי
 אלא טעמא דהימננתא כדמפורש בגמ'
 אם איתא דאפילה נפשה בעקרתא לא
 מהזקא וכי האי טעמ' איתמר בנדר' (דף
 כ"א) כטעמ' דמשנה ראשונה משום דלא
 עבירא לבווי נפשה ואפי' משנה אחרונה
 לא פליג' לא משו' דלא פגם גופ' הוא אבל
 הכא מודו והא דאמ' ר' אמי אף בזו היא
 נאמנת ה"ק אף בזו שהיא טוענת להתגר'
 וליטול כתובה נאמנת כשם שנאמנת
 בדאשונה דמיני' בשאינ' תובע' גירושין:
והא דאמרי' הפילה וחזרה והפילה
 (* וחזרה והפילה *) הוחזקה
 (* לנפלים *) ראינו לרבינו ולראשונים
 שכתבו בפסוקו שלהם ומהם ז"ל ללמד
 שאף ד' מורה בהי' והטעם לפי שהיא
 יושבת תחת בעלה ואין מחזיקין אותה
 להוציאה בתרי' זימני כיון שנשאת בהתר'
 וא"נ לר' בשחיס הוחזקה אנן מיהא לקול'
 אזלי' בה כיון שנשאת בהתר' דלאו בכל
 דוכתא מחזקי' בתרי' זימני כדפרשי' לעיל
 (דף ס"ד) נשואין ומלקיות כר' וסתות
 ושור המועד כרשב"ג וכן הא דאמר רבא
 והוא דאיתחזק תלת' זימני משום דלקול'
 אזלינן דלא שייך בה אסור' א"נ דמשפת'
 כולה אינו מחזקת אלא בשלשה פעמים
 וזהו שכתב רבינו ז"ל אבל תרי' אקראי'
 בעלמא הוא ושלום:

פרק אלמנה

בתרומה נהו כקניגו שקנה קנין איכא
 למידק ולותיב מסיפא דמתני' דקתני בת
 ישראל

דף ס"ו ע' א ועבדי מלוג אמאי
 לא יאכלו

חדושי רמב"ן יבמות פרק שביעי

זמן שאינה אוכלת לא יאכלו ומאי קושי
 ותו ליקשי נמי מזר כדמקשי מעיקרא
 ולימ' דלא יאכיל גזרה שמא יאכיל לאה'
 מיתה וגרסא דמחזיר טפי בת ישראל
 שנשאת לכהן לא תאכל גזר שמא תאכל
 לאחר מיתה ומדירה מקשי' וכ'ש עבדי':
דף ס"ו ע"ב ה"ג בכולהו נוסחי
 נהינמי דמחייב

באונסי' בכחישה ובפחיתות מי מחייב
 ואע"ג דשוכר לא מחייב אלא אי כשומר
 שוכר אי כשומר חנם קים להו לרבנן דה"ה
 לכהן ששאל פרה מישראל שאע"פ
 שמזונותי' עליו לא יאכילנה כרשני
 תרומה ומשום הכי לא נחית למימר גנב'
 זאבדה או פשיעה ומתריך לשואל אבל
 רש"י ז"ל גרים נהינמי דמחייב בגזרה
 זאבדה באונסין ובכחישה ובפחיתות דמי
 מי מחייב ולא דוקא דוקא דייק רבינו יצח'
 ז"ל מיהא ש"מ דלגבי צ"ב מחייב ואפילו
 בכחישה וביתרות רמי' וכן תני' בתוספת'
 ואלו הן עבדי צאן ברזל אם פחתו אם
 הותירו הרי הן שלו ובוראי דליכ' ספיקא
 בהא מדקרי להו צאן ברזל כדאמר' בפ'
 איזהו נשך (דף ע') ובבכורות (דף ט"ז)
 אי דלא קביל אונסא וזיל צאן ברזל
 קרית לוי אלמא לית להו לעולם האי
 שמא אלא כשהן כברזל שקבר' עלי'
 אונסא וזילא כ"ש פחיתות עצמן אע"פ
 שעושי' מעין מלאכתן הראשונה והתם
 בתוספתא הני הכניסותן בדמים
 נוטלתן בדמים ילדי' נוטלתן נעדים
 נוטלתן זקני' ופ' שאם שמאן בדמי' פחתו
 או שהזקי'נו שמין אותן בדמים ונוטלתן
 ומשלם הפחת אבל אם לא שמאתן אלא
 שהכניסה לו העבדי' וקבל אתריותן עליו
 אם היו ילדים וגדלו או הזקי'נו נוטלתן
 כשהן גדולים וזקנים שעל מנת כן קבר'
 ושמא

ישראל שנשאת לכהן והכניסה לו
 (* עבדים *) בין עבדי מלוג בין עבדי
 צאן ברזל הרי אלו יאכלו ולקשי לי' בהדי'
 מ' שרישא ומ' ש סיפא ואיכא למימר אי
 ממתני' ה"א עבדי מלוג מחמת' הן אוכלין
 שכל זמן שהיא אוכלת עבדי' אוכלין
 זכות הוא שזכתה תור' לאוכלין שיאכלו
 וככהני' עצמן עשאן הכתוב אבל בריית'
 דמרבי מוכהן כייקנה נפש וגו' אפי' קנינו
 שקנה קנין אלמ' קנין דכספו כקנינו ואוכ'
 מחמתו ואע"פ שאין אותו קנין ראשון
 אוכל:

והיא דתניא ועבדיו שקנו עבדים
 פרש"י ז"ל בשקנה להם אחר
 מנה על מנת שאין לרבן רשות בו קנה בו
 עבדי' ושמעתי' אתא כשמואל אבל
 לרב צריך לומר כגון שהקנה להם אחר
 ואמר להם הרי מעות הללו נתונין לכם
 במתנה ובלבד שלא יהא לרב בהן אלא
 שתקנו בהם עבדים וישמשו אתכם אבל
 אמר להם מה שתמצאו תעשו קנה
 רבו כדמפורש בפ' בתרא דנדרים (דף
 פ"ח) ובירושלמי כיני מתני' בשנתן לו
 אחר מנה ע"מ שאין לרבו רשות בו ויש
 מפרשין אותה שמעמידין אותה בעבד
 מעוכב גט שחרור שאין לרבו רשות
 בנכסי' ואע"פ כ' אוכל בתרומה כדאמר'
 בכריתות (דף כ"ד) מעוכב גט שחרור
 אוכל בתרומה ולא דאיק:

ה"ג רש"י ז"ל אלא מעתה בת ישראל
 שנשאת לכהן לא תאכיל
 בתרומה גזרה שמא תאכיל לאחר מיתה
 ופ' לא תאכיל בעבדי מלוג וקשי' וליקשי
 מינה גופא שלא תאכיל גזרה שמא תאכ'
 לאחר מיתה וכי תימא שאני היא דידעה
 דמחמת בעלה אכלה אי הכי עבדי' נמי
 מחמתה אכיל כל זמן שיאכלו יאכל כל

הדושי רמבן יבמות פרק שביעי סה

ושמא זהו מה שסברו ראשונים ז"ל :
מכרו שניהם לפרנסה זכו פרש"י
 ז"ל לאו זה או זה הבעל
 מוציא ולא מיבעיא אם מכר הוא בלא
 דעתה זמת או גרשה שהיא מוציאה מיד
 הלקוחות אלא אפי' מתה היא מוציא
 מידי הלקוחות דבשעת מכירה לאו
 מכירה וראית היא שמא ימות ונמצאת
 מכירתו שלא כדין ולפי דבריו אפילו
 מחיים דירה מוציא הוא ודקאמר מתה
 לאו דווקא לא הרי הוא כמוכ' קרקע מלוג
 דוראי דבר פשוט הוא שאע"פ שמתה
 ונתרוקנה הרשות לעצמו מכרו בטל וכן
 נמי מפורש בירושלמי בכתובו' וכן כרב
 דש"י ז"ל עוד בפ' מי שהי' נשוי (דף
 כ"ה) דאפילו בחיי הבעל מקחו בטל
 כלומר שהוא יבטלנו למדנו לדעת רש"י
 ז"ל שהמוכ' קרקע נדונית אשתו שקבלתו
 עליו בנכסי צאן ברזל או אלו מביאה לו
 מעות וכלים וכתב לה אחריות השום על
 שדה שלו שאם מכרו מכור הוא לפירות
 ואם רצה לעולם מכור ואין האשה יכולה
 לבטל כלום עד שימור' ותבוא לגבורת
 כתובתה שגובה מהם ואינו יכול לסלקה
 מהם בדמים והא דתנו (נהכיוקין דף כ"ה)
 לקח מן האי' וחזר ולקח מן האשה מקחו
 בטל ואוקימנא בב"ב (דף מ"ט) באותן
 שלש שדות אמקחו מן האשה קאי לומר
 שהיא מבטלת לכשתבא לגבות כתובה
 והוא עצמו מבטל מעכשיו בשדה השום
 כמוכ' דבר שאינו שלו והא דאמרינן
 בכתובות פ' האשה שנפלו (דף פ"א)
 (וכו') אשתו אי בעיא לזבונה הכי נמי
 דלא מצי מזבין דאלמא מכירתו קיימת
 ואינו יכו' לבטל לא הוא ולא אשתו אלא
 א' כבאה לגבות כתובה מהן התם בשאר
 נכסי

נכסי דידי' וזו הסבר' דחוקה שהוא עצמו
 יבטל מה שמכר משום זכותא של אשה
 ואשה עצמה לא תבטל מכירתו ולא
 אמרו אין אדם מוכ' דבר שאינו שלו אלא
 בכגון שדה זו לכשאקחנה קנוי' לך
 מעכשיו ולקחה שלא קנה או כגון מרה
 שאירש מאבא מכור לך זירש אבל כיון
 שאין אשה יכולה לבטל מעכשיו מפני
 חלקו של איש (לא) למה אין מכרו של
 איש קיים בחלקו שאלו בנכסי מלוג
 שניהם מבטלין המכר וגבי שור תם שהזי'
 אמרי' בפרק המניח (דף ל"ג) מכרו
 לרדיא והיינו לומר שאין המכר בטל עד
 שיבא ניזק לגבות הימנו ואע"פ שהיא
 כאפותיקי מפור' בשדה השום שלו ולשון
 אחר אמרו מפרשי' מכרו שניהם ממש
 כנון שלקח מן האי' וזהו ולקח מן האשה
 אפילו מכרו לפרנסה שהיא מזונות צורך
 שניהם אי נמי פרנסה בת' יכולה היא
 לזמ' נחת דוח עשיתי לבעלי והיא מוציא'
 מידי הלקוחות מעתה ואפי' הבעל מוציא
 בין מחיים דידה בין לאחר מיתתה שהמכ'
 בטל בהן מעכשיו וראי' לדבר רישא
 דקתני רצה הבעל למכור לא ימכור
 ואמרי' בפ' האשה שנפלו (דף פ"א) דכל
 היכי דאמר רבנן לא ליוזבן אע"ג דזבין לא
 הוה זביני זביני לא דלאו מסקאנ' בהדיא
 היא התם לא כיון דקתני הכ' לא ימכו' ותני
 עלה מוציא משמ' שהמכ' בטל בו מיד וראי'
 לדבר שהם אמרו (ע"ד פ"ב) ביבמה בין
 יבם ואח"כ חלק בין חלק ואח"כ יבם לא
 עשה ולא כלום והתם אפילו תימא נתנה
 כתובה לגבות אין לה כל נכסי אחיו נכסי
 מלוג אלא כנכסי צאן בדולחם ואעפ"כ
 לא עשה ולא כלום ופרש"י ז"ל התם (דף
 פ"א) טעמא דמילת' לפי שאין היב' כותב
 ין א ג לו לה

חדושי רמב"ן יבמות פרק שביעי

לה כתובה ולא (* כתב *) לה (* דקנאי
 ודקנינא *) (דקאי ודקנאי) ואין כתובת
 אלא על נכסי ראשון משום הכי מעכב
 בכולהו דילמ' (מצטרפי) (* משטרפי *)
 הני דמיחדי לה ואע"ג דאמרי' (סס דף
 פ"ה) אישרדוף בני חרי (מרפא)
 (* טרפא *) ממשעבדי (* מ"מ *) אמר'
 אני רוצה לטרוח לב"ד ואף אנו נאמר
 כיון דקי"ל כרב יהודה דאמר הדין עמה
 ועל אותן נכסים היא סומכות לא כל
 הימנו שימכור אלא המכר בהן בטל
 מעכשיו ומיהו ה"מ בנכסי בית אבי משו'
 שבחו או בשום שהכניס לה שפי' לפי
 דעתי שהכניסה לו ממון בנדוני' ושמו
 שדה שלו וכתב לה אותה שדה שיהא לה
 במקום השוכן וקבל אחריות אותה שדה
 על כל נכסיו שהרי שדה זו כאלו לקחה
 אותו ברמי' והכניסו ויש בו שבת לבית
 אבי' אע"פ שלא הוחזק לבני משפחתה
 אבל בשדה שלו שכתבו אפותיקי בין
 שהי' אפותיקי סתם בין שהיה אפותיקי
 מפור' שאינו גוב' משאר נכסים אם מכרו
 מכור עד שתבא לגבות כתובה שהרי אם
 רצה הוא מסלקה בדמי' לאו בעלת
 דברים דירה הוא עד שתבא לגבו' כתוב'
 ולא דמי' ליבמה דהתם בנכסי צאן ברזל
 יש להם נכסי המת שהרי מכיון שמת
 צתנה כתובה לגבות והרי היא כמכנסת
 אותן לבעל' בנכסי צאן ברזל ויש אומרי'
 שאפי' באפותיקי מפורש כן שהמכר בו
 בטל מעכשיו ובמס' שביעית מצינו
 בירושלמי שחלקו בכך והכי איתא התם
 המשעבד שדה לחבירו והלך ומכרו רב
 אחא אמר מכורה לשעה ה' יוסי אמר
 אינה מכורה לשעה חילי' דר' יוסי מן הדה
 שור מצוי להברי' שדה אינה מצוי'

להברי' הגע עצמך שהי' מכור' לבעלי
 זרו' אמ' ר' אבין מצוין הן בעלי זרוע תני
 הכותב שדהו אפותיקי לכתובה ולבעל
 חוב בחובו מכרה הרי זו מכורה והלוקח
 יחוש לעצמו מתני' כשאמר יהא לך
 פרעון מזו מה פליגי' כשאמר לא יהא
 לך אלא מזו וכיון דאנן לא קים לן פסקא
 כרבנן מערבאי המכר קים ועל בעל חוב
 להביא ראי' וכן דרך סוגית גמרתינו
 וכן מצינו למקצת גאונים ולרב ר' משה
 ז"ל שהמוכר קרקע נכסי צאן ברזל לא
 עשה ולא כלום אלא שהוא אמר מכר
 מטלטלין של נכסי צאן ברזל אע"פ שאינו
 רשאי אם מכר ממכרו קיים ולא נהירא
 לי דשמעתין במטלטלין היא ואף הקרקעו'
 בכלל' ואף במטלטלין אמרו בירושלמי
 שמו דעתה של אשה שהיא רוצה לבלות
 כלי' ולפחות חומש וחמשום לכתחלה
 שלא תמכור לא תקנו חכמים לבחורת
 חומש :

רבא לטעמי' דאמ' רבא הקדש חמין
 ושחרור וכו' פי' ולהאי מימרה
 דרבא לא מסייעא ברייתא דלעיל לרב
 אמי דיוצאין בשן ועין לאי' משו' דשחרו'
 מפקיע מידי שעבוד אבל לא לאשה דלאו
 דירה נינהו ואפי' עבדי מליג נמי לא נפקא
 לה משום תקנת אושא ובירושלמי נמי
 כך דהוי לה חומר הוא בשחרור והיא
 דאמר לי' רבא לרב נחמן והא תני' כותי'
 דרבי אמי לדבריו דרב נחמן קאמר דסב'
 דתניא כוותי' כדאמרי' יתיב רבא ורב
 יוסף בשלהי פירקי דר' נחמן ויתיב וקאמ'
 כלומר ויתיב רב נחמן וקאמר ולא גרסי'
 ויתבי וקאמרי' כדאית' במקצ' נוסחי וצ"ע :
דף ס"ז ע"א מאי קמ"ל דפליגי רבנן
 עלי' דר' יוסי ומי
 פליגי

חרושי רמב"ן יבמות פרק שביעי סו

פליגי לומר שאין זכי' לעובר כלל אלא
אפי' בשביל משפחה אוכלין והרמב"ם
זהורו לו ומיהו ודאי לקמן פליגי עלי' דר'
שמעון ב"י כשיש לו בנים משום שאין
חוששין למיעוט אבל כשאין לו בנים
מורה וכתב רבנו הגדול ז"ל דלית
הלכתא כר' יוסי דרתנן בפ' יוצא דופן
(דף מד) חינוק בן יוס' פוסל בתרומ'
פ' אס הוא בן גרושה שהוזהר חלל אינו
פוסל את העבדי' מלאכול בתרומה אלא
אוכלין בשביל הכשרין ערשיהא בן יום
א' אבל עובר במעי גרושה לא פסיל
דלית ליה קנין בגויהו וכן הלכתא זהך
לא קיימין עלה דהתם בגמרא רב ששת
מתרץ לה כגון שיש לו שתי נשים אחת
גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים
ממי שאינה גרושה ויש לו בן א' מן
הגרושה פוסל בעברו אביו מלאכול
בתרומה ודוקא בן יום א' אבל עובר לא
לאפוקי דר' יוסי דאמר עובר נמי פסיל
קמ"ו וה"פ לאפוקי מדרבי יוסי דחיש
למיעוטא ואמר עובר נמי פסיל במקום
בנים קמ"ו דכיון שיש לו בנים ממי
שאינו גרושה אינו פוסל כר' שמעון אבל
ודאי לא ה"ל לו בנים אחרים פוסל הוא
ואין אוכלין בשביל המשפחה דקא פבר
יש לעובר זכי' תדע מדקא מתרץ לה
בשישלו שתי (שנים) נשים וכו' ועוד
דהארב ששת הוא דמתרץ ואיהו אמר
בפ' מי שמת (דף קמז) המזכה לעובר
קנה וכולה סוגיא אלא הכי דהתם בב"ב
מקשי' עלי' דרב ששת מסיפא דקרהני
נוחל ומנחיל אר"מא עובר לית ליה
זכי' ואינו נוחל ולא מנחיל ומתרץ לה
התם והכא במס' גרה נוחל בנכסי האב
להנחיל לאחין מן האב ודוקא בן יום א'

אבל עובר לא מאי טעמא הוא מית בריש'
ואין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל
לאחין מן האב וש"מ דרב ששת כר' יוסי
מוקי לה להך מתני' לומר דעובר יש לו
זכי' אי נמי קסבר לא פליגי רבנן עליה
כלל אלא בחוששין למיעוט הילכך ליכא
מההיא מתני' ומאוקימת' דמוקי לה בגמ'
דאי' כלל למפסיק בה הלכה דעובר לית
לי' זכי' אלא מיהו מסתברא כיון דקי"ל
המזכה לעובר לא קנה אע"ג דאשכחין
ליה לאבי' דאמר התם ירוש' הבא מאילי'
שאני כיון דאשכחין לי' לרבא דלא מתרץ
הכי התם בפ' מי שמת ומוקי ליה משום
דמרפיא בידיהו הא לאו הכי קנו כדאי'
התם ש"מ קסבר רבא זכי' דעלמא כירושה
הבאה מאילי' הילכך כיון דאפסיקו
הלכתא במזכה לעובר שלא קנה אף
בירושה כן וסוגיין נמי התם הכי מדמקשי'
עלי' דרב ששת ממתני' דגדה ומתרץ לה
לטעמי' ש"מ דלדין ל' ש ירושה ול' ש זכי'
אין לעובר בהן כר' יוס' ועוד דהא לא
אשכחין בהדיא אמורא דפליגי עלי' דרבי
יהודה אמר שמואל הכא דקאמרי פליגי
רבנן עלי' דר' יוסי ואע"ג דאינהו כר' יוסי
סבירא להו טעמייהו התם משום דמזכה
לעובר קנה זאנן לית לן הכי והראב"ד
ז"ל אמר כיון דקיימא לן המזכה לעובר
שלו קנה משום שדערתו של אדם
(* קרובה *) אצל בנו כדאמר רבי יוחנן
בפ' מי שמת (סז) כ"ש בירושה הבאה
מאילי' וזו אינה תשובה שאין אותו הדין
אלא דקנה זדוק' בעיבי מרע ולא שזוכה
מעכשיו אלא לכשנולד זוכה כעין ירושה
כדי שלא תטרף דעתו ואין דינו (* כן *)
בבריא זכ' כמקצת המתברים הלכך אין
ממנו ראי' לדין תורה בירושה:

חרושי רמב"ן יבמות פרק שביעי

היא דמקשינן מאי איריא שמא ימצא
עובר זכר תיפק ל' דנקבה נמי
משמע פסולה זכר לפום מסקנא הוא
דמוקמי' פלוגתייהו בחושי' למיעוט
אבל לההיא לשנא דאמרי' דעברי תקנת'
דרבנחמן נקבה לא פסלה אלא פסולת
משום שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות
כלום:

דף ס"ז ע"ב והכא בחושי' למיעוט

(*) קמפלגי* זר' יוסי סבר חושי' למיעוט
ומי חייש ר' יוסי למיעוט זה אמרינן במכילתין (דף ק"ה) רבי
אומר קטנה חולצת ואין חושי' שמה
תמצא איילונית וכל העולה ליבום עולה
לחליצה ושאינו עולה ליבום אינו עולה
לחליצה ולא קושיא היא דאלו אתא אלי'
ואמר דלאו איילונית היא מי משגיח' בי'
כדאמרי' בפרק החולץ (דף מ"ח) והא
דרתנן בכתוב' (דף י"ד) מעשרה
בתינוק' אחת שירדה למלאות מים מן
העין ונאנסה והכשירה ר' יוסי משום
דאזיל בתר רובא לא קשיא התם דיעבר
הכא לכתחלה חושי' א"נ התם
בקרוונה של צפורי ה' מעשה:

והאי קנין אחיו הוא מפור' ש במסכת
כתובות:

דף ס"ח ע"א היא דאמרינן כי
תהיה אמר

רחמנא לאו דווקא דלקמן מפקינן ליה
מושבה אל בית אבי' כנעורי' מכלר'
דמעיקרא לא אכלה אלא משום דפשמ'
דקרא משמע הכי מייתי לה דלא לירוק
עלי' כולהו הוי דהוינן לקמן באירך קרא
וביוצא בה בתלמוד במסכת סנהדרין
(דף ל"ד) מה נגעים ביום אף (* ריבין *)

ביום ונגעים דכתי' וביום הראות בו זיהך
דרשא דאבי' היא אבל רבא מפיק ליה
במסכת משקין (דף ט') מדכתיב כנגע
נראה לי ולא לאורי' זכן במסכת מגלה
(דף כ') אין מוהלין אלא ביום דכתיב
וביום השמיני ביום ולא בלילה זכן לקמן
בפ' הערל (דף ע"ב) ובמסכת שבת
(דף קל"ב) מפיק ביום ואפי' בשבת
ובלילה נפקא לן מבן שמונת ימים ובמס'
מנחות בפ"ק (דף ו') איתמר כיוצא
באלו בגמ' תנא אזאת תורת העולה
קאסמך ולקמן (דף ס"ט) נמי אמרי'
ככהן גדול באלמנה מה כהן גדול שזרעו
פסול ופוסל לאפוקי מצרי שני דאין זרעו
פסול דכתיב (ביום) (* בניס *) אשר
יולדו להם ומה הוא קרא לא נפקא לן
שאין זרעו פסול לכהונה אלא משום
דקי' ל כר' יוחנן דמכשיר לה לקמן בפ'
הערל (דף ע"ז) מדכתיב מעמיו בתול'
הבא' משני עממין וכו':

דף ס"ח ע"ב ואימא נבעלה
לפסול

לה חייבי כריתות כלום' ולא חייבי לאוין
ומהררי' כי תהי' אמר רחמנא הנך דאית
בהו הויא חייבי כריתות לאו בני הויא
גינהו כלום' ועל כרחך קרא בחייבי לאוין
אידי ואיתו חייבי כריתות מק'ו חייבי
לאוין פסלי חייבי כריתות לא כ'ש ואקשי'
אי הכי עכו'ס ועבר דלאו בני הוי' גינהו
לא לפסלו כלום' דאי מק'ו לא אתו דהני
והני חייבי לאוין גינהו ואי משום דלא
תפסי בהו קידושי' היא הנותנת כיון דלא
תפסי בהו קרושי' זרעו כמוה ואיכא
למי פרך ומפרקי' פסלי מדר' יוחנן דאף
לדידהו אין להם אלמנות וגרדושי' כך
נדאה לי אבל מה שפרש' יז'ל ואימא קרא

דוקא

חדושי רמב"ן יבמות פרק שביעי סו

הוא דהא איכא נמי תנא דר"ע דמצוי מוקי לה בחייבי לאוין בלאו דשאר :

לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פסול דכתיב וכו' פי' שאין זרעו פסול אפי' לכהונה מדר' יוחנן דאמר הכי לקמן בפ' הערל (דף ע"ו) דר' יוחנן הוא דמתרץ לה לטעמי' וא"ת הא תינח לר' יוחנן גלגל לריש לקיש קשיא ברייתא איכא למימר ריש לקיש מתרץ הכי ר' יוסי סבר כל שזרעו כפגום שבהם כגון כהן גדול באלמנה פוסל לאפוקי מצרי שני שזרעו כשר לקהל זה"ה לעמוני ומואבי שזרעו כמותו שפוסל ואתא רשב"ג למימר אף מאותן שזרעו פסול כפגום שבהם אינן פוסלין אלא אורתן שכל זרעו פסול לאפוקי גר עמוני ומואבי שבנותיהן אינן כפגום שבהן שהן מותרות לבא בקהל ישראל נמצאת ביצתן מכשרת מקצ' זרעם לקהל לפיכך אינה פוסלות אפי' לכהונה :

הערל

מילה ולפי' לא מל והיינו דאמרינן לקמן בפ' נושאי (דף ק') דערל מינס אנזיס ומ"מ בר ממהלי' הוה אבר מיהו אחיז מהמת מילח בתרי זמני או בתלתא זמני הוחזקו והסור למור דילכך אין ערלות מעכבת בהן זאי קשיא טומטום נמי יאכל בתרומה דהא לאו בר ממהלי' הוה וכן בקטן שאחזרתו חמה כיון שאם הלצתו בר ממהלי' הוה לאו ערלות שלא בזמנה הוה והא לישנא לא

דוקא בני קדושינ נקט אבל עכו"ם ועבד לא לפסלוהו וה"ה דמ"ל חייבי כריתות אלא משום דאירי בהו לעיל דקתני כותי דהיינו עכו"ם לא דאיך משום דאדרבה חייבי כריתו' גימ' לי' לאקשו' משום דברידהו קא מיירי ועוד דהא אמר ר' יוחנן משום ר' ישמעל מניין לעכו"ם ועבד לימא נמי מניין לחייבי כריתות אלא ש"ס חייבי כריתות מק' זמני נפקא וכי איצטרך קרא לעכו"ם ועבד איצטרך ומיהו אף חייבי כריתות במשמע ומשמע דעכו"ם ועבד וה"ה לחייבי כריתות כיון דרבינהו רחמנא כשאר חייבי לאוין דבני הויא עבדינהו ולוקין עליהן משום היא בתרומ' הקרשי' לא תאכל ולא להאי קרא בלחוד רבינהו דא"כ בעשה הוא :

דף ס"ט ע"א ומאי כירתיה כי תבעל

קשי' לי ודילמא קרא הני' קאמר ולמצרי ואדומי איכא למימר לר' ישבב דאמר אפילו חייבי עשה דאמרי' ולשון קצרה

פרק

דף ע"א

מתני' הערל פרשי' ז'ל כהן שמתו אחיו מחמת מילה ואיכא דקשיא לי' והא בגמרא (דף ע"א) בעי רמי בר חמא בקטן ערל ערלות שלא בזמנה מעכבא או לא מעכבא והא נמי ערלות שלא בזמנה היא דלאו בר ממהלי' הוא ושמעתי (שרשי') שרת'ס ז'ל הי' פפרש ערל שמהמת פחד פיתה לא מל ולפי שראה אחרים שמתו מחמת מילה או שמת לו אח' מחמת

תרושי רמב"ן יבמות פרק שמיני

לא מתורת משה למדנו עד שבא יתקל
כל בן נכר ערל לבוערל בשר לא
(* יבואו *) אל מקדשי לשרתני אליבא
דר' אליעזר אתמר דרבנן נמי הכי סבירא
להו אבל לר' ע דמרב' לי' לערל מטמא
מתורת משה רבינו למרנו :

משום דהוי ליה תושב ושכיר מיפטר
ליה מפסח והא קיימא לן גבי
תרומה דלא אכיל וכו' איכא למידק ואי
נמי קני ליה רבי' קנין גמור מי מיפטר והא
קיימא לן דנשים ועבדים חייבין בפסח
והראב"ד ז"ל מתרץ משום דאיכא למאן
דאמר בפסחים (דף כ"ט) נשים בראשון
רשות וה"ה לעבדים דפטורין משום הכי
אמר דלא קני לי' לעבר עברי קנין גמור
שיפטר מפסח כעב' כנעני מ"מ (* לישנ' *)
דקרא דאמר לא יאכל בו לא ניחא דהא
אפי' בכנעני רשות הוא ואינו אסור בו
כערל וכן נכר אלא אלומי אליס לקושי'
בהא לומר שאפילו לפטרו אי אתה יכול
שמא תאמר לא יאכל בו אלא אם כן הוא
רוצה ואין הדבר עליו חובה ואפי' למאן
דאמר בראשון רשות כ"ש לומר שיהא
אסור בו וכ"ש לדברי האומר בראשון
חובה ולשון אחר בתוספות לא יאכל בו
בשנתמעה על הפסח מעצמו אלא א"כ
מנהו רבו או שאמר לו רבו צא ושחוט
עליך את הפסח ולישנא קמ' דיקא
מלישנא דגמ' דקאמרינן איפטר ליה
מפסח :

דף ע' ע"ב והא דאמרינן שדיחד
לאמר וחד אמלמד
אי קשיא הוי ליה הכא תושב והכא שכיר
זמאי ג"ש אמרו בתוספ' הא (ענינא)
(* בנינא *) הוא כדתנא דבי ר' ישמעל
(לעיל דף י"ו) ושב הכהן ובה הכהן זון
היא

לא דיקא ליזרע אשכחן בירושלמי תמן
תנינן קטן החולה אין מלין אותו עד
שיבויא שמואל אמר אפי' אחזתו חמרה
שעה אחת ממתנינן לו שלשים יום ואותן
שלשים יום מהו להאכילו (אליבא)
(* חלבה *) של תרומה ולאכילו שמן
של תרומה ושמעינא מן הדא הערל
זהטמא לא יאכלו בתרומה ד' אחא בשם
ר' תנחום בר חייא אין ערלה משמיני
והלאה וכן כל שלשי' יום אסור להאכילו
חלבה של תרומה ולסוכו שמן של תרומ'
זנראה שכך פירושן אחזתו חמה מריו
להאכילו שמן של תרומה כיון דלאו בר
ממהלי הוא לא מעכבא או דלמא ל"ש
ת"ש הערל דמתני' דסתמא בשמתו אחין
מחמת מילה קא מיירי דאניס ולאו בר
נמה לי' הוא אפי' הכי אסור לאכור
בתרומה ר' אחא בשם ר' תנחום אין
ערלה אלא משמיני ואילך אבל לאחר
שמיני בין באונס בין ברצון ערלה היא
ומעכבת מלאכול בתרומה זזה סיוע'
לדברי רש"י ז"ל ועיקר:

גמ' ר' ע (* אומר א"צ הרי הוא *)
אומר איש איש לדב' הערל
כלומר כטמא כראמרינן משום הני
טעמא דערל פסול מר' קדש ואסור
במעשר וכן פטור מן הדאי' ואי קשיא לר'
עקיבא ערל דכתב רחמנא בפסח ל"ל הא
מרבין ערל כטמא וטמא בפסח מיכתב
כתיבא איכא למימר אי לא כתב רחמנא
בפסח ערלות דפסיל מנא לן ואי משום
איש איש הוה מוקימנ' לי' למילתא אחרי
אכל כיון דכתב' בפסח נתן לדרוש מעתה
לרבותא אף בתרומה ובכל מקום כטמא
והא דאמרינן בסדר תעניות (דף י"ז)
ובמסכת סנהדרין (דף כ"ב) דבר זה

חרושי רמב"ן יבמות פרק שמיני סח

היא שיבה זו היא ביאה :

השתא דאמרת בו לדרשא כל ערל לא יאכל בו וכל בן נכר לא יאכל בו ל' בו ערלות פוסלות ואין ערלות פוסלת במעשר בו בן נכרת פוסלת ואין בן נכרת פוסלת במעשר הכי איתא במקצ' גוסחי וגרסא משובשת היא דהא בהך שמעתי גופא בסמוך אמרי' ממנו ממנו ל' לכדרבא אמר ר' יצחק דאמרי לקמן (דף ע"ד) ערל לא יאכל (בו) במעש' ואיכ' דגרסי כל בן נכר (בו) לא יאכל בו ל' בו בן נכרת פוסלת ואין פוסלת במעשר תוש' שכיר לא יאכל בו וכל ערל לא יאכ' בו ל' בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור כלומר להכשירן כולן במצה ומרור ולא נהירא דאף בן נכר נימא להכשירו במצה ומרור ועוד תושב ושכי' היינו עכו'ם ובכלל ערל ובן נכר הו' כדאתמר לעיל אלא לאפנוי ואיכ' דגרסי כל ערל לא יאכל בו וכל בן נכר לא יאכל ל' בו בן נכרת פוסלת ואין כוסלת במעשר כלומר חר לגופי' וחר לדרשא וכדאמרי' לקמן (ס) גבי תלתא ממנו ולישנא דוקא כל בן נכר לא יאכל בו ל' (* בו *) בן נכרת פוסלת ואין בן נכרת פוסלת במעשר כל ערל לא יאכל בו ל' בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרו' אבל תוש' ושכיר כיון דלאפנוי אתא אידי דכתב תושב ושכיר כתב נמי בו כדאמרי' לקמן גבי תלת' ממנו וכן גרסת רש"י ז"ל :

דף ע"א ע"א והני מולין נינהו והתני קונם שאני נהגה וכו' פרש"י ז"ל מותר בערלי ישראל לענין גדר מולים הם דהלך אחר לשון בני אדם ישראל לא קרו ערלים

ועכו'ם לא קרו להו מולים וקשה לן כיון שערלי ישראל בגדרים מולים הם ולענין שאר אסורין שבחורה ערלים מולי עכו'ם נמי דילמא מולים הם לדברי תורה אבל הם ערלים לגדרים מפני לשון בני אדם ואיכא למימר הכא קרא כתי' שערלה קרוי על שם העכו'ם אע"פ שהם מולין שנאמר כי כל הגוים ערלים ואע"פ שיש מהן אומות שמולים כגון ערביים וגבעונים וכן כיוצא בהן :

הא דבעי' ר' חמא בר עוקבא ערלות שלא בזמנה מעכבא או לא מעכב' בערלות דגופי' מבעי' ליה ומעיקרא קס"ד למפשט לי' מדתניא זכריו כשעת עשיה זכו' וכיון דמילתא זכריו ועבדיו מעכבת שלא בזמנה כ"ש דגופי' ואמר רבא ותסברא בערלות דלאו בגופי' ושל' בזמנה מעכבא המול לו כל זכר אמר רחמנא זהאי לאו בר ממהלי' הוא ואפיל' לר' חמא לא מיבעיא לי' אלא בדגופי' משום דכתיב כל ערל סתמא אבל בזכריו ועבדיו לא זפריק לה בשחלצתו חמה זר' פפא מוקים לה דכאיב לי' עיני' לינוקא ושמעינן מינה דאפי' משום כיבא דינוקא בעלמ' דחינן לה למילה ולא תימא שאני עינא משום דשוריקי דלבא בעינא תלו כדאתמר בפ' אין מעמידין (דף כ"ט) דכאיב להו כל דהו משמע ולא דאיכא בי' סכנתא אלא שאם ימול מתוך כאבו יבא לידי סכנה זה"ה לכיבא דיד' ודלועא ושאר גופא וכך כתוב גאון וכך ראיתי כל תינוק שהוא מצער בין מחמת (* חולי בן מחמת *) דבר אחר אין מוהלין אותו עד שיבריא ואם מחמת חולי כבר שנינו אפי' חלצתו חמ' נותנין לו ז' ימי לקברתו או מחמת דבר כדתניא (חולין דף מ"ז) אמר

חרושי רמב"ן יבמות פרק שמיני

אמר ר' נתן פעם אחת וכו' הילכך (* כל
קטן *) שהוא בצער או כחש בעצמו
ממתינין לו עד שיברי' :

**דף ע"א ע"ב ערל מקבל הזא'
שכן מצינו**

באבותינו שקבלו הזאה כשהן (טמאין)
(* ערלים *) פרש"י ז"ל שהיו טמאים
שקברו אבותיהם מתי מדבר ואע"ג דתני
באיכה רבתי שהן עצמן הוי יוצאין לחפוי'
וקוברים עצמן אי אפשר שלא האהילו
החיים על המתים אי נמי טמאי מתי
עכו"ם היו מכמה מלחמות שנצחו כגון
סיחון ועוג ומדין שהן מטמאין במג' ובמש'
שנאמר כל הורג נפשוכל נוגע בחלל
תחטאו והאי דלא אייתי האי קרא
משום דמי ימר שקבלו הזאה כשהן
ערלים מיד הא תחטאו קאמר להו לומ'
שצריכין הזאה אם איפשר מיד כגון מולי'
שבהן מיד או לא אפשר ולכשיהי' אפשר
להזות יזו והרבאב ב"ד כתב כך איכא
למתמה טובא אמאי לא אייתי ראייה
ממלחמו' מדין דכתי' כל הורג (* נפש *)
וכל נוגע בחלל תחטאו וערלים היו
דבההיא שעתא כב' כלו מתי מדבר שהרי
בשנת הארבעים הי' משמ' אהרן ונתכהן
אלעזר ויש שמתרץ דילמא פחות מבן
כ' או יותר מבן ס' היו שלא נגזרה עליה'
והיו מולין ואית דבעי מימר דממדין לא
מוכתא מילתא שפיר דדילמא האי דכתי'
תחטאו ראויין לקבל הזאה קאמר
כשתהיו גמולין ולא עכשו כשאתם
ערלים :

**הא דאמר' לא ניתנה פריעת מילה
לאברהם אבינו דכתיב בעת ההיא
אי קשיא והא כתיב אלה המצו' אין נביא
רשאי לחדש בהדבר מעתה לא קשיא**

דמשה נצטווה וכך אנו אומר' לא ניתנה
לעשות פריעת מילה אלא ליהושע ולא
לאברהם ואע"ג דאמרינן בבראשית
רבה הכא כתיב בשר ערלתו ולחלן אומר
את בשר ערלתו אלא לאברהם ע"י
שנתמעך ע"י אשה בשר ערלתו אבל
ישמעאל שלא נתמעך ע"י אשה (* את *)
בשר ערלתו ופרש"י בפ"י התור' דישמעאל
הצריך ליפרע מילה יש לומר לא נצטווה
עלי' אלא כענין שאמרו קיים אברהם
אבינו עירובי תבשילין ומ"מ בסוף מ' שנה
נצטווה משה עלי' בערבות מואב דאיס' ד
מדיקרא הווללו ערלים והאיך אכלו
פסח וקדשי א'נ על פי הדיבור נצטוו עליה
לעשותה בכניסתן לארץ שעכשו אינן
מלין והאי דאמר' מאי שוב ומאי שנייה
אלא לאקושי סוף מילה לתחילת מילה
(* כו' *) אף סוף מילה מעכבת דהיינו
ציצין המעכבין אלמא לאברהם אבינו
נתנה איכא למימר התם ציצין דמילה
הכא ציצין דפריעה דאינהו נמי מעכבין
כך תירץ רבינו ת"כ ז"ל ויש אומר דלישנ'
דקרא מתרץ מאי שוב ומאי שנייה אבל
לאו לחדותי מידי במצות מילה אתא
קרא כדאמרינן ודילמא הנך דלא מהול
כלל כלומר וקרא להזהיר עלי' בשעות
מעשה אתא :

**מאי טעמא לא מהול איכא דקשי' לית
אילא מהול כלל קדשים הונכי
אכלי ועור שהרי בשר תאונה נאסרה להם
ומדרש אגדה ר' ישמעאל אומר וכי ערלים
שמעו קולו של הקב"ה בסיני אלא
נימולין היו שלא כתקנן והיו כורכין
הערלה ולא היו פורעין ולכך אמר הכת'
לא מלו וכשבאו לאר' צוה הקב"ה ליהוש'
עשה לך חרות צורים וכן עשה וקבץ
כל**

חרושי רמב"ן יבמות פרק שביעי סט

פריעת מילה:

דף ע"ב ע"א ופי' נזופין היו מדיבת
 מרגלים שלא
 נתנה למחילה אבל רש"י ז"ל פי' ממעשה
 העגל ואינו נכון שהרי נמחל והשרה
 שכינתו בתוכם לאחר מיכן וצוה על
 המשכן ועוד שהרי בשנה שני' עשו פסח
 זאי אפשר שלא היו להם ערלים הרבה
 שהרי מילת זכריו ועבדיו מעכברת בו
 זאיפשר שהיו מיעוט ולא עשו פסח
 זלפי שכבר היו מוזהרי' ממצרים כל ערל
 לא יאכל בו לא באו לישאל למה נגרע
 ולשון ראשון הגון:

דף ע"ב ע"ב ומה טבול יום
 שאסור בנגיע'
 דתרומה מותר בפרה ערל וכו'
 איכא דקשיא לי' וליפריך מחוסר
 כיפורים יוכיח שמותר בנגיעה דתרומה
 ואסור בפרה כרתני' לקמן (דף ע"ד)
 וליכא למימר ההיא יוסף הבבלי היא
 ולא סבירא לן כזרתי' חדא דהיא
 לההיא ברייתא גופא אמרי' לקמן (ס)
 ערל אסור בתרום' זמותר בפרה ובמעש'
 ועוד הך ברייתא דמוקמי' בסמוך כר' ע'
 על הספק לוקמה כיוסף הבבלי בודאי
 אלא ק'ו דידן אליבא דכולי עלמא הוא
 וקשיא מחוסר כיפורים (* יוכיח *)
 זאיכא למימר לאו ק'ו דוקא הוא אלא
 כדאיתמר לישנא קמא מידי דהוה אטבול
 יום דכיון דלא אשכחין איסור לערל אלא
 לתרום' ולא לפר' ומצינו כיוצא בו שפסו'
 בתרומה ומותר בפרה אין דנין זה על זה
 להחמיר אלא למירין דין נגיעה מנגיעה
 ואין למדין מטקום בהוכח זאיכא למימר
 אנו הכי קאמרי' ערל שמותר בנגיעה
 דתרומה ושאר קדשים אינו דין שמותר
 ית א 18 בפרה

כל ערלות ועשה אותן גבעה גדולה לכך
 נאמר אל גבעת הערלות ועוד אמרו
 באגדה בפרקי ד'א' כשבא בלעם ראה
 המדבר מלא ערלות של ישראל אמר
 מי יוכל לעמוד בזכות דם המילה המכוס'
 בעפר הארץ שנאמר מי מנה עפר יעקב
 מכאן התקינו שיהו מכסין את הערלה
 עם הדם בעפר הארץ מכל הני משמע
 דמהול זאיכא למימר קדשים לא תיקשי
 שאותן שיצאו נמצרים שהיו מולין
 היו אוכלין אותן זאף על פי כן שלא
 פרעו לא ניתנה פריעת מילה אלא
 ליהושע כדפרישית ובשר תאווה שמא
 הותר לערלים כיון שלא היו יכולין
 להקריבם שלמי' א' נבשר נחירה אישתרי
 להו (* אי *) נמי אכלי בשר צבי זאיל
 זעופות כגון שלו שהי' להם שאינן
 קרבין לגבי המזבח שלא נאסרו כלל
 כדאיתא במסכת תולין (דף י"ז) ומדרשי
 אגדה י'ל שהוציאו ערלותיהן ממצרים
 או ערלות של אותן הנולדים קודם
 נזיפתן ראה אותו דשע זמרה שאמרו
 זכי ערלים שמעו קולו של הקב"ה
 בסיני והלא היוצאים ממצרים נמולים
 היו זאי משום בניס הנולדים ער שעמדו
 על הר סיני קודם נזיפתן היו נמולו
 מיהו ללישנא דלא נבדרו ענני
 כבוד משעת יציאתן ממצרים לא מלו
 זאיפשר שזו היא קושיתו של רבי שמעון
 ולא איתא כשמעתי' דהכא משמע
 דאותן היוצאים ממצרים לא נפרעו
 זהנולדים במדבר לא מלו כלל זולדי'
 ישמעאל כל הנולדים נמי מלו זולדי'
 פרעו ולפיכך אמר ר' ישמעאל שלא
 היו כערלים לפי שמילתן כתקנה אלא
 שלא היו פורעין שעדיין לא נתנה

חרושי רמב"ן יבמות פרק שמיני

צפרה ואל יוכיח מחוסר כפורים שאסור
 בנגיעה דקדשים זה תרצו בתוספות :
ולא והא קתני הערל והטמא
 (*פטורים*) מן הראי' התם
 משום דמאיס כלומ' ואפי' רבנן מודו בי'
 וזאת מן הסוגיות המתחלפות שבפ'
 ראשון של חגיגה (דף ד') העמידה כר'
 עקיבא משום דמרבי ערל כטמא ולא
 איתמר התם הך לישנא דרבא כלל :
חזן מחרש שוטה וקטן פרש"י ז"ל
 משום דכתיב איש ולא קטן
 וליכא הכי בפ' טרף בקלפי (דף מ"ו)
 אלא איש לרבנות את הזר טהור לרבנות
 את האשה והניחמי שיש בו דעת להניח
 פרט לחרש שוטה וקטן ור' יהודה דמרבי
 קטן ומפיק אינך משום דקטן אתי לכלל
 דעת וקרינן בי' והניח טפי מחרש שוטה :
הוה אמינא עד (דיהיב) (*דשקיל*)
 חד ויהיב חד פירשו בתוס' דל"א
 דוקא שקיל חד ולא תרי דמה טעם למעט
 כן אלא שקיל חד ויהי' ההוא גופי' קאמרי'
 להכי כתי' ולקחו ונתן דה' ההו' (*חד*)
 (דזר) דלקח אינו נתן ש'מ אחד נתן
 ואחד לוקח כשר ולשון הגמ' נוטה לפי'
 ר"ש :

דף ע"ג ע"א או דילמא חמור
 מקל יליף
 קל מחמור לא יליף ואיכא למידק במאי
 יליף אי בג"ש אפילו קל מחמור נמי
 (*ואי*) בק"ו ודאי קל מחמור לא
 ילפי' ואיכא לפרושי דהיינו בעיין בג"ש
 גמרי' או בק"ו (נפשט) (*ופשטו*)
 להובג"ש ולא יסורא ור' יצחק נמי דאמר
 לקמן (דף ע"ד) ערל אסור במעשר
 בג"ש יליף להאי נמי מיבעיא לי' ג"ש אי
 מופנית אי לא מופנה בתוספות :

הא דתניא התרומה והבכורים חייבין
 עליהם מיתה • פירשטמא
 האוכלה דכתיבומתו בו כי יחללוהו ואף
 בכורים נמי דהא אקרו תרומה ואי קשיא
 מעשר נמי הא איתקש לבכורים ונתחייב
 בטומאת הגוף מיתה י"ל מעשר ותרומה
 לגבי טומאה חלוקים הם זה מזה ולא
 גמרי' מהדרי כלל והקישא לשאר מילי
 אתאי • ובתוס' מתרצים מיפט רחמנא
 בו ולא במעשר והכי אירזמר בפרק יש
 מותרות (דף פו) לגבי מעשר ראשון :
 ונכסי כהן לא לגמרי' ממעשר דהני
 מתנות כהונה והאי ישראל
 זוכין בו משולחן גבוה :

רחיצת ידים והערב השמש לקמן נפקי
 מקראי דרחיצת ידים מדין
 טבול יום שהוא שני נפקא לן :
ואסורין לזרים משום דבעי למיתחני
 סיפא מה שאין כן במעשר
 שיותר לזרים תנא רישא הכי דלא משום
 תרומה עצמה הא תנא לי' חייבין עליו
 מיתה וחומש כפירש"י ז"ל בפ' הזהב (דף
 כ"ג) ובסוף פ"ק דחלה שנינו החלה
 והתרומה חייבין עליהם מיתה וחומש
 ואסורים לזרים ולא קתני התם מה שאין
 כן במעשר כלל ובעל הערוך ז"ל כרחב
 בערוך טען שפירש אסורין לזרים אפילו
 אחר פדיה • ולי' תא דהא אמרינן הכא
 דשייר להם אין להם פדיון אבל
 בירושלמי במסכ' בכורים פריקו לחצי
 שיעור נצרכה שאסור לזרים ואין חייבין
 עליהן חומש :

ועולין באחד ומאה דתניא בסיפרי
 את מקדשו ממנו דבר המורם
 ממנו מקדשו וקשיא לן שהרי ערלה
 למדה ממנו למאתים (לי) שמרתוך
 שכפל

70

חרושי רמב"ן במות פרק שמיני ע

שכפל איסורה הוכפל שיעורא ואעפ"כ אמרו במסכ' גיטין (דף כד) דמדאוריית' חד בתרי בטול ועור דגבי תרומה עצמה אמרי' בשילהי פ' יוצא דופן (דף מו) עסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה פטורה מן החלה ואקשי' התם (דף מו) אא"ב (תרומה) (* חלה *) בזמן הזה דרבנן אתי דמוע' דרבנן ומבטל דרבנן פי' דכיון דאיסורה פטורה מן החל' ואפי' לפי החשבון דלאו עיסתם היא לא (* של תרומה אלא *) אי אמרת וכו' אלמא דימועה דרבנן הו"א ויש שרוחקים התם מנתחמצה פריק דהיינו בשיש בה כדי להעלות באחר ומאה ולא מילתא היא (דא"ת) (* דא"כ *) לימ' נדמעה דאוריית' כ"ש נתחמצ' דהא יהיב טעמא אלא דודאי דרישא דסיפרי (אם טכ"ת) (* אסמכתא *) דרבנן בעלמא היא והיינו טעמא דלא גמרי' מעשר מבכורים לא ומאה כפי' בתוספו': וטעונין וידוי פי' אע"פ ששנינו בירוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר בפ' ב דמעשר שני התם מי שיש לו מעשר מתודה על הכל אבל תרומה בפני עצמה אין מתודה עלי' כך מפורש בירושלמי בפ' שני דבכורי': וחי"בין בביעור פי' לבערו מן העולם כגון ביעור חמץ משא"כ בתרומה אלא שצריך להוציא מרשותו לקיים בה מצות נתינה וכך שנינו שם במעשר שני כיצד הי' הביעור נותן תרומה ותרומת מעשר לבעליו ומעשר ראשון לבעליו (* ומעשר עני לבעליו *) ומעשר שני והבכורים מתבערין בכל מקום כלומר ושורפין או אוכלין קודם זמן ר"ש אימר הבכורים נתנן לכהנים

כתרומה היכי דתני הכא ר' שמעון פוטר כלומר פוטרין מביעור גמור דמעש' ובתוספתא מקשי' תרומה נמי תהא חייבת בביעור דנגמרי' מבכורים דכי היכי דגמרי' בכורים מתרומה ה"נ תרומה מבכורים מראקרו תרומה כדאמרינן בהעור ורוטב (דף ק"כ) גבי משקין היוצאי' מהן כמותן ולי' נראה דלאו קושיא הי' דהכא הכי רבינו רחמנ' לביעור כרתנן (* בפ' דמעשר שני *) בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זה תרומה ותרומת מעשר וכו' אלמא לנתינה נתרבי' ולא לביעור אחר: דף ע"ד ע"אומאן תנא דפליג עלי' דר' עקיבא פי' (נ"ל) מאן תנא דלית ליה הך ברייתא דאוקי' כר"ע ופליג ארקתני מחוסרי כפורים אסור בפרה אבל מה שפרשי' ז' ל' מאן תנא דאכשר ערל בפרה האיתנא הוא דכי היכא דפליג במחוסר כפורים איכא למימר נמי דאיהו ניהו דפליג (בפ' הערל) (* בערל *) אין פי' זה מחזור מכמה טעמים פשוטים: ואמא ליקח לו ארון ותכריכין פירש ושוה בחיים ליקח לו חלוק ונימא דמעשר שנטמא מותר ליקח ממנו חלוק וטלית ואע"פ שבטהור אסור ודתי' אמר רב הונא ממנו מגופו אבל ארון ותכריכין בין בחי' בין במת אסור והכי איתמר התם במס' (* מעשר שני פ' ב' ופ' ה' מה אנן קיימין *) (בכורי' מה' אמנן) אם להביא לו ארון ותכריכין דבר זה אפי' לחי אסור ומהו בסיפרי פליגי בה תנאי דתניא התם ולא נתתי ממנו למת שלא לקחתי ממנו ארון ותכריכין

חרושי רמב"ן יבמות פרק שמיני

למת דברי ר"א (נמי) וכן שנינו במשנה
 מס' (בכורים * מ"ש *) ולא מסיים בה
 דברי ר"א ומשמע דלחי מותר ליקח
 לו חלוק זטלי' ופלוגת' היא ואיכא לפרושי
 דמתני' וכן ר"א נמי לא דרשי הא לחי
 דומיא דמת שרי אלא לא נתתי ממנו
 למת שלא לקחתי ממנו ארון ותכריכין
 ותנן התם (במעשר שני פ"ב) מעשר
 שני נתן לאכילה ולשתיה ולסיכא וכו' ר'
 עקיבא פליג עלי' והכא בשמעתין ואימא
 ליקח לו ארון ותכריכין ר' אליעז' ונדרש
 אגן הא לחי דומיא דמת נתתי ומהדר אגן
 מגופו דרשינן :

דף ע"ד ע"ב מסתברא תרומה

עדיפא
 שכן מחפ'ז איכא למידק ולימא נמי שכן
 עולה בא' ומאה וטעונה רחיצת ידים
 ונפיש להו מהר"ס ט"ב וי"ל חומר' דרבנן
 לא קתני ורחיצת ידים דרבנן וכן אחד
 ומאה כמו שפירשתי למעלה ואי נמי
 ההיא מדאורייתא אכתי שקולין היו
 וצריך הוא לומר מיתה עדיפא וי"ל נמי
 דבין דאיכא מעשר שני שיש בו שורה
 פרוטה או שהיה לו מעות הראשונות
 שאינו בטל אפי' באלף משום דהוה לי'
 דבר שיש לו מתירין כראיתא בפ' הזהב
 (דף כ"ג) מש"ה לא השיבא לי' חומר' לא
 במעשר ולא בתרומה :

והר"ס ט"ב ה'ההורה לי' לרבוי

אסור לבער מהן
 בטומאה אלא כיון דנפיש לא איכפת
 לי' :
 דף ע"ה ע"א דאי מעד אשר יטהר
 לא ידענא במאי
 ואי כתב רחמנ' ובא השמש (* ה"א *) ה"מ
 דלא בר כפרה כו' קשיא לן ולכתוב

רחמנא (ולא בעי ובמלואו הניווא')
 (* ובמלואו ולא בעי
 הני ואין לומר *) עד
 קמר המדפים נרא' אשר יטהר לגופי'
 דרבינו ז"ל וכן אתא דצריך מנין
 הרשב"א ז"ל בשני אחר להתירו ואי
 שטות לא היה להם כתב רחמנ' ובמלואו
 הגירסא צנמ' דאי (* ה"א *) ה"מ
 כתב רחמנא עד ביולדות שהותר
 מלואת ה"א קפילו מכללא כתב רחמ'
 בלא טעילה כו' ובא השמש וטהר
 ולהכי קשיא להו דהיכ' דלאו (* בר *)
 לכתוב עד מלואות כפרה הוא (ואתא)
 ולא בעי הכי ע"כ (* דנהו *) פשי' מי גרע
 הג"ה מילדות דמשהעריב

שמשו אוכלת
 בתרומ' דמשום שהותר מכלל' לא גריעא
 מהני דלאו בני כפרה נינהו וכיון שכן
 ובא השמש לי' לומר דאע"ג דבר כפרה
 הוא ביאת שמשו מטהרתו ולא דאיך
 אלא הכי א"ל דאי לאו ובאה"א ביאת
 שמשו לאו טהרה היא כלל' ובמלואות
 לא משמע אלא שאינה צריכה להמרותין
 כפרה אבל משמלאו ימי' אעפ"י שלא
 הערב שמשו טהורה וטעמא דימי (ולדו')
 מלואות גזירת הכתוב הוא שלא הותרה
 מכלל' יולדת שרואה דם (ובעלה אלא
 לתרומה ולמעשר) (* אלא לבעלה אבל
 לתרומה ולמעשר לא *) להכי כתב רחמנ'
 ובא השמש דאלמא הערב השמש טהרה
 היא :

איפוך אנא ואי קשיא לך והיכי

(* אפשר *) לאסור נגיעה
 דמעשר והלא אכילה עצמה מותרת
 איכ' למימר התם בשתחב לו חכרו בבית
 הכליעה דבית הסתרים לאו נגיעה
 הוא

חדושי רמב"ן יבמות פרק שמיני ע"א

הוא כך פי' הראב"ד ז"ל ויש לדקדק
 אחר טעמו היכן מצינו נגיעה חמורה
 מאכילה :
שמעתי מפי חכמי' גכרם ביבנה
 כל שאין לו אלא ביצה
 אחת אינה אלא כסריס חמה וכשר .
 ישמפדשין דלא פליג אדרבנן דאמרי
 אפי' אחת מהן אלא מודה דנפצע אפילו
 באחת מהן פסול וכן נקבה אבל
 (מורה) אין לו אלא ביצה א'
 שנטלה לגמרי כשר ומסייעין הדבר
 שכן מצינו לעניין טרפות נטל
 הטחול (*כשר*) וניקב פוסל
 בו בסומכי' והא דאמרי' לקמן בין
 שנכרת הגיד בין שנכרתו ביצים או
 חושי ביצים דוקא בשניהם אבל
 כרות בא' טהן היינו ר' ישמאעל והלכה
 כמורה דלא פליגי רבנן עלי' ועוד
 דמתני' דכרמא היא וכן נראה
 מדברי רבינו תם ז"ל דדוקא פציעה
 אבל לגבי נטילה לא פסיל בביצה
 א' ולא נהירא לי דכל שאין לו
 אלא ביצה א' מתחלת יצירתו משמע
 אבל נטלה לא גרע מנפצעה ופסול
 והוא הדין לנקבה דכל בידי אדם פסול
 אבל (יש) (*אין*) לו בידי שמים
 (*איירי*) תדע מדמדמה ליה לסריס
 חמה והוא הדין דאפילו פצוע דכא בידי
 שמים כשר והא דנקיט אין לו אלא
 א' הוא הדין לשאין לו כלל אפילו
 פצוע דכא מתחלתו יצירתו בגיד
 ובחושי ביצים אלא דשכיח נקט
 ורב יהודא אמר שמואל דמכשיר פצוע
 דכא בידי שמים ממתני' דכרמא
 שמע ליה והיינו דאמר הרי הוא
 כסריס חמה וכשר אלמא אינו

מוליד ואפילו הכי כשר והכי אמרינן
 בירושלמי תני ר' ישמעאל בנו של ר'
 יוחנן בן ברוקה אומר שמעתי בכרם
 ביבנה כל שאין לו אלא ביצה א' ואינו
 מוליד זהו סריס חמה אמר ר' יוסי
 שמעתי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה
 וליתנה ידע מן מאן שמעי' אמר ר' אמי
 לא הוה ר' יוסי שמע ליה מן בר נש
 זעיר שמואל אמר אפ' יבא לפני בעל ביצ'
 א' אני מכשירו ורב הונא אמר דומא סבר
 כר' יבנו של ריב"ב אמר ר' יודן בר
 רבי חנן בר לבר של ימין אהא
 עובדא קמא דר' אמי אמר ליה אין ברתי
 דאת שרי ליה אלא הווי ידענא דלא
 מוליד והוה ר' זעירא מקלס להו דאי
 מקיים מלתא על בריא אבל רבינו תם
 ז"ל כתב ומעשים בכל יום דמולידים
 וא"ת חזר על ביניהם מאין הם אתה
 מרבה סמורים בישראל וגרסינן
 בירושלמי פצוע בידי אדם פסול בידי
 שמים כשר אית תני תני בין בידי
 אדם בין בידי שמים כשר (ר' יוחנן בן
 ברוקה אמר) (*ואית תני תני*) בין
 בידי אדם בין בידי שמים פסול הויין
 בעי מימר מאן דמר בידי אדם פסול
 בידי שמים כשר (בנו של ר' יוחנן
 בן ברוקה אומר) (*ר' יבנו של
 ריב"ב ומאן דמר*) בין בידי אדם
 בין בידי שמים פסול רבנן וכו'
 שמעינן מינה מ'מ דלר' יוחנן בן ברוק'
 בכוראן כשר ובידי שמים קתני
 וקיימא לן כוותיה דמתניתין דכרמא
 היא וליכא בגמריין מאן דפליג עליה
 ומכשירי' התם כל פצוע בידי שמים
 ואפילו חסרו ביציו מתחלת יצירתם
 ומצאתי לרב ר' משה הספרדי ז"ל
 פיוע

חרושי רמב"ן יבמות פרק שמיני

סיוע' לפירש שכתבתי וכך כתבנכרחו
הביצים או א' מהם או שנרזכה או שחסרה
או שנקב' ה'ז' פסול כל פסו' שאמרנו בענין
זה שלא היה בידי שמים כגון שכרתו אדם
או כלב או הכוהו קוץ וכיוצא בדברים
אלו אבל אם נולד כרות שפכה או פצוע
דכא או שנולד בלא ביצים או שחלה
מחמת גופו ובטלו ממנו איברים אלו או
שנולד בהן שחין והמחה אותן או כרתן
הרי זה כשר לבא בקהל וכן נמי בהלכות
מאון בגדול :

דף ע'ו ע"ב הא דאקשי' ותיפק ליה
משום מצרית
ראשונה פרש"י ז"ל ותיפוק ליה דאפילו
גיירה מצרית ראשונה היא והיכי קרי ליה
חתנות (והרי שבע אומות דבגי' ח' דבגר)
וקשיא ליה כיון דתפסי בה קדושי אמאי
לא ליקרי ליה חתנות והרי שבע אומות
דבגיר ותן אסירן וקרי ליה חתנות אלא
ה'ק' כיון דמ'מ' אסיר' לי' מנא ליה שגייר'
ומה הועיל בתקנתו אלא כשהיא עכו"ם
וקרי ליה חתנו' :

וכי תימא הנך אודול עלמא והני
אחרוני נינהו פרש"י ז"ל שנטבעו
בימי משה וישראל על ים סוף וכי מזהיר
רחמנא אערב רב קא מזהיר והר' תני
מנימין גר מצרי וכו' . ואיכא למידק
אשמעתין והלא עלה סנחרב ובלבל
את כל העולם כדאמר' בפ' תפלת
השחר (דף כט) גבי יהודה גר
עמוני אמר לו רבי יהושע וכי עמוני
ומואב במקומן הן עומדין והל' כבר
עלה סנחרב ובלבל את העול' **●**
וכבר נמצא דתני עלה בתוספתא במס'
קדושין אמר לו ר' עקיבא מטעית הלכה
משעלה סנחרב ובלבל את כל האומות

לא עמונים ומואבים במקומן אלא עמוני
נושא מצרית ומצרי נושא עמונית ואחד
מכל אלו נושא מכל משפחות האדמה
ואחד משפחות נושא אחת מכל כלומר
וכולן מותרין לבא בקהל ובהלכות
גדולות כתוב דשאני מצרים דחזרו דכתי'
מקץ ארבעים שנה אשיב שבות מצרים :
וא' ת' התם במס' ברכות אמרו והלא כבר
נאמר ושבתתי את שבות בני עמון והרי
שבו אמר לור' יהושע ושבתתי את שבות
עמי ישדאל ועדיין לא שבו משמע שאם
שבו אסורין והלא כבר נאמר במצרים
מקץ ארבעים שנה אשיב את שבו' מצרים
וזאת קושי' היא על התוספתא שכתבנו
אלא שזה הכתוב על (כלות) (* גלו' *)
מלך בבל כתיב כיחזקאל וכבר נתבלבלו
מגלות סנחריב ואותן שהגלה נבוכד נצר
מתערוב' העמי' שהיו שם הם ומ'מ' נקראו
מצרי' על שם העיק' ועל שם האר' וכן
עמוני ומוא' מימו' סנחרי' נתבלבלו וכן כל
העול' כדכתי' ואסיר גבולו' עמים . ושוב
ראיתי בתו' של מסכת מגילה (דף י"ב)
שהביאו תשלום הברייתא השנוי' בפ'
תפלת השחר ואמרו שכך היא שנוי'
במס' ידים בו ביום עמד יהוד' איש (* גר' *)
עמוני לפני' עד אמר לו ר' יהושע והרי
כבר נאמר ושבתתי את שבות עמי ישראל
כשם שאלו לא שבו כך אלו לא שבו אמר
לו יהודה גר עמוני אני מה אעשה אמרו
לו כבר שמעת' מפי זקן מותר אתה לבא
(* בקהל' *) אמר לו ר' ג' גר מצרי כיוצ'
בזה אמר לו למצרים נתן להם קצבה
שנאמר מקץ ארבעים שנה אקבץ את
מצרים מן הגוי' אשר נפוצו שם והיתרזהו
לבא בקהל ע"כ והרישתי הברייתות
חלוקין ברין גר מצרי . וזה טוב
והנכון

חרושי רמב"ן יבמות פרק שמיני עב

אמרו לו אדונינו המל' כשהיינו בארצינו
היינו שואלין באורים ותומים ועכשיו
מטולטלין אנו וקראו לפניו המקרא הזה
שאנן מואב מנעוריו וכו' אמר לון אירת
הכא מנהון אמרין לי' קריביהון הדה
דאת אמרו והקרוב כלומר יש בכאן מן
הקרובים לעיקר ארץ ומואב החריבה
שנשארו במקצת הארץ שמא הם מאותן
שלא גלו כלל וזה מן הענין שפרשנו
לפי' לאתר חזרת גלותן לימות המשיח
כלן אסורין והיינו דאמר' בברכות והלא
כבר נאמר ושבת את שבות בני עמון
והרי שבו ועדיין לא שבו דקסברי ר' גור'
יהושע דהשבת גלות לאומות לבני
משפחה משמע. ושבת את שבות בני
עמון כמו ושבת את שבות עמי ישראל
כענין שנאמר ואתם תלקטו לאתר אחד
בני ישראל לא שהי' ר' יהושע אומ' עדאין
מדערב במואב (* עד *) באחרית הימים
כדכתיב בישראל אבל במצרים שנתן
קצבה אסורין הן והיינו סברא דברייתא
במס' ידים וכך משמעו' דגמ' ומיהו
תוספות דקדושין דר' עקיב' סבר דהשב'
גלות דמצרים כיון דנבוכד נצר כתי' והוא
מבולבלין הגלה אותן בבלבולן הן
חוזרין הילכך אפי' לאתר חזרתן מותר'
וכן בעמון ומואב וכן בכל העולם ובער'
הלכות כתב בסברא דר' גור' יהושע
דגמ' דילן הכי משמע אפי' לר' עובירוש'
עוד סברא אחרת אמר לור' ע' אלא אף
אתה השיא לבת גיורת מצרית כדי שיהו
ג' דורות מכאן וג' דורות מכאן וגמ' דילן
לא תני הכיורת' סז' ל' אמר דגמ' דילן
לא סבירא לי' דמצרי מותר שסנחרב לא
בלבל מצרים דכתיב ולא יסף עוד פרעה
מלך מצרי' לצאת מארצו והוא הגי' ומחק
וכי

והנכון בעיני בזה הענין הוא שנאמר
סנחרב בלבל את כל העולם מקצת
האומות הי' מגלה גלות שלימה ושיבן
בארץ אחר' כמו שאמר עד בואי ולקחתי
אתכם אל ארץ כארצכם ומושיב אחרים
בארץ שגלו ממנה כמו שעשה בעשרת
השבטים שנא' ויבא מלך אשור מבבל
ומכותה ומעזה וגו' ומקצת העמים הי'
משאיר מהם מדלת הארץ ומושיב עמהם
מאומות אחרות ולכך נתבלבלו כל
האומות בין אותן שגלו לגמרי בין אותן
שנשארו מהן בארצם לפי שנתערבו
בעכו"ם שהושיב עמהן אבל נבוכד נצר
מחריב והרגן ומשאיר והיינו דאמר'
בא סנחריב ולא בלבל' ונבא נבוכד נצר
ולא שטפה וכן בכל מקום תולה בלבל
בסנחריב והיינו דכתיב ואסיר גבולות
עמי דוגבולו' הסי' מכל האומות עמון ומוא'
לא הגל' אותן סנחרי' לא שההרי' מקצתן
דכתי' בהו כישע' בשלש שנים כשני שכיר
ונקלה כבוד מואב בכל ההמון הרב ושא'
מעט מזע' לא כביר הרי שנשארו מקצתן
שלא גלו כלל ובהם נאמר בנבואה של
נבוכד נצר שאנן מואב מנעוריו ובגולה
לא הלך אלא לפי שהביא סנחריב אחרי'
והושיבן באותן מקומות שהחריב כדרך
שעשה בכל העולם לפיכך כל גר שביא
מארץ בני עמון ומואב מותר לבא בקהל
ורובן מאותן עממים וכל דפריש מרובא
פריש מ' מ' יש בהן שהיו במקומן מעולם
אפי' לאתר נבוכד נצר וכדאמר' עמון
ומואב שביבי בישא דירושלים הוון שלחו
לנבוכד נצר תא עליהו וכו' ואפשר שהי'
אחשורוש לבדוק במוחזקי' וליקח עצה
מהם ואיפשר שהעמידוהו בדברים ער'
הפסוק הזה וראיתי בהגדה של מגל' אסת'

חרושי רמב"ן יבמות פרק שביעי

חטאת מעובר זכו וקס"ד השתא
 דטעמא דר' יוחנן משום דאם שיירו
 משוייר ועובר לאו ירך אמו הוא כדפרישו
 לה נמי במס' תמורה (דף כ"ה) ומפרקי'
 שאני התם דכתי' אשר יולדו הכתוב
 תלאן בלידה ואקשי' טעמא דכתב רחמנ'
 יולדו הא בעלמ' בתר אבוא שדי' לי' אלא
 דאמר רבא והא דלא אקשי' עלי' דרבא
 מדאמר ר' יוחנן הפריש שתי חטאת
 לאחריות זכו דאלמא עובר לאו ירך אמו
 הוא ומשום דאמר לך רבא אנא כאידך
 דר' יוחנן סבירא לי' דאמר בתר אימי'
 שדי' לי' משום דירך אמו הוה נמיהו
 דילמא הדר בי' אבל השתא דמתרצי'
 להו לתרווייהו מקשי' מפירוק' לרבא
 ואיכא דאמרי דלאו מדר' יוחנן הוה
 דמקשי' אלא משום דיוקא דקרא ולא
 מילתא היא דהארבה בר בר חנא ותנא
 דר' ע' דתני מצרית ראשונה לית להו הק'
 דרשא :

דף ע"ח ע"ב נתני' דוד גזר

עלירין
 כתב ריש"י ז"ל כדכתיב זהב עוני לא
 מבני ישראל המה כלומר אין ראויין לבא
 בקהל וכן פירש הא דאמרינן (לעיל דף
 ע"ו) ורבנן הוא דגזרו דנתני' דרבנן
 שרוד גזר עליהן והא דאקשי' (לקמן דף
 ע"ט) יהושע גזר עליהו עברות דכתיב
 זיתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים
 זכיון שהם עבדים מאליהן נפסלו מלבא
 בקהל וכן פירש"י ז"ל אף בפ' ואלו נעדרות
 (דף כ"ט) הכא על הנתינה ראסורה
 כדאמרי' בהערל דוד גזר עליהן ולהאי
 פירו' הני אמרדאי פליגי אדרבא דאמר
 (לעיל דף ע"ו) בגירותן הוא דאית להו
 חתנות ורבינו ת"ם ז"ל הקשה מרתנן
 במנות

זכי עמון ומואב כמו שכתוב בספר הישר
 ולא דאיק כלל :

דף ע"ז ע"א הא דתניא עמוני

ולא עמונית
 דברי ר' יהודה לא קשי' לי' מצרי ולא
 מצרית דהתם מפרש בהוקרא אשר
 יולדו להם הכתוב תלאן בלידה כדלקמן :
 דף ע"ח ע"א הא דאמר ר' יוחנן
 מצרי שני שנשא
 מצרי ראשונה בנח שלישי שהולד הולך
 אחר הזכר טעמא דמילתא משום דחשיב
 לי' במקום שיש קדושי' ואין עבירה הואיל
 והן עצמן מותרין לבא זה בזה שהולד
 הולך אחר הזכר והא דכתי' להכ אתר
 פסולן במצרי שנשא בת ישראל וישראל
 שנשא מצרית מקום שיש קדושי' (ואין)
 (* ויש *) עבירה ואקשי' עלה מדר'
 טרפון דאמר יכולין ממזרים ליטהר דהא
 התם אין עבירה והולד הולך אחר האם
 שאלוהי' עבר שנשא ממזרת הולד ממזר
 אלמא בתר אימי' שדי' לי' וממזר גופי' לא
 פריך לי' דהתם הולכין בין אחר האם בין
 אחר האב דכתיב לו הלך אחר פסולו
 (* והא דרב דימי משמי' דר' יוחנן אמר
 בנה שני הוי לאו משום דכתיב לו הלך
 אחר פסולו *) דא"כ היכי מקשינן עלי'
 מעובר לאו ירך אמו הוא אלא קיס' לן
 דטעמי' משום דבתר אימי' שדינן לי'
 ועוד דאי משום הלך אחר פסולו לישמע'י'
 מצרי ראשון שנשא מצרית שני' בנה שני
 שהולכין אחר הזכר ליפסול ומיהו השתא
 נמי כדין הוא דלימא מצרי ראשון שנשא
 מצרי' שני' בנה שלישי הוי דכת דהיתירא
 הוי עדיף לי' אלא לאיפלוגי אלישנא
 קמא דרבה בר בר חנה אתא :

וה'ן בה מיהא דאמר ר' יוחנן הפריש

חדושי רמב"ן יבמות פרק שמיני עג

בהו שפי' להתגייר ולהדבק בהן והא
ראמרי' בימיר' בקשו להתיר נתינים
משעבודם קאמר ואמר להם חלק מזבח
מייתיר ולכשיבנה ב"ה ישתכח שעבוד
מזבח ופליגא דר' חייא דאמר חלק מזבח
בזמן שב"ה (* קייס אסור *) אין ב"ה
קייס מותר לעולם ואם התירו חלקם לא
היו צריכין לחוש לתלקו של מזבח ופי'
זה אינו מתוו' לי דמשמע דכולה שמעת'
אמתני' קיימ' דקתני ממזרת ונתניתה
אסורי' ותו דאשכחן בירוש' בפ' עשרה
יוחסין ר' הונא אמר בימיר' אליעזר בן
עזרי' בקשו לקרבן ר' אבין מפיק לישנא
בימיר' אלעזר הקרח אמרו מי מטהר
חלקו של מזבח הרה אמרה יהושע רחקן
אפי' תימא יהושע רחקן כלום רח' אלמ'
פסול משפחה אין תימר משום פסולי
עברות מעתה הבא על הנתינה לא יהא
לה קנס והתני' הבא על הנתינה יש לרה
קנס וכך פ' ר' כיון שאפי' בזמן (* שאין *)
בית חששו לחלקן של מזבח ש"מ יהושע
דחקן ובזמן שאין בית נמי גזר עליהן
כדכתיב ושואבי מים לעדה שאם תאמר
דוד גזר הדי בזמן הבית גזר כדכתיב ומן
הנתינים אשר נתן דוד לעבוד' הלויים וכו'
ועבודת הלויים היינו עבוד' המק' ובזמן
שאין בית מותר ומקשי' אפי' תימא יהושע
רח' כלום רחק אות' אלמ' שיהו פסולים
לבא בקהל א"ת שיהו עבדים מעתה למ'
יהא להם קנס באונס ומפתח זוז שלא
כדברי רת"ם ז"ל אלמ' ש"ל פליגן גמרי'
בהא . זהר"ר אברהם בר' דוד ז"ל פי'
דבגירותן אסר הכתו' לפי שהיו מתחלת'
בגירות ראשון כגירי אריות . ויהושע
ודוד גזרו עליהן שלא נקבל מהן גרים
לעולם כדי להתערב בישדאל מ' מסתמן
יט א 19 כתחלתן

(כמכות דף י"ג) ואלוהן הלוקין וקתני
ממזרת ונתינה לישראל וא"ת משום
ממזרת נקט לה כדקתני גרושה וחלוצה
לכהן הדיוט ואע"ג דחלוצה דרבנן הוה
מידמי חלוצה מגרושה קא מרבי' לה
ומש"ה קתני לה בהדה בכל מקום אבל
נתינה לאו ממזרת אתיא למאי הלכתא
קתני לה הכי ותו דהתם קתני סיפא
גרושה וחלוצה אינו חייב אלא אחת
ותריצנא בפ' עשרה יוחסין (דף ס"ט)
אינו חייב אלא על אחת מהן וחלוצה
דרבנן דמשום דקתני לה ברישא בהרדי
גלי בסופא דלאו דאוריית' ואי ס' דנתינה
לאו דאורייתא ליתנינמי ממזרת ונתינה
אינו חייב אלא על אחת מהן ונתניתה
דרבנן ותנן נמי בפ' משוח מלחמה (דף
מ"ג) ר' יוסי אומר אלמנה לכהן גדול
גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת
ונתינה לישראל זהו הירא ורך הלבב
ואתמר עלה בגמ' בעבירה דרבנן לרבי
יוסי לא הדר וסוגיין נמי לקמן (דף ס"ה)
אמר רב חסדא ממזרת ונתינה איכא
בינייהו מאן דאמר דאורייתא האנפי'
דאורייתא וא"ת אי הכי תקשי לן לרבא
דמעיקרא דאמר בגירותן שרו לאו מילת'
דכיון דמקר' גופי' הדר בימאי גידוק עלי'
לפי' פי' ר' תז' ל' שדוד גזר עליהן שעבוד
שלא יהו כגרים משוחררים ומיהו עדיפא
משפחה דשפחה אין לה קנס לפי שגופה
קנוי קנין גמור לארזן אבל נתינה גיורת
גמורה היא ואין גופה קנוי ולפי' יש לרה
קנס והא דאמרי' (לקמן דף ע"ט) אין
דאוי לירבק באומה זו לאו לשם נשואין
קאמר דהא מדאורייתא היא אלא להיזר
דבקים בהן ובני חורין כמותן כי ההיא
דאמרי' בגיטין (דף כ"ו) מהו לאדבוקי

חדושי רמב"ן יכמות פרק שמיני

בתחלתן הן וא"ת א"צ למה יש לה קנס
 ולטעמי' והא קתני (הסתרי) (*החיתתי*)
 יש לה קנס אלא הג'ה על הג'ליון
 הלכה כלופגרי' הם והכתו' אסר' לאותן
 שבע אומות מאותו ולק' מכא' דחיתתי'
 גירו' שבשעת כבוש יש לה קנס ויותר
 לפי שעדיין אדוקין כרא' להני' דל'ל
 בעכו"ם ולא תשתכ' הכתיבו' או דל'ל
 מפיהם אם חזרו הכותי' ור'ל
 וקבלו אורח' ב"ד דכותי' דפי' כודאי
 לאחר מכן מותרין רק מגירי אריות
 היו אלא שגזרו אפ"ה יש לה קנס
 עליהם ומשום דתנן א"כ ה"ה כתיבי' אע"ג
 ואסורי' אסור אלמ' שהיו מתקלתן בגירו'
 אין לה' מש"ה פרישו ראשון רק כגירי
 עלה שרו' גזר עליהם אריות מ"מיט להן
 גזירה זו זרה כתב קנס: ע"כ הג'ה:
 הראב"ד ז"ל ולשון
 הגון אח' מצאתי שלא אסרן תור' בגירותן
 לא לגר ראשון אבל זרעו שנולד בקדוש'
 אינו מהן ומות' לבא בקהל שהרי לא
 נאמרו בהם דורות ולא עד עולם כדרך
 שאמר בעמון ומואב זרוד גזר עליהן איס'
 עולם ובכ"ל מקום ששנינו נתינים יש
 במשמע גר אח' מן האומות הללו שנתגי'
 ולפי' מנאום בכלל פסולי קהל של תורה
 והא דאמרי' לקמן משה גזר עלייהו שיהו
 כשתעבדים בהן כעבדים הלכך פסולין הן
 זפריק משה גזר לההוא (*דרא*)
 שאסורן מן התורה גזר שישתמשו בהן
 ישראל כדי שלא יטמעו בהן או משום
 אכזריות שהיו בהן ואתא יהושע ודוד גזר
 מעולם ומיהו איכ' למידק הא דגרסי' בפ'
 אין מעמיד' (דף ל"ו) גזרו על פתן ועל
 שמנם משום יינם ועל יינם משו' בנותיהם

ועל בנותיהם משום דבר אחר ואקשי'
 בנותיהם דאורי' הוא דכתיב לא תתחתן
 אלמא בעודן עכו"ם אית להו חתנו' איכ'
 למימר אין בעודן עכו"ם נמי קיימי בלאו
 כדרך נשואין רבה ה"ק לאו מילתא היא
 דאמרי' דמדאורי' בגירותן שנו דאי משו'
 דבגירותן איתנהו בהאי לאו לא הורה
 נסיב לה קרא בלשון חתון דבעודן עכו"ם
 לית להו חתנות אלא ודאי מדאורייתא
 נמי בגירותן אסירי' ומש"ה כתב רחמנא
 לשון חתון ומיהו שבכללן אף בעודן
 עכו"ם דהא כתב רחמנא בתך לא תתן
 לבנו ובתו לא תקח לבנך כייסיר לרבות
 אף בעודן עכו"ם ובא לשון חתון בכאן
 לומר לך דרך חתון אסור בזנות לא
 ומיהו אי לא הוי אסור בגירותן לא הוי
 נסי' קרא לשון חתון שאין חתנות לעכו"ם
 כנ"ל אי נמי דרך חתון לעכו"ם מלא תקח
 נפקא ולא דוקא לא תתחתן ואס תאמי'
 בימיר' היאך בקשו להתיר נתיני' והלא
 אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד הבירו' אלא
 א"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין בשלמ'
 לדרבי המפרש עבדות גזר עליהם לא היו
 מבטלין אלא כמי שהפקיר עבדו אלא
 לדרבי האומר פסול משפחה גזרו בהם
 היאך בקשו להתיר יש לומר לדברי
 הכל כך גזרו שיהו חוטבי עצים וישראל
 משתמשין בהם כעבדים כמו שכתוב
 חוטבי עצים ושואבי מים אלמא עבדות
 גזרו עליהן ולא כווננו בכך אלא כדי שלא
 יהו חוזרים ומתגירן ומטמעין בישראל
 והם רצו להתיר חלק שעבודם ולקבל
 מהם א"נ י"ל כיון שאין זה אלא קנס
 שקנסוס דוראס ראו ב"ד שראוי לרחם
 עליהן יכולין היו לקרבן ואין זה כמבטל
 דברי ב"ד חבירו ורש"י עצמו כתב בפ' ד'
 מראת

מראת

חרושי רמב"ן במות פרק שניני עד

מתות (דף כ"ד) כותי בלא תתחתן בס
 וכן גתין. דהוא מן הגבעונים וכן כתב
 בפ' אלו הן הלוקין (דף י"ג) :
דף ע"ט ע"א הושע גזר בזמן שבי
 המקדש קיים
 פי' בין למזבח בין לעדה וד גזר בזמן
 שאין ב"ה קיים פי' לעדה אבל למזבח
 לכשיבנ' פלוגת דר' חייא בר אבא בסמוך:
ד' פ' ע"א אכל חלב פכן י' בועד
 בן י"ח מרקאמרי'
 סימני סירוס (וסימני) (* ונעשה *)
 סריס לא משמע כלל דבנקבה עסיק כמו
 שפרש"י ז"ל אלא רב מבן י"ג שנה ויוס' א'
 קאמר דהיינו טנת י"ג עצמה ונקט לה
 אליבא דב' שואיפשר דקמ' לרבותא
 דאפי' בזמן הזה נעשה סריס למפר' לדברי
 האומר שהוא סריס להבא זלאו דוקא
 אבל בנקבה אינה איילונית אלא משנת
 י' בו' חדשים דמקטנות יצא לבגר:
סימני סריס ואיילונית וכן ח' אין
 עושין בהן מעשה עד שיהו
 בן עשרים פרש"י ז"ל בן ח' להחזיקו בבן
 קיימא עד שיהא בן כ' וזה פי' רחוק ורחוק
 מן הדעת שיהא בן י"ט שנה וחוששי' בו
 משום נפל וא' כ' לר' אבהו כל יבמה שלא
 ילדה לתשעה וראין תחלוץ ואע"פ שבנה
 נכנס לחופה. ואחרים פירשו בה דרך
 אחרת דסימני סריס בן ח' שהן צפרניו
 שלא גמרו שהן מסימני הסידו' אין עושין
 בהן מעשה להחזיקו בגדול לכל דבר עד
 שיהו בן ד' ואקשינן וכן ח' מי קאחיי
 דקס"ד דה"ק בן ח' וראי אין עושין מעשה
 בסימניו להחזיקו בסריס עד שיהא בן ד'
 ומתריך הכא במאי עסקי' בשלא גמרו
 סימניו כלומ' לא בבן ח' עסיקי' אלא בבן
 שלא גמרו סימניו והרי סימניו כסימניו בן

ח' רתניא וכו' אלמא שיערו וצפרניו סמני'
 בן ח' הן והן הן סימני סירוס לדעת ד'
 אבוה שכשם שסימני סירוס בשע' כך סימני
 סירוס בצפרנים והראב"ד ז"ל סימני סירוס
 בן ח' שהביא (* סימניו שתי שערות *)
 אין עושין בהן להחזיקו בגדול עד שיהא
 בן ד' דבתוך הזמן הזה שומא הן לפי
 שהוא חלוש ביותר ושנתך' כי' גשנה
 שנולד לתשעה ואקשי' ומי חיייהתניא
 ומתריך הכא הך ברייתא בשלא גמרו
 סימניו עסיקי' אבל גמרו סימניו חיי
 דאמרי' אישתדי ובירושלמי בפ' נושאין
 על האנוסה מצאתי כלשון הזה תניר'
 חייא אונגין מטמאין מספק אמר ר' יוסי
 מתנית' אמר כן הוא אונן עליהם והן
 אונגין עליו ד' אסי הוה לי' עובדא שאר
 לר' יוסי א' ל' לית צדיק זקחניר' חייא
 אונגין ומטמאין מספק א' ר' סימניו היו
 גכרין ולא כן אמרו בשסר יוחנן סימני
 בן ח' אין עושין בהן מעשה סימניו לו
 בשבעל ופרש' זלפי זה נראה בפ' שמועה
 זו סימני סריס ואיילונית להחזיקו בסריס
 באיילונית וכן סימניו בן ח' להחזיקו בנפל
 גמור אין עושין בהן מעשה אלא פטילין
 אות להומר' ודינו כספק וספק נפשיות
 להקל. ועד שיהא בן ד' אסריס ואיילוני'
 קאי כאותה שאמרו בשמועה עומל מעלה
 ואסור לקמן דלא קאי אוקן אלא אשאר
 ויש כיוצא בו בתלמוד:
ואקשי' וכן שמנה מיקא היידקס' ד'
 דבבן ח' וראי עסיקי' לומר
 שאע"פ שסימניו כסימניו נפל ולא כלן
 חדשיו אין עושין בהן מעשה והתניא הרי
 הוא כאבן ומתריך הכא במאי עסיקי' שלא
 גמרו סימניו כלומר לא שהוא וראי
 בן ח' אלא שסימניו כבן ח' ואינו
 יורע

הדושי רמב"ן יבמות פרק שמיני

יודע אם בן ט' או ח' וקמ' ל' ר' אבנה שאין
עושיין מעשה בסימניו להחזיקו בבן ח'
ודאי שנא בן ט' הוא דתניא איזהו בן ח'
שאסור לטלטלו כל שלא כלו לו חדשיו
כלומר שודאי לא כלו לור' יוסי אומר
סימניו מוכיחין עליו שעררו וצפרניו שלא
גמרו פי' דכיון שנולד וסימניו כבן ח'
ודאי נפל גמור הוא והוינן בה טעמא דלא
גמרו הא גמרו אטרי' האי בר ט' פי' לר'
אבנה דייקי' דבשלמא לדין כלומר
(* משום *) הכי קתני אי זהו בן ח' כר'
שידוע שלא כלו לו חדשיו ר' יוסי אומר
אע"פ שאינו ידוע סימניו מוכיחין עליו
שאם סימניו כבן ח' הרי הוא כנפל אלא
לר' אבנה דאמר אין עושיין בהן מעשה
ומשמע דאליבא דכולי עלמא קאמר ודאי
ר' יוסי חרתי בעי שיהא ודאי נולד לה'
וסימניו כשל בן ח' הא גמרו אמרי' בה
שבעה ואישתהי אלא היא דעבד רבה
זכו וזה פי' נכון שהרי יש לורגלים
בירושלמי :

ד' פ' ע"ב הא דאמרי' כמאן כר'
יוסי דאמר משתהי
ומהדרי' כיון דאיכא רשב"ג משתהי
כרבים עבר משמע דרשב"ג בבן ח' ודאי
אמרה ולקולא פליג דרבנן סברי נפל
גמור ואיהו אמר כיון דשהה ולד מעלי'
הוא זכפ' החולץ (דף לו) אמרו כיון
דאיכא רבנן דפליגי עלי' דרשב"ג דאמרי'
אע"ג דלא שהה (* ולר' *) מעלי' הוי
זמ' רשב"ג לחומר פליג כלומר דלרבנן
הוי ולר' רשב"ג נפל ויש לפירוש דת' ק
דאמ' איזהו בן ח' כל שלא כלו לו חדשיו
סבר כל שלא נודע אם בן ט' או בן ח' ולר'
מעלי' הוא שרוב מעוברות יולדות ולר'
גמור ואינן מפלת וסמכי' אהאי רובא בין

לקולא בין לחומר אלא איזהו נפל כל
שלא כלו לו חדשיו דודאי לא חי . ואינו
מתקיים שלשים ואתא ר' יוסי למימר
לעולם אינו נפל גמור אלא א"כ חדשיו
וסמניו מוכיחין עליו כלומר שאפילו נולד
לח' סימניו כסימניו בן ט' אינו נפל
דאמרינן משתהי ומיהו לא פי' ר' יוסי
בכמה יומי נפק מספיק' וכן לא פי' סימניו
בלא ידיעות חדשים אסמוכיחין עליו
אלא שבאר' אבנה ואמר דתרת' בעי
ולעולם אינו נפל גמור עד שיהו חדשיו
וסימניו מוכיחין עליו הא לאו הכי ספיק'
הוי ואתא נמי רשב"ג למפלג בתרת'
ואמר כל ששהה שלשים יום באדם אינו
נפל הא לא שהא ספיק' הוי בין שנולד
לספק חדשים לת' ק בין שנולד לח' בגמור
סימניו כר' יוסי אבל לא כלו חדשיו ולא
גמרו סימניו נפל גמור הוא דאל"כ לרשב"ג
בן ח' כאבן לא משכחת לה ולהאי פירושי'
כיון דאשכחן באשת כהן דהלכת' כרבנן
ובאשת ישראל דחשו לדר' שבג ואיפסק'
הלכתא נמי כרשב"ג בפ' ר' אליעזר דמיל'
(דף קל"ה) הילכך בן ח' שגמרו סימניו
בתוך שלשים ספיק' הוי ואפי' לר' יוסי
נמי לא אשכחן דאמר ודאי ולד מעלי'
כדפרי' אלא ה"ק הא גמרו אמרי' דלמא
אשתהוי משתהי וכי אפשר לה הוא
ולד בר תריסר דחי משו' דמוקמינן אתתא
אהזקה ומספיק' לא פסלי' ולד מקהר'
נמצאת אומר לפי פ' זה שכל ספק בן ט'
ספק בן ח' אע"פ שמת בתוך שלשים אפ'
אשת כהן היא אינה חולצת ואע"פ שלא
גמרו סימניו ואם אשת ישראל היא חולצת
ואע"פ שגמרו סימניו ורב רש"י ז' למטין
לפי' הזהו פי' מחזור הוא בפ' המילד
במסכת' שבת (סס) ויש לפירוש לרבנן
איזהו

75
חדושי רמב"ן יבמות פרק שמיני עז

איוהו בן ח' ודאי כל שלא כלולו חדשיו
ודאי אע"פ שגמרו סימניו והא ספק לאו
ודאי הוא לא ספק בן ט' ספק בן ח' (אע"פ
שמת בתוך ל') ומטילן אותו לחומר ואת'
ר' יוסי למימר אם גמרו סימניו אע"פ
שודאי לא כלולו חדשיו ולד מעליא הוא
ואפ' לא גמרו והוא ודאי בן ח' נפל גמור
הוא ואם ספק בן ט' ספק בן ח' כבר פי' ר'
אבוה שאין עושין בהן מעשה והרי הוא
ספק ואתא רשב"ג למימר להו לרבנן כל
ששהה ל' יום באדם אינו נפל אע"פ שלא
כלולו חדשיו ואם לא שהה ספיקא
הוי כיון שגמרו סימניו דאמרי'
משתהי וההיא דאמרי' בפ' החולץ כיון
דאיכא רבנן דפליגי עלי דרשב"ג וכו'
מנו רבנן ר' יוסי וכשגמרו סימניו ולשון
ראשון עיקר נמצאו כללי השמועה לא
כלולו חדשיו ולא גמרו סימניו נפל גמור
לא כלולו חדשיו וגמרו סימניו אפי' לר'
יוסי ורשב"ג ספק הוא ואפי' אשת כהן
חולצת ולשאר כל הדברי' מטילין אותו
לחומר כרשב"ג שאלו לדברי חכמי' נפל
הוא כלולו חדשיו ולא גמרו סימניו ולד
מעליא אינו ידוע אם כלולו חדשיו בין גמרו
סימניו בין שלא גמרו סימניו ספק הו' לא
דבאשת כהן אינ' חולצת לעולם ובאשת
ישראל חולצת בשניהם שהה ל' יום אינו
נפל והרי הוא כחתן שלם לכל דבריו :
דף פ' בע"ב הא דתנן מקוה שיש
בו מ' סאה נטל
סאה במשקין ומי פירות נשנית בפ"ז
דמקואות כדפרשי' ז"ל וקשיא לי הכי
הו' בדרבנן דאע"ג דפסול שאובה דרבנן
שאר משקין מן החורה ויש לי לפרש
דכיון שלא שנו את מראיו מן הדין אפי'
נטל ונתן כל היום כשר ומרבנן הו' ו

דהחמירו הילכך הו' להו למיבעי' פלגא
בכשרות ובעו רובא :
הא (דתנן) דאסיקנא איבעית אימא
שאני התם דאיכא למימר שאני
אומר כלומר הא בעלמא בעי' רבי'
אפי' בדרבנן דומיא דנתן סאה ונטל סאה
משמע בפשטה דכל בדרבנן בטיל איסור
אפי' ברוב ואפי' באיסורי אכילה וכן נמי
בתרומת חוצה לארץ (במנחות דף ס"ז)
(* נככרות דף כ"ז *) דבטלה ברוב וכן
חלת חוצה לארץ בירושלמי וצ"ע אם
נאמר כן בשאר איסורי אכילה דרבנן
כגון גבינת העכו"ם ומשמע דקל הו' ו
בתרומת חוצה לארץ שהרי מבטלין
אותה ומערבין אות' לכתחילה מה שאין
כן באיסורי אפי' של דבריהם אלא
כשנתערבו וכן הקלו בטביל' שהרי שומן
גיד אוס' הו' כדאמרי' בההי' אטמ' דאמלת'
בגיד הנשה במס' תולין (דף פ"ז) והתם
אין איסורו אלא בשל דבריה' דגיד עצמו
האיסור מן התורה עץ הוא והתור' חייבה
עליו וכן החו' דאמרי' גיד בששים בשומן
הגיד הוא וא"ת שגזרו משום הגיד עצמו
והא אמר ר' יוחנן לית ליה גזירה כשמא
אלא שיש לומר דכל שיש לו עיקר מן
התורה כשל תורה כגון שומן הגיד ויין
נסך ומורה ר' יוחנן דגזרינן ולא חילק
אלא לבטל בהן בשישים דבר שבמנין
ומיהו קיימא לן בפ' קדביצה (דף ד') כל
דבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בטל אבל
כל שאין לו עיקר כגון גבינת העכו"ם הרי'
הוא כתרומת חוצה לארץ לבטל ולצ' ו
בלכתחילה דהתם לא אשכחן לכתחילה
אלא בימי טומאה הא לזר לא דומי' דנתן
סאה ונטל סאה וצ"ע ובסוף המסכת
אאריך עוד בזה :

חדושי רמב"ן יבמות פרק שמיני

בהו בהרי"א ר' שמעון ורש"י ז"ל פי' דאמר
 בירב פליגי אדרב זה הלכה כר' יוסי
 דמתניתין קאמר בכולהו דאירי בהו רבי
 שמעון ולא כן דעת רבינו אלפסי ז"ל
 ובסוף זאת המסכת' אני אאריך עוד בזו
 הלכה בד"ץ אנדרוגיננס :

דף פ"ג ע"א הא דאמר רבה הלכה כר'
 יוסי באנדרוגיננס
 זבה רבבה ושמואל אמר בקושי ובקדוש
 ע"ל דמיש"ה לא אמרי' בר' יוסי ור' שמעון
 משום דרב סבר לה כר' יוסי דברייתא
 דשבקי' לבר (ז'ו ז'ו) זוגי' זמיהו ודאי הכ'
 לא אתו למפס' בר' יוסי אלא בהני דאירי

פרק יש מותרות

לכל דבר יש לה כתובה זפירות מזונות
 ובלאות וזכאי במציאתה ובמעשה ידי
 זבה פרת נדריה יורשה ואין מטמא לה
 שניות מדברי סופרים אינן כאשתו לכל
 דבר אין להם כתובה לא פירות ולא
 מזונות ולא בלאו' אין זכאי לא במציאתה
 ולא במעשה ידי ולא בהפרת נדרי' יורש'
 זמטמא לה ע"כ בתוספות מסכת זו פ'
 בתר' אבל ראיתי בירושלמי לשון אחר
 ולא פירות אמר ר' ירמיה שאין לו עליה
 אכילות פירות תנא ר' יוסי צירני' קומי
 ר' ירמי' ופליג על ר' ירמי' וזכאי במציאת'
 ובמעשה ידי' ובהפרת נדרי' מהו ולא
 פירו' שאינה יכולה להוציא ממנו פירו'
 שאכל זנראין הדברים שאלמנה לכהן
 גדול כאשתו לכל דבר ושני' אינו כאשתו
 לכל דבר כדתניא בתוספות ועיקר מיהו
 נראה דמעשה ידי' בזמן שהוא מעלה לה
 מזונות כגון שזן ועשת' ואת' כ באו לב' ד'
 יש לו וכן לאחר מית' יורשין זכין ונוטלין
 מעשה ידי' אבל מחיי' בזמן שלא זכה כיון
 שאין עליו מזונות אף הוא אין לו מעשה
 ידי' שאפילו בשאר הנשים נמי קרוב
 הדבר לזון כן כשתבעה ולא רצה לזון
 ועשת' לעצמה ובאו לב' ד' זמה שאמר
 שיש להם פירות תמהני לרבא דאמר
 במסכת'

דף פ"ד ע"א מתני' יש מותרות'
 זכו' מתני'

סדרא דריש' מפר'
 ואזיל דהכי אורחי' דתנ' כדאמרי' בנדר'
 זהא דמאת' מותרת לאלו ואלו מפני שהן
 שאר כל הנשי' ומשום שארא קתני לאלו
 ולא לזמאי קמ' ל ותמה כולה מתני' למ'
 לי דהא תנינא בפ' כיצד (דף כ') איסור'
 מצוה ואיסור קדושה א"ל אסורות
 לבעליהן ומותרות ליבמיהן קמ' ל דלא
 תנן :

שניות מדברי סופרים שני' לבעל'
 זלאת שני' ליבם תמיהא
 לי אמאי (* לא *) נקיט סדרא
 דרישא שני' ליבם ולא שני' (ליבום)
 לבעל וא"ל כיון רשניות מדאורייתא שרז
 איסורא חביבא לי' דאפי' מבעל תצא :
 ואין לה כתובה ולא פירות זכו' אבל
 לענין מציאת' זמעשה ידי' זהפר'
 נדרי' לא תנן א"ל כיון שהיא מרגיליתו
 לדידי' קנסינן בדידי' לדידי' לא קנס נן
 בדירה וא"ל ק'ו כתובה דלמשקל ומפיק
 קנסי' כ"ש בהנך דלמקס קיימי' דקנסי'
 כדי שתהא כזונה אצלו אבל מצינו
 בתוספות הדבר מפורש אלמנה לכהן
 (* גדול *) גדושה וכו' הריהו כאשתו

חדושי רמב"ן יבמות פרק תשיעי עו

76
איתמר ואי לית לה מראשון תקינו לה
משני ויהבי נמו טעמ' כדו שלא תהא קל'
בעיניו להוציא וזה ליתא אלא בשכנסה
הילכך בעיין נמי בשכנסה ואם בא לשהו'
עמה הא קיימא לן אסור לאדם שישהא
עם אשתו בלא כתובה שעה אחת אלא
כשבא עלי' וקנאה והוא בא להוציאה
בגט קודם שיכתוב לה ופשיט' דלית
לה הילכך אפי' שהה עמה י' שנים אם
לא כתב לה אין לה כלום אלא שאסור
לו לשהותה ואלו שני' ליבם ולא שני'
לבעל לא מבעיא לן כלל רודאי מבעל
אית לה כתובה מה בין זו למי שאין לה
יבם וכי עריות שאמרו פטורות מן
התליצה ומן היבם אין להם כתובה מיבם
נמי פשיטא לן דלית לה כשאר הנושאת
שניות אבל בירושלמי שני' ליבם לא שני'
שני' לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל
מהו שיהא לה כתובה אי אצל היב' מאת'
שהיא אסורה לו אין לה כתובה או
מאחר שכתובתה על נכסי בעלה הראשון
והיא מותרת לו יש לה ומסתברא בגמ'
דילן לא מספקא לי' כדכתבי' :

כי חניא הדין לאחר מיתה פי' לרברי
האוי בתרי' זמני הוי' חוקה אפי'
להפסידה כתובה ומפרש לה בשנשאר
פבר לשנים והכיר בה דכיון דהכיר אינה
מפסדת כתובה אפי' בשלישי והרב אב
ב' דז' ל דחאה לאותה סברא מזו אנן
דחינוה מדברי ראשונים :

דף פ"ה ע"ב ולר' אליעזר בן
יוסף דאמ' יש
חלל מחייבי עשה הא לא מרגלא לי'
קשה לי לימא בעולת עצמו איכא בינייהו
מאן דאמר דאגרייתא הא נמי דאורייתא
מאן דאמר מרגלא הא היא מרגלא ליה
שאינ

במסכת כתובות (דף כ"ג) אלמנה לכהן
גדול אינה פודה היאך יאכל פירותי'
ושמא י' ל שיכולה להוציא ממנו פירות
שאכל כיון שאין עליו לפרותה ורומי'
דאין להם פירות דסיפא קתני אבל דין
פירות ממש אין להם :

דף פ"ד ע"ב גמ' הא אמרי' כל

היכא
דאיהו מוזהר היא נמי מוזהרה קשה לי'
תיפוק לי' דהא איכא מ' משום ולפני
עור לא תתן מכשול דהא שוה בכל ועוד
הא דמדמי לה בסמוך ללאו דטומאה מי
דמיהתם משום קדושה דכהנים הוי'
וכהנות לית להו קדושה זו אבל היכא
דאיהו מוזהר משום לתא דירי' היי'
מוזהרת ואמאי לא תהא מדה זו נוהגת
בהן ויש לומר לעולם משום לפני עור לא
תתן מכשול איכא אבל ללקות עליו משו'
לאו המיוחד בה מהדרי' והא דמדמה לה
ללאו דטומאה משום דבכל עסק דין כהני
אין נשים בכלל לא כהנות ולא ישראלית
ואפי' משום ולפני עור לא תתן מכשול
נמי י' ל דגבי השוה בכל כתיב אבל לאו
שאינו שוה בכל אינו נוהג בהן לא מחמת
עצמן ולא מחמת אנשים ובמסקנ' איתרבי
להו לכל מילי חוץ (מחמת) מדבר
הבא מחמת קדושת עצמן כגון טומאה
ולישא לפסולין :

דף פ"ה ע"א שני' לבעל ול

ליבם יש לה
כתובה מיבם או אין לה פי' בשכנסה קת'
מבעי' לי' מדאמרי' או דילמא כיון דהי'
לית לי' מראשון תקינו לה רבנן משני
והיא ליתא אלא בשכנסה דתנן כנסה
הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא
פתובתה על נכסי בעלה הראשון ועלה

חרושי רמב"ן יבמות פרק תשיעי

שאין הולך חלל וכן היא אינה מתחללת
 כדפרשינו בהבא על יבמותו (דף כ"ז)
 ז"ל דלא פשיטא לן דרב דאמר מוציא
 בנשא אלא קס"ד ואם נשא נשוי לגמרי ויש
 לה כתובה מפני שסופה להיות בעולה
 תחתיו כדאי' התם :

אלא אמר ר' אשי מחזיר ספק סוטתו
 איכא בינייהו לאו דוקא מחזיר
 שאם גרשה מאי היא דאמרן ולר' מתי'
 בן תרש דאמר עשה זונה הא לא מרגל'
 ל' הא מרגלא ל' דכבר היא פסולת
 לכהונה ואע"ג דבבת כהן לא נפסלה מן
 התרומה אלא בבבועילת זנות זרה מ'מ'
 משכחת לה בבת ישראל דודאי מרגלא
 ל' אפי' לר' מתיא בן תרש אלא מחזיר
 היינו שמתחלתו הרתיקה ועכשיו החזיר'
 לביתו ובשכתב לה כתובה עסיקי' שאלו
 לא כתב כיון שאינה שותה אינה נוטלת
 כתובה אינמי שרצתה לשתות ולא רצה
 להשקותה וברין הוא דלוקמה במסקנ'
 בספק סוטתו שגרשה ובת ישראל היא
 אלא עדיפא טפי כדמוקי' לה בסוטה ודאי
 ופרשי' ז"ל שאין הולך ממנה ממזר
 כדאמר' הכל מודים בבא על הנדה ועל
 הסוטה שאין הולך ממזר ואפי' מאן דלא
 בעי חיבי לאוין דשאר דהא מפרש בהו
 קרא דתפסי בהו קדושי ואין לך ממזר
 במקום קדושין לעולם כדפרישי' בפ' ד'
 אחין שמעי' מינה דולד סוטה מן הבעל
 כשר אפילו מדרבנן שאלו הי' (* ממזר *)
 מדבריהם הא לא מרגל' ל' מירי כדאמרן
 גבי חלוצה כיון דפסו' זרעה מדרבנן הוא
 מרגילה ושמעי' מיהא רלית' למאי דכתב
 ר' חז"ל דאע"ג דממו' גמו' לא הוי מדרבנן
 הוי דומיא דאשה שהלך בעלה למדינת
 הים ויש אומר שהולך מסוטה (* פסול *)

אפי' לקהל אלו דבריו ז"ל ואינם נכונים
 שלא אמרו באשה שהלך בעלה למדינת
 הים אלא בנשואין מפני שהקלו בה משו'
 עגונה בתחלתה החמירו עלי' בסופה
 להצריכא גט משניהם כדי שלא יאמרו
 גירש זה ונש' זה והו' שהחזיר' בלא גט של
 שני הא החזיר' בנש' אין הולך ממזר כלל
 ועוד אני עתיד לבאר זה במקומו בע"ה :

הא דאמר' הא מני ר' מאיר הי'
 דאמר מעשר ראשון אסו' לזרים
 דתניא וכו' פרשי' ז"ל מרקתני מעש' ללוי
 דומיא דתרומה לכהן מה תרומה אכילת'
 כנתנתה לכהן ולא לזר אף מעשר ללוי
 אכילתו כנתנתו ללוי ולא לזר דאי לאו
 הכי סבירא ליה תרומה למאן דאמר
 קתני לה ועוד מרקא מהדר ל' ר' אליעזר
 לשון התר' מכלל דר' מאיר נמי באסור
 והתר' איירי ולא מחזור ל' דאי מטעמא
 קמא נמי נמי ר' עקיבא היא דתניא לקמן
 (דף פ"ו) תרומה לכהן מעשר ראשון
 (* ללוי *) אלמא אמר' בכולי תלמודא
 ר' מזלאו ר' ע' ולעיל בפ' הערל (דף ע"ד)
 נמי הכי משמע ודקאמר משום דמהדר ל'
 לר' אליעזר לשון התיר הא מקשי' בגמ'
 מתירו מכלל מאן דאסר אימ' נתנו לכהן
 אלא משמע דרב נחמן אמר שמואל לאו
 מגופי' דברייתא משמע להו הכי אלא
 משום דנקיטי טעמי' דר' מ' משמי' דגמ'
 וקבלא כדמפר' ל' נמי רב אחא בר' רב
 משמי' דגמ' מרבו ורבו מרבו עד ששמעו
 משמו של ר' מאיר ומהכא נפקא לן
 בכל דוכתא :

דף פ"ו ע"א ה"ג רש"י ז"ל ל מר בר' ר' יוחנן
 דרבנן אמר
 לומר שאין חולקין לזה מעשר בבית
 הגרנות הגי'תא למאן דאמר משום יהו
 אלא

חרושי רמב"ן יבמות פרק תשיעי עט

אלא גזרה משום גרוש' בת ישראל ופיר'ן
לפי גרסא זו מדברי' דרבינא אמר כול
היכא דקתני לא תאכל במעש' בין בדיש'
בין בסיפא לא אכיל' מעשר אלא הלוקה
ואקשי' תינתן רישא בת ישראל לכהן בת
פהן לישראל שהאירוסין פוסלין וז'ין
מחלקין אלא סיפא בת כהן ללוי ובת לוי
לכהן זבת כהן ללוי למאן דאמר
משום גרושה גרושה בת כהן מילא
אכלה אפי' בתרומ' זכ"ש שאינה מחולל'
מן המעשר משום שהיא גרושה ומחלקין
לה ועוד בת לוי נמי קשיא ופי' אינה
אוכלת במעש' כשתתגר' ולמ' אין מחלקין
לה זא"ת משום שאינו יוצא ידי נתינה
שהאירוסין פוסלין והא בין לר' אליעזר
בין לר' עב"ת עזר' מעשר ראשון לכהן
ומתני' דינא דהאידינא קת' דקודם עזרא
לא איכפת לי' שאלו לרבדי תורה (לא
איכפת לי') ארוסה בת ישראל ולוי
אוכלת היא בתרומה ויש לשון אחר
במקצת נוסחאות ואינו כלום:

דף פ"ז ע"א והדרא אכלה בשביל
בנה מנא לן

(* משמע *) מהכא דפשיטא לי' דאוכלת
מעיקרא בשביל בנה וקשיא לי' לראב"ד
ז"ל מנא לן אי משום דכתיב ויליד ביתו
הם יאכלו בלחמו ודרשי' קריבי' יאכלו
מי הכריחך לדרוש כן והלא צריך הכתוב
לאמר כדאמרין במסכת גיטין (דף מ"ג)
אם קנין כסף אוכל יליד בית לא כ"ש אלו
כן הייתי אומר מה קנין כסף שיש בו
(* שוה *) כסף אף יליד בית שיש בו
(* שוה *) כסף מנין אע"פ שאינו שורה
כלום ת"ל ויליד ביתו ולא עלתה בירו

כ א 20 I ולעניינותינו

אלא למאן דאמר משום גרושה גרושה
בת לוי מי לא אכלה במעש' ולטעמיה
גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה
ופי' רישא כדאוקימנא באכילה ור'
מאיר וסיפא בת לוי לכהן זבת כהן
ללוי דקתני לגבי מעשר לומר שאין
חולקין לה מעש' בבית הגרנות בלא בעל'
ואקשי' למאן דאמר משום גרושה ברת
לוי מי לא אכלה במעשר ומאי טעמיה
גזר בהרבנן ולטעמיה גרושה בת כהן
מי לא אכלה בתרומה וקתני התם אשר
אין חולקין לה תרומה על הגורן ולא
פליג בין בת ישראל לכהן זכין בת כהן
לכהן מדלא קתני בהדיא בת ישראל
אין חולקין לה תרומה וקשה לי מאי
פריך אמתנית' דהכא דילמא סבירא ליה
לתנא דמתניתין מעשר ראשון ללוי ולא
לכהן והאירוסין פוסלין בת לוי מחלוקת
מעשר כשם שפוסלין על ישראל בתרומ'
ובת כהן ללוי אין האירוסין מאכילין
בלומר אין נותנין לה מעש' ואיכא למימ'
בת לוי לכהן אין האירוסין ואפי' נישואין
פוסלין אותה אף מחלוק' לפי שאין
אירוסין פוסלין אלא ברבר האסור לא
באכילה אבל מחלוקות בדברי' המותרין
לו לא פסלי' לא אפילו הוא שקיל בשביל
אשתו אלא גזירה משום גרושה ברת
ישראל ופי' נכון הוא לפי זו הגרסא
שיכולי' לפדש דכולה מתניתין מוקי
בחלוק' ודלא כר"מ אבל כתוב בנזסחאון'
מדברי' דרבינא אמר לומ' שאין חולקין
תרומה ומעשר בבית הגרנות הניה' וכו'
גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה
ועוד גרושה בת לוי מי לא אכלה במעש'

חרושי רמב"ן יבמות פרק תשיעי

שיש לו אלמנות וגירושין בה כי אית לה זרע מיני' ללא תיכול ואיצטרדיק למיסר לוי' וישראלית האומלת בשביל בנה כהן הא פשיט' לן דכיון דבנה מכהן משוי לה כהנת בנה מישראל משוי לה חללה * ואכתי קשי' נימ' לאשמועי' דכי איף לה זרע חוזרת ואוכלת בשביל בנה מכהן אחא כדאיתמר בשמעתי ואיכא למימר דמרבויא דקרא קמא משתמע דכתי' וכת כהן כי תהי' לאיש זר ואע"ג דדרשי' מינה כגון שנבעלה לפסול לה פסלה אפ"ה א"נ כתב בתרי' וכי תהי' אלמנה וגרושה ממילא (* שמעי' *) לברת ישראל שהוזרת ואוכלת בשביל בנה ותרתי ש"מ מדכתברחמ' רבויי (* גבי *) איש זר * הילכך וכת תנינא קרא יתיר' הוא למדר' בי' פסול לוי' וישראלית מעכו"ס ועבד אפי' מן הכהונה :

ולעביותינו ודאי פסוק מיותר לידרוש הוא דא"כ ליכתו' רחמ' קנין כספו הוה יאכל בו ויליד ביתו א"נ קנין כספו ויליד ביתו הוא יאכל בו הם יאכלו בלחמו ודאי קרנ' יתירא וקרי' בי' יאכילו ויליד ביתו תרתי דרשי' בי' לעבד שאינו שוה כלום שאוכל ולזרעו שמאכיל :

אמר ר' אבא בת וכת קשרה לי והיא מיבעי לי' לדרשא אחריתי דאמרי' בפ' אלמנה לכ"ג (דף ס"ט) מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצא עכו"ס ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה דאפי' כי לית לי' זרע פסולה ואפי' לוי' וישראלית פוסלת מן הכהונה דא"כ רבויי לוי' וישראלית ל' ואמאי היא מיבעי ליה לרבויי לוי' וישראלית שחוזרת כמי שיש לו אלמנות וגירושין בה ואוכלת בשביל בנה ור"ש כתב שם דאי לאשמועי' דמי

פרק האשה קמא

ממשכינן אותן מה יש לב' ד עליו אם ירצ' להתכפר יביא קרבן וירחכפר ואי לאו לא יתכפר וא"ת א"כ ללשון ראשון ל' משום כמתרין לישנא איכא למימר משום דאי לית לי' לתרוצי' לישנא כלל אין דבריו במקום שנים כלו' שמא שכת ומשמע דסוגיין כאירך לישנא דקאמרינן הכא והיא תרי אע"ג דמכהיש להו אינהו מהימנו וקא פטרי' לא לאו משו' דאשתיק דאלמא כלל לא מייתי קרבן אפי' על פי שנים אלא משום הודאות עצמו :

והא דאמרי' וממאי דמשום דמהימנו ליה משמע לי' דאמתני' קמאי דקתני לא אכלתי דהתם הא איכא למירק הכי טעמא דאמר לא אכלתי הא לא אמר הכי

דף פ"ז ע"ב אמרו לו נרה אם ירצה לומר מזיד הייתי *

מפרש עלה במס' כריתות בפ' אמרו (דף י"ט) תרי לישנא חד משום דמסרסי' דבורי' ואמרי' ליה אכלתי שונג אלא מזיד קאמר כלומר כיון דאפי' בתר שאמ' לא אכלתי יכול הוה לתרין ולומר ליה אכלתי שונג אלא מזיד אמרי' כי אמר נמי ליה אכלתי כלל מהימן ולישנא אחרתנא איתמר התם משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש ואפי' בטומאה חרשה דליכא לתרוצי' דבורא פטור דרחמנא אמר ולא שיודיעוהו אחר' דכיון דמילת' יגפשי' היא ותייבי חטאות ואשמורת אין

חרושי רמב"ן יבמות פרק עשירי פ

הכי אלא שאמר איני יודע או איני מודה
 לך וכיוצא בלשון זה נאמן כל זמן שאינו
 מכחישו אלא אברייית' קא אמרי' דהא
 דאמר רחמ' או הודע אליו מ'מ דילמא
 קמ'ל (דאין) דשתיקה כהודאה דמיא
 תרעדקתני סיפא דההיא מתני' דלעיל
 שני' אומר'י אכלת וכז' זהא תרי' אע"ג
 דקא (* מכחיש *) להו אינהו מהימני
 זקא פטרו אלא לעולם לא מיחייב ליבא
 דרבנן אלא בהוראה כגון דשתיק לעד
 אחד או שאינו מכחיש את השנים דהתם
 כל זמן שאינו מכחישן הוא עצמו כמותו
 הוא בדבריה' ומיהו מתניתין דקתני והוא
 אמר לא אכלתי פטור הא לא אמר כן
 חייב משום דר' מאיר קתני לר' דקסבר
 אע"פ שאינו מודה חייב על פי עדות ולא
 משכח פטורא לכולה אלא במכחיש הא
 בשותק נאמן לכ'ע וכשאינו מכחיש
 זאינו שותק פלוגתא ומסיפא נפקת
 ואכתי מיבעיא לן מדאורייתא מנא לן
 זרש"ז'ל (* כתב *) דמפליגי בסיפא
 מכלל דרישא ועד אחד דריקת מינה הא
 אישתיק חייב דברי הכל ומ'ט מחייבי לי'
 רבנן באי שתיק אלימא וכו' אלא משום
 דשתיקה כהוראה דמי' ומיהו במסכת
 קרושי' (דף ס"ה) דאיך מינה אבי'
 ממתני' דעד אחד נאמן בלא הוראה בפ'
 הא' ש.א.פרש בס"ד :

דף פ'ח ע"א מי דמי הרס לא
 איתחוק איסורא
 הכא איתחוק איסורא וכיון דאיתחוק
 איסורא לא מהימן ועוד דהוי דבר
 שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים
 בין הוחזק איסור' בין שלא הוחזק שאפי'
 להחמיר עלי' כגון אשתו ונתרה בעד
 אחד אפילו במקדש בעד אחד אין דבר

שבערוה פחות משנים ואתי למיפשט
 לטעמא קמא מידי דהוה אטבל הקדש
 זקונמות ומיהו א"כ פשיטא הכי אכתי
 איכא למימר דבר שבערוה מנא לן אלא
 בעיא למיפשט חדא ולא קמא לי' ואע"פ
 שצריכה תלמוד דמשמע בעלמא דעד א'
 נאמן באיסורין אפי' בדאיתחוק אסורא
 לא הכא משום דלא פשיט לי' מדאוריית'
 מנא לן ואיכא נמי למיפרך בדבר שבערו'
 מנא לן מש'הדהיינו ר' זירא לתרוצי
 מתוך חומרא שהחמרת עלי' בסוף הוא
 וא'תותיפשוט לי' מנדרה דאמר רחמנ'
 זספרה לה לעצמה אע"פ שהוחזקה נדרה
 נאמנת (* לומר *) טבלתי ושמא אין
 בירי' לתקן עכשיו. איכא למימר הי'ה
 עצמה שאני דרחמ' הימנה מאחר שהו'ה
 מעשה של עצמה מתוך שנאמנת לעצמה
 ועושה מעשה בכך נאמנת אפי' לבעלה.
 ועוד דהתם לטבילה קיימא ואע"פ שהיוס
 נדה למח' פוסקת ומונה זטובלת אבל
 באשת איש שפא לא תצא מאיסורא
 לעולם וכן הקדש זקונמות וכן טבל
 ברשות אחר הוחזק איסור' ולא יבא לכלל
 היתר לעולם. ותמיהה לי למאי דקאמרי'
 השתא היכא דאיתחזק איסור' לא מהימן
 אלא מעתה מצא תרנגולת שחוטת בשוק
 או באשפה זבא ישראל ואמ' כשרה היא
 שבפני נשחטה מילא מהימן ואע"פ
 שהוחזקה באיסור שבהמה בחי' בחזקת
 איסור עומדת והריאס נבלה היא אין
 בידו לתקן ואפי' בשל עצמו לא יהא
 נאמן אלא בשוחט לעצמו או שראוהו
 שוחט א"כ בכל סתם בשר שחזקה הו'ה
 שחט וכידו לתקן הוה אע"פ שאס נתנבל'
 בידו עכשו אין בידו אבל במוצא במקום
 שיש לחוש לנכילה ולשחיטת עכו'ם

הרושי רמב"ן יבמות פרק עשירי

אינו נאמן אלא סוגיא זו שאלות בעלמא
גינהו מדאורייתא מ'ל ולעולם ער'א'
נאמן באיסורין :

דף פ"ח ע"ב אבל שתי נשים
באיש אחר

כפלא ופלא דמי פרש"י ז"ל בעד נא'
מכחיש עד וראשון נאמן כדעולא הילכך
לא נשאת ממש אלא אפי' התירוה לינשא
כדאיתא בפ' האשה שלום (דף ק"ז) וכן
גדאה אבל הרב ר' משה ז"ל החמיר ואמ'
כפלא ופלא בשתי כתות המכחישות זו
את זו ואע"פ שהתירוה לינשא תצא
מהתירא אבל אם נשאת ממש לעד ואומ'
ברי לי לא תצא :

דף פ"ט ע"א רישא דעבד איסורי

קנסוה רבנן
פ"י משום תקנת עגונה כדלעיל והצריכו
גט כדי להוציא עלי' קול שיאמרו גירש
זה ונשא זה ותהא לראשון כאלו מחזיר
גרושתו מן הנשואי' כדי לברר איסורו
של ראשון :

דף פ"ט ע"ב הכא נמי כיון דלא

ירתי לה קרא
ולא ענו לה נראה לפי משמעה שפי' כל
שקורא ואחרים עונין אותו כל שהתולה
עצמו קורא לקברו ואין יורשין שעונין
אותו אלמא כל שאין לו קרובים ראויים
לירשוכהן מיטמא לו ולפי' הוא קובר
אשתו קטנה כמת מצוה אבל במס' נזיר
ירושלמי משמ' דכל שהכהן קור' לאתרי'
לקברו למת ואין עונין אותו קאמ' האי יש
מי שמטפיל בו אסור לו לה יטמא לו .
וכן נראין הדברים שאין כהן מטמא למת
מצוה אלא משום כבוד הבריות וכיון
שאיפשר ע"י אחרים למה יטמא . א"ת
כן אפי' בכל אדם יטמא . ויש לפרש

הא דאמרי' קרי' ולא ענו לה לאו משום
קורא ואין אחרים עונין אותו קאמר אלא
הכי קאמ' אם אתה אומר שלא יטמא לה
בעלה היא עצמה קורא לקברה ואין
עולה אותה שהבעל אינו קורא ולא קובר
קרובים אינן עונין אותה ולא משגיחין
עלי' שאחר יירשוהם יקברו ולא דמיא
לאשה שיש לה יורש קטן ששם קרובים
נוקקין לה וקוברין אותה משלו אבל כאן
שזה יירשוהם יקברו אין שומע לך וכ"ש
שאיין קרובין שאינן נוקקין לאשה שיש
לה יורשין וקרובים לפי' עשאוה כמת
מצוה והטילוה עליו וכיון שהיא מוטלת
עליו גנאי הדבר לקברה ע"י אחרים וגדול
כבוד הבריות שדוחה לאתעשה זה ואי
גדסי' קרי' ולא ענו לא ניחא דמצי' לפרושי
קרי' בעל זליכא דמשגיח ב' ומילת' דרוק'
בעלמא קאמר לומר שאין אחרים נוקקין
לה וכיון שכן הטילוה חכמים עליו אפי'
כשהוא מוצא אחרים כדי שתהא קבורת'
מזומנת שלפי' נמי התיר התורה טומאות
הקרובי' . זכן כתב הרב ר' משה הספרדי
ז"ל כדרך חזו אלא שהוא אמר אפילו
בגדולה כן וזה תמה דהא (אפי') בכולהו
תנויי' דרשני' כי אם לשארן זו אשתו .
ובעל בעמיו יש בעל מטמא ויש בעל
שאינו מטמא ושמעתי' בקטנה מקשו
ומתרצו ואלו גדולה דאורייתא :

דף צ' ע"א וכיון דבשר לא מתאכיל

בעלי' היכי מתכפרי'
והא כתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם
קש' לי והלא הבשר שנטמא אינו נאכל
(* לעולם *) שאין הציץ מרצה על
האזכלין להאכיל בטומאת בשר אעפ"פ
הבעלים מתכפרים בדין וכ"ש לדברי ר'
אליעזר שאמר שאע"פ שאין בשר אלא
שנשרף

חרושי רמב"ן יכמות פרק עשירי פא

תהא כנשכרת מציאתה אבל התסלג
 חלקו חכמים בין כתובה לתנאי כתובה
 וכיון שיש לה כתובה יש לה נמי תנאי
 כתובה חוץ ממוזנות שאין מחוקין ידי
 עוברי עבירה אבל לאחר מיתה יש לה
 ושניות שאין להן כתובה אין להן כל אלו
 כרתניא בתוספת' וכדכתבי' :

דף צ"א ע"א היתה ברת ישראל

ובו' פשיטא
 זונה היא פירש לאו דוקא זונה דכל
 באונס לא קרינן בי' זונה אלא נבעלה
 לפסול לה היא דפתי' כי תהי' לאיש זר
 ל"ש באונס ול' שברצון :

ודאקשינן ברת כהן מן התרומה

פשיטא הכא במאי עסקי'
 אפילו בתרומה דרבנן סד' משום ראנים'
 נקיל בה קמ"ל דכל דרתיקון רבנן
 כעין דאורייתא תקון וכשם שפסולה
 בתרומ' דאוריית' כך פסולה לדרבנן אבל
 רש"י כתב ובמשנתנו במעשר קנסה וכן
 תרומה ולא מחזור :

על פי ב"ד הוא דבעי' גט על פי

עדים לא בעי' גט . פירש
 וכיון דרבנן ע"פ ב"ד בעי' גט כדי
 לברר איסורו של ראשון וע"פ עדים ל'ג'
 בעי' גט אלמא מותרת לחזור לו אבל
 ר' שמעון סברא אחריתי אית ליה שלג'
 להחזיק נשואי שני בכשרין יוצאה לעולם
 בלא גט מיהו זו אסורה בזרין איש
 באשם :

דף צ"א ע"ב והא דתנן כל העריות

(* שאמר *)
 צרותיהן מותרות זכו' פירש"י ז' לדרבי
 עקיבא הוה דאמר יש ממזר מיבמה
 ובתוספ' השיבו דהא דייקי' עלה בהוכת'
 בפ' הזורק (דף פ') נשואו אין זינו ל'ג'
 לימא

שנשרף ישדם שזרק את הדם והורצה
 כדאית' בפסחים (דף ע"ט) ובמנחות
 (דף כ"ה) ונראה מדברי רש"י ז"ל שאינו
 גורם וכיון דבשר זכו' אלא הכי גרים והא
 כתי' ואכלו אותם אשר כפר בהן מלמד
 שהכרמים אוכלין ובעלים מתכפרין
 כלומר ומצות עשה הוא לאכול הבשר
 שהבעלים מתכפרין בכך כדאמר' בפרק
 החולץ (דף מ') רצה אוכלה רצה אינו
 אוכלה והא כתיב ואכלו אותם מלמד זכו'
 אלמא מהאי קרא נפקא ומפרקי' שב
 ואל תעשה שאני ומפירש"י ז"ל אכילת
 בשר עשה הוא ואמור רבנן שב ואל
 תאכל :

דף צ"ב הכל לפי השעה

שמע לוקשי' לן אדרבא איפכא קשיא דמשמע לפי
 השעה שמע לו אבל לתקן לדורות לא
 אלמא אין ב"ד מתנין לעקור דבר מן
 התורה לא קשיא דכל תקנות חכמים לפי
 השעה הם משום גדר דבר וקס"ד
 דלא אמרו לפי השעה אלא להוציא
 נביא שאמר חזר בו הקב"ה ממצוה
 פלונית ואינו רוצה שתעשו אותה לעול'
 שאין שומעין לו ואקשינן ונגמר מינה
 ומסקי' כגדר מלתא שאני פי' אלא מגדר
 מילתא שאני וח"ה לב"ד דגמרי' מינה
 כדאמר' לקמן בסמוך :

ולא זרה זרה מטמאין לה מנא לן

פי' ליכא למימר משום קנסת
 (כשאדם) (* כשאדם *) דמאי איכפת
 ליה ודאמר' אי תהוי לה איבה משמע
 מינה שאלמנה לכ' גמי מציאתה לבעל'
 תהוי לה איבה אלא דהכא כיון שכל
 הקנסות על האשה ולא על האיש לפי
 הוצרכו לפרש שאף זרה קנס לח' שלג'

חרושי רמב"ן יבמות פרק עשירי

לימא תיהויתונתי דרב המנונא זכו
ואי ס' דר' עקיבא היא היכי ס' ד' למימר
דזינו מותרות ליבמיהן והא דכולי עלמא
לר' ע' אסורות כדאמרינן במסכת סוטה
בפ' ה' מביא (דף יט) אלא הא קתני
שומרת יבם וכנוסה אלמא שומרת יבם
שזנתה אסורה ליבמה הא מני ד' עקיבא
היא דר' אמר אין קדושין תופסין בחייבי
לאנין ומשוי לה כערוה הא למדנו שאפי'
לדברי המתירבה מורה לדברי ר' עקיבא
אסורה ואי מתני' ד' עקיבא היכי
קאמר נשאו אין משום דמתלפא באשרה
שהלך בעלה למדינת היס אבל זינו לא
ולפי' הם מפרשין מתניתין אפילו לר' כנן
והולך ממזר מזה ומזה מדבריהם ואל' ר'
א"כ למה אמרו כמשנתנו זו דלקמן (ד'
כנ) זו דברי ר' ע' אבל חכמים אומרי' אין
ממזר מיבמה דילמא ממזר
מדבריהם אלא משמע שאין הולך
ממזר אלא באשה שהלך בעלה למדינת
היס שמן השני ממז' גמו' וגזרו אף על של
ראשון אבל ביבמה לדברי חכמי' משניה'
הולך כשר גמור יש לומר לעולם אף
ביבמה יש ממזר מדבריהם אבל מתניתין
דלקמן קים להו בגמ' דממזר גמור קתני
מדקתני סיפא והאחרון אינו ממזר והלא
כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל
ואלו החזיר' ראשון הולך ממזר מדבריה'
כ"ש מהבועל שראוי לקנוס שהו' ממזר
מדבריהם אלא מתני' אינו ממזר מן
התורה קתני ומשום הכי אוקמורה כר' ע'
והיינו דאמרינן לקמן (דף כד) והיא
מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון
אינו ממזר ש"מ דוקא קתני ור' ליכא
לאוקומה למתני' בשנשאת ע' פערים
שמותרת לחזור לבעל ולפי' הולך כשר

אף מן הבועל דאם כן תפשוט מינה דרב
ששת ותו דקתני סיפא - אמרו לר' מר
בעליך ונתקדשה מותרת לחזור לו ואי
ע' פ' עדים אפילו נשאת ולפי' אמרו נ'
דברי ר' ע' זה דעת מקצת מפרשים ולא
כתנתי דעתם אלא כדי לבטלו שכבר
מצאו הגאונים בירושלמי גבי מתניתין
דכל העריות שאמרו צרותיהן מותרות
זכו' זו דברי ר' מאיר שאמר משום ר' ע'
אבל חכמים אומרי' אין ממזר מיבמה
וכן שנוי בתוספת' במקומה במ' גיטין
ועוד דהא מתני' לממזר דבריהם ממזר
קרי לי' והיכי קתני השתא אינו ממזר
וכן בכל דוכתא ממזר ואסור בממזרות
אמרי' אינו ממזר ואסור בכשרה לא תני
תנא ומה ששאלו היאך אמרו שם נשאו
אין זינו לא' בודאי קושיא היא' ויש
לי לתרץ משום דקים ליהו בגמ' שלא
נחלקו ר' ע' וחכמים אלא בהולך ממזר
כדקתני עלה אין ממזר מיבמה הא בשאר
כל הדרכים האלו מודין וכל עיקר לא
שנינו נשאו ולא זינו אלא לדברי חכמים
שאלו לר' ע' אפילו זינו נמי ומשום הכי
פרכי' מינה ומסייעי' לרב המנונא ואי
נמי איפשר דמצי למימר ותסברא נשאו
דוקא והא לר' ע' אפי' זינו דהא קתני התם
שומרת יבם וכנוסה אלא משום דאפילו
לר' ע' איכא למימר דמותרת דר' ע' לענין
איסורא לא משוי לה כערוה ולא אסר
הכתו' בזנות אלא אשה גמורה שיש בה
מיתת ב' ד' מונטמאה שני פעמים אחר
לבעל ("וא' לבועל") אבל ביבמה
שאינה גמורה ליבם ואין בה כרת ומיתת
ב' ד' לא מצינו והיינו מתני' דקתני נשאו
אבל לא זינו וההיא דהתם תנא אחרני' א'
הוא ותרי' תנאי אליבא דר' ע' אינמי לית
ליה

חרושי רמב"ן יבמות פרק עשירי פב

אפי' מדבריהם בפ' יש מותרות (דף פ"ה)
וכן נמי פי' הרב ר' משה הספרדי ז"ל
כדכתבי' :

דף צ"ב ע"א דאלו הגרו ב' דבהלב
ודם להתרא

שמעי' להו נראה מדברי רש"י ז"ל שהוא
מפרש אע"פ שלא נתברר אצלינו טעמם
או שלא פירשו אותו והדר (* חזו *)
טעמא לאסורא ופירשו לנו טעם ברור
שמעי' להו וכי הדר' ואמרי להיתרא לא
משגחי' בהו אפ"ל נתברר אצלינו טעם
גמור (* בהוראה *) (בהוראה) זו
האחרונה הכא אתא עד א' ושרינא והדר
אתי בני תרי ואיכחש ודאי הדר אתא
אחרנא ואמר עכשיו מהימין ואע"ג
דלא בריר לן טעמ' דבתרא מקמא שרינן
לה ע"פ העד הזה ולא אמרי' הוראה היא
וכשם שפעו בסמיכתן על הראשון כך
טועין בזה אלא אמרי' לא הוראה היא
ולא באמדין ב' דתלוי אלא לעד ראשון
שמענו ואע"פ שהוכח' אם הוא הוחזק כל
ישראל מי הוחזקו הוא משקר וזה מעיד
אמת. וזה פירוש נכון ולישנא דגמ' דיק'
דלא קאמרי' חזו טעמא אלא בהוראה
אמצעית של איסור אבל הרב ר' משה
בר' יוסף ז"ל פירשה הכי דאלו אורו ב' ד
בהלב ודם להיתרא כלומר שהורו בדבר
שהיו מוחזקין עד היום באסור והם טעו
והורו בו בהיתר הדר חזו טעמ' אחרנא
לאסורה לאקומה אתוק' קמיית' דאיסור'
כי הדר אמרי' להיתרא לא משגיחי' בהו.
דאמרי' כיון דהוה מוחזק דאסור' לא הוה
עדיף האי טעמא דהיתרא בחדא מדקמא
וקיימ' אחזקה קמייתא הכי נמי אתא עד
אחד ושרינא אע"פ שהיתה מוחזקת
באשת איש ואתו בתרי ואסרנא ואוקמנה
אחזקה

ליה כל שאלו זמתי מותרת אינו מתנה
עמה וכן אתה מפרש ללישנא בהר"א
דמסייעים מינה לרב המנונא מנשאו וה"ה
לזינו ודחי לאנשאו דוקא משום דמחלפ'
אבל זינו לא אי משום לרבנן אי לר"ע
גופי' ומה שאמרו משום שאין הולד ממזר
מבועל זו טעות היא שהפ' מן הבעל
ששנינו שהוא ממזר דדבריהם אינו אלא
אם כן החזיר אותה קודם שיתן לה השני
גט משום דעברוה רבנן באלו גרש ראשון
ונשא שני והחזירה בלא גט אבל מי שגר'
שני אין הולד ממזר כלל דכל דתקון רבנן
אמילי דטעמ' אסמכוה ואי אפשר לומר
שיהא ממזר משנתן לה השני גט וכן מן
הבועל אינו ממזר אפי' מדבריהם אלא
כשר גמור והכי תני לה בתוספת' קים
הי' ומת הרי ג' יוצאה בגט כל ולדות
שילדה בחיי בעלה הרי אלו ממזרין
לאחר מיתת בעלה כשרין ובירושלמי
גרסינן והולד ממזר מזה ומזה ניהא
הולד ממזר מן השני הולד ממזר מן
הראשון רבי בא בשם רבי זעירא
דר' עקיבא אמר הבא על סוטתו הולד
ממזר המחזיר גרושתו משנשאת הולד
ממזר ר' יוסי בשם ר' אילא דברי הכל
הולד כשר כגיטה כן ממזרא מה נפיק
מביניהון נתן לה השני גט ואח' כבא עלי'
הראשון על דעת ר' בא בשם ר' זעירא
הולד ממזר כר' ע' על דעת ר' יוסי בשם
ר' אילא דברי הכל הולד כשר הא למדנו
מכאן שאין הולד ממזר כדברי חכמי א"כ
החזירה קודם שגירש שני שכשם שתקנו
לה גט כן תקינו שהולד ממזר (* משגר' *)
(מי שגרש) אי אפשר לומר כן דליא
גריעא מסוטה ודאי זכבר כתבתי שהולד
ממחזיר (גרושתו) סוטתו כשר גמור

חרושי רמב"ן יבמות פרק עשירי

למקדש שלא תצא ואפילו יבמה כהן
וכן כתב הרב ר' משה הספרדי ז"ל:

דף צ"ג ע"א שקל עשר מפירי דביתו
עליו יהו איכא

דמקשו והא לא נחשדו חברים לתרום
שלא מן המוקף ומתרצי הכא משום עונג
שבת שרי כדכתיב למען תלמד ליראה
כמו שמוצינו שהתירו במס' עירובין (דף
ל"ב) גבי חבר שאמר לו עם הארץ לך
ולקוט לי תאגה מתאנתי תורם ומעשר
עליו והוינן בה והא לא נחשדו חברים
לתרום שלא מן המוקף. ומפדקי' ניהא
לידה לחבר למעבד אסורא ווטא דלא
לעביר עם הארץ אסורא רבא. אלמא
משום חשש איסורא שרי הכי נמי משום
מצוה דכבוד שבת שרי. והכי נמי
אמר' שמא עשאן תרומה ומעשר על
מקום אחר בפרק המפקיד (דף ל"ט)
כך נאמרו דברים בשם ר' ז"ל ולא נרא'
לי אלא כיון דסבר רבי ינאי אדם מקנה
דבר שלא בא לעולם שיהא קנין חל עליו
משיבא לעולם הלכך מפד' שין תרומה
ומעשרות על מה שלא בא לעול' לכשיב'
לעולם ויקיף שיהו תרומה ומעשר חלין
ברב שבעולם ומוקף וכן אתה אומר
בדר' אר' יעזר בן יעקב דלקמן:

דף צ"ג ע"ב ואיכא דאמר' הא לא
הבעי לך

דאפי' היא נמי מהימנא איכא למידק והא
לא תבעי ליה והא פשיטותא דמתניתין
דפשיטא לה רב ששת אתתא לא מהימנא
בה דתנן בפ' האשה שלום (דף ק"ט)
מת בני ואח' כמת בעלי אינה נאמנת.
ואיכא למימר דמאן דבעי מיני' מרב'
ששת עד א' ביבמה לאו במתו לה בן ובע'
בעא מיניה אלא במת הבעל שחת'יבם

ומשום

אחזקה הדר אתא עד א' ושרינו' דמצרפי'
סהדא בתרא עם קמא. והיכי דנשאת
לאחד מעירי ואמרה כרי לי לא מפקי' לה
מיני' ולא בריר לן האי פירושא אמאי לא
משגיחי' בטעמ' בתרא דהודאה:

דף צ"ב ע"ב אתגורי אתגר אסכן
מצינו חוטא

נשכר הי' נראה שפי' חולץ לה בעל'
כרחה כופין אותו לחלוץ ומותרת לשני
ולפי' הקשו איתגורי איתגר א' כ' מצינו
חוטא נשכר אבל הגאונים אמרו שאסור'
לשני לעולם כדי שלא יהא חוטא נשכר.
וכן אפי' בישראל אם חלץ לה מדעתו
אסורה לשני וזה תמה בעיני שנחמי' בזו
יותר מן האשה שהלך בעלה למדינת הים
ונתקדשה דמותרת לחזור לבעלה ואם
גרשה מותר' נמי למקדש ושמא י' ל' התם
נתקדשה ברשות הכהן שלא ברשות
נתקדשה ואוקימנא אל' אם הי' יבמה
ישראל נותן לה גט והותרה לו ופירש'
ז' ל' רב אשילית לי' רב המנונא ולא
נהירא לן משום דאי רב אשי מן הנשואין
קאמר הא מחלפא באשה שהלך למדינת
הים כראמר' בסמוך ובפ' הזורק בגיטין
(דף פ') כראמר' לעיר' אלא משמ' רב
אשי בשקדש ולא נשא וקמ' ל' שכופין את
המקדש ליתן לה גט וקמ' ל' נמי שהותרה
ליבם ואין קונסין אותה שלא תאמר כיון
שלא היתה יודעת שהיא זקוקה ליבם
והלכה ונתקדשה לבטל מצות יבמין לא
דמיא לצרות איילונית ולאותן המנויות
במשנת הזורק שכר' הרכי' האלו בהן
ואפי' מן האירוסין נקנוס אותה קמ' ל' אי
נמי כפי' הרב אב' ב' ר' ז' ל' קמ' ל' ליבם
הותרה למקדש לא תהא מותרת לעולם
כרברי הגאונים. ומיהו אם נשאת

חרושי רמבין יבמות פרק עשירי פג

נמי מהימנא דתם כרהנן בפ' (* האשה *)
שלום (דף ק"ט) מת בעלי ואחר כך
מת בני נאמנת ולא מצאתי בה למפרש
תידון שהיא נכונ . אבל נראה לי
דהתם מהימנא משום דאי בעי אמרה
מת בעלי ובני קיים או שתאמר מר
בעלי ותשתוק מן הבן לפי שהבן
בחזקת קיים הוא כדאמרין בשולה גט
במס' גיטין (דף כ"ט) וכיון שאמרה מת
בני אלא שהבעל מתחלה הפה שאסר
הוא הפה שהתיר ומעמידן אותה בחזקת
השוק הא אילו באו עדים ואמרו מתו
שניהם וכאן ואמרה מת בעלי ואחר
כך בני אינה נאמנת . וכיון שכך כשבא
עד אחד ואמר מתו שניהם ומת בעליך
ואחר כך בנך הוה אי סלקא דעתך
משום דדייקא ומינסבא הנא כיון
דהחזקה מיתתן אצלנו ויש לנו לחוש
למיתה של שניהם חוששין שמא מאחר
דידעא שמתו שניהם לא דייק' במת בעלי
קודם בנה משום דסניא לי' הילכך אף
העד נאמן שכל עיקר לא האמינו אורחו
לומר מת אלא מפני שסמכו עלי'
ולהוציאה מיריבם אין לסמוך עלי' משום
דסניא לי' ומשום הכי צריכים לרחוני'
בעידי הזמה . ולהאי טעמא דרחני'
רישא בעידי הזמה סיפא נמי בהזמה
מיתוקמא דאי לאו הכי מרישא נמי
שמעי' דמשו' דלא משקר עד הוא מדסמכי'
עלי' במת הבן ואח' כהבעל במילת' דהא
לא מהימנ' והאי דלא איתירב ששת מינ'
משום (דרב שעת) דרישא עדיפא ללי'
דהיא היא דלמשנא שלה לא חיישי'
ולטעמי' סיפא דקתני אין האיש
נאמן לומר מרתי אחי
שאיבכ את אשתו וכו' אלא גבי איש
כא א ו זי מאי

ומשום הכי קאמרי להתיר יבנה ליבם
וראי לא מיבעי' להו דאפי' היא מהימנא
אלא ביבמה לעלמא קא מיבעיא להו
וכי תימא אמאי לא מיבעיא בבן ובעל
כיון דבחד משבחי לה בתרי למה ליהו
למיבעי אי נמי רבותא קאמרי דאפי' בחד
דעביד (* לאיגלווי *) טפי שמיא (יהרוג)
יבא הרוג ברגליו לא מהימן ואיהו פשט
להו דאפילו בתרי נמי מהימן ואף על גב
דלאו מילתא דעבידא לא יגלווי כולי
האי מי משניהם מת דאשון . ובדין
הוה דלימנא הוה לא תבעי לך
בחד דאפילו היא מהימנא כי
תבעי לך בבן ובעל אלא רבותא
בעילמשרא לעלמא דאפילו באסור
לאו ועביד לאיגלווי לא להימני' .
והרב ר' אברהם בר' רוד ז"ל מפרש
דהכי קאמר כיון דאיהי מהימנא במת
בעלי תתיבם ולא היישינן לרחומי עד
א' מהימן אפי' במקום בנים . ובעיני
אינו נכון דלרחומי יותר מבעל לא חיישי'
ועוד דחיישא לקלקולא דשלשה עשר
דבר שבה ומש'ה חנן תתיבם אבל לא
דייקא אלא במיתת בעל ומכי דעה דמת
לא איכפת במת בנה דאשון משום
דרחמה ליה ליבם טפי מעלמא וליכא
עלרה נמי קלקולא כולי האי ומשום
הכי אינה נאמנת במת בני ואחר כך
בעלי להתייבם וכשתמצא לומר משום
דדייקא ומינסבא הוא דמהימן עד כל
היכא דאיהי לא מהימנא עד לא
מהימן :
דף צ"א ע"א והא דפשט להו
רב (אחא)
(* ששת *) ממתני' דמת בעליך ואח' כ'
מת בנך וכו' איכא למידק והא התם היא

חרושי רמב"ן יבמות פרק עשירי

שלשה עשר דבר כדתנן בגימין (דף פ')
וזה אינה קושיא דהכי קאמר אקלקולא
דידה חיישא וזה אינו קלקול בעיני אב
מפסדת היבם אלא ריוח הוא לה משום
דסניא לי' אקלקולא דזרעא בלחוד לא
חיישא . ואלו במת בעלי איכא קלקול
לעצמה מפני שהיא יוצאה מתחת בעלה
הראשון שהוא עמה בהיתר ולא סניא
ליה אבל מת יבמי ממי תצא מן היבם
שמה זו הוא מה שהיא מחזרת עליו מן
הבעל שתנשא לואף עכשיו אין לה בעל
וכ' שבמתה אחותי דאינה מפסדת כלום
משלה . וסיפא איצטרך משום דסד"א
לסמוך אתרווייהו כדפרישי' דהא אין
האשה נותנ' אצבע בין שני' תחלה קמ"ל:
דף צ"ד ע"ב ואע"ג דאזול אשתו
וגיסו למדינ'

היס וכו' . פי' דלקמן מוקי לה דהכי
משום דר' יוסי ופירשו הנפרשי' דמימרא
בעלמא היא ודאמרי' לימא מתני' דלמ'
כר' ע"מ לתא באפי נפשה היא וכן נראה
מפרשי' ז"ל אלא שאין לשון הגמ' משמע
כן . ויש לישב דקס"ד דאיכא למירחי
דכי אמר ר' ע"אף אחותאשה כשהלך
אשתו וגיסו למדינת היס בלבד קאמר
דכיון דהיא נאסרת אשת גיסו אגיסו
צריך הוא להוציא בגט כדילברר איסור'
על בעלה ומתיך אותו גט נאסרת נמי
אשתו של זה עליו דאלו באחות אשרה
בלבר ובנשואין ליכא קנסא במידי ואע"ג
דקתני נמי אשת אחיו קס"ד השת' דהיא
נמי כרי שיתברר איסורה על בעלה
ומשום קנסא דידה להכי היקא לאר' ונמי
קושיין דמתני' וראי אע"ג דאזול אשתו
וגיסו למדינת היס היא הילכך אפילו
תימא דר' ע"ב דאזול אשתו וגיסו בלחוד
קאמר

מאי איכא למימר . קשיא לן ומרישא
נמי פירכא דקתני ולא מתה אחותי
שאכנס לביתה . ואיכא למימר שמעתא
הכי (קאמר) פירושא דייקי' מעיקר הא
עד א' מהימן דאיס' דעדא' לא מהימן
משום דליכ' למסמך עלה דדייק לישמע'
עדא' דאית בה תרתי דידה ורעד וכ' ש'
היא עצמה וסיפא דרישא וראי פשי'
אלא קס"ד דמשום רישא נקט לה
ואקשי' ולטעמך סיפא דסיפא גבי
אי ש מאי איכא למימר דהא ליכא
למימר משום רישא דידה קתני לה
נלשמועי' הא עד א' מהימן במיתת אחיו
דהא פשיטא דכיון דתנן מת בעלי
תתיבם כ' ש' עד א' ועוד בפרק האשרה
שלום תנן נמי הכי :

אלא לר' עקיבא איצטרך סד"א
חיישא אקלקולא דזרעא ודייק'
ומינסבה ולא תירוק מינה דרישא היא
עד א' מהימן אלא כ' ש' עד א' דכיון
דאיכא עד אחר דמסייעא לה משום
דסניא לי' סמכא עלה אבל בהיא
גופה סד"א משום איבה לא מקלקולא
נפשה בודאי קמ"ל תמות נפשה הויה
דקא עבדא משום דסניא לי' וכן נמי סיפ'
דמת אחי כיהן רבותא קמ"ל דכיון
דליכא עד כלל סד"א לא סמכא עלי'
דידעא דמשק' ולא מקלקלה נפשה קמ"ל
ואע"ג דמריש' דרישא שמעת מינה תרתי
דדמין להרדי קתני אי נמי משו' דאיכא
למימר כי אמרה היא טפי חיישינן לסני'
דידה משאמ' יבם דאיהו לא מקלק' נפשי'
ולא סני' לאחיה וליסמו' אתרווייהו קמ"ל
וכתוב בנוסחאות קמ"ל אקלקלא דידה
חיישא אקלקלא דזרעה לא חיישא ור' ש'
מתקו דהא לר' ע"היא גופה מקלקלה בכל

חרושי רמב"ן יבמות פרק עשירי פר

קאמר ומשום לתי' דגיסו אפ"ה כתיב
דלא כר"ע כנ"ל :

הא דאמר' ותאסור בשכבת אחותה
משום קנסא בעלמא קאמר' מידי
דהוה אשה שהלך בעלה למדינת הים
דקנס' ופריק לאדמי אשה שהלך בעלה
למדינת הים דבזינתה במזיד אסורא
מדאורייתא עשאוה לזו כמזנה וסמכו
גזרתם אשל תורה אבל גבי אחות אשה
אמאי סמכו אפי' בזנות גמורה במזיד
מותרת :

דף צ"ה ע"א אי לאו דאמר ר' יהוד'

אמר שמואל אין
הלכה כר' יהודה אסירתה עליך איסורא
דלעלם . וא"ת אמאי לא (אמאי) אסר'
מיהא דתנן (לעיל דף כ"ו) הנטען מן
האשה אסור באמה איכא דאמר' בחיי'
אסרה לאחר מיתת אמה התירה . ולא
מילתא היא אלא גזירה דרבנן היא ואם
(קנס) (* כנס *) אינו מוציא כ"ש בזו
שפנס ולבסוף סרח :

דף צ"ה ע"ב התינח כל שפוסל

כל שאינו
פוסל מאי עברתי ק"ל דילמ' כל שהלכה
אשתו לבדה קאמ' דליכא אחרי' שאחות'
פגוי' אינו פוסל ע"י עצמו וי"ל שאינו
פוסל שאינו פוסל ע"י אחרי' משמע
דאיתנהו אינו פוסל בהם :

לא שנא ע"פ עדים דאשת גיסו שריא

פי' דסבירא לי' כר' שמעון ול' ש
ע"פ ב' דאשת גיסו אסורא אשתו שריא
פי' ע"פ ב' כגון שבא עד א' והעיד על
גיסו שמת זבאו שנים והעידו על אשתו
של זה שישא את אחותו שלו ערבה
אינו נאמן כדאיתמר לעיל הלכך אשת
גיסו ודאי אסורא ואשתו שריא ואיכא

למימר דכיון דאשתו שריא לא בעי'
אשת גיסו גט דאי בעיא גט ממילא
איתסרא דהויא לו אחות גרושתו ומיהו
אשת גיסו אסורא בלא גט משו' דמתלפא
באשה אחרת שהלך בעלה למדינת הים
אבל להצריכה גט אי איפשר שלא
(* תאסור *) (ת') אשתו על זה ואיכא
למימר כיון דמתלפא מצריכי' לה גט כדי
שיאמרו עלי' הרואה זו שלא דאה אחות'
גרש זה ונשא זה זכין נמי משום שמא יבא
גיסו קודם לאשתו ויאמרו גרש זה ונשא
זה ואפי' כן אין אוסרי' אשתו עליו שכל
הרואה אשתו שהיא קיימת אין לחוש
לכלום ואע"פ שאחותה מגורשת בגט
מבעלה של זו :

ואמר ר' יוסי (מבעלה) ע"פ ב"ד

דפוסל ע"י אחרי' משום גזרה
פוסל ע"י עצמו פי' לדברי הכל לר' יוסי
צריכה גט ואע"פ שאין לתלות נשואין
בתנאי אם אתה אוסר זה ונותן גט ומתיר
את זו שויתנהו למילי דרבנן חוכא
וטלולא הילכך שתיהן שוות ואיפשר
לפרש דכולי עלמא בעלמא באשת איש
שנשאת בין ע"פ ב"ד בין ע"פ עדים כרבנן
סבירא להו דאמרי חוששין לה משום
שמא יאמרו גרש זה ונשא זה ולא תלינן
לקולא אלא הכא כיון דאיכא אשתו ליכ'
למימר הכי ולא אסרוה אלא גזרה משום
אשת איש שהלך בעלה לבדו הילכך
בשני עדים אין מהמירין עלי' לגזר ברה
בשביל אחרת אבל בעד א' צריכין אנו
להחמיר עלי' מ"מ שאלמלא חומר
שבסופ' לא הי' עד אחר מהימן עליה
בתחלת' ומש"ה לא מייתי בגמ' רישא
דקתני מותרת לתזור לו ומיהו ר' יצחק
נפחא לית לי' הך סברא אלא לתנא קמא

חדושי רמב"ן יבמות פרק עשירי

בין ע'פ'ב'ד בין ע'פעריס אשת גיסו אסיר'
ודאמר לעולם אסיפא פרש"י ז"ל אסיפא
כדנקיט ואזיל סדרא דמתני' בנשאת בעד
ולא היא אלא לעולם אסיפא היינו את'ק
נדקס'ד מעיקרא ובין בעד (* אתר *)
בין בשני עדים ודלא כר' שמעון :
אשתו וגיסו דליכא למימרתנארה
הוה לה בנשואין וכו' קשיא
לי אכתי לישנא דמתני' קשיא דכל שאינו
פוסל משמע דמילתא פשיט' היא דאינו
פוסל ות'ק הא לא מורה בה ואיכא למימ'
דכיון דאשתו וגיסו אינו פוסל ע"י אחרים
אלא משום דמחלפא מש'ה קאמר וכל'
שאינו פוסל ע"י אחרים מפני שאינו פוסל
ע"י עצמו כלומר שאינו ברין לפסול ע"י
עצמו וא"א לפסול ע"י אחרים א"נ לא דרוק'
ג"א ה'ק אינו פוסל ע"י אחרים וכל שאינו
פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו :
דף צ"ו ע"א מתני' בן ט' שנים
ויום א'

הוא פוסל ע"י האחין וכו' פי' דביאת בן
ט' שנים כמאמר שויה רבנן פרש"י ז"ל
ביבמה הואיל זקוקה לו שויה רבנן
כמאמר הא נראה מדבריו דאף ביבמה
מדאורייתא לא קני כלל וקשיא לן היא
דאמרי' בפ' אלמנה לכ"ג (דף ס"ח) סר"א
הואיל ומדאוריית' קניא לי' ליכול קמ"ל
עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדולותו גרסי'
בפ"ק דקדושין (דף י"ט) אשת איש
פרט לאשת קטן ואוקמה אב"י ביבם בן
ט' שנים ויום א' הבא עלי יבמתו סר"א
הואיל ומדאוריית' קניא לי' לחייב עליה
משום אשת איש קמ"ל אלמא מדאוריית'
קניא לי' ויש לפרש לדבריו דהכי קאמר
סר"א הואיל ומדאורייתא קנוי' לו מקנין
אחיו שהיא זקוקה לו בביאת כל הדין

ליכול קמ"ל וכן בפ"ק דקדושין סר"א
הואיל ומדאורייתא קנוי' לו משום זיקוקה
וזה ביאתו ביאה ליקני לה ולחייב עליה
משום אשת איש קמ"ל ואפ"ה פטרה
רחמנא ללמדך שאינו קונה אותה כלל'
והיינו דאמרי' קניא לי' ולא אמרי' קני לה
ובמקצת נוסחאות סייע לזה דגרסי סר"א
הואיל ומדאורייתא תויה לי' ואינו מתוויר
דהא דאמרי' בפ' אלמנה לכ"ג קמ"ל עשו
ביאת בן ט' כמאמר בגדול קשיא שהוא
בא לגרוע ואינו ג"א מוסיף שהי' לו לומר
קמ"ל דלא קני כלל מדאורייתא ומההיא
לישנ' משמע קמ"ל שאע"פ שמן התורה
קנה חכמים גרעו ביאתו ועשאוה כמאמר
ומדבריהם אינו אוכלת ורש"י עצמו ז"ל
לא פי' במס' קדושין כן שזה לשון פירושו
שם מדאורייתא חויה ליה כלומר זקוקה
לו וביאתו ביאה לכל דבר וקנאה ליורש'
פדתנן בן ט' שבא על יבמתו קנאה זהכי
נמי משמע התם במס' נרה בפ' יוצא
דופן (דף מ"ה) דתנן בן ט' שנים ויום
א' שבא על יבמתו קנאה ואינו נותן גט
עד שיגדיל ואקשי' עליה בנמ' ולכשיגדיל
בגט סגי לי' זהא תניא עשו ביאת בן ט'
כמאמר בגדול הא מדקתני קנאה משמ'
ליורשה וליטמא לה ולשאר כל הדברים
אלא שאינו נותן גט עד שיגדיל ויבעור'
זאילו משום מאמר אינו קונה אותה
לכלום ומדקס'ר נמי דבגט לחודי' סגי לי'
ומקשי' עשו ביאת בן ט' כמאמר ש"מ
מדאורייתא קנאה לגמרי' אף בזו יש
לעיין וכי היכן מצינו קונה לשאר הדברים
ולא לדברים האמורים בפרשה לפטו'
בגט ולפטור צרה מן היבוס אלא הכרעה
של שית יש לנו להכריע חוץ משתי
הסברות של ר"ש דמדאוריית' קונה אותה
לכל

חרושי רמב"ן יבמות פרק עשירי פה

בירושלמי אשמע דלרב דאמר קנה לכל
 בביאות שוגג כי פטר רחמנא אשת יבם
 בן ט' ממיתה גזרת הכתוב הוא ביבם ולא
 בשאר שוגגין ולשמואל כשם שזו פטורה
 כן כולן פטורות משום שלא ריבה הכתוב
 שוגג כמזיד אלא לדברים האמורין
 בפרשה ודילמא מהתם גמד לה :

לכל דבר שליבוים אבל מדבריהם עשו
 אותה כמאמר לגמרי ומתני הכי קת"י
 קנאה להצריכה גט לכשיגדיל והיא
 דקני לה מדין תורה טעמא דמילת'
 כדתני עלה בתוספתא במכלתי זה
 הכלל כל ביאה שצריכה דעת אין ביאתו
 ביאה אין צריכה דעת ביאתו ביאה וכן

פרק נושאים

יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה
 קלה וכ' שבמשוחררין דהא עבד מותר
 באמו ובבתה כראיתא בפרק ד'
 מיתות (דף כ"ט) ומשום הכי כל
 היכא דמיקרו בשמא דאבוהון שרו ומאן
 דאסר משום דקרו לי נמי בני פלוניתא
 ואתי לאחלופי בישראל כדלקמן :

אי אמרת בשלא אסירי היינו דקתני
 אפילו זכו פי' ואף על גב דלאו
 דוקא הוא משום דהורתו ולידרו שלא
 בקדושה אסירי מדרבנן והורתו שלא
 בקדושה ולידתו בקדושה אסירי
 (היינו דקתני אסירי זכו פי') מדאוריית'
 כדקתני לקמן וחייבין נמי כרת אעפ"כ
 קתני אפי' לאיסור' משום דפשרי
 אמהות דמו והידה במשמע שיהו מותרין
 לגמרי :

דף צח ע"א גר שהיתה הורתו שלא
 בקדושה ולידתו
 בקדושה פי' והוא הדין להורתו ולידתו
 שלא בקדושה שישלו שאר האם כדי
 שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקלה
 והאי דנקיט הכי למעוטי הורתו ולידתו
 בקדושה דכיון דרמי ליה ישראל גזר ביר'
 מאיר דילמא אתי לאחלופי בישראל
 אפי' בשאר האם ואפי' נולדו אותם
 קרובות

דף צ"ז ע"א

הא דתנן הנטען
 מן האשה זכו'
 ואוקימ' לאחד
 מית' נושאים ראיתי לבעל הלכות ז"ל
 שאסר מחיים בכל קרובותי' באמה ובא'
 אמה ואם אבי' בבתה ובת בתה ובת בנה
 ובאהותרה וכן כתב הרב רבי משה
 הספרדי ז"ל ולרבריהם הא דתנן אמה
 ובתה ואחותה משום דהניאמן דכל
 עריות דידה ואמה ותולדותי' ובתה
 ותולדותי' קתני :

ודאמר' זכאן נאמרה קיחה לומר
 לך דרך ליקותין אסרה
 תורה (* אי קשיא *) הא תינתא אמה
 ואחותה בתה ובת בנה ובת בתה מנא לן
 יש לומר הא גמרי' זמה זמה ולרבי
 כולהו כתיבין :

דף צ"ז ע"ב כי פליגי מן האב

ומן האם פי'
 דאלו בעודן עכו"ם אין להם קורבא
 לעכו"ם אלא בשאר עצמם מן האם
 אבל משום אישורתאין להם אלא
 בעולת בעל בחיי בעלה שאסורה
 להסמת הותרה אפילו לקרובים
 הילכך ליכא למיחש להחיא טעמא
 דאמרו בפ' כיצד (דף כ"ב) משום שלא

הרושי רמב"ן יבמות כרך אחד עשר

קרובות עכו"ם כך פירש"י ז"ל במסכת
 סנהדרין (דף כ"ט) ולא מחזור דכ"ש
 הם משום דכשתי אמהות דמיאן זחכמי
 הצרפתי ז"ל נחלקו בדבר יש שפירשו
 דה"ה להורתו ולידתו בקדושה וה"ה
 להורתו ולדתו שלא בקדושה והא דנקט
 הכי ולא קתני סתם משום דהורתו ולידתו
 בקדושה דלא פסיקא לי' דהא באותן
 שנולדו בגירותן אפי' בשאר האב אסורין
 מן התורה וקמ"ל נמי שאפילו לידתו
 בקדושה אין לו שאר (האב) (*האם*)
 ואין צריך לומר הורתו ולידתו שלא
 בקדושה ואחרים פירשו שאם היתה
 הורתו ולידתו בקדושה מותר אפילו
 בשאר האב דישראל גמור הו"ל ולא
 אמרינן בי' שמא יאמר באנו מקדושה
 חמורה לקלה ואחר' פירשו שאם היתה
 הורתו ולידתו שלא בקדושה אין בשאר
 האב יוצא דכיון שהי' עכו"ם גזרינן שמא
 יאמרו אבל לידתו בקדושה משום
 דמחליף בישראל הוא אסור בשל אם
 ולא בשל אב ולשון הזה אינו עולה במס'
 סנהדרין (ס) דהתם משמע בטעמא
 לר' מאיר משו דהני חסירי לי' בעודן
 עכו"ם וגזרה שמא יאמרו ושיטה דסיפא
 נמי משמע דאפי' בשתיהן שלא בקדושה
 הכי דיני' כמו שאפרש והדברים מראין
 כדברי האומר שה"ה לכולם ופי' הבריית'
 נשא אחותו מן האם יוציא משום שבעודו
 עכו"ם נמי היתה אסורה עליו שכל שאר
 האם אסור לבני נח כדודיש בסנהדרין
 לאמר זה גלוי עריות אבל בשאר האב
 לא מרבינן משיס דרחמ' אפקרי' לזרעי'
 ואפי' בעודן עכו"ם דכי כתברחמ' וזרמת
 סוסיס זרמתם בעודן עכו"ם כתיב אחורת
 האב מן האם אע"פ שהי' שאר האב בפי'

דיבה אותם הכתיב ע"כ יעזוב איש את
 אביו ואת אמו זו אחות אביו פי' מן האם
 שאלו מן האב מותרות היא דכתיב ויקח
 עמרם את יזכר דודתו אחות האם מן
 האב לד' מאיר גזירה משום לתאדהנך
 ורש"י ז"ל פי' כאן טעמא דברייתא כולא
 משום גזירה דילמא אתי למינסב שאר
 דאם שנולדה בגירות ולדבריו דוקא
 בלידתו בקדושה אבל במסכת סנהדרין
 פי' כדאמרן ובגמ' מוכח דתניא התם כל
 ערוה שב' ד' ישראל ממיתין עלי' בן נח
 מוזהר עלי' אין ב' ד' ישראל ממיתין עלי'
 אין בן נח מוזהר עלי' דברי ר' מאיר
 זחכ"א הרבה עריות יש שאין ב' ד' ישראל
 ממיתין עליו ובן נח מוזהר עלי' והוינן בה
 ואמר ר' מאיר כל ערוה שב' ד' ישראל
 ממיתין עלי' בן נח מוזהר עלי' אבל חייבי
 כריתות לא והא תניא גר שהית' הורתו
 וכו' פי' וכיון דאית להי בגירות אחורה
 מדרבנן ש"מ בעודן עכו"ם אית לרו
 מדאורייתא דמשום שמא יאמרו באנו
 מחמורה לקלה גזרו בהו ומפרקי' הא ר'
 מאיר ליבא דר' ליעז' הא ר' מ' ליבא דר'
 עקיבא דתניא ע"כ יעזוב איש את אביו
 אחות אביו ואת אמו אחות אמו דברי ר'
 אליעזר ר' ע' אומר אביו אשת אביו אמו
 אמו ממש פי' ר' מאיר אליבא דר' ליעזר
 מדבי דכל העריות מלאמר או מאיש איש
 אבל ר' מ' לר' עקיבא לא מדבי מלאמר
 אלא כעין אותן שפרט בהן הכתוב דהיינו
 חייבי מיתות ורבנן פליגי עלי' דר' מאיר
 ואמרי הרבה עריות יש שאין ב' ד' ישראל
 ממיתין ובני נח מוזהרין עלי' וטעמיהו
 דרבנן משוה דאית להו איש איש לרבות
 כל העריות בישראל ואפי' שלא כעין אותן
 שפרטן בהן הכתוב ורכולי' עלמא בשאר
 האם

חרושי רמב"ן יבמות פרק אחד עשר פה

אישות לית להו אלא אשת אב שנבעלה
שנתרבת' בהן לדברי ר' עקיבא והא
דקתני מותר באשת אחיו ובאשת
אחי אביו פי' מן האם ואף על פי
(שנקראה) (* שבנקבה *) ערוה אפי'
ר' ענמי מודה בה אבל הא דתני ושאר כל
העריות דהיינו אשת אב מותרות לו דלא
כר' ע' דלר' ע' באשת אב הא איכא למגזר
משו' שמא יאמרו ולא הזכיר כלתו משו'
דבגר שהיתה לידתו בקדושה עסקינין
וכלתו אסורה לו :

דף צ"ח ע"ב והא דקתני נשא

אשה ובתה

מוציא אחת וכו' אגר דעלמא קאי שהיה
הורתו ולידתו שלא בקדוש' וכן בירוש'
וש' מדרישא לאו דוקא הני דיני בלידתו
בקדושה ומדקתני הכי משמע דבעודן
עכו"ם אשה ובתה מותרת לו כרין בני נח
וזו שגזרו בגירותן טעמ' משום דכיון שיש
להן שאר בעודן עכו"ם יאמרו מותר ליש'
אשה ובתה בישראל וכן נראה בשתי
אחיות מן האם והא דקתני אשה ובתה
משום דבעי למיתני עלה מתה אשתו
מותר (באחותו) בחמותו כך נראולי
פירושי שמועות הללו ונמצא עכשיו לפי
מה שאמרנו שכל שלשה דורות של מטה
דירי' דהיינו בתו ובת בנו ובת בתו וכן בת
בנה של נקבה מותר' בגרי' וכן איסורי
אישות של מטה כגון כלתו וכן אחות
האב בין מן האב בין מן האם כדברי ר' ע'
ואחו' האם מן האב ואם חמיו נמי מותרו'
אבל בזרעה של אשה כגון אחותו מן הא'
או מן האב ומן האם ואחות האם מן האם
ושני דורות למעל' אמו ואם אמו וכן אשה
ובתה ובת בתה חמותו ואם חמותו כולן
אסורות לו וכן שתי אחיו' מן האם אסורו'

על

האם נתרבו בהן כל העריות אבל בשל
אב אין להם שאר כלל אלא משום גזירת
הכתוב לר' אליעזר באחות האב מן האם
דאלו מן האב שריא אלמא חרושה הוא
בזו ולא באחרת ולר' ע' באשתו והיינו
דגרסי' התם (ס) אמר רב הונא עכו"ם
מותר בבתו פי' משום שאין חוששין בהן
לזרע האב ואף על גב דאית להו חיים
ולענין ירושה נמי אמרינן (קידושין דף
י"ח) עכו"ם יורש את אביו דבר תורה
התם שאני דגליבי רחמנא אבל לענין
עריות לית ליה דרחמ' אפקרי'
לזרעי' בין בעודן עכו"ם בין
בגירות והיינו נמי דאיצטריך לרבווי
בירושה וה' נמי בעריות דאישו'
כגון אשת קרובים דמותרות בעודן עכו"ם
דגבי עריות קיחה כתי' בהו ואינהו קיחה
לית להו ולא גמרי' מדאשכחין להו אישו'
באב דחדוש הוא דהא אפקרינהו רחמ'
לזרעייהו כרפרי' והרי יעקב נשא שתי
אחיות ואלמלא היו אסורות היו תכמים
צריכין לפרש שלא היו אחיו' מן האם ולא
פרשו כן בשום מקום והרי יהודה אמר
על תמר כלתו צדקה ממני ואלו היתה
אסורה משום כלה אכתי חייבת היא
מיתה דעריות והא דכתיב ולא יסף עוד
לדעתה מפני שהיתה זקוקה לשילה לפי
מה שהיו נוהגין ביבומין ודקתני כל ערוה
שב' ד' ישראל ממיתין עלי' בן נח מוזהר
עלי' אעריות דשאר קאי ור' אהו
אעריות דאישות חזק דקת'
מקשי אבל חייבי כריתות לאוהתני'
וכו' ולא מקשינן נמי מגופה דהא איכא
דחיבי מיתות דאישו' כגון אשת אב וכל'
דישראל ממיתין עליהן ולבני נח שריאן
לאירך ברייתא אלא ש' מ' לכולי עלמא

חרושי רמב"ן יבמות פרק עשירי

עליו וכן דעת הרב ר' משה הספרדי ז"ל
 דבתה שנתגיירה מותרת לגר ובפלוגתא
 דרב אחא ורב ששת (לעיל דף כ"ו)
 פסק רבינו הגדול ז"ל לחומרא הילכך
 אף אשת אחיו מאמו או מאביו ומאמו
 שנשאה כשהוא גר אסורה עליו וכיון
 דקתני ברייתא ומות' באשת אחיו ובאש'
 אחי אביו ובאשת אביו ומוקמי' לדב' שש'
 אשת אחיו דנסבה כשהוא עכו"ם אף אש'
 אחי אביו ואשת אביו בהכי מתוקמין כך
 כתב הרב ר' אברהם בר דוד ז"ל ודוקא
 באשת אחי אביו מאמו שאלו בנקיבה
 ערוה וגזרו על אשתו בגירות אבל מאביו
 מותרת דלא עדיף מאחיו כדאמרי' לעיל
 מן האב ולא מן האם דכולי עלמא לא
 פליגי דשרי ולא דוקא במשוחררי' אלא
 ה"ה לגרים כדמוכח' שמעתא ובהכי קתני
 בהני מתניא אתא דלעיל בגר אשת אחיו
 מאמו וא"ת קשיא אשת אביו דהא בעורן
 עכו"ם לר' מאיר אליבא דר' אליעזר לית
 לי' ויהיכי קתני לה בהך ברייתא דוקא
 דנסבינהו בשחז' עכו"ם אפי' נסבה אביו
 בשחז' עכו"ם נמי לישתרי שאני התם
 דגזרו בה משום אמו בגירותו ואשת אחי
 אביו לא נתחזור לי דאיסורא דידה משום
 גזרה לר' אליעזר היא כדמוכח בשמעתא
 דבמסכת סנהדרין כדאמרן אכל לר' ע'
 שאר (האם) (* האב *) הוא ולא
 גזרו בגרים וזה ר' משה הספרדי ז"ל
 כתב כהבורו דאשת אחיו מאביו ואשת
 אחי אביו ואשת אביו ואשת בנו וא"ע פ'
 שנשאו אותן משנתגיירו מותרות וכן
 נראין הדברים דא"ע ג' ברייתא כולה
 רישא וסיפא ודאי בשנשאו בעורן עכו"ם
 מיהו בגירותן לא קתני בה הכא מירי
 אלא הני אסירא ונהגי שרו ועוד דלפום

מאי דקיימא לן הכי הוא דאשת אחי אביו
 ודאי אליבא דהלכתא שריא בלא ספק
 ואפי' לכולי עלמ' גמי משמע דשריא בין
 נשאה כשהיא עכו"ם בן נשאה (בעור'
 עכו"ם) (* בגירות *) כדכתי' ומיהו
 באשת אב נשאה בעודה עכו"ם ודאי שרי'
 ומאן דמוקי הך מתניתא בנשואן בעורן
 עכו"ם אפי' כר' ע' אתיא לי' היתירא דאש'
 אב דנשואין דבעורן עכו"ם מירע יריע
 דליתנהו אלא כזנות בעלמא לגבי ישראל
 ולא אמרי' בהו בא לו מקדושה חמורה
 לקלה תרע דאמרי' בגמ' כשהוא עכו"ם
 מאי למימרא וכו' אבל בנשאה אביו
 כשהוא גר יש לו מר דאסירא משום שמא
 יאמרו וי' ל' שלא יאמרו כלום בצד דאב
 שהדבר פשוט אצלם שאינו מהזיקים
 אותם בהפקד הזרע אי משום דשטיפו
 בזמה אי משום דאין להם קורבא באב
 אלא זו בלבד וחדוש הוא להם . וזהו
 טעם הרב הנזכר ז"ל כדכתי' וכן עולה
 משמועה זו דאחות האב מן האב לא
 יכנוס לכתחלה ואם כנס יקיים זה רב ר'
 משה הספרדי ז"ל מתיר לכתחלה ודואה
 אני דבריו שלא אמרו לכתחלה לא יכנוס
 אלא לדברי האומר אחות האב מן האב
 יוציא דכיון דמצינו להם אחוה בצד האב
 איכא למיגזר בהא משו' הנך אבל לדין
 כיון שלא מצינו להם שאר האב כלל לא
 באב ולא באם אפי' לכתחלה נמי כנס
 אבל בירושלמי מצאתי לשון אחר ושאר
 כל העריות כנס אין מוציאין מידו לא אמ'
 אלא כנס הא בתחלה אפו' אבל רש"י ז"ל
 סובר שם במס' סנהדרין דההי' דקתני כל
 ערוה שב' דישראל ממיתין עלי' בן נח
 נהרג עלי' כלל הוא אפי' לאישורת
 ואוקמוה לר' ע' דאמ' חייבי מיתות כתיבי
 בהו

חרושי רמב"ן יבמות פרק אחד עשר פז

בהו דאישות ולא אישות ומינייהו גמרי'
לכולהו חייבי מיתות והאדקתני איך
ומותר באשת אחיו ר' אליעזר היא דאמר
קורבא דאחיה כתיבא בהו דאישות לא
כתיבא ונראה שהוא גורס שם בתחלת
השמועה ואמר ד' מאיר כל ערוה שב' ד'
ישראל ממיתין עלי' בן נח מוזהר עלי' אין
ב' ד' ישראל ממיתין עלי' אין בן נח מוזהר
עלי' והתניא זכו' ואין הגרסא בנוסחאות
ישנות אלא כמו שכתבתי למעלה ועוד
דלרבריו אף דרבנן אדרבנן הוה קשיא
זעור דאם כן לרבנן דפליגי עלי' דר' מאיר
אליבא דר' (מאיר) עקיבא איתרבו להו
חייבי פדיתו מאיש איש ואפי' איש' דבין
לרבנן בין לר' מ' אית להו קורב' דאישות
זאשת אחיו ואשת אחי אביו ואשת אביו
זהכלה כלן אסורות הן דגזרי' בהו אפי'
נסבינהו כשהן עכו"ם ואפיקתה לכולהו
שמעתין מדר' ע' והלכתא ואוקימתא לר'
א' עזר ועזר פרש' ו' ל' שם בסנהדרין דכי
אמר רב הונא עכו"ם מותר בבתו בין לר'
אליעזר בין לר' ע' דקסבר לא ילפי' אינך
ערוה מהנדך דכתיבי בהאי קרא מדפרט
כל הני ש' מ' דוקא כתבינהו ואם כן לרב
הונא אליבא דר' ע' ליכא למיסר בגירורת
משום שמא יאמרו אלא אמו ואם אמו
ומיהו סוגיין לא אולא הכי אלא כל שאר
אחיה מן האם אית להו מדפליגי באיסורי
אישות דאחיה מן האם הא באחוריה
גופה אסירן ובזה אין פירושו נכון כלל
דאם כן הני מתניא' הו' תיובת' דרב
הונא ועוד מאי שנא בתו דנקט :

היא מאי קולשא כולהו נמי דאחיה נמי
חייבי כריתות היא וכריש' הנשרפי'
בסנהדרין (דף ע"ו) אמר' רבא אמר
חמות לאחד מית' איכ' בינייהו ד' ישמעא
סבר חמות לאחד מיתה בשריפה ור' ע'
סבר איסורא בעלמא זאי חייבי כריתות
היא לא אמר' איסורא בעלמא זמיר'ו
מדאורייתא היא דאי מדרבנן הוה ל'
למימר ור' ע' סבר מדרבנן בעלמא ועוד
דא' כ' ליתני גבי שניות לא איסור' דאורי'
דכתי' אדור שוכב עם חותנתו וכן פרש'
שם זה' ה' לאם חמותו וחמיו והכי משמע
לעיל בפ' האשה (דף כ"ד) וכולן בכלל
חותנתו אבל שריפה וזכרת ליכא הילכ'
קידושין תופסין בהן אבל בעל הלכות
נדולות ז' ל' כתבשהיא בכרת זהר' משה
הספרדי ז' ל' שהסכי' על ידו זאינו נכון וכן
הרב ז' ל' שכתב בכתה ובת בנה ובת בתה
של אחד מיתת אשתו הרי אלו בכרת
ואין בהן משום מיתת ב' ד' בחמות ואינו
מחזור שלא הוזכר דבר זה בשום מקום
והרי כאן אמרו נשא אשה ובתה מזציא
אחת ותנו מותר בהמותו לאחד מיתה
משום דקלשה איסורה ואלו בכתה אסור
לעולם וכן בפ' האשה דבה (ס"ס) אקשי'
איר' ע' ליתני נמי חמותו ולא עלה על
דעת למיקשי ליתני נמי (אשה) בתה
ובת בנה ובת בתה מחמות בפ' אלו הן
הנשרפין (דף ע"ה) לא לכלל הוקשו אלא
מה להלן ענש והזהיר אף כאן ענש
והזהיר (ועוד) ומיהו מינה זבי' בעינן
עונש כאזהרה ועוד דחלכ' דון מינ' ואוקי
באתרה (בסוף) בשבועות העדות (דף
ל"ט) ובאזהרה ופרת עשה הכתו' בתה
ובת בנה לאחד מיתה כמתיים וכן לא
לפרו כרת לחמות לאחר מיתה מבתה

חרושי רמב"ן יבמות פרק אחד עשר

נוטלין אותו מעצמם ומשום הכי לא
 מיתני בי' נותנין לאש' תחלה ועוד דאיכ'
 משום יחוד :

דף ק' ע"ב הא דאמרי' וממאנת
 מיילדה קשה לי

והא אסיקנא שמא תתעבר ושמא תמות
 ואפי' לפי מה שפירשנו בפ"ק (דף י"ב)
 בניס הרי הן כסימנין משעת העיבור
 משכחת לה כגון שהיתה בת י"ב שנים
 ויום א' ומאנה ויצאה ונשאת ונתעברה
 תוך שלשה זילדה באנו בספק עלי' שמא
 מן הראשון ואין מיאונה כלום שמא מן
 האחרון ומיאונה מיאונין עד שעת עיבור'
 ואפשר דלהיא לישנא אחרינא איתמר
 דאמרי' שמא תתעבר (ושמא) ותמות
 ממשומיהו לא דחי' מסקנא בדוכתא
 מסוגיא בעלמא :

אלא אוהרה שמענו ממנו זכרת מחיים
 דומיא דעונש דכתי' בדידה ולאחר מיתה
 לאיסורא נתרבית מדוכת' אחריתי וצ"ע:
דף ק' ע"א הא דאמרי' מעשר עני
 המתחלק בתוך
 הבית מפורש בספרי דתני כתוב א' אומר
 מקץ שלש שנים תוציא את כל מעשר
 תבואתך והנחת לומר שמניחו בגורן
 ועניים נוטלין אותו וכתוב א' אומר כי
 תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך
 ונתתה הא כיצד עד הפסח מחלקו בבית
 מכאן ואילך מניחו בחוץ פי' שער הפסח
 זמן גשמים הוא והוא נפסד בגורן לפי'
 מהתחלק בתוך הבית וטוב' הנאה לבעלי'
 ומחלקי' אותו לאשה דליכא בבית משו'
 יחיד דשכיחי בה רבים מכאן ואילך
 (מניחו) ימות הקיץ הם ומניחו בגורן
 ואין בו טובת הנא הלבעלים אלא עניים

מצות פרק

וכו' ה'גרש"ז"ל אמר לי וכי חולצין
 במנעל אמרתי לו וכי מהראה מאיר
 לומר חליצה במנעל חליצתה כשרה ולא
 גרים התורה אמרה נעלו ולא מנעלו
 והכי כתיב בניסחתי עתיקי מלישנא דאמר
 רב יהודאי גאון ז"ל דנעל היינו מנעל
 דמנעל בדאורי' לא כתיב ומאן תנא ר'
 מאיר גיבא דמתני' דאמר חליצתו כשיר'
 ומשמע אכל לכתחלה לא זר' יעקב אמר
 משמיה דר' מאיר חולצין במנעל
 לכתחלה זר' יוסי לא חשב בתנאי משום
 דר' יוסי אתמוה מתמה דכי מאחר שלא
 ראינו לעולם לר' יהודא ב"ב שחלק
 במנעל מפני דוחק שום שעה ושמענו
 ממנו שאין חולצין בו מניין לנו (שאין)
 להכשיר בדעבר אבל לא חלק בדבר
 דדלמא

דף ק"בע"א

ה'גולענין חליצ'
 ער שיהו אביו
 ואמו מישראל
 מאי טעמא תרי בישראל כתיבי וכך בכל
 הנוסחאות ובהלכות וה'פ תרי בישראל
 כתיבי בפרשה חד בישראל ישראל כל
 דהו ואפי' הדיוטית ותר ולא גרים וכי
 איצטריך לאמו מישראל איצטריך דבין
 גר וגירות מקרב אחיך נפקא דהא אפילו
 בדיני ממונות פסול ורש"י ז"ל נרא שגורס
 מאי טעמא בישראל כתיב ופירש בישראל
 משמע שיהא ישראל מכל צדדיו וכבר
 פתבתי בפ' החולץ דעתו ודעת רבינו
 יצחק ז"ל בזו שאמ' רבא גרדן את חבירו
 גר וכו' (לעיל דף מ"ה):
 ומנעל לכתחלה תנאי היא דתניא

חדושי רמב"ן זיבנות פרק שנים עשר פח

דלמא ר' מאיר שמע ממנו או מאחרים
 שבדעבדה ליצתה כשרה ואין ללמוד
 מלכתה לה דעבר אי נמי תלתא דננאי
 גינהו זר' יוסי פסיל אפי' דיעבר ומיהו
 אנן לא אמרי' תנאי אלא בפלוגתא
 דאמוראי דהיינו מנעל לכתחלה ונחוספת'
 גרסינן לה הכי נמתי לו במה ראיתו
 במנעל או בסנדל נס לי וכי חולצין
 במנעל אמרתי לו א'כ מה ראה ר' מאיר
 לומר שהולצין במנעל ר' יעקב אימר
 משמו מודה הי' ר' מאיר שאין חולצין
 במנעל וזה הלשון יפה אלא שאין
 הנוסחא' בגמ' כן ובירושלמי לשון אהר
 בקי לך ר' יהודא ב'ב מימד נומי לי ר'
 שולחני הייתי בעירי תדיר נומיתי לו
 ראיתו חולץ מימד במה הי' חולץ במנעל
 או בסנדל אמר לי ר' וכי יש סנדל
 במקומנו אמרתי לו מה ראה מאיר לומר
 שאין חולצין במנעל וראיתי מי שכתב
 בהבורו מוקאמר (* וכי *) יש סנדל
 במקומנו ש'מ במקום שאין סנדל חולצת
 במנעל לכתחלה וכן הלכתא ורהדבר
 בהפוך שכיון שאין שם סנדל ואע"פ כן
 השיבו ממנה להברי ר' מאיר שאמר אין
 חולצין בו לכתחלה משמע שאף במקום
 שאין סנדל לא תחלוץ לכתחלה:
 קטרינן בי' מתנא אע"ג דמתנא חבל
 של גמיהוא בכל מקום נרא'
 בכאן דדוק' של שער ושל עור דהא לקמן
 בתרסיות דהיינו רצועות לא מכשר אלא
 בשל שער משום דהוא תחש:
 דף ק"ב ע"ב טעמא דלא חזינא הא
 חזינא חיישינן
 והתניא חליצתה פסולה עד שיתכונו
 שניהם (* כאחד *) הכי קאמר אע"ג
 דחזינא אין חוששין שמא כונו ואיבעית

אימא טעמא דלא חזינא היא חזינא
 חוששין שמא כונו . ה"ג בכולהו
 נוסחי וקשיא לן אדרבא ברייתא דקתני
 חליצתה פסולה משמע שפוסלת מן
 האחין . ואע"פ שלא נתכונו כדאמרי'
 לקמן (דף ק"ה) אלא לאחין כלומר
 פסולה ופוסלת לאחין ותנן נמי (לקמן
 דף ק"ד) החולצת מן הקטן חליצתה
 פסולה ואמרי' עלה (נדף ק"ה) זנדברי
 ר' מאיר אבל הפמים אומרים אין חליצת
 קטן כלום אלמא חליצה פסולה מסתמא
 פוסלת מן האחין והכי אמרי' במס' גיטין
 בפרק כל הגט (דף כ"ד) כל מקום ששנו
 חכמים גט פסול פסול ופוסל חליצה
 פסולה (פוסלת) (* פסולה ופוסלתה *)
 מן האחין ולקמן אמרי' בהדיא מינד
 איפסילא לה וכו' אלמא אע"ג דקיס לן
 דלא נתכונו פוסלת . ובתשובה לרב
 יוסף הלוי בן מאגש ז"ל תירץ דהא
 דאמרי' לקמן (דף ק"ו) מינד איפסילא
 לה אטעווי הוא דמטעי ליה כי היכי
 דליחלוץ לה חליצה מעליא א"נ התם
 איפסילא לה משום קריאה ורקיקה ולא
 מילתא היא דקאמר אטעווי מטעי ליה
 הא ברירנא מהני ראיות דודאי פסולה
 ופוסלת היא דקאמר משום רקיקה האך
 אפשר רקיקה פוסלת חליצה גופה לא
 הפסול מאהין ולשון אחר תירץ (טעמא)
 דהכי קא מקשין טעמא דלא חזינא היא
 חזינא חיישינן ומיפסילא מינייהו והא
 חניא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא
 חליצתה פסולה טעמא דאיכוון חד
 מינייהו הוא דחליצתה פסולה ומיפסילא
 מיניה אבל לא איכוין חד מינייהו כלל
 אפי' מיניה לא מיפסילא ומהדרי' הכי
 קאמר אע"ג דחזינא אין חוששין שמא

ח'ו"ש רמב"ן יבמות פרק שנים עשר

פוננו כלומר אין חוששין שמא כיוון אחד מהן והאי פירוקא נמי לא נהירא דבין שלא נתכוונו שניהם בין שלא נתכוון לא א' דינן שוה והא דקתני לה ברייתא בשנתכוון א' מהן קמ"ל דאפ"ה אינדה כשרה עד שיתכוונו שניהם אלא הכי נהירא ליטפי דהכי קא מקשין כיון דחליצה בעיא כוונה (* נהי נמי *) דכי חליץ בב"ד ולא מכוון פסול מפני מראית העין ואפי' בחליצה לתורה בלא רקיקה וקריא אבל הכא כיון דלא מיחונו כחולצין אפי' לפסול אינה חליצה דהא ליכא למיחש לשמא יתירו חלוצה לאחין והרי רקיקה בלבד פוסלת בב"ד כדלקמן ואלו רקיקה שלא בב"ד אין חוששין לה לכלום שהרי אי אפשר שלא רקיקה בפני אחד מהם ומפרקי חוששין לכלום שהרי אי אפשר שלא רקיקה בפני אחד שמא כווננו ואע"פ שלא נעשה בב"ד בינו לבינה נמי פוסלת היא מן האהין שהרי ר' עקיבא מכשיר נמי הוא :

לפי שאין נכנסין כמנעל וסנדל לעזר' פרש"י ז"ל דכתיב מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי ולא דאיק דקרא בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום כתיב ואפילו בלא מנעל וסנדל קאמר ובמסכת ברכות בפ' הרואה (דף ס"ב) מפיק לי' מדכתיב של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא :

דף ק"ג ע"א והא דאמר רבא מדריש' ר' מאיר סיפא נמי ר' מאיר לאו לאפוקי מדר' יוסי דלר' יוסי של עץ נמי מנעל הוה כדאמר רבא במסכת יומא בפ' בתרא (דף י"ט) שבמס'

אלא לאפוקי מיהא דתנן סנדל של סיארין טמא מדרס ואשה תולצת בו דבריד' עקיבא ולא הורו ואמר רבא גופי' בפ' במה אשה (דף ס"ה) לא הורו לנר' יוחנן בן נורי אבל ר' יוסי הורו לו וכבר פרשתי שם כמס' שבח בארנכה :

דף ק"ג ע"ב סנדל של עכו"ם לא תחלוץ ואם חליצה תליצתה כשירה . פרש"י ז"ל הואיל ולהלוב עביד ומשמשי עכו"ם לאו לשריפה קיימי דאית להו תקנתא בבטול ואי משום איסורי הנאה תליצה לאו הנאה היא דמצות לאו ליהנו' נתנו ואע"ג דהכא בעיא לאינסובי ובלא תליצה לא נסבי לה כיון דלא מעכב בה אלא מצוה לאו הנאה היא ולכתחלה לא תחלוץ מפני שנראת כנהנת ועוד דכל למצוה מאיס . ויש מפרש לכתחלה לא תחלוץ משום דנהנת שנשאת בו ואם תליצה תליצתה כשירה נהי דעבד' איסור' חליצתה לא מיפסלא ולא דאיק לי מיהא דגרסי' בפ' ראוהו ב"ד (דף כ"ח) רבא אמר אחר זה ואחר זה לא יצא הדר אמר רבא אחר זה ואחר זה יצא מאי טעמא מצות לאו ליהנות נתנו אלמא אי נתנו ליהנות כיון שאם יצא נהנה ועבד איסורא ואי לא יצא לא עשה ולא כלום ונמצא שלא נהנ' אמרי' דלא יצא :

ושל תקרובת עכו"ם נ"ל כגון שזבח שור לפני' ועשה מעורו סנדל אבל מה שפרש"י ז"ל שהקריבנהו ומסרורהו לפני' לשום דורון לא מתוור לי משום דבעי' משתבר כעין פנים כדאיתא בפרק ר' ישמעאל שבמס'

חרושי רמב"ן יבמות פרק שנים עשר פט

שבמס' עכו"ם (דף כ"א) :

דף ק"ד ע"א מה להלן בימין
 א"ת כאן בימין
 צריך לעיין אטר במה חולץ אי בשמאלו
 שהיא ימין כל אדם או בימינו שהיא
 (ימין כל אדם) שמאל כל אדם
 זהו אינו חולץ כלל . מצינו
 לענין תפילין שהן בשמאל שהאטר
 מניח בשמאלו שהיא ימין כל אדם
 ושולט בשתי ידיו מניח בשמאל שהיא
 שמאל כל אדם אלא יש לומר הרי
 ידבר כתיב יד כהה ואטר יד
 כהה שרלו זו היא ימינו של כל אדם
 וגבי כהן רחנן בכורות (דף מ"ה)
 השולט בשתי ידיו (* רבי *) פוסל
 וחכמים מכשירין ותנו רבנן אטר בין ביד
 בין ברגל פסול ויש מפרשין דהתם לאו
 משום דבעי עבודה בימין והא לית ליה
 ימין אלא משום דכחישותא איתחילה לי
 בימין ואע"ג דשולט בשתי ידיו כשר
 התם משום דבריות' אתחילה לה בשמאל
 אבל אטר כחישותא היא ודאי ורש"י
 ז"ל פי' שם משום דבעי עבודה בימין
 מדאמרי' בפ' ב' דזבתים (דף כ"ד) יד יד
 לקמיצה רגל רגל לחליצה אוזן אוזן
 לרציעה וזה שרוא אטר אין לו ימין
 ומסתייע האי פי' טדתנן במתני' דהלו
 מומין (דף מה) שולט בשתי ידיו
 ר' פוסל וחכמים מכשירין לא תנן אטר
 פסול לדברי הכל אלמא אינו פוסל
 (מכל) (* משום *) מום דלאו כחישות'
 ולא בריותא אית להו טפי משאר
 אינשי אלא משום שאין לו ימין
 הוה פסול וכאן דאין לו ימין אף
 לחליצה פסול שהרי עבודה וחליצה
 ממצורע למרנו יד יד לקמיצ' רגל רגל

לחליצה ובמס' חולין נמי בפ' גיר הנשרה
 (דף כ"ב) בעי ר' ירמיה בחר דידיה
 חולין זהו בחר מיפיה חולין ולא
 איפשיטה אלא דאי (בחר דידי') מהתם
 חולץ בזו ואח"כ בזו ומסרו לקמן הספק
 ואם אין לו ימין כמו שפירשנו אינו חולץ
 כלל וכיון שאין גמרא בדבר לא יחלוץ :
דף ק"ד ע"ב הא דאמרי' מאי טעמא
 לאו משום דלאו

בני קריאה נינהו ומסקנא הכי קשיא
 לן והרי חרש שדברו חכמים בכל מקום
 שאינו שומע ולא מדבר והדי הוא כשוטה
 וכיון שכן בלאו קריאה נמי היאך יחלוץ
 והא בעי' עד שיתכוונו שניהם ולקמן נמי
 בפ' ב"ש (דף ק"י) מוכת הכי דבחרש
 שאינו מדבר ואינו שומע עסיקי' וקאמר
 דמעכבא בי' קריאה ואמאי תעכב בהו
 (* דעה *) דהא בעי' כוונה ועוד דתניא
 בתוספתא חרש שנתלוצץ וחרשת שתלצי'
 והחולצת מן השוטה וכן שוטה שתלצת
 והחורצת מן הקטן וכן קטנה שתלצת
 תצא ושלשה עשר דבר בה והא שוטה
 קריא' לא מעכב' בה ומיעכב' בה דעה
 ואיכא למימר אע"פ שחרש כשוטה הוא
 לענין מצות מ"מ יש לו מקצת כונה
 בשאחרי' עומדים על גביו והא דתני הכא
 עד שיתכוונו שניהם לאפוקי חלץ לה
 ובכך אתה כונסה וכיוצא בה אבל
 נתכוין להוציאה ממנו בחליצה זו היינו
 כונו וחרש יכול הוה לכוין כוננה זו
 ברמיזה דדעתא קלישתא אית לי' ומשום
 הכי לא מעכבא בי' אלא קריאה אבל
 שוטה אין כוונתו כלום לעולם והא דתנן
 במסכת גיטין (דף כ"ב) הכל כשרין
 לכתוב את הגט ואפי' חרש שוטה
 נקטן ואקשי' והא לא בני דעה נינהו
 ואמר

חרושי רמב"ן יבמות פרק שנים עשר

זאמר רב הינא והוא שגרול עומד על גביו
 אלמ' אפי' שוטה כותב לשמה יש לומר
 קסבר דבהונא כתיבת גט לשמה כל
 דהו סני כלומ' אין צריך שיתכוון להוציא'
 אלא שיכתוב אותו על מנת ליתן אורתו
 לפלוני ומיהו טסקנא התסוהוא ששייר
 מקיס התורף דבעי' כוונה גמורה ואפי'
 חרש לאו צר הכי הוא ומיהו קשיא לי
 מתניתן אמאי קתני חרש וחרש' לישמעעי'
 אלס ואלמת וכ' ש' חרש וחרשת ויש לומר'
 רבותא קמ' ל' דאפי' הנך חליצתן פסולה
 שלא תאמר אינה חליצה כלל קמ' ל' :
 והא' דאמר' אי הכי אלס ואלמת
 נמי ואמר רב אדא הלם
 ואלמת בני דיעה נינהו קש' לי
 ומשמע דלא שמיע להוהא דתני'
 בפרק קמא דחגיגה (דף ב') חרש
 המדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו
 מדבר זהו אלס וזהו כפקחין לכל
 דבריהם ובירושלמי (בפירקין) פרק
 קמא דתרומות מצאתי גבי מתניתן דתנן
 התם ורש' שדברנו בו חכמים בכל מקום
 שאנו שומע ואינו מדבר אמר ר' יונה
 הדה אמרה דלית כללוי דרבי כללין
 דתנן חרש מדבר (* ואינו *) שומע לא
 יתרום וסברי' מימר מדבר ואינו שומע
 שימע ואנו מדב' חרש והתנן חרש שחל'
 וחרשת שחלצה והחולצת לקטן חליצת'
 פסולה ואמר ר' יוחנן שאינן באמר
 ואמרה ותני' חרש שדברו חכמים בכל
 מקום שאינו לא שומע ולא מדבר הדה
 מסייעא לר' יונה דר' יונה אמר לית
 כללוי דרבי כללין ולפי זה יש לפרש דחר'
 דמתני' קס' דרב שאינו שומע ומדב' עסקי
 מרלא קתני שוטה ולפום הכי מקשי' לא
 משום דאינן באמר ואמרה לפי שאין

אנו יכולין ללמדן ולהקרותן לא משום
 דלאו בני דעה נינהו (* אלא *) משום
 חרשותן בלבד ולית לן השתא הריהן
 כפקחין לכל דבריהם אלא כפקחין
 לחייבן במצות אבל חליצה שצדיכ' כונה
 אין להן דעת ומשום הכי אקשי' אי הכי
 אלס ואלמת נמי נימא דלאו בני דעה
 נינהו כיון דבתוש אחר אין להסדעת
 ופריק התם פימי הוכאיב להו אבל
 חרשות כאיבא דכולי' ראש הוא ואין
 להן דעת ומסקאנא משום שאינן בואמר
 ואמרה ואפי' במדברין ואינמי בשאינן
 מדברין . פי' ר' ינאי דמתני' משום
 האי טעמא נמי פסיל להו אע"ג דאיכא
 נמי משום דעת לפיכך אלס ואלמת נמי
 חליצתן פסולה משום קריאה ולא דוקא
 נקט חרש :

הא דמקשי' ברקיקה השתא במקום
 מצוה לא מעכבא קס' דמדנינא
 דאורייתא אסר לה דאלו משום גזרה
 דקיקה לאו כלום היא ולא מהזי לאינשי
 כחליצה ולפי' הקשו לר' ע' פשיט' ולא
 פסלא ולר' אליעזר שני דבריהם מתירין
 אין זה בלא זה כלום וסברי' לאוקמה כר'
 דכי הכי דהתם קדוש ואינו קדוש ה'ג'
 חליצה ואינו חליצה ומ'ס' מדרבנן הוה
 ומשום גזרה :

דף ק"ו ע"א הא דאמר לי' אבי
 לההוא דחליץ
 זיל הב לה מאתי' זון דאתני' בהר' ומסקנ'
 משט' אני בה עבדי לי' נרא' לי' שאין דינן
 לא בזה משום דכיון דאין החליצה תלו'
 בנתינת המעו' לפי שאין תנאי בחליצ' הוה
 לי' כשכירות בעלמ' ומחייב' לשלומי בכ"י
 הראוי לו ממנו אלא שאומר לה משטרה
 אני בכך אבל בשאר תנאין בעלמא כגון
 הילך

חרושי רמב"ן יבמות פרק שנים עשר צ

גרסת הנוסחאות אמר רב הונא
 חולצין אע"פ שאין מכירין
 וממאנין אע"פ שאין מכירין לפי אין
 כותבין גט חליצה אלא א"כ מכירין .
 ואין חוששין לב"ד טועין כלומר אין
 חוששין שמא יטעו ב"ד של אחריהם
 לומר הואיל וחלצו ראשונים מכירין היו
 ויבאו להתירה והוא הדין שאין חוששין
 לעדים טועין שיכתבו לה כלום אלא
 לפי לא הזכיר עדים משום דעדים אי לא
 כתבי ואישתמודענוה אלא סתם לאו
 כלום עבדי ולמכת' הכי ליכא למיחש
 גא א"כ קים להו במילתא דקמאי דכתבי
 ואישתמודענוהו . ורבא דירי' אמר
 אין חולצין אלא א"כ מכירין וכו' חיישי'
 לב"ד טועין כדאמרן שמא יטעו ב"ד של
 אחריהם לסמוך על הראשונים ומתירין
 לה התם (בגט פשוט) (* בישנוחלין
 (דף קל"ט*) משום דבי דינא בטר בי דינא
 לא דייקי ומש"ה לא אמר חוששין לעדים
 טועין משום דעדים א"נ כתבי גיטא אי
 לא כתבי ואישתמודענוהו ולא איהנו ולא
 מידי דבי דינא בטר עדי' דייקי ולמכתב
 הכי ליכא למיחש כדפרשי' ורש"י ז"ל
 גורס בדרכי הונ' חוששין לב"ד טועין ופלי'
 אם יכתבו לה עדים ראינו שחולצה
 בבית דין פלוני ואפילו לא כתבו
 בי' ואישתמודענוהו חיישינן שמא
 יסמכו ב"ד של אחריהם על גט זה
 להתירה פי' לפי אבל בשלא כתבו אין
 לחוש שמא תביא עדים לפני ב"ד שכיון
 שלא כתבו לה ראשונים כלום חוששין
 שמא לא נגמר להם ערו ואישתמודענוהו
 ולפי' לא התירוה בגט :
 ורבא דירי' אמר אין חולצין וכו' ולא
 חיישי' לב"ד טועין פרש"י ז"ל
 לא חיישי' שמא טעו ראשונים לומר
 חולצין

הילך גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז
 אם בא לתבעה בכ"ד ליתן לו אינה
 מתחייבת בכלום ואין לו עלי' אלא תנאה
 אם נתנה מתגרש' ואם לאו אינ' מתגרש'
 ובמה נתחייב היא הרי לא נגמר מעשה
 ביניהם שתתחייבו לשלם ואפי' חזרה
 אחרי' וואמרה לותן לי גט ואחן לך
 מאתים זוז ואע"פ שאם נתן סתם חייבת
 ליתן כיון שהתנה עלי' בע"מ אינה חייבת
 לשלם שחרי פיר' כפה שלה אם לא נתן
 יבטל מעשה :
 ודאמר' משטה אני בך עבדי ליה
 קשיא לי והא אמרי' התם
 (בב"ק דף קט"ו) ואם אמר לו (תן)
 (* טול*) דינר בשכרך והעבירני תייב
 ליתן לו דאמר לי' אפסדתן מיהא ה'נהא
 אית לי זכות בנכסים ובגופה של אשדה
 ואמר לה אפסדתן מיהא . ויש לומר
 דוקא ביבס שאינו הגון להקאמר' דכיון
 דמצוה מן התורה בחליצה דכתבי ודברו
 אליו ורמיא עלי' למיחלין לא מפסדת
 מיני' כלו ממאי דתוי לי' הילכך כשהתני'
 עליו יותר מן הראוי לו דמי ופטורה וכן
 נראה מפיר' שושמע' מינה דמי שהווא
 חולה וסמני' ביד חבירו שוין עשרים
 והתנה עליו ליתן הרבה ברמיחן מתמת
 אונס חליו אין לו אלא דמיהן אבל
 דפאהו יש לו שכרו משלם שוין מתו מכר
 לו והיא שוה דמי' הרבה . ויש מפרשי'
 דטעמא דמתני' משו' דחייב הוא להצילו
 משום השב' אבירה ומשום הכי אין לו
 אלא שכרו כפועל בטל ולרבריהם אין
 לרופא אלא שכר בשלה שלו ולא
 מסתברא דמרמי' לה לחליצה בשמעתי'
 דהא מ"מ ליכא עלי' חיובא ממש למיחלין
 ולישנא דמשטה אני בך נמי דיקא הכי
 כדפרישית :

חרושי רמב"ן יבמות פרק שנים עשר

חולצין ואעפ"י שאין מכירין ואינו מחוזה
 שאפי' בעדים אין חוששין בראשוני' שמא
 כתבו כלום שלא כדוין כדחני' התם בב"ב
 (דף קל"ח) גבי שכיב מדע שאמ' מנה יש לי
 אצל פלוני אין כותבין אלא א' במכירין
 לפי' גובה ואין צריך להביא ראיה. ויש
 לפר' האי אין חוששין לב' דטועין כמו אין
 לחוש לב' דטועין ולפי שאמר רב הונא
 חוששין אמר איהו אין חוששין ורבה ירב
 הונא בהא פליגי רב הונא סבר חולצין
 ואם אין כותבין אין לחוש שאין ב' דטועין
 בכך ורבה סבר אע"פ שלא כתבו לו
 כלום יש לחוש שמא יסמכו על ב' ד
 ראשון ולפי' אין חולצין אלא אם כן
 מכירין והיינו דמקשי' (מינה) בב"ב
 (ס"ס) מינה לומר שחוששין לב' דטועין
 סכירא ליה לרבה וכן כתב רבינו יצחק
 ז"ל בהלכותיו ואיכא דדאי אשמעתין
 למה אין חולצין וכותבין ונתירין אע"פ
 שאין מכירין והלא שנינו בפ' האומר
 שבקדושין (דף ס"ג) קדשתי את בתי
 ואיני יודע למי קדשתי ובא אחר ואמר
 אני קדשתי נאמן ואמר רב נאמן ליתן
 גט ואינו נאמן לכנוס נאמן ליתן גט אין
 אדם חוטא ולא לו ומסתבר דלאו קושיא
 היא כלל שאם לא היו מכירין שזה שם
 האי שוראי הרי אמרו צריך להכיר שם
 האיש בגט וה"ה לשם האשה חוששין
 שמא אסיק אנפשי' שמא דפלוני בעלה
 כדי להוציאנה מתחתיו ואף כהן שמא
 העלה שמו כשם יבמה להוציא' סמנרה
 ולקחתה לעצמה במדינה אחרת וכן נמי
 אפי' במכירין והוחזקו בשמו מכיון שחלץ
 לה בכאן כב' דהרי פסלה עליבמה
 וחוציאה ממנו אומדין אח אחר ה"ה
 למת שבא וחלץ לה כב' דפלוני ונמצאת

פטורה מן היבמין הודאין לכשיבאו
 הילכך חוששין להם שמא זרה רוצה
 להוציאה מידם ולנשאה לעצמו כמו
 שאמרו בגיטין. אבל התם אלו אתי
 אחרינ' ואייתי עדים שהוא קדשה אחרון
 נאמן מש' הסמכי' עלי' דהאי השתא
 עד דאתי סהדי וליכ' למיחש למידי שמא
 ישאנ' במקו' אחר שאם שניהן רוצין עכשיו
 נמי יכולין לילך ולינשא בכל מקום בלא
 גט ותאמר פנוי' אני ואם חוששין לחומר
 שבסופה אם יבא המקדש ועדין עמו מזה
 הועיל בגיטו עכשיו נמי יש להם לחוש
 וא"ת שמא יהא שמו בשם אותו שקדש
 כבד אמרו שני יוסף ב' שהרדין בעיר
 אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני
 זה כדאי' בגט פשוט (דף קס"ז) גמרו
 של דבר כל שאו' יבא בעל ודאי והיא
 פטורה ממנו אין נאמן חוששין להן וכל
 שאלו יבא ומקלקלת נאמן ליתן גט
 זבירו שלמי במס' קדושין רב הונא בשם
 רב נאמן לכנוס מתני' פליגא על רב
 המביא גט ממדינת הים ואמר בפני
 נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו
 חמן הוחזקה אשת איש בפני הכל ברם
 הכא לא הוחזקה אשת איש אלא בפני
 שנים לכשיבאו שנים ויאמרו זהו שקדש
 זפירושו כענין שאמרנו דהתם הוחזק
 אשת איש ודאי ואפי' באה עכשו ממדינת
 הים יש לחוש שמא זה שמוציאה
 מתחת בעלה שיבא אחרי' אבל הכא
 כיון שאין כאן גט אלא מזה או שכונס
 אין לחוש שהרי אם יבאו עדים ויעידו
 שאחר קדש יוצאה היא מידו של זה
 ובנתיים יחוש לעצמן :

דף ק"ו ע"ב קוראה וקורא כתבו
 הגאונים רבינו ז"ל

חדושי רמב"ן במות פרק שנים עשר צא

כלשון הגאונים עמד ואמד מלמד שאין
 אומרים דברי פ' אלא בעמידה ולפי'
 הוצרכתי לפרש שמועה זו שבפ' ואר"ן
 מגלחין כך קריעה מעומד בדיעבד מנ"ל
 אילימ' מאיב אלא מעתה ועמד ואמר
 הכא נמי דדיעבד פסולה והתניא חליצתו
 כשרה ופריק התם מי כתי' ויעמד ויאמר
 דמשמע עכובא ועמד ויאמר כתי'
 מצורה הכי ואי יתיב דיעבד תליצתו
 כשרה :

ז'ל בסרורא דחליצה ואין אומרי' דברים
 אלא בעמידה וראיתי שהקשו מקצת
 חכמי' מיהא דגרסי' בפ' ואלו מגלחין
 (דף כ') אדכר דמיושב קרע קס וקרע
 מעומד אמר לי' מעומד מנ"ל אלימא
 מדכתי' ויקם איוב ויקרע אלא מעתה
 ועמד ואמר הכי נמי והתני' בין עומד בין
 יושב בין מוטה חליצתו כשרה ומהדר'
 התם מי כתי' ויעמוד ויאמר ועמד
 כתיב ובדקתי ומצאתי דתניא בספרי

פרק בית שמאי

שאמרו המשנה שהשיאתה אמה או אחי'
 לדעתה ולא אמר שקדשתה דקדושי'
 קטנה אינן כלום ואין קדושי' מועילין לא
 אחר הנשיאין ואחר נשואין צריכה למאן
 ובקדושי' להודייהו אינה צריכה מיאון
 וקשי' טיבא דהא תנן וב"ה אומרי' ארוסו'
 ונשואות ותני' לקמן (דף ק"ח) אי
 איפשי' בפלוני בעלי אי איפשי' בקדושי'
 שקדשוני אימא ואחי ובפ' התקבל (דף
 פ"ה) אמר רבא וכנגדן בקטנה מתקדש'
 למיאון ולפי' החאוה לתשובה זו בשתי
 ידי' ואני אומר שאפשר להעמידה דודאי
 כל שנתקדשה ע' עצמה כלומר שקבלה
 קדושי' מאחר צריכה מיאון וזחי שאמר
 ד' חנינא בן אטיגנוס כל שאינה יכולה
 לשמוד קדושי' אינה צריכה למאן שנרא'
 שהיא מקבלת אותן אבל קדושה אמר'
 ואחי' בין לדעתה בין שלא לדעתה אינו
 כלום שלא מצינו שליחות לקטן אפילו
 מדבריהם ועוד שאין להם דעת
 כל כך שתהא פבורה להתקדש

דף ק"ז ע"א מתנ"ד כש"א

ממאנין
 אלא ארוסות פי' אין נזקקין למיאון
 ואעפ"י שמיאנה בפנינו אין כותבין לה
 גט מיאון להתירה אלא ארוסות אבל אם
 החקקו לה ב' ד' אע"פ שאינן רשאים וכתבו
 לה גט מיאון כיון שהותרה לא תצא
 מהתירה הראשון והיינו דקדושי' אין
 ממאנין ולא קדושי' ארוסות ממאנות
 נשואות אינן יכולות למאן והיינו נמי
 דאמרי' לקמן בגמ' אמרו להם ב"ש
 פישון הגמל במדה כפוש מהמד ולפיכך
 מדרו לו במדה כפושא . וא"ת שאפילו
 מיאנה נשואה ושלא בפנינו אין מיאונה
 מיאון דכי מפני שמדר במדה כפושא
 התירו אשת איש זאע"פ שהיא מדבריהם
 אלא ש'מ אין ממאנין לכתחלה הוה
 שאין כותבין לה והכי איתא בירושלמי
 ושמעי' ממתני' דארוסה צריכה למאן
 אבל הרב הנשיא ר' יהודא הברגלוני ז'ל
 כתב תשובה לרבינו יצחק אלפסי ז'ל זה

כג א 23 1 ע'י

הדושי רמב"ן יבמות פרק שלשה עשר

ע"י אחרים וכשרוכן הן לה אבל מכיון
שהבניסוה לחופה לדעת' כלום' שאומר'
לה להשיאך לפלוני שתהא אשתו אנו
עושי'ן אע"פ שקבלוהם הקדושי'ן הרי זו
צריכה למאן . וזהו ששנינו כל
שחשיאתה אמה ולא תנן שקדשתה והא
דתניא בגמ' אי איפשי בקדושי'ן שקדשוני
אמא ואחי לאו דוקא שקבלו אותן הן
אלא לפי שהיא ממאנת אומרת כן כלום'
אותן קדושי'ן שקבלתי אי איפשי ברה
שאמא ואחי הוא שפיתו אותו לקבל
אותן ואין קושיא על דברי רבינו הגדול
ז"ל אלא שהן צריכין ראייה גדולה מזו :
דף ק"ז ע"ב גמ' ביאה ומאמר והוא
קא עכיד בה מציא
עקרה זיקה דרחמ' רמא עלי' לא מציא
עקרה פי' לפי שלא תקנו חכמים מיאון
אלא בתים אבל מכיון (* שלא *) מיאנה
בו גלתה דעתיה שהיתה רוצה בו וכיון
שרצתה בו והיו קדושי' כקדושי'ן גבוהין
היאך איפשר לה עכשיו למאן ביבם כל
שקדושי' אחיו קדושי'ן זקוקה היא ליבם
על כרחיה . ועולא אמר ממאנת אף
לזיקתו דנשואים קמאי עקרה שאע"פ
שהיה רוצה בו בחייו עכשיו מפני שזקוק'
פחמתו לזה אינו רוצה באותן קדושי'ן
ול"ש פירשה אינו רוצה לא בנשואיך ולא
בנשואי אחיך שמת ול"ש אמרה סתם
איני רוצה בך מיאונה גמור ולר' הושיע'י
לעולם אינה ממאנת בזיקה בשום לשון
מדרמינן מתני' לעולא ולא לר' הושעיא
והריצנא למתני' אליבא דעולא כדתני
רמי בר יהוקאל מיאונה ביבם אסורה
לאביו וה"ה לשאר כל הקרובים של מרת
מאי טעמא משעת נפילה נראית ככלתו
דלא מחזיא השתא אלא כממאנת בזה

ועוקרת זיקתו ולא כממאנת בראשון
ועוקרת נשואין שלו הכא נמי משעת
נפילה כצרת ברו וכן בשאר חמש
עשרה נשים ומפני זה אם מיאנה
ביבם אסורה לו ומיאנה בכל האחין
אסורה להם מפני שנראית כבעלת גט
שלהם בזיקה אבל מיאנה ביבם אחד
מתיבמת לאחין משום דלא דתיא נפשה
מכולה זיקה אלא מיני' דידי' כענין
שאמרו (לעיל דף ל"ב) נתן גט למאמרו
הותרה אפי' היא הילכך עדיין זקוקה
היא לאחין ומתיבמת להן ומיהו מיני'
איפשרה לה לגמרי שאם מתו אחין
מותרת לעלמא ולא דומיא דבעלת גט
עבדינן בה לא יש מיאון לחצי זיקה כשם
שיש מיאון לזיקה שלימה כממאנת
לכולן ותמהני על הרב ר' משה הספרדי
ז"ל שכתב הממאנת ביבם אסורה לאביו
מפני שנראית ככלתו בשעה שמת בנו
אבל שאר קרוביו מותרת להם לפי אם
מיאנה באחד מן היבמין מותרת לאחיו
וכבר פירשתי שהיא מותרת לאחין
ומפני שהיא זקוקה להם אבל מכיון
שיצאת מבית אסורה להם ודאי שהרי
כל ט"ו נשי' שמיאנו ביבם צרות של כולן
אסורות ואם היו מותרות לשאר קרובי'
צרת ערוה אחרת מותרת ממאנת תהא
מותרת ליבם כשם שהימאנת מותרת
לאחין ולשאר קרובים משום דלא עבדא
בהו מעשה ורבינו גדול ובעל הלכות ז"ל
פירשו לקמן שהממאנת באחי אמו
אסורה לו מפני שהיא נראית כאשתו
גמורה משמת ולא מיאנה כ"ש שאסורה
לקרוביו שהיא מן התורה ערוה להם
ואין צריך לומר אכל לא נאסרו אלא
לקרובי הבעל הא לקרובי יבם כגון אחין
מאמו

חרושי רמב"ן יבמות פרק שלשה עשר צב

גמורין מדאורייתא זהלון יוצאה משום אחות אשה מעתה ואע"פ שלא בעל או דילמא משום דקסבר המקדש אחות יבמה אע"פ שקדשה באיסור שהיא מפקיע זיקת יבמין נפטררה יבמה והלכה לה ולפיכך תמתין עד שתגדיל ויבעור ולהאי לישנא הא דאמר' בפרק ארבעה אחין (דף כ"ו) דד' גמליש סבר אין זיקה זמותר לבטל מצות יבמין ואיפשר דאפי' להאי לישנא לא שתהא ממאנת משגדלה בשלא בעל אלא שאין קדושי קדושי גמורין להוציא הלה משו' אחות אשה עד שיבעל והא דלא מתרצא ה"ל דתניא קדושי תלוין לומר דכי גדלה לא ממאנה משום דקדושי תלוין להיותן קדושי גמורין משמע דאילו למיאון לאו תלוין הוו דהא אינן אלא כמו שהיו מתהל' ומיאון הוא דלא תקינו אלא בקטנות ואיפשר דהאי לישנא כל זמן שלא בעל משהגדילה ממאנת זבפי' בא סימן (דף כ"ב) דאיכא דסבר לה הכי דתנן התם תינוקות שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן ר' יהודה אומר עד שירבה שחוד על הלבן ואיתמר עלה בגמ' אמר רבי אבהו א"ר אליעזר הלכה כר' יהודה ומודה ר' יהודה שאם נבעלה משהביאה שתי שערות אינה ממאנת ברי' דרב כהנא סבר למעבר עוברא כר' יהודה ואף על גב דנבעלה א"ל רב כהנא לא כך היה מעשה בביתו של ר' ישמעאל שכאת לב'ה למאן ובנה על כתפה ואותו היום הוזכרו דבריו של ר' יב"ה ורבתי בכי' בב"ה אמרו דבר שאמרו אותו צדיק יכשל בו ודעו דאמר ר' יהודה אמר שמואל משום ר' ישמעאל זכ' זו שקדושי קדושי טעות פירש' על

מאזמותרת להם מן הטעם שפירשתי דלא מיתחזיא אלא כאשת המת :
עד כאן לא פליגי ב"ה לא דלא בעי' מומחין זכו' קשיא לוי זלב' ש מאי שנא מכל דיני ממונות וגטין וקדושין שאינן צריכין מומחין כראמר' בפ' המגר' (דף פ"ט) דשליחותיהו עבדי זיל מפני שב"ש מתרחקין מן המיאון תקנו כן א"נ מומחין לאו דוקא אלא תלתא דאיכא בינייהו הגמיר כשאר דיני ממונו' וב"ה סברי כל שלשה ואפילו רועי בקר ומצינו לשון מומחין שאינן מומחין גמורין במציעא גבי מוכרת שלא בב"ד אינה צריכה ב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד הדיוטות וכאן אינו מחזור לפרש כן :
דף ק"ח ע"ב (* מאן תנא *) (מאי תנאי) פ"י משום דשמיעא לי דתנאי פליגי הכא קמא בעי מאי תנאי אבל ה"ל אשכחין בכמה דוכתא תברי מי ששנה זו לא שנה זו ולא מצינו תנאין שנחלקו בדבר במקום אחר ואוקימנא תנאי רב ור' ישמעאל בר' יוסי דאמר לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כ"ש :
ברם ק"ה תה שא"ה יש מיאון לאחר מיתה פ"י לפי שאין מיאון אלא במה שנשאר מזיקתו עלי' ביבס או בבעל אבל כשמת כל א' יבס והיא מותרת לשוק במה תמאן ולמה תמאן הרי היתה רוצה בו כל ימי חייו ואסיקנא דאינה ממאנת אפי' במקום מצוח וכבר כתבתי פ"י רבינו הגדול ז"ל :
דף ק"ט ע"ב טעמי' דרבן גמליש משו' דקסבר קדושי קטנה מיתלא תלי וכי גדלה גרלי קדושי בהדה פ"י וחלו עלי' קדושי

90

חדושי רמב"ן יבמות פרק שלשה עשר

על הלבן התם הכי קתני כל מקום שאם
קרשו עכשיו ממאנת אין בו חליצה אבל
בשקדשה קודם לבן לא שמענו זכ"ש לר'
יהודא וזה הפירוש משובש שנאמר לר'
יהודא מקדש משהביאה שתי שערות
תהא ממאנת דודאי גדולה היא לכל דינין
שבתורה והכי מוזכ' בפ' בא סימן (דף כ"ב)
אלא יצטרך בעל הפירוש הזה לידחק
ולומר רהא דאיתמר בפ' הכל שוחטין זו
דברי (חכמים) (* ר' מאיר *) אבל
חכמים אומרי' ישמיעו במקום חליצה
דרב לטעמי' אבל לשמואל מתני' במקדש
בזמן חליצה קאמ' ודברי הכל וגם זה
אינו נכון ואיכא לפרושי דבין לשמואל
בין לר' ישמעאל בקדושי תנאי הוא דאית
להו ממאנת לעולם אבל במיאון
רבנן תקינו להו נשואין ומכי הביאה שתי
שערות אינה ממאנת דברי כל אדם אלא
לר' יהודה עיר שירבה שחור . והא
דאיתמר התם בנדה מעשה בבתו של ר'
ישמעאל סבורין היו לדמיה לקדושי
תנאי ונמנו וגמרו שאפי' לר' ישמעאל אין
הבת ממאנת אלא עד שתביא שתי שערות
והכי נמי משמע בשילהי פ' נושאין על
האנוסה (דף ק') דקאמרי' משכתת לה
בקדושי טעותכר' ישמעאל ולא משכתת
לה במאנת ובהכי סלקן שמעתתא
שפיר וההיא דאמר רב נחמן אמר שמואל
בפ' מי שמת (דף ק"ו) בודקין לקדושין
ולגיטין ולחליצה ולמיאון ואמרי' עלה
למיאון לאפוקי מדר' יהודא דאמר עד
שירבה שחור הכי נמי משמע ואתי
דשמואל כרבי' רבמיאון מודה ר' ישמעאל
דאינה ממאנת משהגדילה :

אמר הוא עדיף מן ואנא עדיפנא מיני'
פירש"י ז"ל הוא עדי' מן שמגרשני
בגט

תנאי או קטנה שאפי' בנה מורכב על
צתיפה ממאנת והולכת לה ואמרינן
נמי התם ר' יצחק ותלמידי ר' עקיבא
עבוד עובדא כר'י ואע"ג דנבעלה ואפשר
דלמ' דמור' ד' יהוד' שאם נבעל' משהביא'
שתי שערות אינה ממאנת לתנא קמיה
משהביאה ש' שאינה ממאנת לא נבעל'
ממאנת לעולם מ' מ' לר' ישמעאל ממאנת
לעולם שעל מנת קדושין הראשונים בעל
ושמואל סבר לה כוותי' במקדש על
תנאי ואמרה משמי' אפי' במיאון ומשמע
דסבירא לי' הכי אלא אנן לא קיימאלן
כשמואל בשבעל אבל בשלא בעל לא
אמרי' כי גדלה גדלי בהדה למיהו קדושי
דאורייתא אבל למיהו קדושי דרבנן לא
פשיט' לן ובההי' לרבינו הגדול ז"ל
להביא ראיה ממה שאמרו בפ' יוצא דופן
(דף מ"ו) והני מילי דקדיש בתוך זמן
ובעל לאחר זמן דהוי ספיקא דאורייתא
אבל מעיקרא לא אבל הלשון שכתב אינו
מחזור דהא אמר ופרי' לא מילתא דקטנ'
(* מילתא *) (מילתא) תליא וקיימת
אי בעל אין אי לא בעל לא ולא איפסיקא
(* הכא *) הלכתא בהדיא ותו' מאן
דכתב דהא מילתא ספיק' הוא ועברי'
צה לחומר' ואשנויי לא סמכי' והאי שנוי'
לחומר' הוא דרב ששת הוה סבר דאע"ג
דלא בעל גדלי קדושי בהדה למיהו
קדושין גמורין ודחי' דלא הוו קדושין
גמורין הילכך ליכא למידחי' הק' מסקנתא
ראדרבה סוגיין בפ' יוצא דופן משמע
דפשיטא לן דלאו קדושי דאורייתא הוו
כלל והא דתנן בפ' הכל שוחטין (דף כ"ו)
כל מקום שיש מיאון אין חליצה ופרישו
עלה בגמ' זו דברי ר' מאיר אבל לר' יהוד'
יש מיאון במקום חליצ' עד שירבה השחור

חדושי רמב"ן במות פרק שלשה עשר ע"ג

דף ק"י ע"צ וכי

מימא הצי גמי
בפקח וז"ה"כ
נתחרש מי מצי מפיק וכו' בדין הוא ההנה
לי' לאקשו"י אי בפקח ואח"כ נתחרש
אמאי מוציא אשתו בגט הרי אשת איש
גמורה היא והלה תצא משום אמות אשה
אלא אידי דלקמן (בעי') מקשי' מי
מצי מפקי והתנן משום סוכא דהכי אמר
נמי הכא כי הדך קושיא :

דף ק"א ע"ב והא דתנן לעיל

ד' אליעזר
אומר בכולן (* נגידים' שלכו לז' כמכז
תיבת בכולן *) מלמדין את הקטנה
שתמאן בו אכלא מתני' קיימא כדקתני
בכולן ולמאן דאמר ממאנת למאמר
ואינה ממאנת לזיקתו אסיפ' בלחוד קאי
והאי דקתני בכולן משום אידך דלעיל
נמשום בא על הקטנה תחלה דתרתני
(ניה) (* ניהו *) וש"ך בהו בכולן
דאלו לקטנה ותרשת ליכא לפרושה
שאפי' לא בא על שתיהן אי אפשר לו
אלא ליבס החרשת ולהוציאה מפני
שהקטנה צריכה תליצה ואוסרת זו ארז
זו כדאמרי' לעיל בגמרין וכדאי' נמי
בירושלמי אפי' לא בא על הקטנה פסל
את החרשת ומפדש לה שאלו לא בא
על הקטנה ומתה היתה מותר בחרשת
ועכשו פסלה לעולם וכולה מתני' וכיון
שכן למאן דאמר אינה ממאנת לזיקתן
למה ממאנין את הקטנה ועוקרין הביאה
עדאין הזיקה במקומה עומדת ואוסרת
את החרשת עליו והוא צריך להוציא'
בגט ואין המיאון מועיל אלא שאם תמות
הקטנה תהא החרשת מותר' ואין מלמדין
אותה למאן בשביל שתמות אבל למאן
דאמר ממאנת אף בכולן מלמדין ארז
הקטנה

בגט כל זמן שירצה ואנא עדיפנא מיניה
שאמאן בו כל זמן שארצה ואיני יורע
פיעס לפי' הזה אבל בתשובה לרבינו האי
גאון ז"ל דרב ששת הוא דאמר אע"ג
דעדיפנא מימי' במתניאה הוא עדיף מינאי
בפולא דהא מלתא דתרצה שפיר וכך
כתב הגאון בתשובה זו אע"פ שמאחר
שתביא שתי שערות אינה יכולה למאן
אינה (יכולה) חשוכה אשת איש גמורה
ער שתבע' אחר שתגדל אליבא דרב עד
כאן :

דף ק"י ע"א רב אשי אמר הוי

עשה שלי
כהוגן לפי' עשו בו שלא כהוגן פרש"י ז"ל
דרבנן אמרי' החוטף אשה מבעלה לא
ליהו קדושין . ותמהני בדין זה שאם
הדין הזה בכל הנשים הוא צריך לפרש
נאימתי נקרא חוטף דהא בקדושין אמרי'
באתא קריבי וקדשה דמיקודש' ובקדושין
דביאה אמרי' סוף ביאה קונה ואם פשט'
ידה וקבלה קדושין מאחר מקודשת לשני
ועוד לא מצאתי לאחד מן הגאונים הדין
הזה בחבורו אבל י' לדהאי גברא על
כרחה חטפה וכגון תלוהא וקדיש הנה
ורב אשי לטעמי' דאמר עלה בב"ב .
(דף מ"ט) אפקעינתו רבנן לקדושי' ואין
לשון הגמ' מרווח עור י"ל שאין הדין
הזה אלא בנושא את הקטנה וגדלה עמו
והוא רוצה לחזור ולישא משגדלה והיא
נשמעת לכך שאין חכמים רוצין שיהו
קדושין אלא לזה כדי שלא ינהגו ברה
כנהג הפקר דהא מ"ט אסורה היא לשני
משום קדושי קטנות שגדלה בהן ולא
מיאנה אבל במתקדשת לאחר אם פשטה
ידה לאחר אין זה מוציא אשה מביתו של
הבירו אלא הוא קדם וזכה במקחו :

חרושי רמב"ן במות פרק שלשה עשר

לתוך ידה • הוא אומר גט אשה זה היא
אומרת גט יבמה וכו' דלד' אמי בשכתב
להגט גמור אבל רב אשי הוא דמוקי לה
ולשון אחר יש לומר שכתב לה ממש גט
לזיקתו היא אומרת לא נבעלתי ולפי'
נתן לי גט לזיקה נהיא אומר בעלתי וגט
זה אינו מועיל כלום שטעיתי בו סבור
הייתי שעראין יבומין הראשונים עלי'
וכן כולה רישא וסיפא הוא אומ' בעלתי
קודם הגט והיא אומרת לא נבעלתי
צריכה גט אחר לביאתו שזה של זיקה
אינו כלום וזה עיקר • וכמדומה שרשי'
ז' למפרש גט לזיקתו ודאי והוא אומר
בעלתי אחר הגט וקשה לי דהא לדברין
נמי ביאה פסולה צריכה גט וחליצה •
הא דתנן השמים בני לביניך • פירשי'
ז' לגלוי וידוע לפני מי שאמר והי'
העולם שאינו נזקק לי כדרך בני אדם
ואין איש עוד להוכיח בנינו וזה ודאי
פירוש הלשון אבל לא בידר מה היא
טוענות עליו ויש אמרי' שהיא טוענת
שאינו נזקק לה כלל כענין שמצאו
באגדה שדה אמנו אמרה לו לאברהם
השמים בני לביניך שנאמר ישפוט דה'
בני וביניך פי' לפי שהרהיקה (על)
בשביל הגר • ומגמר' דעל האמתני'
משמע לכאורה דאי אמרה הכי נאמרה
משום דאין אשה מעיזה פני' בפני בעלה
ונראה שהגאונים מפרשין שהיא אומרת
שאינו יורה כחץ אבל נזקק הוא לה ובה'
ודאי לא מהימנא ומשמע שהיא כך טוענ'
סתם השמים בני לביניך כלומר שהשמי'
ערע' מה שבינה לבנינו שאינה ראוי לו
וה' ג' עלה בדוכתא • (כמדריס דף ז' א')
אדרבה ממנו דאמר האש' שאמר לבעל'
גרשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה

פני'

הקטנה שתמאן ותישאר חרשת עמו
כדברי רבינו הגדול ז"ל ואע"פ שפסלה
בביאה הרי מכיון שמיאנה בביאתו
ובמאמרו ובזיקתו הרי היא כמי שאינה
לגבי צרתה שאין זו (צרת) ערוה
שנגזור עלי' והרב ר' משה הספרדי ז"ל
פתב בבא על החרשת וחזר זבא על
הקטנה שמלמדין את הקטנה למאן
זה החרשת יוציא בגט ולא ידעתי למד
מוציא כיון שמיאנה בביאה ובזיקה •
דף קי"ב ע"א בשגיטה יוצא מתחת
ידה • פי'
קס"ד שכתב לה גט גמור כמגרש אר
אשתו •

היא אומרת לא נבעלתי ואין הגט
מועיל אלא לפסול והוא אומר
בעלתי ומגרשת גמורה היא והכי נמי
מיפרשא מילתא דרב אשי דאמר התם גט
לזיקתו הכא גט לביאתו שהגט כתוב
סתם הוא אומר בעלתי וגט שנתתי
לביאתי נתתי והיא אומרת לא כי אלא
גט לזיקתך נתתו ועראין לה לא נבעלתי
צריכה גט וחליצה שהיא שוי' להאי גיטא
הספא • ואע"פ שלדבריהם בחליצה
מותרת כיון שהוא (* אומר *) בעלתי
והוא נאמן נותנין על' תומרי שניהם
וצריכה גט וחליצה • והיינו דקס"ד
דרבא דבחליצה סגי לה משום דלרביה
בחליצה וראי' יוצאה • וקשה בעיני לי'
דבשנתן לה גט לזיקתו מתחלה מוקי לה
רב אשי כיון שאסור לבעול אחר הגט
היאך כנסה ועוד אמאי אינו נאמן לומר
לא בעלתי אפילו לאחר שלשי' וכי במקו'
איסורא מי לא מוקי אינש נפשי' אפילו
כל ימיו • וכך אמרו בירושלמי ר' הננא
בשם רב והוא שיהא גט יוצא מתחת ידו

חדושי רמבין במות פרק שלשה עשר צד

92

פני צפני בעלה ורבה אמר לא מהימנא
 ואותבי עלי דרבה השמים בני לבנד
 דמשנה ראשונה ופריק התם כיון דלא
 סגיאלה דלא אמרח אינו יורה כחץ אי
 לא איתא כדקאמרה לא אמרה כלומר
 אע"פ שכשהיא (* אומרת *) השמים
 בעי לבנד סתם היא אומרת ולית לה
 כספא מידע ידענא שאין יוצאה מב' דלא
 א"כ מבררת במה השמים ביניהם והיא
 צריכה לפרט שאינו יורה כחץ וזו דבר
 שבערוה ומכספא בי' ולהכי מהימנא
 ואקשי' לרב המנונא דמשנה אחרונה
 והא הכא דידעה היא דבעלה ידע בה
 וקרתני דלא מהימנא ופריק קסבר רב
 המנונא הכא נמי היא גופה אמרת נהי
 דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע ומש'ה
 משקרא אלמא היא טוענ' סתם אינו עמי
 כדרך כל הארץ והוא מכחישו וב' ד
 חוקרין הדבר אם טוענת אינו יורה כחץ
 אינה גאמנת משום דלא קים לה ביורה
 כחץ משקרא והא דאמר' בפ' הבא על
 יבמתו (דף ס"ה) הוא (* אמר מינה *)
 (מיני') והיא אמר' (* מיניה *) (מינה)
 אמר ר' אמי דברים שנינו לבינה היא
 גאמנת מאי טעמא היא קים (* לה *)
 (לן) ביורה כחץ והוא לא קים לי' והכא
 אמר' איפכא דבמאי דקים לי' מהימנא
 איכא למימר דהתם כיון שעל כרתה
 מתגרשת ואין מהלוקתן אלא בכתובה
 מש'ה משקרא ולא עזות הוא לא כשאר
 טענות דעלמא הילכך בבריא ובריא הוא
 נאמן בבריא ושמא בריא עדיף שהבא
 לטעון להפסידה כתובתה בשמא לא כל
 הימנו ויש לפרש דאפי' במוענ' אינו נזקק
 לי שאינו יכול אינה גאמנת דסברה נהי
 דבביא ידע ביורה כחץ מי ידע וסבר הוא

דמשום שאינו יורה כחץ אני אומרת כן
 ואינו עזות לי דהוא סובר דילמא קושטא
 הוא וכן לשון הגמ' גראה ובירושלמי
 אמרו כמה דשמיא רחיקינן מן ארעא כן
 ההיא איתתא רחיקא מן (ארע) גברא
 משמע לומר שאינו נזקק לה כלל ופירשו
 יעשה דרך בקשרה יעשו סעודה ויפיים
 כלומר שאם מרדה מחמת טענה זו אין
 דנין בה דין מורדת ולא כופין ומבקשין
 ממנו להוציא שלא יעשוהן עצמן פשרה
 ביניהם וכן פירשו מקצ' גאונים ז"ל ועיק'
 הוא ותמהני למה אמרו בטמאה אני לך
 תבא ראוי לדבריה לומ' שהיא עצמה אינ'
 נאמנת כלל וכאן הטילו פשרה ביניהם
 י"ל ההם שאיפשר שיש ראוי לא האמינות
 כלל כאן שאין יודעים אלא השמים
 חוששין ועוד שאותה טענה נראית שקר
 שדרך הנשים שלא לפרסם כן וזו שאמר'
 כן חוששין שמא עיני' נתנ' באח' ומעמידין
 אותה על חזקתה ואינה נאמנ' אבל הכא
 הרי באה מחמת טענה :

נטולה אני מן היהודים ליבם מאי
 פרש"י ז"ל מי אפירא ליבם
 מפני נדר זה או לא וקשיא א"כ היכי אתי'
 למיפשט ממתני' ואי ס' ד דמסקא אדעתא
 מבקשין מיבעי לי' אלא מאי לא מסקרה
 אדעת' אמאי כופין הנאת ביאה לא אסר'
 אנפשה דלא מסקה אדעת' והרב אב' ב' ד
 תירץ בשם הרב הנבון חותנו ז"ל דמשום
 שאר הנאות הוא שכופין שאין אדם דר
 עם האסורה עלי' בכל הנאות שבעולם
 חוץ מביאה ואין פי' זה מחזור לי' משום
 דאיהי בין לדעת בין שלא לדעת אכור לי'
 עלמא חל נדרה ועוד ליבעי נמי לבער'
 אחותה מאי וכן הנודד מכל הנשים וכי
 מותר באשת איש שנתאלמן' או נתגרש'
 ותו

חדושי רמב"ן יבמות פרק שלשה עשר

כבעל זכופין זלשמואל יבם הרי הוא
כבעל ואין כופין אבל זו שכופין ושמעת
מינה דליתתה לשמואל לא בריר לן כלל

חתו ל"ל לאתויי הכא מתני' דנטולה אני
מן הירודים מה ענין היא לאסור הנדר
אבל עיקר הפי' בדברי רבינו ז"ל יבם אינו

פרק האשה שלום

דבתרא (דף ס') גבי פרעתיק בתוך
זמני לא איפשי' גבי אמרי' מרה לי
לשקר במקום חוקה זאע"ג דדמי להא
דלא נחכאתי ולא נטמיתי איכא למימר
כשבז' הקלו משום דאיכא חוקה דגופה
זמטלא נפשה אבל התם לא זמיהו כיון
דלא איפשי' לקולה ליתבע זפטור
זנוסות מדוקדקות מצאתי דלא
גרסי' גבי לא נחכיתי ולא נטמיתי חוקה
כלל דחששא בעלמא הוא :

דף קט"ו ע"א עד אחר פי' כשהייתה
מלחמה בעולם

ואמר עד מרתפתם וכן (מה שא)
(* בשאמר *) מת במלחמה מהו מי
אמרי' לא משקר ובידמי זדאי לא אמר
דבשלמא אשה עצמה כיון דדמי לה
דוראי מת סברא לא תועגן אבל עד אם
איתא דלא חזיא ואישתמודעי לא
הוה מת או דילמא טעמא דעד א' משום
דהיא גופה דייק' ומינסבה והכא כיון
דמלחמה בעולם לא דייקא דסמכא עלי'
דעד ברדמי וכן נמי בשאמר עד מרת
(וקברתיו) במלחמה איהי דייקא
אם באה עליהם מלחמה כלל ומשיבא
עדים ויאמרו לה שבמלחמה ירד תחלה
שודאי מת בדברי העד ושוב לא דייקא
הילכך לא תנשא ואפי' בשאמר עד מרת
וקברתיו ואף על גב דאיהי מהימנא תרע
מדאמרי' ת'ש מעשרה דשני תלמידי
הכמים והיא מים כמלחמה דמו פי' מכיון
שנשברה

דף קיד ע"ב האדאיבעיא לן
החזיקה היא
מלחמה בעולם

כגון שאמרה מקום פלוני משבש הויה
בגייסות זבעלי מת סתם אינמי כגון
שאמרה מת במלחמה מי אמרי' מה לי
לשקר מדע חוקה זהא אפילו במתני'
שהוחזקה מלחמה בעולם אי בעי
אמרה מת על מטתו אי נמי קברתיו
זהא מותרת ואף על פי כן כי אמרה מת
סתם לא תנש' ואיכא דאמרי' שאני התם
שהיא צריכה לפרש אבל כאן שהסתם
מתירתה אין פירושה זאוסר אותה
דאמרי' מה לי לשקר אי בעי' שתקרה
זאיכא דאמרי' שאני התם דכיון שהוחזק'
מלחמה בעולם סבורה היא שיאמינו
אותה חכמים אי אמרה מת במלחמה
יותר משאלו אמרה מת על מטתו וכי
היכא דאיהי אמרה ברדמי סברא דאינהו
במי מהימני ברדמי ותו איפשט בעיין

ובפ' האשה שנתארמלה (דף כ"ז) גבי
אמרה לא נחכאתי ולא נטמאתי אסיקנא
דמה לי לשקר במקום חוקה אמרי' ולא
דמי דהתם ידענא וקאמרה אבל הכא
כל מה לי דאית לה לא מפקא לה מדמי
זכיון דאיכא למימר ברדמי קאמרה לא
מהימנא ועוד דהתם אלו אמרה נחברתי
זדאי יותר היה הדבר נראה להאמינו
זכיון דלא אמר הכי קושטא קאמרה אבל
הכא בהכי ניתא לה משום דדמי ובפ' ק

חדושי רמב"ן במות פרק חמשה עשר צה

אלא ממתנין הן עד כדי שתצא
נפשו אבל במים שאין להם סוף
הוא דאיכא למימר הכי הילכך במעשה
דחסא כיון דכי נשאת עשאום כמים
(שאין) (* שיש *) להם סוף עד א' נמי
נאמן בה דלא חיישינן לדרמי אמרינן
אפשר הוא דמששהא כדי שתצא נפשו
לא עלה . ומיהו אמר רבינו הגדול ז"ל
דאיפשיט בעיין מעובד' (דלקמן דף קכ"א)
דההוא דוטבע בדיגלת . ואינסבה רבא
לדביתהו אפומ' דשושביני' ולדריה איפשי'
נמי מיהא דתניא (לקמן דף קכ"ב) חבל
על ששים בני אדם שהין מהלכין לכרקופ
ביתר ומתו וקברתים דשעת מלחמה
לישראל וחדבן היתה ומת סתם במלחמ'
משמע כ"ש לששי' בני אדם כאחת דוראי
במלחמה משמע ואפ"ה התירו נשותיהן
ע"פ עכו"ם מסיה לפי תומן כ"ש ע"פ עד
וא"ת אמאי לא פשטוה בגמ' מיהא איכא
למימר משום דלא שמיע להו ושהיוה
להו כדשהיוה לאידך תלתא ריגלי ורבא
פשט חרווייהו מיהא מתניתא ואנסבינהו
לנשי והכי גרסי' אמר רבה אי הכי מ'ש
מדינה זו וכן לקמן אמר לי' רבה מי דמי
התם קאמררה סימני וכן במקצת נוסחי
הלכו' לא שאין הסופרי' עשוין לדקדק בין
רבה לרבא . אבל דעת רבינו הגדול
ז"ל דבעיין בער א' וה"ה לשני עדים
בשאמרו מת וקרבתיו אבל במלחמה מת
סתם כמה במים שיש להן סוף ואשתו
אסורה וזו חומר' יתירא . וכבר פירשתי
שאין לחוש לעד לדרמי וירושלמי אית
ליה סברא אחריתי דגרסי' התם עד א'
מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה נשמיעי

שנשברה ספינתו בים איכ' למימר בדרמי
הילכך גבי עד א' לעולם לא מהימן
דאף על פי שאין האשה יודעת
שנשברה ספינתו כדי שתאמין בו
שמה יבואו עדים ויעידו כן ושוב
לא תחקור על המיתה ודחי
זה סברא ולא מים שאין להם סוף נינהו
ואפי' בשני עדים אשתו אסורה אלא ע"כ
בשהעלו אותן מן המים וכיון שכן איכא
למימר בדאמרן סימני עסיקין כלומר
סי' מובהק כדרך שנותנין סימנין לאברה
זלא שידעו פלוני ופלוני ופלוני טבעו
והכרנו בהם לכשפלט אותן הים בסימן
פלוני שהיו יודעין בהם (בפנים *)
או כיוצא בו דה"כ כ"ש בהיכידה
דטביעת עינא דהוי' לאתר דמהימני לא
משום עדות העד קאמרי' שאין העד נאמן
אלא כגון שלא היו מכירין בהם או
שאמרו סימן שיש להם במקום המוצנע
שמחזרין אברה בענין הזה ואין לחוש
לרמאי הא לא אמרינן סימני לא סמכינן
עלייהו משום דחיישינן דלמא סמכא
אתתא עלייהו משע' שתדע שתובע בעלה
זלא דייקי אם אותו שעלה הי' וה"ה
למים שיש להם סוף שאין עד א' נאמן
חיישינן שמה תאמר האשה בדרמי
משטבע ודאי מת לא דייקי אם שהיא
כדי שתצא נפשו הילכך אע"ג דבעיין לא
איפשט הכא כיון דחזי' במעשה דחסא
דלא הוו מים שיש להן סוף ודאי התירוהו
ש"מ עד א' במלחמה נאמן לא דאיכא
למימר מים (שאין) (* שיש *) להן
סוף ליכא למימר דרמי שאין אדם
טועה לומר משטבע שוב אינו עולה

כך א 24 א מן

הרושי רמב"ן יבמות פרק חמשה עשר

דכן וכן לאו סימן הוא הא אית לי' סימנא
מפיק מינייהו דהוה לי' כאיכא עדים וראה
וכי האי גונא מתפרש עובדא דחסא
ודר' מיאשא דאיתנהו בפ' הכותב (דף פה)
בדאיכא עדים וראה ולא אשתמודעי
להו אלא בסימנא וכך למדנו ממה שכתב
רבינו הגדול ז"ל בפ' המפקיד :

שלחו מתם יצחק ריש גלותא הורה
קאזיל מקרטובא לאספמיא
ושכיב חיישי' לתרי יצחק לב' יוסף בן
שמעון או לאפי' נראה לי דשמעתא
כולה חד אורתא נקטרה ואולא כי היכי
דהתם אמרי' שמא פינן ואחרי' אף בון
בכך נחלקו אביי סבר חיישי' דהא שיירות
מצויות היו וקי"ל במקום שהשיירות
מצויות אע"פ שלא הוהזקי חוששין לב'
(שיירי) (* שוירי *) זלבי יוסף בן
שמעון ורבנא סבר כיון שהעדים שראו
בו שמרה העידו שהי' הולך מקורטובא
לאספמיא הרי שראו אותו בקורטובא
וכיון שכן אמרי' כאן נמצא וכן הי' ואין
חוששין שמא במקום אחר פנה לפאן
ואותו יצחק שהוא מכאן הלך לו למקו'
אחר אלא תולין שזה הנמצא שראו אותו
עכשיו בקורטובא הוה הירוע שהי' דר'
בעיר קורטובא וכעובדא דשני ת' חלרב
חסדא דלא אמרי' הני אזול לעלמא והני
אחריני נינהו :

ואמ' אביי מנא אמינא ליה מהוה
גיטא דאישתכח בנהרדעי
כולה כלומ' כל ארץ נהרדעא שהי'
הרבה עירות ער היכי דסני קבא דנהרדע'
אלמנא אין אמרי' בנהרדעא הי' נמצא
ומשם הי' ולא תהא צריך לבדוק אלמ'
אותרה העיר והיא לא נסתפק לאבורה
דשמואל ורבא אם אית' שכל נהרדע'
צריכה

מן הדרה הר בר נשא אתא ביומי דר' אמריין
ליה ההוה פלן אמר לן מית ההוה פלן
ואמריין ליה וכולהו מיתין אמר לן וכי
הוון בחיין לא הוון מיתו ר' (חניניא)
ירמיה בשם ר' חנינא מעשה בא לפני ר'
ואמר מאן דנשאת נשאת מאן דלא
נשאת לא תנשא אמר ר' איבא בר נגרי
בשעת מלחמה היית הדה היא אמר שעד
א' נאמן בשעת מלחמה ע"כ וזו תשובה
על רבינו שאפילו זה שאמר בדדמי אלו
הוין בחיין לא היו באים אפילו כן כיון
שאמר מת האמינוהו ותלו להקל שוראי
מת אלא סניפין לדבריו הי' מביא כדי
שיאמינו אותו הא בסתם מת נאמן הוא .
אבל רבינו חננאל ז"ל כתב ש"מ אשה ועד
א' בספינה שטבעה והכירוהו מת לא
מהימני וכ"ש עכו"ס מסיח לפי תומו .
אמא לא איפשי' לי' בעיין :

דף קטו ע"ב ההוא גברא דאפקד
שומשמי גבי
חברי' . פי' בסהדי אפקיד לי' ואמר לי'
שקלתינהו ואמר ליה והא כן וכן הו'
ובחביתא רמייאן ואתו סהדי ואמרי' דהכי
הוא דרמו לי' בחביתא כן וכן שומשמי
דאי לאו הכי מצי אמר לי' כדון לאו מדירנ'
כעובדא דרמאי (דפוס ברא בדיתא)
(* דפומבדיתא *) דאית' בפ' חוקת
הכתים (דף מ"ו) ורש"י ז"ל כתב והא
כן וכן הו' ובחביתא רמייאן וצ"ל ובדוק
בה ותמצא כחשבוני :

סבר רב הסדא למימר היינו שני
תלמידי חכמים כלומ' והכא נמי
לא חיישי' דלמנא הני אחריני נינהו
הילכך האי סימן משוי לי' ראה וכיון
דאיכא עדים וראה לא מצי למימר חזרת
ולקתתים ולא התורתים לך ומסקנ' הכא

חדושי רמב"ן במזות פרק חמשה עשר צו

צריכה בדוקה תבדוק כל העולם שהרי
 שיירות מצויות בארץ נהרדעא ממקומו
 רחוקים הרבה אלא משום כבודו
 (* דאבוה *) דשמואל הוא דשלחו ליה
 שלא להחזיקו בטועה ושואל דבר שאינו
 צריך:

ואמר רבא מנא אמינא משטרי
 דנאני בר חבו דשכיחי טובי
 בנהרדע' ואמר' ברשותו נמצאו (ושלא)
 (* ושלון *) הי' ואביי התם לנפילה לא
 חיישי' כמן דלא איתרע לי' אבל נפל או
 שמת ולא ירעי' מנו חיישי' דליכא חוקה
 דתפיסר' ועיבדא דענן בר חייא שלא
 במקום שיירות נמצא אלא שהי' מוחזקי'
 בשני ענן • ולפיכך בודקו עד נהרדעא
 ולא תששו לב' נהרדע' וכיון דלא אשכחו
 אלא חדא ולא הוה התם אלא חד דהורה
 בנהרדעא ליכא למיחוש ורבא אמר אפי'
 לר' ליר' לא היישנא דלמא עקר מרוכתא
 אחריתי ואתא להכא כיון דתרווייהו
 נהרדעא נינהו חיישי' דלמא בגמלא
 פרחא אי נמי מילי מסר ואפי' הווסהרי
 דכולי יומא בנהרדעא הורה ופירוש הרב
 אב' ב' ד' ז' ל' במס' טכורת שזה הטעם
 האחרון עיקור אבל שנים הראשונים
 סניפין הן לודהתם (דף ה') אמרי' אפי'
 בדיני נפשות מהו דתימא ליחוש לגמלא
 פרחא קמ' ל:

דף ק"ח ע' אבתא אפי' ר' מאיר
 מודה דכל
 לא מת בעדות אשרה לאו הכחשה היא
 פירש' י' ז' ל' דרבנן הימני לקמא ואין
 הסוגיא שלו מחוורת אלא ה' ק כל לא
 מת דצרה בעדות אשרה לאו הכחשה כלל
 היא משום דאמרן לצעורי ולקלקולי:
 ואקשי' תנן ער אומר מת וכו' אשרה

אומרת מת ואשה אומרת לא
 מת הדין זו לא תנשא מאי אשרה אילימא
 אשרה דעלמא פשיטא הא תנא לי' רישא
 הרי זו לא תצא מהתידה הראשון היא
 בבת אחת לא תנשא אלא לאו בצרות
 ומשום לתא דאשה תנא עד זקתני לא
 תנשא בשלמא לר' אליעזר סתמא כד'
 מאיר דאמר הכחשה בצרות הכחשה
 היא אלא לרבי יוחנן קשיא • וכירושלמי
 ד' יעקב בר אבא בשם ר' יוחנן ר' אילא
 בשם ר' אליעזר מודה בראשונה אשכח
 תני עוד היא במחלוקות מה בין ראשונה
 מה בין שני' ראשונה לא היו דברי אצל
 חברתה כלום אמר ר' אלעזר מודה רבי
 יהודה ז' שמעון בעדי' מה בין עדי' מה בין
 צרה צרה לא עשו דברי צרה אצל חברת'
 כלום אמר ר' יוחנן אין אמר ר' יוחנן
 מבי שמעיה ואמר ר' • ושוב מצאתי
 בירושלמי גבי מתניתין ער אומר מת ועד
 אומר לא מת וכו' גדול בר מני מן בשם
 רב כל מקום שהכשירו עדות אשרה באיש
 האיש מכחיש את האשה והאשה מכחש'
 את האיש כלומר כעד ועד דמו • ואקשו
 נתני ער אומר מת ואשה אומרת לא מת
 אשרה אומרת מת ועד אומר לא מת •
 ומפרקי תני דבי ר' כן והכי נמי מסתברא
 דהא איתא בכלל כל מקום שהאמינה
 תורה ער אחד קרי כאן שנים דהא נמי
 האמינוה • ועוד מיהא דגרסי בפ' האשה
 שנתארמלה (דף כ"ג) אמי וחברתי
 שהורה ואמר לה ער את וחברתיך טמאה
 איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה
 חברתה משתריא אפומא דידה מהו
 דתימא כי מהימנ' חברתה במקו' ער פסול
 במקום ער כשר לא מהימנא קמ' ל' •
 והתם נמי כשבא דמתד' תתלה

חרושי רמב"ז במות פרק חמשה עשר

ואפילו למאן דגרים התם מהו דתימא
 היכא דפסלא נפש' וכו' מ'מ כיון דאמר'
 עד אח' דאפי' משמע עד כשר ולא אשה.
 איש אומרים התם קולא היא לגבי שבוי'
 ואפי' בבת אחת. והרב ר' משה הספרדי
 ז"ל נמי כתב אשרה אומ' מרת או היא
 שאמרה מרת בעלי ואח' כבא עד כשר
 ואמר לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת
 תצא ואינו נכון אבל בהיא עצמה נראין
 הדברים כמו שאמר שתצא. ומדקתני
 שחני' עד אומ' מת ועד אומר לא מת הרי
 זו לא תנשא ולא קתני ואם נשאת תצא
 לפי' כתב הרב הנוכח ז"ל הרי זה לא
 תנשא ואם נשאת תצא מפני שהיא ספק
 ואם נשאת לעד שהעיד לה והיא אומרת
 ברי לי שמת הרי זו לא תצא. השורה
 אותה לשנים אומדי' מת ושנים אומרים
 לא מת ואני אומר עד א' בהכחשה לאו
 כלום הוא ואפי' נשאת לו תצא. ואע"פ
 שאמרה ברי לי' והא דלא קתני מתני' ואם
 נשאת תצא משום דלא קתני בכולה
 מתני' נשאת באיסור אלא נשאת בהיתר
 וזו אלו נשאת בהיתר לא תצא
 מהיתר הר' אשון. וסמך
 לדבר מיהא דאמרין בפרק האשה
 שנתארמלה (דף כ"ג) אמר ר' יוחנן
 שנים אומ' מת וב' אומ' לא מת הרי זו
 לא תנשא ואם נשאת לא תצא שני' אומ'
 (* נתגרשה *) ושנים אומ' לא נתגרשה
 הרי זה לא תנשא ואם נשאת תצא מ'ש

רישא ומ' שסיפא אמר אביי תרנומה
 בעד א' עד אומ' מת הימנוה רבנן כבתרי
 כדעולא א'ה אפי' לכתחלה נמי משום
 דרבאסי מדמוקמי' בהך דהתקף ולא
 מתרצינן לה כאידך דתניא התם בעד א'
 ובשנשאת לעד ואו' ברי לי' וגבי גירושין
 לא הימנוה ש'מ דאפי' גבי מיתה לעולם
 תצא דעד א' בהכחשה לאו כלום. אבל
 מצאתי בירושלמי כדברי הרב ז"ל עד א'
 אומ' מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת
 הרי זו לא תצא מפני שאמר משנשאת
 הא אם אמ' עד שלא נשאת ונשאת תצא
 אמ' ר' יוחנן זו דברי ר' מנחם בר' יוסף
 אבל דברי חכמים בין שאמר משנשאת
 בין שאמר עד שלא נשאת לא תנשא ואם
 נשאת לא תצא ושמה עד שלא נשאת
 דקאמר כגון משהתירוה לינשא ולית
 להו דעולא דר' מנחם בר' יוסף לא מירי
 בגמ' דילן אלא בב' עדים ומסתברא מ'מ
 דוראי תצא כראמרן :

דף ק"ה ע"ב הא דוחן בקדשא'
 מחמש נשים
 דנותן כתובה משכחת לה בשכתב כתוב'
 סתם לארוסתו ולא הזכיר שמה או שהיו
 שמותיהן שוות או שקנו מידו שיתן כתוב'
 והלכו להם עדים וכל א' אומרת לי קדש
 וכתב כתיבה או קנו מידו היא לאו הכי
 קי' לארוסה אין לה כתובה לא בשכתב
 לה דהפי' אסיקנא בפ' אע"פ בכתיבות
 (דף כ"ו):

פרק האשה בתרא

כרובא בהרי מיעוטא הורה עדיף מיניה
 ותתיבם אלא השתא לא עכיף כרובא
 ולפי' לא תתיבם ולשוק נמי לא תנשא
 משום

דף ק"ט ע"א אלא אמ' רבא
 רישא
 חזק ליבום ורוב' לשוק' וחזקה לא עדיף

חדושי רמב"ן בכמות פרק שישה עשר צ"ז

משום דר' מאיר חייש למיעוטא וסמך
 מיעוטא לחזקה והוה ל' פלגא ופלגא .
 זהו פירושו של רש"י ז"ל ואי קשיא הוה
 דאמרי' בפ' עשרה יחסין (דף פ') מ"ט
 דר' מאיר (* קסבר *) רובתינוקות
 מטפחין ומיעוטא אין מטפחין ועיסה זו
 בחזקה טהרה עומדת סמוך מיעוטא
 לחזקה איתרע ל' רובא ולפי' ר' מאיר
 מטהר איכא למימר התם אפילו שקולין
 אפוש' טומאה לא מפשי' וסיפא דמתני'
 דקתני יצתה מלאה חוששת משום דכיון
 דמליאה היא אינה בחזקת השוק הילכך
 חוששין למיעוטא . ור' יהושע לא האיש
 למיעוטא ופליג בסיפא וה'ה לרישא .
 וקש' עלינו שכתבה רבינו ז"ל למשנתנו
 ופסקה בהלכות ונראה לי משום דאע"ג
 דמסקנא דפוגיין מהני' ר' מאיר היא .
 אשכחן סוגי' אחריתי דמצי לאוקומה
 אפי' כרבנן . דתמן במס' בכורות (דף
 יט) ר' ישמעאל אומ' עזבת שנתה ודאי
 לכהן מכאן ואילך ספק . והוינ' ברה
 מכאן ואילך אמאי ספק הלך אחר
 (* רוב *) בהמות ורוב בהמות מתעברו'
 ויולדות בתוך שנתן נינהו אלא אמ' רבא
 מחזורתא (מתני') ר' ישמעאל כר' מאיר
 ס'ל דתא'ש למיעוטא :

רב'נא אמ' אפי' תימא רבנן כי אזלי
 רבנן בתר רובא ברובא דלא
 תלי בי' מעשרה אבל רובה דתלי בה
 מעשה לא אזלי בתר רובא מאי מעשה
 אי עלה עלי' זכר אי לא עלה (* עלי' *)
 זכר זהכא נמי רובא דתלי בי' מעשה הוא
 שמא לא בא עלי' בעלה משהלכ' למדינ'
 היס וכי תימא ההיא לא דמי' אלא לצרה
 אחריתי הא ליכא למימר דנקבה בעדר
 כאשה ובעלה דמי ואע"פ כן לא הלכו

אחר רוב זה ורבא דמוקים בשמעתין
 מתני' כר' מאיר אודא לטעמי' דלית ליה
 האי סברא אבל אנן כרב'נא קי"ל .
 ורבנן לא פליגי עלי' דר' ישמעאל התם
 בהך סברא ואפי' ר' יהושע דלית ליה
 חוששין למיעוטא ופליג בסיפא לא פליג
 עלי' בהא הילכך קמא לה מתני' כהלכת'
 והך דקתני יצת מליאה חוששת התם
 משום דחזקה ליבום שכיון שעברה אין
 אומרי' שמא תפיל דהוי' לה כמיתרת
 ולמיתה לא חיישי' תדע דהא דתירין רב
 נחמן סיפא דאיסור לאו לא חששו
 למיעוטא ואפ"ה במליאה חוששין או משו'
 חזקה או משום דמיעוטא דשכיח שאני
 ולדעת' דרב'נא הא דקתני גבי תינוק
 שנמצא בצד העיסה וחכמ' מטמאי'
 לתלות הוא אבל לא לשרוף דהא רובא
 דתלי בי' מעשה הוא . והכי נמי איתנ'
 בפ' עשרה יחסין (דף פ') כך עלת
 במחשבה בלבי עד שמצינו בשם רבינו
 האי גאון ז"ל דרבא אליבא דכולי עלמא
 מוקי לה למתני' דער כאן לא אמרי' רבנן
 זיל בתר רובא אלא ברובא דליכא חזקה
 כנגדו אבל היכא דאיכא חזקה סמכי'
 מיעוטא לחזקה והוה ל' כפלגא ופלגא
 ולא שרי' לה ואע"ג דהתם אמרי' רבנן
 מיעוטא כמאן דלית' דמי רובא וחזקה
 רובא עדיף הכי קאמרי' מיעוטא לא חשיב
 כולי האי לצרופי גבי חזקה לטהר אלא
 עדיין דהרוב מכריע וטמא אבל מ"מ
 חוששין לו ואין עושין בו מעשה כדאמרי'
 התם בעשרה יחסין לא זו היא חזקה
 ששורפין עלי' ארת התרומה ואמרי' נמי
 במס' נדה בפ' כל היר (דף י"ט) אמר
 ר' יוחנן בשלש מקומי' הלכו חכמי' אחר
 הרוב ועשאוהו כוראי ואקשי' והא איכא

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששה עשר

ט' חנויות • והא איכא זכו' והא איכא זכו' ומפרק להו זכע' למעושי מאי למעושיא רובא דאיכא חזקה בהדי' דלא שרפי' עלי' תרומה זכו' אלמא לא עשו רובא דאיכא חזקה בהדיה כוראי אלא פומכין מעושיא לחזקה לספק את הרוב ולתלות בו בכל מקום ולר' מאיר להכריע במקום קולא כגון בטומאה וטהרה דלא מפשיל תלילי דטהרות ואע"ג דגבי עיסא בתוך (* הבית *) ושרצים וצפרדעים מטפלין שם ונמצאו תתיכורת בעיסה הלכו חכמים אחר הרוב ועשוהו כוראי אפילו לשרוף שאני התם דרובא דאייתי לקמן הוא כרפרש"י ז"ל א"נ דכיון דוראי נגעו אין חזקתה של עיסה כלום שהרי הורעה כרמוכח בפ' קדנדה (דף כ') הא בעלמא רובא כנגד חזקה לרבנן חוששין באיסורין ואין עושין בו מעשה ורקתני יצתה מליאה חוששת כרפרש"י לעיל משום דכיון דמליאה היא בחזקה יבום עומדת לאו חזקה גמורה אלא חוששין ואין הולכין אחר הרוב :

דף ק"ט ע"ב והא דרנן נתן לי בן במדינת הים מת בני ואח' כמת בעלי נאמנת מת בעלי ואח' כמת בני אינה נאמנת וכולה שתניתי קשה לי והא רוב נשים מתעברו ויולדות וזיל בתר רובא ושקול כחזקה ובתרווייהו ליהמנא אי לא ליהמנא ואיכא למימר כיון שכארה היא ולא בא בנה עמה ולא שמענו שיש לה בן עדיין חזקתה עמה שלא היו לה בנים דכיון דתחלתה וסופא בלא בנים היא לפנינו אין מוציאין אותה מחזקתה של יבום :

דף ק"ד ע"א סימני דאוריית' אפ' רש במקו' מו' בפ' רק

זג' ז' מציא' ות בסיע' תא דשמי' א :
דף ק"ד ע"ב טמוי הוא דלא מטמא מחייה לא חי ואי קשיא ה"ה קתני גוסס דמחי' נמי חי' איכא למימר התם כיון דבידי שמים זרובן למיתה שמא חייתי אומר יטמא אבל מגויד אי איפשר דחי' פשי' דה"ה כבר יא' הו"ה אי נמי אידי דקתני מגויד תנא גוסס :

זמי מצית מוקמת לה כר' שמעון ב"א זכו' פי' בשלמא לרבנן הכי קתני מן הארכובה ולמעלה לא רחנשיא לאחר שנים עשר חדש דטרפה היא זטרפה אינה חי' וכל שאינה חי' בטכתי עצמה בלא רפואה אינה יכולה לכוות ולחיות אלא לר' שמעון ב"א הדי במקום שמכתו ממית' יכול ליכוות ולחיו' הילכך לדידי' מן הארכובה ולמעלה נמי יכול ליכוות ולחיו' ולא טריפ' הוא ובתוספת' דמסכת' חולין קתני נמי ר'ש ב"א מכשיך מפני שיכולה לכוות ולהיות ומשנינן שאני מיא דמר זו מכה ואפי' לר' שמעון ב"א אינו יכול ליכוות ולחיות הילכך לאחר שנים עשר חדש אשתו מותרת וכן מפורש בירושלמי ר' חגי' בע"א קומיר' יוסה לא מסתקרא נותנין לו שהות כרי טרפה אמר לי' אף אנא סבר כן :

רבא אמר מרזני' דמגויד בסכין ומלובנת ודברי הכל אבל בארכובה כיון דסימן טרפה הוא לא מהני ליה סכין מלובנת ואע"פ שכל טרפות שמנו חכמים בכהמה אין כנגדן בארם כיון דארכובה בזה ובה נשנית בשניהם הוא טרפה שלא שנינו מן הארכובה ולמעלה משום שיהוא מת מירא לא משום סימן טרפה :

דף

חדושי רמב"ן יבמות פרק שישה עשר צח

דף קכ"א ע"א אבל אישה הו

מיהפח תפח ואפי' פי' בתוך שלשה אין מעידין לא ברחיורה בשערותיה לאלתר קודם תפיחה כלל:

דף קכ"ב ע"א פירות הללו של

ערלה הן של עזקה הן כתב רש"י ז"ל מפרדס מעוזק וגדר לו סביב והוא שנה שביעית וקשיא לי מה איסור יש כאן אם עבר זמן הביעור לא שנא מן המשומר ולא שנא מן המופקר אסורין וקודם הזמן אלו ואלו מותרין וכן פירש במסכת סוכה (דף ל"ט) גבי ההיא דהניא

ההם אבל בלוקח מן המשומר אפילו כהצי איסור משום ההערמה היא כשמוכר על יד על יד הא לאו הכי שרי. ורבינו תם ז"ל השיב דתניא בספרא ואת ענבי נזירך לא תבצור מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר אלמא פי' מן המשומר קודם זמן הביעור נמי איסורין ואנו מצינו לרש"י ז"ל שפירשו יפה כדברי עצמו בפ' התורה וכך כתב ענבי נזירך שהפרשת והנזרת אותם מבני אדם ולא הפקרת אותם לא תבצור אותם כדרך חבציר אלא נהוג בהן הפקר כלומר שלא בא הכתוב לא ליחן לאו על המשמר כרמו ובוצר אותה ואינו מפקירה וכענין שדרשו שם בסיפר' לא תבצור כדרך הבוצרים מכאן אמרו תאנים של שביעית אין קוצצין אותן במוקצה וכו' אלמא אין בהן ממשמע הכתוב אלא שינהוג בהן כהפקר ולא שיאסרו פירות לגמרי והא דתניא בסוכה נמי כותי' דייקא דאי פירות גופייהו אסירי היפא קתמי אפי' בתצי איסור אסור

לכולה עלמא איסורין הן עצמן ואפילו לרד"י אלא משמע דלא אסר אלא משום סחורה ולעם הארץ דוקא כדקתני רישא (ועוד) ויש ליעור דאי' לדבריו מוז ששנינו אוכלין על המזבקר אבל לא על השמור ר' יוסי אומר אפי' על השמור כראית' במס' שביעית ואמרו בירושלמי בפ' מקום שנהגו אמר לו מן השמור הבאתים ואם אין אתה מאמינו צא ורבא לך אף אתה שהרי יש לך שדה פלוני משומרת לפניך וכודאי אם היו פירות מן המשומ' אסורין לגמרי לא היו אוכלין עליהם כלל ועוד מדפרישו אוכלין על המשומ' כגון דאמר מן המשומר הבאתי' ואם אין אתה מאמינו צא והבא לך אף אתה שהרי יש לך שדה פלוני משומרת לפניך אלמא מן המשומר על המשומר קאמ' ויש' מן המשומר מות' קוד' ביעור. אבל מה שפירש כמדומה לי דהאי עזקה היא עיר שבארץ ישראל ששמה כך אינה מתור שלא היה לו לחנא לשנות אלא העיר הזו אבל איפשר לפרש דהאי עזקה למפרדס מעוזק קאמר ולא משום איסור והיתר לא הכי קתני של ערלה הן ואותו פרדס של עזקה כשם שנתכוון בעזקה להשביח מקחו כך במה שאמר של ערל' הן להשביח מקחו נתכוון ודמיה לההוא דאמר קטילנא לך כפלוגיא בר ישראל וכו' א' נאורחא דמילת' נקט שדרך ערלה שלא לשמרה בתחלה שאינה עושה פירות הרבה וכשהיא משומרת יפרי ומתוך עבודתה עושה פירות משובחין ביותר ויש לפרש עזקה מלשון מצאו יושב ועוזק תחת הזיתים שפירושו חופר או עושה להם כמין גדר למלאתו עפר ואברוי אילין הוא ואסור ופירות עצמ

אסורין

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששה עשר

אסורין דמחמת עבודה שביעי' באו וקיל
הגוטע בשביעית יעקוד ושדה שנטיבה
לא תזרע למוצאי שביעית:
דף קכ"ב ע"ב הא דתניא בודקין
עדי נשים
בדרישה ובחקירה יש מפרשין דהא נמי
קודם שהותקו מ'מ כר'ע קי'ל דאמר אין
בודקין וכך פסקו הגאונים ז"ל
ואוקימנא לפלוגתייהו בדר' חנינא דמר
סבר כיון דאיכא בתוכה למשקל כדינ'
ממונות דמי וקשיא לי זכי מאחר דאיכא
דיני נפשות שאין הדין נותן שיהא נאמן
למה האמינוהו משום דינא ממנוח שבו
זכי מקילין על דיני נפשות משום דיני
ממונות. ועור ארוסה מאי איכ' למימר
דהא ליכא כתובה למשקל. ואיכא
למימר דהכי קאמר כיון דחקינו רבנן
בכל דיני ממונות שאין בהן דרישה
וחקירה והדין נותן שתגבה האשה והו'
כתובת' על פיהם אי איפש' שלא להאמין
אותם על נשואין שלה דבעי' לכשתנשאי
לאחר תטלי מה שכתוב ליכי הילכך אית'
לתקנת' דרבנן בכל האי דינא וזי איפשר
נמי להחמיר בארוסה יותר מנשוא' דא"כ
שויתינהו למילי דרבנן כחוכא. אי נמי
הכי קאמר מן התורה כל הדינין שבתורה
בדרישה ובחקירה שכולן בכלל והשתא
דתיקון רבנן שלא לירדוש בדיני ממונות
עדי נשים דומה למי דומה לדיני ממונות
דמי שאין בהן דיני נפשות. השת' כלל
ויש בהן ממון לפעמים ברובן זמר סבר
כיון דשרי' אשת איש דבעלמ' אתי לרוזן
דיני נפשות כדיני נפשות דמי ואין מקילין
בהן משום ממון שלו כנ"ל. ואע"ג דגבי
כתובה ליכא משום נעילת (* דלת *)

שיותר משהאיש רוצה לישא אשה היא
רוצה להנשא לא פלוג רבנן ברעי
ממונות ואע"ג דבדיני קנסות בעי' דרישה
וחקירה הנהו לאו בכלל דיני ממונות
נינהו ולא תיקון בהו דבנן מידי לא דחמ'
קנסינהו ואדינא דרחמ' מוקמינן להו
זלא מוספינן אקנסי אבל בשאר כל
(הני) (* דיני *) ממונות לא פלוג
רבנן ועור דהא תששו משום חנינה וה'ה
לעידי גירושין ולכל דיני גיטין וקדושין
שאין צריכין דרישה וחקירה
וישנן בבית דין הדיוטות משום
האי טעמא גופי' כדי שלא תנעל דלת
כדמפורש בדוכתא בסנהדרין (דף כ'
זדף ל"ב) וכדאמרין בפ' המגרש (דף פ"ט)
אביי אשכחי' לרב יוסף דהוה מעשה
אגיטי ואמר לי' זהא הדיוטות אנן וכו'
זמיהו משמע דלר' טרפון דבעי דרישה
וחקיר' כיון דקא שריא אשת איש לעלמ'
אף מומחין נמי בעי' וכי מעשינן אגיטין
ודיינינן בעדי מיתה משום דקי'ל כר'ע
הוא א"נ עירי גירושין שכיחי ועבדינן
שליחותיהו עדות מיתה לא שכיחי לר'
טרפון. ירושלמי כתוב בהלכות רבינו
ז'ל מצאו כתוב בשטר איש פלוני מרת
איש פלוני נהרג ר' ירמיה אומר משיאין
את אשתו ר' בון בר כהנא אמר אין
משיאין את אשתו מרחני' מסייע' לדין
מתני' מסייעא לרוזן וכו' ולא פסק בה
רבינו ז'ל כלום. אבל במס' גיטין בפ' מי
שאחזו (דף ע"א) כתב הא דתניא כשם
שבודקין אותו לגיטין כך בודקין למשאוי'
ולמתנות ולצדיות ואמר רב ששת בעדו'
אשה דאקילו בה רבנן אבל בעדיות
דעלמא לא דרחמ' אמר מפיהם ור'א
מפי

חרושי רמב"ן יבמות פרק ששה עשר צמ

זאעפ' כ משיאין והוחזקו משיאין על פי
 עבד על פי שפחה אלמא אפי' עדיא
 צעד לא בעי' ולא דמי לגט דבעי'
 בפני גכתב ופפני נחתם דהכא
 איתתא דייקא טפי זמינסבי
 צמילרזא עכידא לאגלוני
 זהדין סברא עדיפא
 טפי הלכך אפי' בעד
 א' מפי כתב
 שאינו מקויים
 משיאין:

מפי כתבם גמא בכל עדות אשה אפי'
 מפי כתבם וחזינן בה פלוגתא איכא
 מאן דאמר דוקא היכא דמקויים אבל
 אין עדים מצויין לקיימו אין משיאין
 ואיכא מאן דאמר אע"ג דאין עדים מצויין
 לקיימו דכיון דקיום שטרות דרבנן
 כדמפורש בריש מסכ' גיטין (דף נ')
 בעדות אשה לא תקון רבנן דלא מיבעיא
 אחמורי הלא מחמרי בה אדאורייתא לא
 אפי' קולא נמי מקילין בה טפי מדאוריית'
 דהא תלמוד מפי כתבם גופי' רחמ' פסלי'

בנלך ואעי

סליקא מסכתא דיבמות ש"ל בדין
 רחמנא דסייען • מריש ועד כען •
 אמן • שלום רב לאוהבי
 תורתך אמן:

א

כה א

קונטרס אחרון מהרמב"ן

יבמות פרק שמיני

עוד אני חוזר לזו שאמרו בפ' הערל

דף פ"ב ע"א ור' יוחנן

אומר
אע"פ

שלא רבו חולין על התרומה ומקשי' וסבר ר' יוחנן כדרבנן לא בעי רבי' והתנן מקוה שיש בו מ' סאה ומסקי' שאני אומ' כלו' אבל בעלמא בעי רבי' וק'ל וברבי' מי סגי להו לאיסורי' דרבנן אלא מעתה סתם יינם ושומנו של גיד וכן כינצא בהן יבטלנו ברוב וא"ת קל הוא בתרומה והלא תאמר בתרומה של דבריהם שנינו (ק"א) כדתנן תאנים שחורות מעלות את הלבנורה עד כיצד חמישים תאנים שתורות מעלות את הלבנות הא כיצד חמישי' תאנים שתורות וחמישים לבנות וכל המשנה שב' פר בתרומות וא"ת קל הוא בתרומה חוצה לארץ אבל בתרומת הארץ גזרו תרומה של דבריהם משום לתא דתורה והיא כולה שמעתי ר' יוחנן לית ליה גזירה בעגול בעגולין דאהכי רהטא שמעתא כולה וכבר פרשנה ראשונים וביארנו אנו קצתה בס' המלחמות ונ'ל דודאי כל איסורי' שיש להן עיקר בשל תורה כגון תרומת הארץ ודאי של דבריהם ודאי משום גזרה של תורה עשאוה כשל תורה במאה לאחד וכ"ש סתם יינן שגזרו בו והחמירו עליו יותר משאר איסורי' כיון כסך עצמו כדמוכח בע"ז (נפרק אין מעמידין ונפרק כנישמעאל כמה זמני) וכן שומנו של גיד עשאוהו (* כחלב *) של תורה כהאי' בפ' גיד הנשה (דף כ"ב)

והתם אמרי' לא אמינא לך לא תולא בשיעורא דרבנן לשעוריהו בפחות מששים כללו של דבר החמירו בדבריהם לשיעורין כשל תורה אבל כשהקל ר' יוחנן דוקא בדבר שבמנין דקסבר לא החמירו חכמי' בשל רבריה' לאסור בכל שהוא בדבר שבמנין אלא צריך ס' א"פ ק"א בתרומה והרי הוא כדבר שאין דרכו לימנות בשל תורה אבל בתרומת חוצה לארץ וכן בשאובה שאין להם עיקר בשל תורה ואין דרך ליגזר בהן בעינן רבי' ובראמרי' (נמכות דף ס"ז) (* נכורות (דף כ"ז) *) תרומת חוצה לארץ מבטלה ברוב ואפילו לאכלה זר קאמר וכן נמי חלת חוצ' לארץ מבטלה ברוב כדמפורש בירושלמי בפ' בת' דחלה וכן הדין נראה בכל איסור של דבריהם שאין לו עיקר בשל תורה כגון כלאי הכרם בחוצ' לארץ וכגון גבינה של עכו"ס אע"פ שחששו לה לתערובות איסור של תורה אינה אלא גזירה וכן כל בשולי עכו"ס כלם בטלין ברוב דומיא דתרומה וחלה של חוצה לארץ ודומיא דשאוב' דהא מדמו להו כגמרא אלא דמ' מאין מערבין ומבטלין אותן לכתחלה וזו שאמרו בחלת חוצה לארץ מבטלה ברוב' נ"ל דה"ק אם נתערבה בכמותה או בפחותה ממנה מרבה עליה ומבטלה וכן הדין בכל איסורי' של דבריהם כדאי' בפ' קדביצה (דף ד') אבל (* לערב *) איסורים לכתחלה אין לנו אפי' בתרומה והרבר' משה מפרש לה לערב בתחלה ולרבר' י"ש

קונטרס אחרון מהדמבין ק

ישלך לפרשן רקל הוא בתרומה משאר
 איסורי וראי לדברינו במה שחלקנו בין
 תרומה לתרומה בשל דבריהם מיהא
 דאמרי בריש כל הבשר (דף ק"ד) גבי
 הנה דתנן ונאכלת עם הזר על השלחן
 בשלמא אי אשמעי חללת חוצה לארץ
 בארץ דאיכא למיגזר משום חללת הארץ
 (* דאוריין *) שפיר אלא הכא משום
 דליכא למיגזר הוא ש"מ דתרומה של
 דבריהם בארץ אינו עולה על השלחן של
 זר דאיכא למיגזר הוה ובחוצה לארץ
 עולה דליכא למיגזר ופזוה פלמוד לכל
 קולא שהקלו בה חכמי כגון בטול הרוב
 דאינדה אלא בחוצה לארץ ועוד דעיקר
 טעם העלי שייך נמי בבטול דחיישי שמא
 תתערב להם כיון שאין האוכלי מקפירי
 זה על זה דגרסי בירושלמי בסוף חלה
 הורי ר' אבהו בבוצרה שהיא צריכה רוב
 אמר ר' יונה מלמד שהיא עולה בפחות
 מק' ואינה נאסרת בק' א אמר רבי זעירא
 מתניתא אמרה אפי' אחר באחד דתנינן
 ונאכלת עם הזר על השולחן כלומר ואין
 חוששין לחלוף מ'מ גמ' דילן בעיא רוב
 ואעפ"כ אין חוששין לחילוף ולתערובות
 שאי אפשר שלא ירבה מין על מינו
 ויבטלנו ובארץ חוששין לכל זה משום
 גזירה דשל תורה מיהו אמרי בכל של
 דבריהם מראמרי בריש אלו עוברי במס'
 פסחי (דף מ"ד) הנח לתרומת תבלין
 דרבנן ואמרי בה שאני אומר אבל בשל
 תורה מספקא לי אי אמרי שאני אומר
 כלל ברביי מסוגיא דהתם דמקשינן
 אקופת ואס'ר כזית בכרי אכילת פרס
 דאוריית' אמאי אמרי שאני אומר ומתריץ
 הכא במאי עסקי בתרומה בזמן הזה
 דרבנן והשתאי' ל דמקשרה משום דלא

מיתוקמא לי מתני' הרחיק נפשי למימר
 דאמרי שאני אומר בכל שתערובתו
 מדבריהם אע"פ שעיקרו מדברי תורה
 אבל למסקנא לעולם בשל תורה לא
 אמרי שאני אומ' אלא בעי' (* אחד *)
 זמאה בספיקא כוראו ז"ל דכל שאין שם
 כזית בכרי אכילת פרס כיון דהשת' מיהת
 רבנן הוא אמרי שאני אומר זמ'מ שפעי'
 מינה דבשל תורה לא שנא תרומה ולא
 שנא שאר איסורי לא אמרי שאני אומר
 כל זמן דאיכא בהו כזית בכרי אכילת
 פרס והרב ר' משה הספרדי ז"ל כתב גבי
 קופות אע"פ שלא רבו חולין על התרומה
 בר'א בתרומה בזמן הזה מדבריהם אבל
 בתרומה של תורה עד שירבו חולין על
 (* התרומה *) ולפי' פשטה של שמועה
 זו שהזכרתי נראה שטעה הרב ז"ל אבל
 נראה לי דכיון דק"ל בריש לקיש דאמר
 בזבחי בפ' התערו' (דף ע"ס) אי אפשר
 שלא ירבה מין על מינו ויבטלנו דלית לן
 שיעורא דכזית בכרי אכילת פרס אלא
 בשאינו מינו הילכך מכי רבו חולין על
 התרומה במינו אמרי שאני אומר אבל
 בשלא במינו ודאי בעי' שירבה חולין כל
 כך שלא יהא שם כזית בכרי אכילת
 פרס וכבר פירשתי זה בפרק גיד
 הנשה דכזית בכרי אכילת פרס במינו לא
 כלום הוא וסוגיא זו שבפ' אלו עוברי
 אינה כהלכה עור נ"ל שלא בטלו אסורין
 שאין להם עיקר בתורה ברובא אלא
 במינן אבל שלא במינן כל היכי דיהבי
 טעמא אסירי דטעמא לא בטיל זמ'מ הא
 דאמר ר' יוחנן דדבר שבמנין נמי בטל
 בכל של סופרי' לא ק"ל הכי לא כההוא
 תנא דלישראל קציעות דאמר כל דבר
 שבמנין אפי' בדרבנן לא בטיל ואיתא

25 2 בפ'ק

קונטרס אחרון מהרמב"ן

פ"ק דביצה (ס) ובזבחים (ס) ו
אע"ג דלא קי"ל בכל דבר שבמנין כוונתי
במאי דמחמיר בדרבנן קי"ל כוונתי וכן
ספק הרב ר' משה הספרדי ז"ל הילכך
של סופרים שיש לו עיקר בתורה חרי
הוא כשל תורה לכל דבר בשיעורין בין
לס' ומאה בין לדבר שבמנין לא שלענין
אני אומר הקלו בו :

עוד בסוף פרק הערל

דף פ"ג ע"א הא דאמר ר' יוסי
אנדרוגינוס ברי'
בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים
אם מין זכר הוא אם מין נקבה היא פרשו
חכמי הצרפתים ז"ל למאי ברי' מיוחד'
שלא הכריעו בו חכמים אם מין זכר או
מין נקבה לומר שהוא ספק לאפוקי ממאן
דאמ' אנדרוגינוס כהן שנש' אשה מאכיל'
בתרומה תרע' מרקאמר ולא הכריעו בו
חכמים ואי ברי' בפני עצמה נמש' שאינו
ספק אדרב' הרי הכריעו בו שאינו לא זכר
ולא נקבה והביאו ראי' לדבר מדאמרינן
במסכת נדה בפרק המפלת (דף ק"ט)
אמר רב טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן
(* או אורם *) אין חייבין עליהן ערל
ביתא מוקדש ואין שורפין עליהן את
התרומה שנא' מזכר עד נקב' תשלחו זכר
ודאי (* נקבה ודאית *) ולא טומטום
ואנדרוגינוס אלא דלרב אנדרוגינוס
ספיק' הוי ואי זכר הוא מטמ' משום לובן
ואי נקבה היא מטמא משום אורם ואי ס'ר
ד' יוסי ברי' בפני עצמה שאינו לא זכר
ולא נקבה קאמר אם כן אפי' בלובן ואורם
כאחת לא יטמא כלל ולא נשרף עליהו
תרומה וקדשי' דהא רבא כר' יוסי דבריית'

סביר' לי' כדפרישי' בדוכתא אלא שלם
אנדרוגינוס לר' יוסי ספק זכר ספק נקבה
הוא ובריה דספק קאמר וכן פרשו
זו שאמדו במסכת הולין (דף פ') לגבי
כוי' ר' יוסי אומר ברי' בפני עצמה היא
ולא הכריעו בו חכמים אם מין ח' הוא
אם מין בהמה הוא לומר שהוא ספק .
ודאי' הביאו דהא ר' יוסי גופי' קאמר כוי'
אין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו אין
פכסין את דמו . ואי ברי' ממש הוי א"כ
לא שייכי בי' מצנת כסוי כלל דחי' כתיב
כל זה נתפרש בתוס' במסכ' נדה וזהם
האריכו עוד . ולפי דעתי אינן דברים
גכונני' דלשון ברי' בפני עצמה הו' לאפוקי
מספק מיתמר בכל מקום . כדאמרינן
גבי כוי' בפ' בתרא דיומא (דף ע"ד) כל
חלב לרבות כוי' וחצי שיעור והוינן בה
מאי קסבר אי קסבר כוי' ספיקא הוי
איצטריך קרא לאיתויי ספיקא ומפרקי'
קסבר כוי' ברי' בפני עצמה הוי דאי לא
תימ' הכי הא דאמר רב אדא בר אבין כל
דס' לרבות (כמו) (* דמו *) שר' כוי'
איצטריך קרא לאתויי ספיקא לא קסבר
(וכו') (* כוי' *) ברי' בפני עצמה היא והיינו
שאינו לא ח' ולא בהמה כלל ואית' נמי
בכריתות בפ' דם שהיטה (דף כ"ט) .
וש' מ' דלשון ברי' בפני עצמה הו' להוציא
מכלל ספק איתמר והכתוב צריך לרבות
לענין דם שנוהג בחי' ובבהמה . ובודאי
לשון אחד הוא ופירוש שוה מתפרש בהם
בכל מקום והבי' נמי בפ' על אלו מומין
(דף מ"ב) דקס"ד למימר לר' (יהודא)
שמעון בן יהודה טומטום ברי' הוי ולא
קדיש בבכורה ורחי' לה רכ"ע טומטום
בברי' לא מספק' וכו' הכי נמי הו' ברי'
מין בפני עצמו דלאו זכר ולא נקיבה
ואפי'

קונטרס אחרון מהרמב"ן קא

ואפי' לכשיקרע ולפי' לא קדיש כלל
וממילא שמעת דטנמטום לא מספק'
בבריה ואנדרוגינוס מסתפק נמי בברי'
ובכלן להוציא מכלל ספק אתמר ברי'
ועוד דאיש' דר' יוסי נמי ברי' דספק קאמר
מאן האי רחנא דשמעינן לי' בכוי ברי'
ממש שאינו לא בהמה ולא חי' כלל
דאיצטריך קרא לרבו' לגבי חלב ודם
וכן באנדרוגינוס עצמו אמרי' בפ"ק
דחגיגה (דף ד') זכורך להוציא
טומטום ואנדרוגינוס והוינן בה נמי
בשלמ' אנדרוגינוס איצטריך ס"ד הואיל
ואית ביה צד זכרות ליתייב קמ"ל דברי'
הוא אלא טומטום ספיקא הוא איצטריך
קרא למעוטי ספיקא והיינו ברי' ממש
דליתא ספק זכר ספק נקבה והיינו כר'
יוסי דשמעינן ליה ברי' הוי וליכא בכולהו
תנאי אמאן תרמי' אלא לר' יוסי תרע
דהא רב גופה דפסק כר' יוסי דאמר ברי'
הוי כדפרישית דהוא גופי' קאמר לקמן
חייבין עליו סקילה מסני מקומות ואי
מספק נקב' הוא היאך חייבין עליו סקילה
כלל וליכא למימ' שאני התם כדנקיטלה
טעמא דכתיב את זכר לא תשכב משכבי
אשה אי זהו זכר שיש בו שני משכבות
הוי אומר זה אנדרוגינוס דאי ספיקא
הוא לא מתרבי בזכר כלל ואי מתרבי
מהתם לא מסתפק בנקבה אלא ודאי
ברי' שאינה זכר ונקבה קאמר ומר
שאמרו ולא הכריעו בו הפנים לומר מין
בפני עצמו הוא שאין סימניו מכריעין
אותו להיות מכלל מיני חי' או מכלל
מיני בהמה אלא מצאו בו סימני שניהם
לפי' עשאוהו מין שלישי בפני עצמו וכן
באנדרוגינו' לפי שלא הכריעו עליו בסימני
של איש לעשותו כאיש ולא בסימני של

אשר לעשותו כאשר לפי' הוציאוהו
מכלל שניהם ועשאוהו ברי' בפני עצמו
לא אמרי' שלא הכירו אלא שלא הכריעו
שאיין נקבה לא במוכרעה בסימני לנקב'
ואין זכר אלא במוכרע לזכרות הילכך
מינא הוא . ולענין הקושיא שאמרו א"כ
לדעת רב למה יטמא בלובן ואוד' כאחת
י"ל דקרא דמזכר עד נקבה למעוטי
טומטום ורב למעוטי ספיק' דזכר או נקב'
קאמר ונקט לי' טומטום כדברי הכל
ונקט לי' אנדרוגינוס לפאן דמשוי ליה
ספק ואליבא דנפשי' כדי נסבי' דפשיטא
דאין חייבין עליו על ביאת מקדש ודקאמי'
שורפין עליהן תרומה נמי אטומטום
דוקא ואנדרוגינוס לרידי' לאו דוקא
אלא סירכא בעלמ' נקט וכן מה שאמרו
למדה מכסין אר דמו נ"ל דודאי למ"ד
ברי' הוי טעון הוא כסוי ראש כחין דרבי'
דחמנא לענין דם וכן לענין חלב
וכן לענין מתנורת חיר' כך בדברי' השוין
בחי' ובהמה לדון בו כברי' ולהוציא
מדין שניהם אי אפשר וכדאמרינ' בפ' דם
שחיטה (דף ק"ט) טומאתו ושחיטתו
מינא ר"ן סברא דהוא מדלכל מילי רבי'
רחמנ' כבהמה טומאתו ושחיטתו נמי
כבהמה אבל לענין הפרש שבין בהמת
וחי' פיון שלא הוכרעו בו סימני בהמת
יותר מסימני חיה לפיכך לא הכריעו בו
חכמים לעשותו כבהמה לכל דבר
משום רבויה דחלב ומתנות אלא בפני'
הוא ושמא נתנה עליו חור' חומרי בהמה
וחומרי חי' וזה שריבה אותו לענין דם
שמא מדין חי' רבתה אותו דמצי לרבנ'
לי' לדין בהמה יותר מסימני חי' והיינו
ספיקא דר' יוסי בכוי דקאמר בפ' כסוי
הדם (דף פ"ד) כסוי שאין ודאו דוחת

שבת

קונטרס אחרון מהרמב"ן

צריכי לרבנן דהתם צריכי דקס"ד התם
 דסברי לה בעלמא כמ"ד זכר הוי
 ומשום תרי הזכרים אימע"ט
 ומיהו דחי' בעלמ' איתמר
 ואתי' כרבנן דר' ומשו'
 הזכר לחודיה
 נפקא :

שבת אינו דין שאין ספיקו דוחה י"ט
 המתחזויר לי יותר בענין הזה - וההיא
 דתנן בבכורות (דף מ"ט) וחכמים
 אומרים אינו בכור אלא נגזו ונעבד
 ואיתמר עלה לרבנן תרי מיעושי כתיבי
 הזכרים הזכרים דלמא מדין זכר בעלמא
 לא ממעיט אנדרוגינוס לר' יוסי ודאי לא

סוטה פרק כשם שהמים

שום טומאה נמי נמצא אוכל תרומה
 בטומאת הגוף - אלא ודאי הוא עצמו
 טהור הוא ואעפ"כ פסול בקדש אפילו
 בנגיעה שהוא פוסלה בנגיעתו שלישי
 שהוא עצמו פסול בקדש אינו דין שיהא
 כמחוסר כפורים שתהא נגיעתו פוסלת
 קדש כנגיעת מחוסר כפורים וזה פירוש
 נכון - ודאקשי' כלי חרס יוכיח - פרש"י
 ז'ל כלי חרס ראשון שהוא מטמא את
 התרומה וכ"ש פוסלה - ואינו גורם
 כמה שכתוב בכל הנוסחאות - הצד
 השוה שבהן שמוותרין בחולין שאין לה
 כלי חרס שמוותר בחולין ופוסל בתרומ' -
 וכתב הרב ז"ל לא תשיבני שהיה לו להביא
 הוכחה ברבר הרומה לטבול יום שאע"פ
 שטהור לחולין פסול לתרומה שאין זו
 תשובה דאין צריך הוכחה אלא לסתור
 תשובתו שתלה טעם התומר דפסיל
 תרומה מפני שהוא אב הטומאה וק"ל
 מהדר לי' כלי חרס יוכיח שאין בו חומר
 זה ופוסל וכן שיטת (הב) הדינין
 כי ההוא דכל הבשר (דף קט"ו) מנין
 לבשר בתלב שאסור בהנא' ק"ו ומה ערל'
 שלא נתעברה בה עבירה אסורה בהנאה
 בשר בתלב שנתעבד' בו עביר' בבישולו
 אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שבין
 לא

דף כ"טע"א מדין ק"ו יש לו זמה

יום שמוותר בחולין פסול בתרומה -
 פרש"י ז'ל ודיו ליכא למימר דא"כ בטל
 ק"ו דהא שני מקרא משתמע חולין וק"ל
 דהיכא דמיפריך ק"ו לא אמרי' דיו -
 נקטינא לי דהך סברא לא אשכחן ליה
 אלא לדר' טרפון אבל רבנן אף על גב
 דמפריך ק"ו דרשי דיו כדאיתנא
 בפ' כיצד הרגל (דף כ"ה) וא' תרבנן
 יוחנן בן זכאי הכי ס'ל א"כ כשחזרו בגמ'
 על פירכא דדור אחר לימ' דדור אחר
 פריך דיו - אלא כך נראה פירושן
 ומה טבול יום שמוותר הוא עצמו בחולין
 שאפילו אדם טבול יום מותר לאכול
 בחולין ואינו כמטמא אותן כלל פוסל
 בתרומה אפי' במגע שהרי כלים כתובים
 בפרש"י נמצא שהטבול יום פוסל בנגיעתו
 את התרומה והוא עצמו קרוי טהור לגבי
 חולין - ככר שני שהוא עצמו אינו
 טהור בחולין אלא פסול אינו דין שיהא
 לו נגיעה לפסול בתרומה כשם שיש
 לטבול יום - וכן אתה מפרש ק' ודר'
 יוסי במחוסר כפורים שמוותר בתרומה
 שהתורה קראתו טהור ואלו היתה עלינו

קונטרס אחרון מהרמב"ן קב

100

עבירה ולפי מ"תי לה בק"ו מערלה וא"ת
 שאני ערלה שכניש לרה שעת הכושר
 חמץ בפסח יוכיח ואם תאמר חמץ
 שאני מערלה מ"מ הנדון דומה
 לראיה ופירוש דבר זה לא נתחוויר בינינו
 אבל הרב אב"ר ז"ל פ"ל כלי חרס שנטמא
 תוכו במשקין יוכיח דאמרינן בפרק קמא
 דגדה (דף ז') אמר ר' יהושע ק"ו ומה
 טבול יום שאינו מטמא (חולין) משקה
 חולין פוסל אוכלי תרומה (אסורי)
 (* אחורי *) כלים שמטמא משקין
 חולין אינו דין שפוסלין אוכלי תרומה
 זר' אליעזר פליג עלי' ואמ' שאינו מטמא
 אוכלין ואפילו דתרומה וקאמר טעמא
 משום דטבול יום דאורייתא (ואסורי)
 (* ואחורי *) כלים (דאורי') דרבנן
 ודרבנן מדאורי' לא אמרי' ק"ו ולפי זה
 הפי' צריך לומר דרבנן יוחנן בן זכאי מדברי
 סופרים הוא דפסיל לי' לשלישי בתרומה
 דהא ק"ו דילי' ברבנן הוא וגם זה אינו
 נכון בעיני שכלי חרס זה מטבול יו' עצמו
 למדת אותו והיאך בא ומלמד עמו ועוד
 שהי' להם לפרש בגמרא כלי חרס שנטמ'
 במשקין יוכיח :

לא היתה לו שעת הכושר חמץ בפסח
 יוכיח מה לחמץ שכן נרת כלאי הכרס
 עכיתוהרי כלאי הכרס נתעברה נדה
 עבירה בזריעתן וחמץ בפסח עבר בבל
 יראה ובל ימצא ולא דמו לערלה בקולא
 דירה והויא הוכחה אלו דברי רש"י ז"ל
 נאינן מתחורין לי דא"כ למה לי לאהדורי
 אפירכי כלי חרס יוכיח הא אנן בככרות
 קיימי' ולימא ככר ראשון יוכיח שאין
 במיני אוכלין אב הטומאה ומטמא תרומ'
 וכ' שפוסלה . ותו לית להו פירכא
 כלל וכ' ש' לדור אחר דקשיא ליתיי'
 מככר ראשון ועוד דודאי אנן הכי פרכינן
 מעיקר פירכא מה לטבול יום שכן יש לו
 צד חומרא שיש במינו אב הטומא' ולפי'
 אע"פ שהוא קל בחולין וקל מכל צרדין
 ולפי' אינו בדין שיפסול תרומה כלל אבל
 מי שהוא ראשון אינו ענין שאין לך שני
 פוסל תרומה אלא א"כ יש במינו אב
 הטומאה קאמרי' וכן משמע נמי שהיה
 צריך להביא הוכחה דומה לדין ומה
 שהביא רש"י ז"ל מפ' כל הבשר (ע"ז)
 שאני התם שהרי בשר בחלב וחמץ
 בפסח שווין הן בזה ובוה נתעברה ברה

תם

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה הזעזר אברהם בן כהר"ר אפי' עזרי
 המכונה זעליג שלי"ט מק"ק גלוגא רבתי במדינת שלעזי'א לעת עתה בק"ק
 הומבורג פר דער הא סמוך לק"ק פ' פדמיין יע"א :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה המסדר טובי' בן לא' אברהם כ"ק ז"ל .
 תושב בק"ק ווילמרשדארף סמוך לק"ק פירדא . לעת עתה עוסק במלאכת
 שמים בק"ק הומבורג סמוך לק"ק פ' פדמיין יע"א :

שיר מוזסד על יתד וב'ת ויתד ונ'ת בדלתות • ותנועה ויתד וד'ת נכונר • בתהלת המזכר • והקיצור
 אדבר • ושמי ושם בית אבותי • בראש הדלת הראשון והסוגר הצינתי :

בְּבוֹנֵים קָ רְבוּ הָנָה : : קָחוּ סֵפֶר לְהַמְנָה : **לֹא שִׁזְפוּתוֹ עֵינַי :**
פְּלִיאָה עַד אֲשֶׁר קָמְתִי : : וְתַעֲלוּמוֹת לְאוֹר שִׁמְתִי : **כִּי דָבַר טוֹב מִיָּו :**
תְּבוֹנָתוֹ עֲמוּקָה הִיא : : רְחֲבָה דַּ עֲתוֹ יוֹצִיא : **וְעֵתִיק הָרִים רָמִים :**
לְבָבוֹ לֵב אֲרֵי מְקִשָּׁה : : מִפְּרִק • עַל יְדֵי מֹשֶׁה : **תּוֹ לְרוֹת אֲרָם יִצְא :**
וּבְמוֹת פֶּה מְבוֹאֶרֶת : : בְּיַד הַיָּטִיב • וְנִהְדָּרֶת : **קוֹם קְרָא חִידוּשׁ זֶה :**
וְקָר הוֹדוֹ וְתַפְאֶרְתּוֹ : : וְזָר סָכִיב לְמַחְבְּרָתּוֹ : **צִוּ לְצוֹ כְּבִיר מְצִיא :**
כִּי בּוֹר עֲשָׂרוֹ בְּזֶה חִיבוֹר : : רֵאָה • לְבָךְ עֲלֵי דְבוֹר : **נָא נִצּוֹר פְּלֵא תְחִזָּה :**
וְתוֹדָה תֵּן לְאֵל תִּמְהָ : : בְּיָמֵינוּ מֵאֹר חֶמָה : **עֲלֵתָה נֶגֶד עַמּוֹ :**
נִדְיָב לָנוּ יְבִיאָנוּ : : לְתוֹךְ בֵּיתּוֹ • יִשְׁיָמְנוּ : **לֹא לְמִשְׁמֶרֶת טַעַמּוֹ :**
הַכִּי בָרוּךְ וְטוֹב עֲבַר : : לְכָל סוֹחֵר • וְגַם מִבֵּר : **נַחֲמָן • יִשְׁתּוּ צָמִים :**
הַלְכֹת צִ לְלוֹ יָדָי : : הַבִּיאוֹתִי לָךְ יַחֲדָי : **כִּי אֵי דִי קַח אוֹתָם :**
וְגִיעַרְתִּי וְטַרְחַרְתִּי : : בְּהַגָּהָה אֲשֶׁר שִׁירְתִּי : **וּבְהוֹסְפוֹת בִּיאוֹר :**
רְאוּ רַבָּה פְּעוּלָתִי : : מִסּוֹר לְכֶם סְגוּלָתִי : **נִזִּי מִשְׁכִּיזָתָם :**
שִׁי מוֹר לִי וְאֲשַׁמּוֹר לָךְ : : דְּבַר יִקָּר • לְגוֹרְלֶךְ : **נִי עֲרִךְ עִם דִּי פִיאוֹר :**

